Τὸ χειρόγραφον τοῦτο εἶναι
ἔργον τοῦ Πατριάρχου
Κυρίλλου Κανθελιάν
τοῦ Α΄ τοῦ ἐκ Κιναίων
μετεφράσθη δὲ τῷ 1866
εἰς τὸ σύγγραμμα "Βιογραφία
ἢ συγγραφαὶ ἐκ(?) ... τοῦ
ἀοιδίμου Πατρ. Κυρίλλου
Κανθελίου τοῦ Α΄ τοῦ
Βυζαντίου, ὑπὸ Θ. Ἀρχοντίδη
(σελ. 235-330). Ἀπολείπει δὲ τὸ
ὀνομαζόμενον ἀρχεῖον εἰς
τὸ σύγγραμμα τοῦ Εὐγενίου Βορὲ
"Question des Lieux Saints"
(Paris, J. Lecoffre & Cie, 1850. - 3 plans
et 1 fac-simile). in 8° σ. 75.-

Γ. Π. ...

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ

ΚΑΤΑ ΤΟΥ

ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ Κ. ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΒΟΡΕ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ

ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΟΙΣ ΑΓΙΩΝ ΤΟΠΩΝ.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

Τύποις Ἀντωνίου Κορομηλᾶ καὶ Πλάτωνος Πεταλλῆ.

1851.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Ἔμελλεν ἄρα καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος τῶν Φώτων, ὅπως μὲ θρησκομανεῖς σφοδρὰς πνοὰς ἐπαναφθῇ ἡ φλὸξ τῶν αὐτῶν, ὡς μὴ ὤφειλε, συζητήσεων καὶ ἐρίδων, αἱ ὁποῖαι κραταιῶς καὶ διαφόρως διετάραξαν, διὰ τὰς τοῦ λαοῦ τότε χυδαίας προλήψεις, τοὺς παρῳχηκότας χρόνους, χρόνους ἀγροικίας καὶ ἀμαθείας, καθ' οὓς ἡ Ποντιφικὴ τυφώδης δεσποτεία ἐπ' ἀκρότητα ἐλάσασα, ἐξεζήτει ἀπολύτως τὴν κατὰ πάντων ὑπεροχὴν, καὶ τὴν καὶ εἰς αὐτὰς τὰς Ἀνατολὰς ἐπέμβασιν, πρὸς πλατυσμὸν τῆς Ἐκκλησίας της.

Ὡς δὲ ὑπέκκαυμα τῶν ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινον μνήμην μόλις ἐξαλειφθεισῶν τοιούτων Συζητήσεων, ἀνεφάνη τὴν σήμερον Γάλλος τις Εὐγένιος Βορὲ ἐπωνυμούμενος, κινῶν τὸν αὐτὸν τῆς Ῥώμης καὶ τοῦ Ἰησουϊτισμοῦ ἀνάγυρον, καὶ ἀγωνιζόμενος φορᾷ Σοφισμάτων καὶ ὕβρεων, ἵνα φυτεύσῃ εἰς τὰς Ἀνατολὰς αὐτὸ τὸ τῆς αὐθαιρεσίας καὶ τῆς ἐπεμβάσεως στυγερὸν Ἰησουϊτικὸν ἀξίωμα, διὰ τοῦ ἐν Παρισίοις ἐκδο-

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

θέντος ἤδη παρ᾽ αὐτοῦ Λιβέλλου, εἰς τὸν ὁποῖον ψέγει πικρῶς καὶ διαβάλλει ἀναιδῶς ἡμᾶς τοὺς Γραικοὺς δι᾽ αἰσχροτάτων λέξεων, ὡς ἀδίκους ἀποκαλῶν καὶ ἀλιτηρίους ἅρπαγας τῶν ἐν Ἱερουσολύμοις ἁγίων Τόπων ἐξ αὐτῶν τῶν Λατίνων, τῶν καὶ μόνων ἰδιοκτητῶν τούτων ἐξ αἰώνων.

Ὑπ᾽ ὄψιν οὖν τῶν τοσούτων κατηγοριῶν καὶ ἀνερυθριάστων ψευδολογιῶν, ζήλῳ τῆς ἀληθείας, ἀνελάβομεν τὴν δε ἀνασκευὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀποδεικνύομεν καὶ διὰ λόγων ἐμβριθῶν, καὶ δι᾽ ἀναντιῤῥήτων, σωζομένων παρά τε τοῖς Πατριάρχαις τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τοῖς ἐν Ἱεροσολύμοις ἀρχείοις, ἀρχαίων σοβαρῶν ἐγγράφων καὶ ἀποδεικτικῶν, πάντα ὅσα ἂν ὁ ῥηθεὶς Λιβελλογράφος ἐπάγῃ ἐπιχειρήματα, πρὸς πίστωσιν τοῦ περὶ τῶν ἁγίων Τόπων ζητήματός του, καὶ ἀπάτην τῶν μὴ εἰδότων, ὡς αὐτόχρημα φλυαριῶν πάταγον.

Ἐξελέγχομεν τὴν γενομένην ὑπὸ πονηρίας παρὰ τῶν

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Φραγκισκάνων, τῶν λεγομένων φυλάκων τῶν ἁγίων Τόπων, νοθείαν εἰς οὓς προβάλλει ὁ φυλλαδιογράφος αὐτὸς Βορὲ ὁρισμοὺς, καί τοι ἀσημάντους, δοθέντας παρὰ τῶν Σουλτάνων τῆς Αἰγύπτου Μαμλούκων πρὸς αὐτοὺς τοὺς δυτικοφράτορας· ὑποδεικνύομεν ἔτι, ὅτε, ποίῳ τρόπῳ, καὶ ἐπὶ ποίων περιστάσεων, ἐπέτυχον αὐτοὶ τοῦ νὰ λάβωσι καί τινα Σουλτανικὰ ὑπὲρ αὐτῶν αὐτόγραφα· καὶ τέως ἐκφαυλίζομεν αὐτοὺς τοὺς ἀπὸ δύσεως ἐλθόντας εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἐπὶ τῆς δυναστείας τῶν Μαμλούκων, ξένους δυτικοὺς μοναστὰς, καὶ τυχόντας παρὰ τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ ξενίας εὐαγγελικῆς καὶ ἑστίας, ὡς σφετεριστὰς αὐτοὺς πραγματικῶς, (μετὰ τὸν πορθητὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ Σουλτὰν Σελὴμ τὸν Α'.) καὶ ἅρπαγας προφανεῖς τῶν ὧν ἤδη κατέχουσιν ἁγίων Τόπων, ὧν μὴ ἀρκούμενοι, ἐπανέστησαν τανῦν ζητοῦντες καὶ τοὺς λοιποὺς ἀνεξαιρέτως τῶν Ἁγίων Τόπων πάντας, ταύτην, λέγομεν, τὴν ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτε

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Ἐκκλησιαστικοῦ αἰῶνος πατρῴαν ἡμῶν τῶν Ὀρθοδόξων κληρονομίαν.

Πέποιθε δὲ τὸ ἡμέτερον γένος ὑπὲρ προστασίας ἀναμφιβόλου τῶν δικαίων του, ἐπιστηριζόμενον μετὰ τὴν Θείαν Ἀντίληψιν, ἐπὶ τὴν Φιλεύσπλαγχνον εὐθυδικίαν τοῦ Κραταιοτάτου Ἀβδοὺλ Μεδτζὶτ Αὐτοῦ Αὐτοκράτορος, τοῦ τοὺς οἰκτιρμοὺς Αὐτοῦ καὶ τὰ ἐλέη ὁσημέραι βασιλικῶς καὶ ἀφθόνως ἐπὶ τοὺς πιστοὺς Αὐτοῦ ὑπηκόους διαχέοντος, καὶ ἐπὶ τὴν εὐεργετικὴν συνδρομὴν ἐπίσης τοῦ ἐξόχου ἀνδρὸς, μεγάλου Ὑπουργοῦ, τοῦ κατὰ τὸν Ἀνακτορικὸν Ὑψηλὸν σκοπὸν τήν τε πρόοδον καθ' ὅλα καὶ τὸν Πολιτισμὸν ἀριστως διευθύνοντος καὶ εὐκλεῶς προάγοντος.

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ

ΚΑΤΑ ΤΟΥ

ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ Κ. ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΒΟΡΕ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ

ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΟΙΣ ΑΓΙΩΝ ΤΟΠΩΝ.

Ο ῥηθεὶς ἄρχεται τοῦ πρώτου μέρους τοῦ Λιβέλλου αὐτοῦ περὶ τοῦ ζητήματος οὕτως. Ἡ ἡμετέρα διοίκησις λέγει, οὐδὲ δύναται νὰ παραγνωρίσῃ, ἢ νὰ ἀμελήσῃ τὰ πολύτιμα δικαιώματα, τὸ θεμέλιον τῆς καθολικῆς αὐτῆς προστασίας· ἡ Γαλλία, πρὸ ἑνὸς ἤδη αἰῶνος, ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμούς της ἐπὶ τὸ μέγα τοῦτο τῆς Ἀνατολῆς συμφέρον· ἡ ὁποία ὀφείλει νὰ ἐνδείξῃ τὴν σήμερον ἐπίχροτον τὴν ἱκανοποίησίν της, ἐπαναλαμβάνουσα τὴν κατὰ παράδοσιν Πολιτικὴν τῶν σταυροφοριῶν, καὶ ἐκδουλεύουσα τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἀπαντῶντες δὲ πρὸς ταῦτα λέγομεν· ὁ ῥηθεὶς Βορὲ

ἐκ προοιμίων τοῦ Λιβέλλου του παροτρύνει, δι' ὧν γράφει ἐρεθιστικῶν, τὴν τῆς Γαλλίας διοίκησιν, ἵνα ἀναλαμβάνουσα τὴν τῶν σταυροφόρων Πολιτικὴν, καὶ ἐκδουλεύουσα τὴν Ἐκκλησίαν, παρεπιδείξῃ ἑαυτὴν ἐπικρατεστέραν ἐν τῷ κόσμῳ. Ἀλλ' ἡ Γαλλικὴ διοίκησις εἶναι τόσον σοφὴ, συνετὴ καὶ δικαία, ὥστε οὐδέποτε θέλει εὐδοκήσει νὰ ἀναλάβῃ τὴν τῶν σταυροφόρων πολιτικὴν, τουτέστι τὸ πνεῦμα τοῦ ἑνδεκάτου αἰῶνος, καὶ τὴν οἱῳδήποτε τρόπῳ κατάκτησιν τῶν ἀλλοτρίων, πρὸς δεῖξιν τῆς δυνάμεως αὐτῆς, πρὶν νὰ ἀκούσῃ καὶ τοὺς λόγους τῶν πικρότατα διαβαλλομένων, καὶ ἐμπαθέστατα κατηγορουμένων Γραικῶν παρὰ τοῦ Κ. Βορέ. Ἡ Γαλλία καὶ οὕτως ὑπάρχει ἰσχυρὰ, καὶ ἀνάγκην ὅλως δὲν ἔχει, ἵνα ἀναμιγνυομένη εἰς καλογηρικὰς συζητήσεις, ἐπαυξήσῃ τοιουτοτρόπως τὴν ὑπεροχὴν αὐτῆς εἰς τὸν κόσμον.

Ἱστορικὴ μελέτη καὶ ἔρευνα περὶ τοῦ ζητήματος.

Ἐν τῷ Λιβέλλῳ αὐτοῦ τούτῳ ἄρχεται αὐτὸς ἀπὸ τοιοῦτον Σοφιστικὸν συλλογισμόν. Συμφωνία, λέγει, πρὸς ἕνα τρίτον (τουτέστι πρὸς Γραικοὺς) ἐν ἀγνοίᾳ καὶ βλάβῃ τοῦ κυρίου καὶ συμβαλλομένου μέρους (ἤτοι τῶν Λα-

τίνων), λογίζεται ἄκυρος· διότι τοῦτο δεικνύει, ὅτι ὁ τρίτος αὐτὸς δὲν ἔχει τίτλους, ἀλλὰ περιποιεῖται τίτλους, ἀναγνωρισθέντας πολλάκις ψευδεῖς ἐξ αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ δικαστοῦ (οἷον τῶν Ὀθωμανῶν κριτῶν καὶ αὐτῶν τῶν Σουλτάνων), ὃν ζητεῖ νὰ ἀπατήσῃ καὶ ὅτι ὁ ἀδικούμενος (ὁ Λατῖνος) παῤῥησιάζει ἀποδείξεις καὶ συμπεράσματα ἱεροῦ ἀρχαίου καὶ ἀπαραγράπτου δικαιώματος ὁ δὲ ἀδικούμενος αὐτὸς εἶναι Κυβέρνησις (ἐννοεῖ τοὺς τῶν Καθολικῶν Βασιλεῖς), διὸ καὶ ὁ συμβιβασμὸς περὶ τῶν δικαιωμάτων αὐτῆς τῆς Κυβερνήσεως εἶναι μεταξὺ ἐθνῶν Συνθήκη.

Ἀπάντησις.

Συμφωνίαν ἐννοεῖ ὁ Κ. Βορὲ, ὡς ἄκυρον, τὴν τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ ἁγίων τόπων παρὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας εἰς τοὺς Γραικοὺς παραχώρησιν, ὡς γενομένην ἄνευ εἰδήσεως καὶ γνώμης πρότερον τῶν Λατίνων, ὡς μέρους τούτων ὄντων, διὰ τὰς ἀντιποιήσεις αὐτῶν τοῦ κυριωτέρου. Ἀλλ' ὁ κατὰ τὸ 1517 ἔτος, καὶ τοῦ Χισῥὲ τὸ 923, Σουλτὰν Σελὴμ ὁ Α'. κυριεύσας καὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ (καθὼς καὶ ὁ πρὸ 882 χρόνων τούτου Χαλίφης Ὀμερ-Ἰπνι-Χατάπ), οὐδὲ ἐγνώρισε καὶ ἐκεῖνος καὶ ὁ

καταχτητὴς αὐτὸς, εἰσελθὼν εἰς Ἱερουσαλὴμ, Κύριον ἄλ-
λο μέρος καὶ συμβαλλόμενον, μετὰ τοῦ ὁποίου ἔπρεπε
πρότερον νὰ διαπραγματευθῇ συμφωνίαν καὶ συνθήκην,
κατὰ τὸν συλλογιστικὸν ῥηθέντα ὅρον τοῦ Βορὲ, ἀλλ᾽ εὗ-
ρεν εἰς τοὺς Γραικοὺς καλογήρους καὶ εἰς τὸν Πατριάρ-
χην τότε τῶν Ἱεροσολύμων Δωρόθεον, οὐ τίτλους περι-
ποιουμένους καὶ οἰκειοποιουμένους ψευδῶς, κατὰ τὴν συ-
κοφαντίαν τοῦ Λιβελλογράφου, ἀλλὰ τίτλους ἀρχαίους
καὶ ἀψευδεῖς, πραγματιώδεις καὶ δεδειγμένους, ὡς κατέ-
χοντας τοὺς Γραικοὺς καὶ τότε, δικαιώματι κληρονομικῷ,
πάντας τούς τε ἔνδον καὶ ἔξω τῆς Ἱερουσαλὴμ ἱεροὺς
τόπους, ὧν τὴν κατοχὴν ἀναγνωρίσας καὶ αὐτὸς ὡς δι-
καίαν, ῥητῶς κατ᾽ ὄνομα προσεπεκύρωσε δι᾽ ἱεροῦ αὐτοῦ
Αὐτογράφου (Χάττι-Σερὶφ) αὐταῖς λέξεσι· « κατὰ τὸν
ἱερὸν ὁρισμόν μου ἐνεργείσθω· ὅς τις δ᾽ ἂν ἄλλως πράξῃ,
ὑποπεσάτω τῇ τοῦ Θεοῦ δικαίᾳ σπάθῃ.

Ἐρωτῶμεν, οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις ἀείποτε καὶ ἀχωρίστως
κατέχοντες τοὺς ἱεροὺς τόπους μονασταὶ Λατῖνοι, καὶ
πλουτοῦντες τοσαῦτα ἀρχαῖα καὶ ἀπαράγραπτα δικαιώ-
ματα, κατὰ τὴν ἰδέαν τοῦ Λιβελλογράφου, διὰ τί ἠμέ-
λησαν καὶ δὲν ἔσπευσαν νὰ παῤῥησιασθῶσι καὶ αὐτοὶ πρὸς
αὐτὸν τὸν καταχτητὴν καὶ νικητὴν, πρὸς ἐμφάνισιν τού-
των τῶν δικαιωμάτων, καὶ τῶν ὧν εἶχον κτήσεων, καὶ
ζήτησιν τῆς δι᾽ ὁρισμοῦ Σουλτανικοῦ ἐπικυρώσεως αὐτῶν;

Ἀπόδειξις περίτρανος, ὅτι δὲν ἐπαῤῥησιάσθησαν, διότι δὲν εἶχον δείξεις βεβαίας καὶ ἀσφαλεῖς δικαιωμάτων, ὡς οὐδεμίαν κτῆσιν ἰδίαν τότε ἔχοντες πολλὴν ἢ ὀλίγην, ὡς ἐπομένως ἀποδείξομεν.

Μετά τινα ἄλλα, ἃ ἐκθέτει ὁ φυλλαδιογράφος, πρὸς ἔπαινον τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ φραγκισκάνων, καὶ κατὰ τῶν ἀνανεωθέντων τῷ 1840 ἔτει, μετὰ τὴν ἀνάβασιν εἰς τὸν Σουλτανικὸν θρόνον τοῦ νῦν εὐκλεῶς Αὐτοκρατορεύοντος, περὶ τῶν ἱερῶν προσκυνημάτων ὁρισμῶν, τῶν ἐπικυρούντων (ὡς πικρῶς κατηγορεῖ) τὰς ἁρπαγὰς τοῦ τε Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, καὶ ἐκείνου τοῦ τῶν Ἀρμενίων, ἄνευ γνώμης τοῦ συμβαλλομένου μέρους, διότι θέλει αὐτὸς Κράτος ἐν Κράτει, ἐπάγει τέλος τὸ λογιζόμενον παρ' αὐτῷ ὡς βασιμώτερον τῶν λοιπῶν ἐπιχειρημάτων του, ἐπὶ τὸ ὁποῖον στηρίζει ὅλον τὸ περὶ τῶν ἁγίων τόπων αὐτοῦ ζήτημα, λέγων. Ἡ θέσις τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ Λατινοκαλογήρων ἔχει τὸ προτέρημα καὶ δικαίωμα μιᾶς ἀρχαιότητος βυθιζομένης εἰς ἀμνημονεύτους χρόνους, καὶ μιᾶς διαδοχῆς κατὰ συνέχειαν ἀδιακόπου μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν· διὸ καὶ λανθάνονται οἱ φρονοῦντες, ὅτι αὐτοὶ κατεστάθησαν ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τῶν σταυροφόρων, διότι αὐτὸς εὑρίσκει αὐτοὺς πολὺ πρότερον τούτων ἀπὸ τοῦ 414 τοῦ Χιςζρὲ (1023). Ἡ τοιαύτη πρώτη μαρτυρία, λέγει, καὶ τῆς τούτων, τῶν Λατίνων μοναστῶν, ὑπάρ-

ξεως ἐκεῖσε, καὶ τῆς πρὸς αὐτοὺς προστασίας τῶν μουσουλμάνων ἡγεμόνων, σώζεται εἰς τὸ ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἀρχειοφυλάκιον τοῦ Μοναστηρίου τοῦ Σωτῆρος (1). Ὁ Σουλτὰν Μουζαφφὲρ εἰς τὴν διαταγὴν αὐτοῦ ἐπιτάττει τὸ νὰ μὴ πληρόνωσιν οἱ μονασταὶ φράγκοι κατασκευάζοντες οἶνον (2).

Ἀπάντησις.

Κατὰ τὴν ῥηθεῖσαν ἐποχὴν τοῦ 414—1023, δὲν ὑπῆρχε Σουλτάνος τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τὸ τοιοῦτον ὄνομα· ἀλλ' ἐπὶ ταύτης ἐσουλτάνευεν ἐν Αἰγύπτῳ ὁ ἐκ τῆς δυναστείας τῶν Φατιμιγέδων Ζ'. Ἐλζαχίρου λιζάζι δινιλλὰχ ἀλῆ· ὁ δὲ περὶ οὗ ὁ λόγος Μουζαφφὲρ εἶναι ὁ ἐκ τῆς δυναστείας Δεβλέτι Τουρκιϊγὲ Μαμλούκων Βαχαριτῶν τρίτος Μουζαφερουδὶν Κουτοὺς, σουλτανεύων ἐν Αἰγύπτῳ (1259—657), τουτέστι μετὰ τὴν ἐκπόρθησιν τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τοῦ Σαλλαχιδὶν κατὰ τὸ 1188 ἔτος, χρόνους 76. Ἀλλ' ὑποθετέον, ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν

(1) Τὰ ἀρχεῖα ταῦτα φέρουσιν Ἰταλιστὶ τοιαύτην ἐπιγραφήν. « Κατάλογος τῶν εὑρισκομένων ἐγγράφων εἰς τὰ Ἀρχίδια ταύτης τῆς Γενικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς γῆς τῆς ἁγίας.

(2) Ἐπίταγμα τοῦ Σαρακηνοῦ Μουζαφὲρ ἐμπεριέχον, ἵνα μὴ ἐνοχλῶνται οἱ φράγκοι ἱερεῖς κατασκευάζοντες οἶνον· 13 Σελήνης Ῥετζὲπ Χιτζρὲ 414.

ταύτην (657—1259), καθ' ἣν ἐξεδόθη ὁ ὁρισμὸς παρὰ τοῦ τότε Σουλτανεύοντος Μουζαφφὲρ, πάλιν ὑπόκειται αὐτὸς εἰς ἀμφιβολίαν· διότι τὸ κατὰ τῶν σταυροφόρων, τῶν κατεχόντων εἰσέτι, καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν ὑπὸ Σαλλαχιδὶν τῆς Ἱερουσαλὴμ, τὴν Ἀντιόχειαν καὶ τὰς παραλίους πόλεις τῆς Συρίας, μῖσος καὶ πάθος τῶν Σουλτάνων τῆς Αἰγύπτου ἦτον μέγα καὶ ἄσπονδον· διὸ καὶ αἱ ἐκστρατεῖαι καὶ πόλεμοι αὐτῶν μετ' ἐκείνων ἦσαν ἀκατάπαυστοι, καθὼς καὶ ὁ Μουζαφφὲρ αὐτὸς, καὶ ὁ τούτου διάδοχος Μέλεχ Ταχὶρ Βιπὰρ 1268—666 κυριεύσας μὲ μεγάλην σφαγὴν τὴν Ἀντιόχειαν, ἐξετίναξε τοὺς σταυροφόρους καὶ ἀπὸ ἄλλας πόλεις τῆς Συρίας. Ὅθεν ἐπὶ τοιαύτης ἀνυποστάτου ὁρμῆς τῶν ἡγεμόνων τῆς Αἰγύπτου, πρὸς τελείαν ἀποδίωξιν τῶν φράγκων ἐξ Ἀνατολῶν, τὸ νὰ ἐκδοθῇ ὁρισμὸς, καὶ μάλιστα διὰ οἶνον, ὑπὲρ μοναστῶν φράγκων, ἐξ ὧν οὐδὲ εἷς ὑπῆρχε τότε ἐν Ἱερουσαλὴμ, εἶναι πρᾶγμα ἀπίστευτον, διότι οὐδεὶς τῶν ἀμερολήπτων τῶν τὴν ἱστορίαν τῶν τότε συμβάντων εἰδότων, θέλει πιστεύσει εἰς τοιαῦτα πεπλασμένα, δόλον καλύπτοντα διηγήματα.

Ἀλλ' εἰς τὰ ἀρχεῖα ταῦτα τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ Φραγκισκάνων, σώζεται ἔτι ὑπὸ ἀριθμὸν 2 ἓν ἔγγραφον(1) απο-

(1) Ἐπίταγμα τοῦ Σαρακηνοῦ (ἡγεμόνος) Ματαμὰδ ἐμπεριέχον, ἵνα μὴ ἐπηρεάζωνται οἱ καλόγηροι φράγκοι. 2 τῆς Σελήνης Σεβάλ. Χιοζρὲ 501. ὑπὸ ἀριθμ. 2.

διδόμενον εἴς τινα Σουλτάνον Ματαμὰδ, ἐκδεδομένον κατὰ τὰς 2. τοῦ Σεβὰλ τοῦ 501 τοῦ Χισζρὲ, καὶ διαλαμβάνον τὸ νὰ μὴν ἐπηρεάζωνται οἱ μοναχοὶ φράγκοι· καὶ ἐπειδὴ τοῦτο τὸ τοῦ Χισζρὲ συμπίπτει κατὰ τὸ 1107 ἔτος, καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ Ἱερουσαλὴμ ἦν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν σταυροφόρων, ὁ Λιβελλογράφος, ἵνα μὴ καταισχύνῃ καὶ τοὺς φραγκισκάνους ὡς πλαστογράφους, καὶ ἑαυτὸν ψεύστην, παρέρχεται τοῦτο μὲ σιωπὴν, χωρὶς νὰ τὸ ἀναφέρῃ παντελῶς.

Ἀφ' οὗ ἀπεδείχθησαν τὰ δύω ἀνωτέρω ἔγγραφα, τὰ εἰς τὰ ἀρχεῖα τῶν φραγκισκάνων σωζόμενα, ἀπὸ τῆς παραλλαγῆς τῶν χρόνων παρέγγραπτα καὶ ὑποβολιμαῖα, καὶ ἡ σύστασις τοῦ θέματος τοῦ Λιβελλογράφου, τοῦ ὅτι οἱ μοναχοὶ φράγκοι ὑπῆρχον εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ πρὸ τῆς σταυροφορίας, ὡς ἀσύστατος, ἀπαντῶμεν, ὅτι ὅσους ἂν ἄλλους ὁρισμοὺς τῶν τῆς Αἰγύπτου Σουλτάνων ἀναφέρῃ ὁ ῥηθεὶς, τοὺς καὶ αὐτοὺς εἰς τὰς ἐποχὰς ἀντιπίπτοντας ὄντας, ὡς ἐκ προθέσεως πονηρᾶς, νενοθευμένοι εἶναι ἐπίσης πάντες.

Εἰς ταῦτα τὰ ἀρχεῖα σώζεται ὑπὸ ἀριθμὸν 5. Σελ. 370 διαταγὴ (ἣν καὶ ὁ Λιβελλογράφος ἀναφέρει) τοῦ Σουλτάνου Ἀχμὲτ Τζακμὰκ, ἐποχὴν φέρουσα καὶ αὐτὴ 609 τοῦ Χισζρὲ, 1212, διαλαμβάνουσα πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι δύνανται νὰ ἐνταφιάζωσι τοὺς νεκροὺς αὐτῶν οἱ μονασταὶ

φράγκοι, δύνανται νὰ κατασκευάσωσιν οἶνον, νὰ ἀγοράσωσι τροφὰς, νὰ μὴ καταβιάζωνται εἰς Ῥαμὰ, νὰ ἱππεύωσιν, ἕνεκα δόσεως φόρου τινος τεταγμένου, ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπισκέπτωνται ἔτι τὰς κτήσεις αὐτῶν νὰ μὴν ἐμποδίζωνται, (κτῆσιν δ᾽ ἄλλην τότε οὐκ εἶχον, εἰμὴ τὴν παραχωρηθεῖσαν εἰς αὐτοὺς παρὰ τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ, τῆς ἁγίας Σιὼν ἔξω τῆς Ἱερουσαλὴμ), καὶ τέλος οὐδεὶς νὰ ἀντιποιῆται, ἵνα γίνηται παρ᾽ αὐτοῖς βιαίως δραγομάνος(1). Ὁ ῥηθεὶς, ὁ ἐκ τῶν Σιρκασίων Μαμλούκων δέκατος Μέλεκ Ἀχμὲτ, ἢ Ταχὶρ Σζαχμὰχ(2), ἐσουλτάνευσεν

(1) Εἴδομεν τὴν τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ Σζαχμὰχ ἔννοιαν, ἀλλ᾽ ὁ Λιβελλογράφος ἀποφεύγων τὴν αἰσχύνην τῶν φραγκισκάνων, ὡς μὴ δυναμένων ἄνευ ἀδείας τῶν δυναστῶν Μαμλούκων, οὔτε τοὺς νεκροὺς αὐτῶν νὰ ἐνταφιάσωσιν, οὔτε οἶνον νὰ κατασκευάσωσιν, ἀλλ᾽ οὔτε καὶ περὶ αὐτῶν τῶν ζωοτροφιῶν νὰ φροντίσωσιν, ἐκτὸς τῆς ἧς φέρει ὁ ὑποτιθέμενος αὐτὸς ὁρισμὸς νενοθευμένης χρονολογίας, παρέπλασε καὶ αὐτὸς τοῦτον κατ᾽ ἄλλην ἔννοιαν, ὡς προστάττοντα δῆθεν, ἵνα μὲ πᾶσαν ἄδειαν χαίρωσιν οἱ φραγκισκάνοι τὰ θυσιαστήρια αὐτῶν τὰ ἃ εἶχον ἀρχαιόθεν, καὶ ὅτι ἐναγόμενοι, ἵνα μὴ πληρόνωσι πρὸς τὸν δημόσιον ἀξιωματικὸν, τὸν ἄγοντα αὐτοὺς εἰς τὸ κριτήριον, εἰμὴ ὀλίγους τινας ὀβολούς. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς μὲ τοὺς οὓς προβάλλει διεφθαρμένους κατὰ τὰς ἐποχὰς ὁρισμοὺς τῶν τῆς Αἰγύπτου Σουλτάνων, καὶ τὰς διαστροφὰς τῶν τούτων ἐννοιῶν, ὢ πόσον μακρὰν πλανᾶται τῆς ἀληθείας!

(2) Σώζεται πρὸς τοῖς λοιποῖς εἰς τὰ ἀρχεῖα τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τούτου τοῦ Μέλεκ (Βασιλέως) τῆς Αἰγύπτου Σζαχμὰχ, ὁρισμὸς **815—1410**, φέρων τὴν ὑπογραφὴν αὐτοῦ οὕτω. Σουλτὰν Ἀχμὲτ Σεϊφιδὶν Σζαχμὰχ· καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Δωρόθεον, καὶ διακελεύων, ὅτι καθὼς οἱ προκάτοχοι τούτου ἔκπαλαι, οὕτω καὶ αὐτὸς νὰ ἀνοίγῃ καὶ νὰ κλείῃ τὴν Πύλην τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως ἀνεμποδίστως· ἐπίσης καὶ ὁ μετὰ τὸν Μέλεκ Τζαχμὰχ, Μέλεκ Ἐσρὲφ Σεϊφελδὶν εἰς τὸν αὐτοῦ ὁρισμὸν πρὸς τὸν Πατριάρχην **841—1437**, ἐπιτάττει τὰ αὐτά· τὸ νὰ κατέχῃ τὰ ἐντὸς πάντα τοῦ Ναοῦ τῆς

εἰς Αἴγυπτον ἀπὸ τοῦ 815—1410, μέχρι τοῦ 840—1436 ἔτους, καὶ οὐχὶ κατὰ τὴν νοθευθεῖσαν ἐποχὴν τοῦ 609—1212.

Πρὸς τοῖς ῥηθεῖσι παρεφθαρμένοις τὴν χρονολογίαν ἀμφιβόλοις καὶ ὑπόπτοις διατάγμασιν, ἀναφέρει ὁ Λιβελλογράφος καὶ ἄλλα ἄλλων Σουλτάνων· ἀλλ' ἐπειδὴ ταῦτα ἐπαναλαμβάνει καὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ Λιβέλλου του, ἐκεῖσε καὶ ἡμεῖς θέλομεν κάμη τὴν πρὸς τὰ διατάγματα ταῦτα πρέπουσαν ἀπάντησιν. Ἀλλὰ παρατηρητέον, ὅτι ὅλαι αἱ ἐποχαὶ τῶν ὁρισμῶν τῶν Σουλτάνων τῆς Αἰγύπτου εἶναι πρὸ πολλοῦ παρὰ τῶν καλῶν μοναστῶν φραγκισκάνων ἐξηλλαγμέναι, παρεφθαρμέναι καὶ προγενέστεραι τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἐσουλτάνευον, καὶ ὅλη αὐτὴ ἡ ὑποβολὴ καὶ λύμη τῶν ἐποχῶν, διὰ τοῦτο καὶ μόνον ἐῤῥαδιουργήθη, πρὸς δεῖξιν καὶ ἀπάτην, ὅτι αὐτοὶ ἀχωρίστως διὰ παντὸς εἰς Ἱερουσαλὴμ ὑπῆρχον.

Ὁ Λιβελλογράφος λέγει· Οἱ τῶν Λατίνων μοναχοί, οἱ φύλακες αὐτοὶ τῶν ἁγίων τόπων, αὐξηθέντες καὶ στερεωθέντες ἐπὶ τῶν σταυροφόρων καὶ τῶν Βασιλέων τῆς Ἱερουσαλὴμ, δὲν ἔπαυσαν κατέχοντες τοὺς ἁγίους τόπους καὶ μετὰ τοὺς σταυροφόρους· διότι μὴ λαβόντες μέρος

Ἀναστάσεως, τὸν Τάφον, τὸν Γολγοθᾶν καὶ τὰ λοιπὰ μέρη, ὡς ἴδια αὐτοῦ κτήματα, νὰ κάθηται μέσα εἰς αὐτὰ, καὶ νὰ ἀνοίγῃ καὶ νὰ κλείῃ τὴν Πύλην τοῦ Ναοῦ ἐλευθέρως.

εἰς τὰ πολιτικὰ (ἐπὶ τῆς ἁλώσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ παρὰ τοῦ Σαλλαχιδὶν), δὲν ἐδοκίμασαν τὰς ἐκ τοῦ πολέμου συμφορὰς, ἀλλ᾽ ἔμειναν κάτοχοι τῶν ἁγίων τόπων.

Ἀπάντησις.

Ἀλλ᾽ ὁ φυλλαδιογράφος ἢ ἀγνοεῖ τὴν ἱστορίαν, ἢ τῇ σιωπῇ παρέρχεται ταύτην ὑποκρινόμενος. Ὁ Σαλλαχιδὶν μετὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἧτταν, ἀκάθεκτος ὑπὸ ὀργῆς γενόμενος, ἐπέρχεται ἐπὶ τοὺς σταυροφόρους μὲ περισσοτέρας δυνάμεις, κατατροποῦται αὐτοὺς κατὰ τὴν Τιβεριάδα, πίπτει εἰς χεῖρας του αἰχμάλωτος ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἱερουσαλὴμ Γουὶ ὁ Λουζιανός· πολιορκεῖ εἶτα τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ μετὰ δεκατέσσαρας ἡμέρας καὶ πολλὴν σφαγὴν, ἐκπορθεῖ ταύτην, καὶ εἰσελθὼν νικητὴς, ὁρμῇ ἀσχέτῳ, ἐκδικεῖται κατὰ Λατίνων, δι᾽ ὅσα πρότερον ἔπαθον ἐξ αὐτῶν οἱ τούτου ὁμογενεῖς καὶ οἱ ὁμόθρησκοι, οὐδένα τούτων οἰκτείρας ἢ ἐλεήσας, ἀλλὰ πάντας (ἐκτὸς τῶν ὅσων ἠθέλησε νὰ κρατήσῃ αἰχμαλώτων), ἀνηλεῶς θανατώσας. Ἐκάκωσε καὶ τοὺς Γραικοὺς διὰ τὴν ἀνάμιξιν αὐτῶν μετὰ τῶν Λατίνων, κατέῤῥιψε τὴν ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως ὡραίαν ὀρθομαρμάρωσιν, καὶ ἔμελλεν ἀφεύκτως νὰ κρημνίσῃ καὶ τὸν μέγαν τοῦτον Ναὸν, καὶ πάντα τά τε

ἔνδον καὶ ἔξω τῆς Ἱερουσαλὴμ τῶν ἱερῶν τόπων κτίρια, ὡς ὑπεκκαύματα ταῦτα τῆς τῶν σταυροφόρων ἐκστρατείας καὶ ἐφόδου αὐτῶν κατὰ Συρίας καὶ Παλαιστίνης, καὶ οὕτω νὰ ναρκώσῃ τὴν ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ ὁρμὴν τῶν δυτικῶν εἰς νέας σταυροφορίας, ἐὰν ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἰσαὰκ ὁ Ἄγγελος δὲν ἐτάχυνε νὰ ἀποστείλῃ πρὸς αὐτὸν Πρέσβεις καὶ δῶρα· ἡ δὲ μεσολάβησις αὕτη δυσωπήσασα τὸν Σαλλαχιδὶν, διέσωσε τῆς παντελοῦς καταστροφῆς τοὺς ἁγίους τόπους, οὓς καὶ παρέδωκε πρὸς τοὺς Γραικοὺς καὶ τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Ἀθανάσιον τὸν Β΄. ὃν ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπέστειλεν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως.

Τούτων τῶν Ναῶν καὶ τῶν ἁγίων τόπων τὴν κατοχὴν διετήρησαν οἱ Γραικοὶ καὶ ἐπὶ τοῦ Δεβλὲτ Ἐγιουπιὲ τῶν διαδόχων τοῦ Σελλαχιδὶν, καὶ ἐπὶ τοῦ Δεβλὲτ Τουρκιγιὲ, ἢ Πενὶ Ἐτρὰκ Μαμλούκων Βαχαριτῶν, καὶ ἐπὶ τοῦ Δεβλὲτ Σζιραχισὲ τῶν Μαμλούκων Σιρκασίων, ὧν τὰ κατὰ καιροὺς διατάγματα ὑπὲρ κατοχῆς τῶν ἁγίων τόπων πρὸς τοὺς Πατριάρχας τῶν Ἱεροσολύμων, παῤῥησιασθέντα πρὸς τὸν νικητὴν καὶ ὀλοθρευτὴν τῶν Μαμλούκων καὶ κατακτητὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ Σουλτὰν Σελὴμ τὸν Α΄. παρετηρήθησαν, καὶ κατ᾽ ἐκεῖνα, ἐξέδωκε τὸ αὐτοῦ Αὐτόγραφον (Χὰτ-Σσερὶφ), ἀρχόμενον οὕτω «Τῇ βοηθείᾳ τοῦ ὑψίστου Θεοῦ, καὶ τοῦ ἠγαπημένου αὐτοῦ Ἀποστόλου,

ἐλθὼν εἰς Ἱερουσαλὴμ τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ μου, κατὰ τὴν κά. Σεφέρ, 923, ἐκυρίευσα αὐτήν. Ὁ οὖν τῶν Ῥωμαίων Πατριάρχης Ἀττάλας (Δωρόθεος) ἐλθὼν μετὰ τῶν λοιπῶν, καλογήρων, καὶ ἐμφανισθεὶς εἰς τὸ Κράτος ἡμῶν, ἐξητήσατο, ἵνα τὰς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ κειμένας Ἐκκλησίας, μοναστήρια καὶ προσκυνήματα, ἃ εἶχον, ἔχωσι καὶ πάλιν, καθὼς καὶ ἀπ' ἀρχῆς ὑπὸ τὴν κυριότητα καὶ χρῆσιν αὐτῶν, κατὰ τὸν ἱερὸν Ἀχτιναμὲ τοῦ Ὄμερ-Χατάπ. Ἐπιττάτω γοῦν καὶ ἐγὼ διὰ τοῦ παρόντος μου ἱεροῦ ὁρισμοῦ, ἵνα ἐξουσιάζωσιν. . . .» ἐπαριθμῶν κατ' ὄνομα ἕκαστον, σχεδὸν ἅπαντα τὰ προσκυνήματα τά τε ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς ἁγίας Πόλεως, εἰς τὰ ὁποῖα ἔπειτα καὶ οἱ φράγκοι καὶ οἱ Ἀρμένιοι, κατὰ χαριστικὴν Σουλτανικὴν ἐπίνευσιν, καὶ οὐχὶ δικαιωματικὴν, εἰσεχώρησαν· τὸ δὲ περίεργον, ὅτι ὁ Σουλτὰν Σελὴμ πληροφορηθεὶς πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ τὸ ὃ ἐδόθη μοναστήριον ποτὲ τῆς κειμένης ἔξω τῶν τειχῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ ἁγίας Σιὼν παρὰ τῶν Πατριαρχῶν πρὸς τοὺς φραγκισκάνους, χάριν φιλοξενίας, πρὸς κατοικίαν τῶν παροίκων αὐτῶν, ὅτι δὲν εἶναι ἴδιον κτῆμα αὐτῶν, ἀλλὰ τῶν ῥωμαίων, συμπεριέλαβε καὶ τὴν ἁγίαν Σιὼν ῥητῶς μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν κήπων, εἰς τὸ δοθὲν πρὸς τὸν Πατριάρχην Δωρόθεον αὐτόγραφον αὐτοῦ, ὡς ἰδίαν καὶ αὐτὴν κτῆσιν τῶν ἡμετέρων.

Οἱ δὲ τότε εὑρισκόμενοι εἰς Ἱερουσαλὴμ φραγκισκά-

νοι, πάλιν λέγομεν, οὐδὲ ἐπαῤῥησιάσθησαν πρὸς τὸν πορθητὴν, οὐδὲ ἐζήτησαν καὶ αὐτοὶ ὁρισμὸν, διότι δὲν εἶχον κτῆσιν ἰδίαν, οὐδ' ἄλλα ἔγγραφα πρὸς ἀπόδειξιν, εἰμὴ τὰ ῥηθέντα κατὰ ἀναχρονισμὸν, παρεφθαρμένα καὶ κίβδηλα· διὸ καὶ ὑφορώμενοι τὴν παρὰ τοιούτου πολυπράγμονος Σουλτάνου ἀνακάλυψιν τοῦ δόλου, οὐδὲ ἐτόλμησαν ταῦτα νὰ ἐμφανίσωσι καὶ αὐτοὶ, καθώσπερ καὶ οἱ Γραικοὶ ἀνυπόπτως τὰ ἑαυτῶν, ἅτινα δι' ἑτέρου αὐτοῦ ὁρισμοῦ, κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος Χισζρὲ 923, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ ἐξ Αἰγύπτου εἰς Δαμασκὸν, ἐκδοθέντος πρὸς τοὺς ἐν Ἱερουσαλὴμ Γραικοὺς, ἐπικυρῶν λέγει· ὅτι ἀναφορᾶς παῤῥησιασθείσης εἰς τὴν ὑψηλήν μου Πόρταν παρὰ τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις βασιλικοῦ (οὕτω ῥητῶς) ἔθνους τῶν Γραικῶν, ἐξητήσαντο τὴν ἐπικύρωσιν τῶν ἀρχαίων αὐτῶν προνομίων, κατὰ τοὺς ἀνὰ χεῖρας αὐτῶν ὁρισμοὺς τῶν προκατόχων ἡμῶν τῆς Αἰγύπτου Σουλτάνων, τοὺς εἰς πλάτος διαλαμβάνοντας καὶ διαβεβαιοῦντας ταῦτα τὰ προνόμια, ὡς τοῦτο ἐμφαίνεται καὶ ἀπὸ τοῦ ὑστάτου πρὸς αὐτοὺς ὁρισμοῦ τοῦ Σουλτάνου Κανσοὺ-Γουρὶ-Γαβρὶ (910—1511). Ἐπικυροῦμεν οὖν καὶ ἡμεῖς, κατὰ τὴν ἐκείνων περίληψιν, τὰ αὐτὰ διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν ὑψηλοῦ ὁρισμοῦ, ὥστε τοῦ λοιποῦ διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ὑποταγήν των, νὰ χαίρωσιν, ὡς καὶ πρότερον, τὰ δωρηθέντα αὐτοῖς προνόμια κτλ.

Οἱ Σουλτάνοι, λέγει ὁ φυλλαδιογράφος, Αἰγύπτου καὶ Συρίας ἐπροστάτευσαν τοὺς φραγκισκάνους εἰς ἐκτέλεσιν τῶν τῆς θρησκείας καθηκόντων μέχρι τοῦ 1342 ἔτους, ὅτε εἷς ἐξ αὐτῶν διεφιλονείκησε τὴν ἰδιοκτησίαν τῶν αὐτῶν καταστημάτων, τὰ ὁποῖα καὶ ἐξηγόρασεν ὁ Βασιλεὺς τῆς Σικελίας Ῥοβέρτος καὶ ἡ σύζυγός του Βασίλισσα Σάνσα, καὶ πρὸς ἀπόδειξιν ἀναφέρει τὴν παρὰ τοῦ Πάπα Κλήμεντος ϛ΄. ἐκδοθεῖσαν περὶ τούτου Βοῦλλαν ἐν Ἀβενιῶνι τῆς Γαλλίας.

Ἀπάντησις.

Ἀμφιβάλλεται ὅτι, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ 1342 ἔτους, ὑπῆρχον ἐν Ἱερουσαλὴμ μονασταὶ φράγκοι. Ὁ δὲ ῥηθεὶς Πάπας Κλήμης ϛ΄. ἐπειδὴ καὶ ἐσκόπευε νὰ ἀποστείλῃ ἐκ τοῦ τάγματος τῶν Φραγκισκάνων τινὰς εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἀναμφιβόλως, ὅτι διὰ παρακινήσεως τούτου ὁ Βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως, καὶ οὐχὶ τῆς Σικελίας, Ῥοβέρτος, (διότι εἰς Σικελίαν ἐβασίλευε κατὰ τὸ ῥηθὲν 1342 ἔτος Λουδοβῖκος ὁ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀραγῶνος Πέτρου διάδοχος) ὅς τις τὰ λοίσθια πνέων καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀποθανὼν, ἐχορήγησε μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ ποσότητα χρημάτων εἰς τοὺς μέλλοντας κατελθεῖν εἰς Ἱερουσαλὴμ

Φραγκισκάνους, πρὸς συντήρησιν αὐτῶν ἐκεῖσε δι' ἐξαγο-ρᾶς προστασίας παρὰ τῶν Μαμλούχων, ἀποκτήσεως κα-ταστήματος, καὶ δι' ἄλλας περιπτώσεις ἐνδεχομένας. Ταύτην δὲ τὴν Ῥοβερτικὴν βοήθειαν μεταπλάσας ὁ Λι-βελλογράφος, ἢ μᾶλλον οἱ Φραγκισκανοι, ἐξ ὧν αὐτὸς παρέλαβε τὸ πλάσμα, λέγει ὅτι, εἷς ἐκ τῶν Σουλτάνων, (καὶ αὐτὸς, ὁ τὴν ὑποτιθεμένην τοσαύτην βλάβην εἰς τοὺς Φραγκισκάνους προξενήσας, πρὸς ἔλεγχον τοῦ προ-φανοῦς πλάσματος, ἀνώνυμος καὶ ἄγνωστος) προσέβαλε καὶ διεφιλονείκησε τὴν κατ' ἰδέαν ταύτην ἰδιοκτησίαν τῶν καταστημάτων, ἐν ᾧ οὐδὲ μονασταὶ φράγκοι τότε ἐν Ἱε-ρουσαλὴμ εἰσέτι ὑπῆρχον, ὡς ἐφεξῆς ῥηθήσεται.

Αὕτη ἡ ῥηθεῖσα ἰδιοκτησία, λέγει, ὡς συμφωνηθεῖσα παρὰ Πρίγκιπος (τοῦ Ῥοβέρτου) μετὰ Πρίγκιπος (τοῦ ἀκατονομάστου καὶ ἀγνώστου Σουλτάνου), διὰ πωλήσεως καὶ ἀγοράσεως δημοσίου, ἐξασφαλίζει παρὰ τοσοῦτον τὴν τῶν μοναστῶν φράγκων ἰδιοκτησίαν, ὥστε κατὰ τὸ ὁ-μόφωνον φρόνημα τῆς δημοπρασίας, διέφυγεν αὕτη τὴν τῆς πορθήσεως (τῆς Ἱερουσαλὴμ) λαφυραγωγίαν. Ὅθεν καὶ ὁ κατακτητὴς κατὰ νόμον τοῦ δικαιώματος τῶν ἐ-θνῶν, δὲν δύναται νὰ οἰκειοποιηθῇ, εἰμὴ τὰ δημόσια, καὶ οὐχὶ τὰ ἰδιωτικά. Καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ αὐθαιρέτου, ἀ-ναφέρει τὴν δοθεῖσαν 1760 πρὸς τὸν Πρέσβυν τῆς Γαλ-λίας ἀπάντησιν τοῦ Βεζύρη Ῥαγὶπ Πασᾶ. « Οἱ τόποι

» αὐτοὶ ἀνήκουν εἰς τὸν Κύριόν μου τὸν Σουλτάνον, αὐτὸς » τοὺς δίδει εἰς ὅν τινα θέλει· ἴσως ἦσαν πάντοτε εἰς » χεῖρας τῶν φράγκων, ἀλλὰ τώρα ἡ Α. Μ. θέλει νὰ ἦναι » τῶν Ῥωμαίων ». Ὅτι ἡ τοιαύτη ἀπάντησις ἀκυροῖ τὰς συνθήκας καὶ ἀθετεῖ τὰς διὰ πολλῶν φερμανίων δοθείσας διασαφήσεις, ὅτι τὰ καταστήματα εἶναι τῶν Λατίνων μοναχῶν, ὅτι ἀείποτε ἦσαν αὐτῶν, ὅτι ἠγοράσθησαν διὰ χρημάτων, ἢ ἐξ ἀφιερωμάτων, καὶ ὅτι ἀπατῶνται οἱ Μουσουλμάνοι, λέγοντες, ὅτι εἶναι ἰδιοκτησίαι Ὀθωμανικαί, διότι εἶναι ἀρχαιότεραι τῶν κατακτήσεων τῶν Ὀσμανλίδων.

Ἀπάντησις.

Ἀποπέμπομεν τὸν νέον νομοδότην (εἰς τὸ ὅτι ὁ κατακτητὴς δὲν ἔχει δικαίωμα, εἰμὴ μόνον εἰς τὰ δημόσια κτήματα, οὐχὶ δὲ κατὰ νόμον καὶ εἰς τὰ ἰδιωτικά·) εἰς ὅσας πόλεις κατὰ καιροὺς ἐξεπόρθησαν διὰ χύσεως αἱμάτων καὶ εἰσῆλθον εἰς αὐτὰς νικηταὶ Βασιλεῖς, ἐὰν νόμῳ πολέμου δὲν κατέσχον καὶ δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ κτήματα, μάλιστα κατὰ τοὺς τότε αἰῶνας. Ὁ ἐν Ἱερουσαλὴμ μέγας Ναὸς τῆς Ἀναστάσεως, καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἁγίων Προσκυνημάτων, δὲν ἦσαν ἰδιωτικαὶ οἰκοδομαί, ἀλλὰ δημόσιοι,

ώς ὑπὸ τῶν Αὐτοκρατόρων ἀνεγερθεῖσαι. Ἐπὶ τῆς κυριεύσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τοῦ Χαλίφου Ὄμερ-υἱοῦ Χατὰπ, νόμῳ κατακτήσεως ἀνῆκον μὲν εἰς αὐτὸν, ἀλλ' αὐτὸς ὑπὸ μεγαλοψυχίας, καίτοι εἰσελθὼν εἰς ταῦτα τὰ ἱερὰ κτήματα καὶ παρατηρήσας αὐτὰ, ἀφῆκεν ὅμως πάντα εἰς τὴν προτέραν κυριότητα τοῦ τε Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων Σωφρονίου καὶ τῶν Γραικῶν. Μόνοι δὲ οἱ σταυροφόροι ὡς χριστιανοὶ, δὲν ἐβάδισαν, οὔτε κατὰ τὸ ἀξιέπαινον παράδειγμα τοῦ Χαλίφου Ὄμερ-Χατὰπ, ἀλλ' οὔτε κατὰ τὸ ὃ ἀναφέρει αὐτὸς ὁ Βορὲ δικαίωμα τῶν ἐθνῶν, ἀλλ' εἰσελθόντες τῷ 1099 ἔτει νικηταὶ εἰς Ἱερουσαλὴμ, οὐ μόνον ἐξουσίασαν ἀνεξαιρέτως πάσας τὰς ἱερὰς οἰκοδομὰς, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἰδιωτικοὺς οἴκους, ἀποδιώξαντες καὶ τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Συμεὼν, τὸν κλῆρον καὶ τοὺς Γραικοὺς τῆς πόλεως, οἱ ὁποῖοι καὶ κατέφυγον, οἱ μὲν εἰς Βηθλεὲμ, οἱ δὲ πέραν τοῦ Ἰορδάνου.

Ἡ Πολωνία, κατὰ τὸ 1761 ἔτος, ἔπεμψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν ἐκ τοῦ τάγματος τῶν Φραγκισκάνων Θωμᾶν Μορεβίσκην ἐπ' αὐτῷ τούτῳ, ἵνα συνενωθῇ μετά τε τοῦ Πρέσβεως τῆς Γαλλίας Βερζὲν, μετὰ τοῦ Βαΐλου τῆς Ἐνετίας Φόσκαρη, μετὰ τοῦ Ἰντερνουνσίου τῆς Αὐστρίας Σβναχέϊμ, καὶ μετὰ τοῦ τῆς Νεαπόλεως Λουδόλφ καὶ συντελέσῃ, ὥστε νὰ ἐπιτύχῃ παρὰ τῆς ὑψηλῆς Πύλης τὴν ἀπόδοσιν ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν εἰς Ἱεροσόλυμα ἁ-

γίων τόπων πρὸς τοὺς Φραγκισκάνους, τοὺς ἀνησύχους αὐτοὺς καλογήρους, τοὺς ταράττοντας ἀείποτε καὶ Βασιλεῖς καὶ Πρέσβεις, καθὼς καὶ ἤδη. Στενοχωρούμενος δὲ ὁ τότε συνετὸς μέγας Βεζύρης Ῥαγὶπ Πασᾶς ὑπὸ τοιούτων ἐνοχλητικῶν ζητημάτων, εἶπεν ὅσα ὁ φυλλαδιογράφος ἀναφέρει εἰς τὸν Λίβελλόν του.

Ὁ Λιβελλογράφος μηχανευόμενος νὰ ἀποδείξῃ πᾶσαν ἰδέαν σφαλερὰν τῶν πιστευόντων τὰς ἐν Ἱερουσαλὴμ ἱερὰς οἰκοδομάς, ὅτι εἶναι ἔργα τῶν προγόνων Γραικῶν, προβάλλει, ὅτι αὐτοὶ λέγουσιν οἱ Γραικοὶ καὶ ἐπαναλέγουσιν εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν ἐξουσίαν, ὅτι ἐὰν οἱ φράγκοι μοναχοὶ ἔχωσι τίτλους ἰδιοκτησίας, ἀνερχομένους εἰς τοὺς δυνάστας Ἄραβας (Μαμλούκους), οἱ Γραικοὶ ὅμως ἔχουσιν ἀρχαιοτέρους, διότι ἦσαν ὑπήκοοι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ὅστις καὶ κατὰ τὴν καταγωγήν, καὶ κατὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν γλῶσσαν ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὴν Δύσιν, ἢ εἰς τὴν Ἀνατολήν.

Ἀπάντησις.

Καὶ πρῶτον, ὅσον μὲν διὰ τὴν Πίστιν, μία καὶ ἡ αὐτὴ ἦτον τότε ἡ ὀρθόδοξος καὶ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν καὶ κατὰ τὴν Δύσιν, πρεσβεύουσαι ἀμφότεραι αἱ Ἐκκλησίαι καὶ ἱε-

ρουργοῦσαι τὸ αὐτὸ εὐσεβὲς καὶ γνήσιον τῆς θεοπαραδότου Πίστεως δόγμα, ἕως οὗ ἡ Δυτικὴ διὰ τῆς προσθήκης καὶ τῶν ἄλλων καινοτομιῶν, οὐ μόνον τῆς Ἀνατολικῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς ἀρχαίας ὀρθῶς δογματιζούσης Ἐκκλησίας τῆς Ῥώμης, διήρηται καὶ διέσχισται. Ὅσον δὲ περὶ τοῦ ὅτι ἐπαναλαμβάνουσιν οἱ Γραικοὶ εἰς τὴν ὑψηλὴν Πόρταν ἐπαναλέγοντες ὅσα ἀνωτέρω αὐτὸς πλάττει, ἡ Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία ἀποχρώντως ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς ἰδίους αὐτῆς πολλοὺς χρονολόγους, γινώσκει τὴν ἱστορίαν, καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκην διὰ τῆς ἐπανειλημμένης πρὸς αὐτὴν ἀναμνήσεως τῶν Γραικῶν, καὶ πρὸ τῆς καταχτήσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ αὐτῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, νὰ μάθῃ τίνος ὑπήκοοι αὐτοὶ ἦσαν· ὅθεν καὶ ὡς ἔχοντες ἀρχαιόθεν κατὰ διαδοχὴν τὴν κτῆσιν τῶν καταστημάτων αὐτῶν, πάλιν εἰς αὐτοὺς τὴν χρῆσιν τούτων εὐμενῶς αὐτὴ παρεχώρησε.

Ταῦτα δὲ τὰ ἱερὰ καθιδρύματα οὐδὲ ἀνηγέρθησαν παρὰ Λατίνων· χεὶρ ἐπιστασίας ἑλληνικῆς τῆς ἐκ Βυθινίας μακαρίας Ἑλένης, καὶ τῆς ἐξ Ἀθηνῶν Αὐγούστης Εὐδοκίας ταῦτα ἐθεμελίωσε, καὶ ἡ τῶν Αὐτοκρατόρων ἐπομένως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπανῳκοδόμησε, πολυτελῶς ἐκαλλώπισε, λαμπρῶς ἐπεσκεύασε, καὶ τῆς τελείας τούτων καταστροφῆς πολλάκις διέσωσε. Ταύτην δὲ τὴν προγονικὴν κληρονομίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους οὐδὲ ὁ Χαλίφης

Όμερ διέσεισε, μόνοι δὲ οἱ σταυροφόροι διὰ τῶν ὅπλων διετάραξαν (καθὼς καὶ ἤδη διπλωματικῶς οἱ καλοὶ μονασταὶ Λατῖνοι)· μετὰ δὲ τούτους, οὔτε καὶ ὁ Σαλλαχιδὶν ἐπομένως, οὔτε καὶ ὁ Σουλτὰν Σελὴμ ὕστερον παρεσάλευσαν ταύτην, ἀλλὰ καὶ ἐπεκύρωσαν τὴν αὐτῆς τῆς κληρονομίας χρῆσιν. Λέγομεν χρῆσιν, διότι εἰς τὰ πρὸς τοὺς Πατριάρχας τῶν Ἱεροσολύμων ἐκδοθέντα Σουλτανικὰ αὐτόγραφα διαλαμβάνεται οὕτως· ὅτι κυριευθείσης τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐν ῥομφαίᾳ παρὰ τοῦ μεγάλου Σουλτὰν Σελὴμ, καὶ ταῦτα πάντα (τὰ Προσκυνήματα) ἐγένοντο νόμῳ πολέμου καί εἰσι κτήματα βασιλικά· ὅθεν καὶ πρὸς τὰ διαφερόμενα καὶ διαμαχόμενα μέρη Γραικῶν καὶ φράγκων, παρεχωρήθησαν ταῦτα τὰ Προσκυνήματα, οὐχὶ εἰς κυριότητα, ἀλλ' εἰς χρῆσιν προσκυνήσεως κατὰ τὰ ἔθιμα τῆς θρησκείας των. Καὶ πρὸς μὲν τοὺς ὑποτελεῖς Γραικοὺς ἐδόθησαν ἐξ αὐτῆς τῆς ἁλώσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ παρὰ τοῦ κατακτητοῦ Σουλτὰν Σελὴμ κατὰ τὸ αὐτοῦ αὐτόγραφον, τὸ διαλαμβάνον ἅπαντα ῥητῶς ὅσα οἱ Γραικοὶ κατεῖχον, πρὸς δὲ τοὺς μουσαφίριδες καλογήρους τῶν φράγκων μετὰ παρέλευσιν καιροῦ, ἐξεδόθησαν καὶ πρὸς αὐτοὺς ὁρισμοὶ αὐτόγραφοι, ἵνα ἔχωσι καὶ αὐτοὶ τὴν χρῆσιν εἴς τινας τόπους τῶν αὐτῶν προσκυνημάτων καὶ ἐκτελέσεως τῶν ἐθίμων των. Ὅθεν καὶ μὲ τοιοῦτον ὄμμα καὶ ἐθεώρησεν ἡ Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία καὶ θεωρεῖ τὴν παραχώρησιν τῶν

ἱερῶν ἐκείνων καταστημάτων, πρὸς χρῆσιν μόνον, καὶ οὐχὶ κυριότητα αὐτῶν νόμῳ καταχτήσεως.

Ὁ Πάπας Κλήμης ὁ ς΄. μαθὼν παρὰ τῶν ὧν ἔστειλε λεγάτων του εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ Καντακουζηνὸς κατὰ τὸ 1348 ἔτος, ἔμελλε νὰ πέμψῃ πρέσβυν εἰς Αἴγυπτον, καὶ μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν κατατρεχθέντα ἐν Ἱερουσαλὴμ παρὰ τῶν ἐξουσιαστῶν Μαμλούκων Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Λάζαρον, πρὸς τὸν τότε Σουλτάνον ἐκ τῶν Παχαριτῶν ΙΘ΄. Νασρεδὶν Χασὰν, συνιστῶν φιλικῶς τήν τε ἀποκατάστασιν αὖθις τοῦ Πατριάρχου, τὸ ἀνεπηρέαστον ὑπὸ βιαίων καταδρομῶν καὶ ζημιῶν τῶν ἱερῶν Ναῶν καὶ ἁγίων τόπων, καὶ τῶν ἀπερχομένων προσκυνητῶν, διεμήνυσεν ἡ μακαριότης του πρὸς τὸν Καντακουζηνὸν, ἵνα μεσολαβήσῃ, ὥστε τοὺς οὓς σκοπεύει μὲν νὰ ἀποστείλῃ τινὰς τῶν Φραγκισκάνων εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἀλλ' ἀναχαιτίζεται, ὑποπτευόμενος τὸ πρὸς ξένους, καὶ μᾶλλον πρὸς Λατίνους μοναστὰς, ἀρχαῖον μῖσος καὶ τὴν ἀπέχθειαν τῶν Μαμλούκων, νὰ λάβῃ τούτους ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων ὑπὸ τὴν προστασίαν του ἐξασφαλίζων τὸ αὐτῶν ἀνεπηρέαστον. Ταύτης δὲ τῆς συζητήσεως τελεσθείσης, ὁ Πατριάρχης δι' ὁρισμοῦ τοῦ ῥηθέντος Σουλτάνου πρὸς τὸν ἡγεμόνα καὶ διοικητὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ Μαμλοῦκον, ἀποκατασταθεὶς αὖθις εἰς τὸν θρόνον του, ὑπεδέχθη κατὰ τὸ 1351 ἔτος τοὺς σταλέντας Φραγκι-

σκάνους φιλοφρόνως, ἐγγυηθεὶς ὑπὲρ αὐτῶν εἰς τὴν ἐξουσίαν, ὡς ξένων μὲν, ἀλλ' ἀνυπόπτων. Ἑπομένως ταπεινῷ τῷ τρόπῳ, παρεκάλεσαν νὰ παραχωρήσῃ πρὸς αὐτοὺς εἰς κατοικίαν, ἕνα τῶν τοσούτων ναῶν καὶ μοναστηρίων ἔνδον τε καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ, τῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων ὄντων, πρὸς οὓς καὶ ἐδόθη, κατὰ φιλοξενίαν εὐαγγελικὴν, ἡ ἁγία Σιών. Μετὰ δὲ παρέλευσιν πολλῶν χρόνων, διὰ τὸν αὐθαίρετον αὐτῶν τρόπον, οἱ Μουσουλμάνοι ἐκεῖθεν αὐτοὺς ἀπεδίωξαν, καὶ εἰς ἴδιον τέμενος αὐτὴν μετεποίησαν, κατὰ τὸ ἔτος 1527—930 Χισζρέ.

Οἱ Φραγκισκάνοι μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς ἁγίας Σιὼν παρὰ τῶν Μουσουλμάνων, τῷ 1527 ἔτει ἠβουλήθησαν ἢ νὰ ἀγοράσωσιν, ἢ τέλος νὰ ἐνοικιάσωσι τὸ ἔνδον τῆς Ἱερουσαλὴμ κείμενον μοναστήριον τῶν Ἰβήρων Δὲρ-Ἀμὶδ (μοναστ. τοῦ Στύλου) ἀραβιστὶ λεγόμενον· τοῦτο δὲ μαθόντες οἱ Μουσουλμάνοι κατὰ τὸ 942—1536 ἔτος, ὅτε καὶ χοτζέτιον (νόμιμον δικαιωτήριον) παρὰ τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ κριτηρίου ἐγένετο, διαλαμβάνον πάντα τὰ συμβάντα, καὶ οὗ ἴσον κεκυρωμένον κεῖται εἰς τὰ τοῦ Πατριαρχείου τῶν Ἱεροσολύμων ἀρχεῖα, συνῆλθον ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ κριτήριον, ὅτε φύλαξ τῆς Ἱερουσαλὴμ Ἀχμὲτ Πασᾶς, ὁ Μουφτὴς, ὁ Ναχὶπ, οἱ Μουτερίσιδες, οἱ ἐξηγηταὶ, οἱ Ἰμάμιδες μετὰ τῶν Χατίπιδων, οἱ Σέχιδες, οἱ

Σπαχίδες, Γενίτσαροι καὶ ἅπαντες οἱ ἐν Ἱερουσαλὴμ εὑρισκόμενοι Μουσουλμάνοι, καὶ εἶπον, ὅτι οἱ ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς Σιὼν κατοικοῦντες φραγκοκαλόγηροι βούλονται νὰ εἰσέλθωσιν ἔνδον τῆς Πόλεως Ἱερουσαλὴμ καὶ νὰ κατοικήσωσιν, ἀλλ' ἡμεῖς παντελῶς αὐτοὺς δὲν δεχόμεθα, ὡς ἐχθροὺς καὶ πολεμίους, καὶ τρὶς χειρωσαμένους τὴν Ἱερουσαλὴμ, ὡς ἀκούομεν ἀπὸ τοὺς πρεσβυτέρους ἡμῶν, καὶ διὰ τοῦτο οὐδέποτε ἔλαβον ἰδιοκτησίαν ἔνδον τῆς Ἱερουσαλὴμ μετὰ συνθηκῶν ὅμως καὶ συμφωνιῶν δυνάμεθα τέλος νὰ δεχθῶμεν αὐτούς. Ὅθεν μετακαλεσάμενοι τόν τε προεστῶτα αὐτῶν τῶν φραγκοκαλογήρων μετὰ καὶ ἄλλων φράγκων μοναχῶν καὶ τοῦ ἑρμηνέως αὐτῶν, προέτειναν πρὸς αὐτοὺς τὰς συμφωνίας· πρῶτον, ἵνα δίδωσι κατ' ἔτος φιλοδωρήματα εἰς τὸν κατὰ καιρὸν Κριτὴν, εἰς τὸν διοικητὴν καὶ ἐξουσιαστὴν καὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς παρόντας προκρίτους: Β'. ἵνα λαμβάνωσι καθεκάστην ἑορτὴν ἕνα ἐκ τῶν Σπαχίδων καὶ ἕνα ἐκ τῶν Γενιτσάρων πρὸς φύλαξιν αὐτῶν εἰς τὴν θύραν τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναςάσεως, πρὸς ἀποφυγὴν ἐρίδων ἐν μέσῳ ὑμῶν καὶ τῶν Ἰβήρων καὶ Γραικῶν καλογήρων: Γ'. ἐὰν ἐξ ὑμῶν ἀποθάνῃ τις, μὴ βαστάζητε αὐτὸν ἐπ' ὤμων ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν τῶν Μουσουλμάνων, ἀλλὰ περιτυλίξαντες τὸν νεκρὸν εἰς τάπητα, ἐκφέρετε καὶ ἐνταφιάσατε: Δ'. μὴ ὑψώσητε ποτὲ οἰκοδομὴν βλέπουσαν εἰς μουσουλμανικὸν οἶκον, μηδὲ νὰ

ἀγοράσητε ποτὲ ἰδιοκτησίαν, καὶ ἐὰν ἀγοράσητε, γενέσθω αὐτὴ ἰδιοκτησία τοῦ Γζαμίου Σαχριτουλλάχ: Ε. μὴ ἀφίνητε τοὺς καλογήρους ὑμῶν νὰ περιέρχωνται εἰς τὰς ἀγυιάς· ἀφόρητον γὰρ τοῦτο εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν Μουσουλμάνων: ϛ΄. μὴ ὑψόνητε προσευχόμενοι (ἀσεβοῦντες) τὰς φωνὰς ὑμῶν ἐνώπιον τῶν Μουσουλμάνων: Ζ΄. κατὰ τριετίαν θέλει γίνηται ἐπιθεώρησις εἰς ὃ κατοικήσετε μοναστήριον, παρά τε τοῦ Κριτοῦ, τοῦ ἐξουσιαστοῦ καὶ τοῦ μεϊμάρπαση (Ἀρχιτέκτονος), μήτι ἐνεωτερίσατε: Η΄. νὰ παρέχητε καθάρσια καὶ ἀλειφὰς πρὸς τοὺς Μουσουλμάνους κατὰ τὴν προτέραν ὑπόσχεσιν: Θ΄ ὅταν ἔλθωσι προσκυνηταὶ ὑμῶν, ἢ φόρτια ὑμέτερα, θέλουσι μένη ἔξω τῆς Πόλεως, ἄχρις οὗ ἐπιθεωρηθῶσι παρὰ τοῦ Κριτοῦ καὶ τοῦ ἐξουσιαστοῦ, μή τι κέκρυπται εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς αὐτὰ πολεμοφόδια: Ι΄. μηδέποτε νὰ ἐνοχλῆτε παντελῶς Ῥωμαίους καὶ Ἴβηρας διὰ τὰ καταστήματα, διότι αὐτοὶ εἶναι ἀρχαῖοι, κατὰ τὴν Διαθήκην τοῦ Καλίφου Ὄμερ-Χατὰπ καὶ τῶν μετ' αὐτῶν διαδόχων. Γιγνομένων δὲ τούτων τῶν συμφωνιῶν, ἔφθασε καὶ ὁ εἰς Τρίπολιν τῆς Συρίας ἀποδημήσας Τέκιχ-Ἰλδὶν-ἀπιπέχερ· μαθὼν δὲ τὴν ἐν Κριτηρίῳ συνέλευσιν, ἦλθε καὶ αὐτὸς καὶ εἶπεν, ὅς τις τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ Μουσουλμάνων ἀποπλεύσας, ὑποπέσῃ εἰς πειράτας, ὑπόσχεσθε νὰ ἐπιστρέψητε αὐτὸν ἀπὸ τῆς φραγκίας; Ὑποσχεθέντων δὲ τῶν φραγκοκαλογήρων ἅπαντα

τὰ ἀνωτέρω, εἶπον ἔτι πρὸς αὐτούς, ὅτι ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν νὰ μὴ ὑπερβαίνῃ τῶν εἰκοσιτεσσάρων, καὶ ἐρχόμενοι οἱ προσκυνηταὶ αὐτῶν νὰ διαμένωσιν ἕνα ἥμισυ μῆνα ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐ περαιτέρω, καὶ ὅτι δύνανται συμφωνήσαντες τὸ ἐνοίκιον νὰ κατοικήσωσιν εἰς τὸ δὲρ-ἀμοὺδ μοναστήριον τῶν Ἰβήρων, μὴ ἔχοντες ὅμως ἐξουσίαν νὰ ἀγοράσωσιν αὐτό· 942, κατὰ Σελήνην Σαπάν· 1536. Εἰδοποιηθεῖσα δὲ ἡ ὑψηλὴ Πόρτα περὶ τῆς συμφωνίας ταύτης καὶ ὑποσχέσεως, διὰ κοινῆς ἀναφορᾶς τῶν ἐν τῇ συνελεύσει ταύτῃ Μουσουλμάνων καὶ τοῦ Μουλᾶ, ἐξέδωκε κυρωτικὸν ὁρισμὸν ἀποσταλέντα διὰ τοῦ Καπουτζίπασῃ Μαχμοὺτ Ἀγά.

Μετὰ δὲ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς ἁγίας Σιὼν καὶ μετάτρεψιν ταύτης εἰς Τέμενος, συνεφωνήθη ἐπὶ τοῦ Κριτηρίου καὶ τὸ ἐτήσιον ἐνοίκιον τοῦ τῶν Ἰβήρων ῥηθέντος μοναστηρίου δι' ἑκατὸν Σουλτανικῶν φλωρίων, καὶ ἐλήφθη κατὰ τὸ διασωζόμενον χοτζέτι 966 χισζρὲ, παρὰ Ἰωακεὶμ ἡγουμένου τῶν Ἰβήρων διετὲς ἐνοίκιον διακόσια φλωρία.

Κατὰ τὸ διαφυλαττόμενον χοτζέτιον 969, Ῥαμαζὰν 18, συμφωνήσας ὁ τῶν φραγκισκάνων ἡγούμενος παρέλαβε δι' ἐνοικίου ὡσαύτως παρὰ τοῦ τῶν Ἰβήρων ἡγουμένου Βασιλείου καὶ ὅλον τὸν κῆπον, τὸν κεκολλημένον εἰς τὸ ῥηθὲν μοναστήριον, ὃ ἔλαβον δι' ἐνοικίου οἱ φραγκισκάνοι δὲρ-Ἀμὶδ, μετὰ συμφωνίας, ἵνα κατέχωσιν αὐτὸν

οἱ φραγκισκάνοι τεσσαράκοντα ἔτη, δι' ὀγδοήκοντα φλωρία Σουλτανικὰ ἀνὰ δύω ἐν ἑκάστῳ ἔτει.

Κατὰ τὸν χρόνον 976—1568, οἱ Ἴβηρες παραχωρήσαντες πάντα τὰ οἰκήματα τοῦ μοναστηρίου δι' ἐνοικίου, ὡς ἐῤῥέθη, πρὸς τοὺς φραγκισκάνους, τὴν εἰς τὸ μοναστήριον Ἐκκλησίαν δὲν εἶχον συμπαραλάβη εἰς τὸ συμφωνηθὲν ἐνοίκιον, διότι αὐτοὶ εἰς τοῦτο τὸ δι' ἐνοικίου, ἰδιαιτέρως καὶ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, δὲν συγκατένευσαν. Οἱ δὲ καλοὶ μονασταὶ αὐτοὶ, οἱ πρὸς τὰς ξένας κτήσεις ἑτοιμότατοι, καὶ διὰ χρημάτων καὶ διὰ ψευδομαρτυριῶν, κατὰ τὸ χοτζέτιον, ἥρπασαν παρὰ τῶν Ἰβήρων τὴν Ἐκκλησίαν· Ὅθεν δύω ἐκ τῶν Ἰβήρων μοναχῶν, Βαρνάβας καὶ Ἰωσὴφ, προσκλαυθέντων, ἐξεδόθη ὁρισμὸς τοῦ Σουλτὰν Σελὴμ τοῦ Β'. ἵνα ἐξεταχθέντος τοῦ πράγματος ἐπιστραφῇ ἡ Ἐκκλησία.

Χοτζέτιον ἔτι, 984—1576, τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ Κριτοῦ, διαλαμβάνον, ὅτι ἐστάλη, κατὰ τὰς προσκλαύσεις τῶν Ἰβήρων καλογήρων, ὁρισμὸς δι' ἐπίτηδες βασιλικοῦ ἀνθρώπου, ὡς μὴ θελόντων τῶν φραγκισκάνων νὰ πληρώσωσι τὸ συμφωνηθὲν ἐτησίως ἐνοίκιον, δι' ὃ παρέλαβον παρ' αὐτῶν μοναστήριον, καὶ ἐπιτάττων, ἵνα ἀπαραιτήτως αὐτὸ πληρώσωσι· καὶ ὅτε παῤῥησιασθέντων καὶ τῶν φράγκων καὶ τῶν Ἰβήρων εἰς τὸ κριτήριον, εἶπον οἱ φράγκοι, ὅτι ἀντὶ τῆς Σιὼν, ἣν παρ' ἡμῶν παρέλαβον, ἐδόθη πρὸς

ἡμᾶς παρὰ τοῦ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν τοῦτο τὸ τῶν Ἰβήρων (διαλαμβάνει μὲν ὁ ὁρισμὸς 960 Χισζρὲ, νὰ κατοικήσωσιν εἰς τὸ τῶν Ἰβήρων δὲρ-ἀμοὺδ, ἀλλὰ δι' ἐνοικίου ῥητῶς). Καὶ μετὰ πολλὰς ἀντιλογίας, τέλος ἀπεφασίσθη, ἵνα πληρόνωσι τοῦ λοιποῦ πρὸς τοὺς Ἴβηρας ἢ Γεωργιανοὺς κατ' ἔτος ἐνοίκιον τεσσαράκοντα Σουλτανικὰ φλωρία· Ταῦτα δὲ, καθ' ἓν ἄλλο χοτζέτιον 1025—1618, δεικνύεται, ὅτι οἱ φραγκισκάνοι ἐπλήρωναν εἰσέτι, ἕως οὗ τὸ ξένον πρᾶγμα ὅλως οἰκειοποιήσαντο μετὰ χρόνους ὕστερον.

Ταῦτα δὲ πάντα τὰ τῶν σωζομένων ἀρχαίων ἐγγράφων ἐκθέτονται, πρὸς ἔνδειξιν περίτρανον καὶ βεβαίωσιν, οἷον μέγα μῖσος εἶχον ἀείποτε καὶ Μαμλοῦκοι καὶ Ἄραβες πρὸς τοὺς Λατίνους, καὶ μὲ ποῖον ἐχθρικὸν καὶ ὕποπτον ὄμμα αὐτοὺς ἔβλεπον πάντοτε, ὡς διαδεχόμενοι ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱὸν τὴν ἀνάμνησιν τῆς τῶν σταυροφόρων ἐφόδου, καὶ τὴν κατὰ κληρονομίαν πρὸς τοὺς φράγκους ἀπέχθειαν· ἔτι δὲ καὶ πρὸς ἀναμφίβολον πίστωσιν τοῦ ὅτι σφοδρῶς ἦν ἀπηγορευμένον τὸ νὰ ἔχωσιν ἰδιοκτησίαν· ἔτι, τὴν ἐν Ἱερουσαλὴμ αὐτῶν διαμονὴν, ἐν τεταγμένῳ ἀριθμῷ φραγκισκάνων, καὶ ταύτην, διὰ συμφωνιῶν καὶ ὑποσχέσεων μόλις ὑποφέροντες, καὶ δι' ἐνοικίου τέως καὶ ἄλλων προσφορῶν, ὡς εἰς τὸ κατὰ τὸ ἔτος Χισζρὲ 942 ῥηθὲν γενικὸν μαρτυρικὸν τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ Κριτηρίου διατρανοῦνται. Ὅθεν ὅλαι αἱ διὰ τύπου θορυβώδεις κραυγαὶ τοῦ

φυλλαδιογράφου Βορὲ, ὅτι οἱ Λατῖνοι ἦσαν διὰ παντὸς ἀχωρίστως τῆς Ἱερουσαλὴμ, κάτοχοι ἀνέκαθεν τῶν ἁγίων τόπων, καὶ δικαιώματα ὡς ἔχοντες ἰδιοκτησίας, ὑπ' ὄψιν τῶν τε μνησθέντων ἐγγράφων, καὶ τῶν ἐν τῇ παρούσῃ ἀνασκευῇ ἄλλων ἀποδείξεων, ὡς ἀποβαίνουσαι διόλου κεναὶ, εἰς κενὸν ἀέρα καὶ διαλύονται. Τὰ δὲ γεγονότα καὶ ταῦτα πάντα, οἴδαμεν, ὅτι εἶναι καταγεγραμμένα εἰς τὰ ἀρχίβια τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ λεγομένης γενικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ἁγίας Γῆς, ἀλλ' ὡς ὅλως μὴ συμβάλλοντα, καθὰ ἀνατρεπτικὰ τοῦ φραγκισκανικοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ζητήματος, κεῖνται ἀφανῆ καὶ ἀνέκδοτα.

Ὁ Λιβελλογράφος μὴ ἔχων ἀναντιῤῥήτους ἀποδείξεις πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ περὶ τῶν ἁγίων τόπων θέματός του, καταφεύγει εἰς διαβολὰς καὶ κατηγορίας ἀνυποστάτους, Συγγραφεῖ μὴ πρεπούσας, κατὰ Γραικῶν· καταφερόμενος δὲ μὲ ὁρμὴν πάθους μισαλλοθρήσκου, ἐπισωρεύει τὰς ἐφεξῆς συκοφαντίας. Οἱ Γραικοὶ, λέγει, λαβόντες ἐπιῤῥοὴν εἰς τὰ πολιτικὰ, ἐπεχείρησαν τὴν ἀποκατάστασιν τῶν Πατριαρχείων Ἱερουσαλὴμ, Ἀντιοχείας καὶ Ἀλεξανδρείας: οἱ Γραικοὶ δὲν εἶχον σχέσιν μὲ τοὺς Συρορωμάνους κατοίκους τῆς Παλαιστίνης, Φοινίκης καὶ Συρίας, τὴν γλῶσσαν των μόνον ἔδωκαν εἰς τὴν λειτουργίαν τινῶν Ἐκκλησιῶν ἐκεῖσε, καὶ οἱ ἱερεῖς μετεῖχον μὲν τῶν ἁγίων τόπων μετὰ καὶ ἄλλων χριστιανικῶν Ἐθνῶν μέχρι τοῦ

Θ'. αἰῶνος ὡς καθολικοὶ, μετὰ δὲ τὸ Σχίσμα τοῦ Φωτίου, ἔχασαν τὸ δικαίωμα τοῦτο, διδόμενον τακτικῶς παρὰ τῶν Ἀρχιερέων τῆς Ῥώμης.

Ἀπάντησις.

Ἐξαπατᾶται ὁ Λιβελλογράφος φρονῶν, ὅτι διὰ τὴν ἣν, ὡς λέγει, ἔλαβον κατὰ τὸν δέκατον ἕβδομον αἰῶνα ἐπιῤῥοὴν πολιτικὴν οἱ Γραικοὶ, ἐζήτησαν τὴν ἀποκατάστασιν τῶν τριῶν Πατριαρχείων· Ἐρωτῶμεν, ὁποίαν αὐτὸς ἀποκατάστασιν ἐννοεῖ, τὴν τῶν θέσεων, ἢ τὴν τῶν τίτλων; ἀλλ' ἀμφότερα διεφυλάχθησαν, καὶ οὐδέποτε ἐξέλιπον. Ταύτην δὲ τὴν ἀπὸ τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων διαδοχὴν τῶν δύω Πατριαρχῶν Ἀντιοχείας καὶ Ἱερουσαλὴμ, διέσεισαν καὶ διετάραξαν οἱ τὸ δυτικὸν φρόνημα δι' ὅπλων καὶ σφαγῶν ἐπιχειρήσαντες νὰ φυτεύσωσιν εἰς τὰς Ἀνατολὰς, καὶ τοσούτων λαῶν ἀπωλείας παραίτιοι γενόμενοι Σταυροφόροι, ἀποβαλόντες τοὺς γνησίους Ποιμένας, καὶ ἀντεισαγαγόντες τοὺς ἑαυτῶν, καί τοι προσκαίρως. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀποδίωξιν αὐτῶν ἐξ Ἀνατολῶν, οἱ γνήσιοι Ποιμένες οἱ ἀλληλοδιαδόχως διαμένοντες ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ περιθαλπόμενοι παρὰ τῶν Αὐτοκρατόρων, ἐπανῆλθον εἰς τοὺς θρόνους αὐτῶν τῇ συστάσει τούτων

πρός τε τοὺς ἐν Συρίᾳ καὶ Αἰγύπτῳ δυνάστας, ὧν ἡ ἐκ τῶν ἀποστόλων σειρὰ τῆς διαδοχῆς καὶ εἰς τὰ τρία Πατριαρχεῖα, διετηρήθη μέχρι τούτου ἀπαρασαλεύτως.

Ἐπὶ τῶν Βαχαριτῶν Μαμλούκων καὶ τῶν Σιρκασίων, οἱ Πατριάρχαι τῆς Ἱερουσαλὴμ προστατευόμενοι παρ' αὐτῶν, ἐπροστάτευον καὶ αὐτοὶ τοὺς ἁγίους τόπους, καὶ διὰ τὸ ὁμοιοπαθὲς, ἕνεκα τῶν ὧν ἔπαθον καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ Γραικοὶ ὑπὸ τῶν σταυροφόρων, καὶ διὰ τὴν ἣν εἶχον οἱ Μαμλοῦκοι ἀνάγκην τῆς φιλίας τῶν Αὐτοκρατόρων καὶ τῶν Ἀγγέλων καὶ ἑπομένως τῶν Παλαιολόγων, διότι παρεχώρουν τὴν ἄδειαν νὰ πλέωσι τὰ τῶν Σουλτάνων πλοῖα τὸν Βόσπορον ἐλευθέρως, νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὸν Πόντον, πρός τε ἀγορὰν νέων τὴν ἡλικίαν Σιρκασίων καὶ Ἀβασγῶν (Ἀπαζάδων), στρατολογίαν καὶ αὔξησιν τοῦ τῶν Μαμλούκων στρατοῦ ἐν Αἰγύπτῳ.

Ἡ δὲ δευτέρα πρότασις τοῦ φυλλαδιογράφου δὲν ἔχει καμμίαν ὑπόστασιν ἀληθείας, ἥτις δεικνύει αὐτὸν ἢ ἄπειρον ἱστορίας, ἢ ὑπὸ ἐθελοκακίας, πρὸς ἔξαψιν μίσους κατὰ Γραικῶν, ἄλλα ἀντ' ἄλλων προβάλλοντα ψευδῆ καὶ ἀνύπαρκτα. Ἀλλ' ὦ Συκοφάντα! πῶς οἱ Γραικοὶ δὲν εἶχον σχέσιν μὲ τοὺς οὓς ὀνομάζεις Συρορωμάνους (1) κατοίκους Παλαιστίνης, Φοινίκης καὶ Συρίας,

(1) Συρορωμάνοι ἐλέγοντο, ὅταν οἱ τῆς Ῥώμης Αὐτοκράτορες αὐτοὺς ἐξουσίαζον, ἀλλ' ὅτε μετέβησαν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν τοῦ Βυζαντίου καὶ τῶν Ἀνατολῶν Αὐτοκρατόρων, ἐκαλοῦντο Συρορωμαῖοι, ἤτοι Γραικοσύροι.

καὶ ὅτι τὴν γλῶσσάν των μόνον μετέδωκαν εἴς τινας τῶν ἐκεῖσε Ἐκκλησιῶν; Ἐὰν ὑπὸ πάθους μισοθρήσκου ὑποκρίνησαι τὸν ἀμαθῆ, καὶ κρύπτεις τὴν προφανῆ ἀλήθειαν, μάθε, ὅτι καὶ αἱ ῥηθεῖσαι ἐπαρχίαι διέλαμψαν καὶ πρὸ τῶν Ῥωμάνων, καὶ ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατόρων Ῥωμαίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῇ Ἑλληνικῇ Σοφίᾳ καὶ μαθήσει. Τὰ εἰς αὐτὰς φροντιστήρια, καὶ μάλιστα τὰ ἐν Σιδῶνι, ἦσαν πολύτεχνα καὶ καλλίτεχνα, εἰς τὰ ὁποῖα μετὰ κρότου ἐδιδάσκοντο τὰ φιλόσοφα, τὰ ἀριθμητικά, λογιστικά τε, ἀστρονομικὰ καὶ νομικά. Γλῶσσα δὲ τότε κοινὴ καὶ βασιλεύουσα ἐξ αὐτῶν τῶν Πτολεμαίων κατὰ Συρίαν, Φοινίκην, Παλαιστίνην καὶ Αἴγυπτον (ἡ προχωρήσασα καὶ μέχρις Αἰθιοπίας καὶ Ἀβυσσινίας, ὅπου εἰσέτι σώζονται μνημεῖα μὲ Ἑλληνικὰς ἐπιγραφάς), ἦν ἡ τῶν Ἑλλήνων. Ἤνθησαν ἐξ αὐτῶν τῶν ῥηθεισῶν Ἐπαρχιῶν ἄνδρες ἐπίσημοι καὶ διαβόητοι ἐπὶ Σοφίᾳ καὶ Συγγράμμασι, καὶ Ἐθνικοὶ καὶ Χριστιανοί, καὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Διήρκεσεν ἡ τῶν Ἑλλήνων Γλῶσσα καὶ διδασκομένη καὶ ὁμιλουμένη κατὰ τὰς μνησθείσας Ἐπαρχίας μέχρι τοῦ δεκάτου αἰῶνος, ἔκτοτε δὲ ἡ ἐπενεχθεῖσα κατὰ Χριστιανῶν βία παρὰ τῶν Ἀράβων δυναστῶν Ἀβασιγιέδων, κατηνάγκασε τοὺς Χριστιανοὺς νὰ μάθωσι κατὰ βραχὺ τὴν Ἀραβικήν, διαφυλαχθείσης τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὰς ἐπισημοτέρας Ἐκκλησίας καὶ τῶν

τριῶν ἐκεῖσε Πατριαρχικῶν Ἀνατολικῶν θρόνων μέχρι τῆς σήμερον.

Εἰς δὲ τὸ τρίτον αὐτοῦ ἐπιχείρημα ὁ Κ. Βορὲ ποτισμένος ἀπὸ τὰς καλογηρικὰς μισαλλοθρήσκους τῶν φραγκισκάνων προλήψεις, ἐτράπη εἰς θρησκευτικὰς συζητήσεις, εἰς τὰς ὁποίας καταναγκαζόμεθα νὰ εἰσέλθωμεν καὶ ἀβουλήτως. Λανθάνεται πολὺ αὐτὸς λέγων, ὅτι ὡς μὴ Καθολικοὶ οἱ Γραικοὶ ἔχασαν τὸ τῆς μετοχῆς δικαίωμα εἰς τοὺς ἁγίους τόπους. Οὔτε πρὸ τοῦ Φωτίου, οὔτε ἐπὶ τούτου, ἀλλ' οὔτε καὶ μετὰ τὸν ἱερὸν καὶ Σοφὸν τοῦτον ἄνδρα μηδαμῶς οὐδέποτε τοῦτο ἔχασαν· καὶ λόγῳ μὲν θρησκευτικῷ, οἱ Γραικοί, ὡς τέκνα ἀνέκαθεν τῆς μιᾶς Ἁγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ὡς μὴ ἀποσχισθέντες τῆς ἀληθείας τῆς θείας φωνῆς τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου «Τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται» ὡς μηδὲν καινοτομήσαντες, ἢ προσθέσαντες, ἢ ἀφαιρέσαντες, καὶ ὡς διατηρήσαντες ὅσα ἂν παρὰ τῶν Ἀποςόλων καὶ τῶν Πατέρων παρέλαβον ἀναλλοίωτα καὶ ἀπαρασάλευτα· λόγῳ δὲ δικαιώματος, ὅτι ὅλαι αἱ τῶν ἁγίων τόπων οἰκοδομαί, ὡς προεῤῥέθη, εἶναι τῶν Προγόνων αὐτῶν, οἵτινες ἐκ τῆς παντελοῦς καταστροφῆς αὐτῶν καὶ διέσωσαν καὶ ἀνῳκοδόμησαν αὐτὰς λαμπρότατα. Καὶ πρῶτον, γυμνωθέντα τὸν τῆς Ἀναστάσεως μέγαν Ναὸν πάντων τῶν

κοσμημάτων αὐτοῦ, κατὰ μέρος κρημνισθέντα, καὶ ἐπιποστάσιον γεγονότα, τῷ 1010 ἔτει, ὑπὸ τοῦ ἐκ τῆς δυναστείας τῶν Φατιμιγιέδων ϛ΄. Ἐλχακὶμ-Ἐμπριλλὰχ Μανσοὺρ, τοῦ ἀθρήσκου ἐκείνου καὶ τέρατος πάσης κακοηθείας καὶ βδελυρίας, ὅς τις τοὺς νόμους αὐτοῦ καὶ διδασκαλίας καὶ τὴν αἱμομιξίαν μετέδωκε καὶ πρὸς τοὺς κατοικοῦντας τὸν Λίβανον Δρούσιδες, εἰς τὰς ὁποίας ἕπονται αὐτοὶ μέχρι τούτου, ὡς Νομοδότην καὶ Θεὸν αὐτὸν δοξάζοντες τὸν Ἐλχακίμ· ὃν βεβηλωθέντα Ναὸν, σπεύσας ὁ Αὐτοκράτωρ Κωνσταντινουπόλεως, τῷ 1033 ἔτει, Ῥωμανὸς ὁ Ἀργυρόπουλος, ἐπὶ Σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου Ἐλμουστὲν Πιλλάχι, ἤρξατο νὰ ἐπισκευάζῃ, ἀλλὰ θανόντος τούτου, ὁ τοῦτον διαδεξάμενος Αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ὁ Παφλαγὼν ἀνεπλήρωσε τὰ τῆς οἰκοδομῆς, καὶ πλουσίως τὸν Ἱερὸν Ναὸν ἐκαλλώπισε. Δεύτερον, πολιορκουμένης τῆς Ἱερουσαλὴμ κατὰ τὸ 1099 ἔτος ὑπὸ τῶν σταυροφόρων, ὁ πολιορκούμενος στρατὸς τοῦ ἐκ τῆς δυναστείας τῶν Φατιμιγιέδων Θ΄. Σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου Ἐλμουστάλι-Πιλλάχι-Ἀχμὲτ, γνωρίσας, ὅτι ἕνεκα τοῦ Ναοῦ τούτου καὶ τοῦ ἱεροῦ Μνήματος καὶ τῶν ἄλλων ἁγίων τόπων, ἀνέλαβον τὴν ἐκ μακροῦ διαστήματος τοιαύτην ἐκστρατείαν οἱ ἄπιστοι, καὶ πόλεμον κατ᾽ αὐτῶν, ἀπεφάσισαν νὰ παραδώσωσι πρὸς τοὺς σταυροφόρους τὰς οἰκοδομὰς τῶν ἁγίων τόπων σωροὺς

ἐρειπίων, ἀλλὰ ταύτην τὴν ὑπὸ ὀργῆς ὁρμὴν αὐτῶν, μόλις ἐδυσώπησε ταῖς ἱκεσίαις αὐτοῦ ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Συμεών· καὶ οὕτω τῇ τούτου γενναίᾳ προστασίᾳ οἱ κατασχόντες τὴν ἱερὰν Πόλιν Λατῖνοι, εὗρον τόν τε ἐκ νέου ἐπισκευασθέντα Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως καὶ τὰ ἄλλα σῶα καὶ ἀνέπαφα· ἀλλὰ ποία τέως ἡ πρὸς τὸν Πατριάρχην ἀμοιβή; Ἡ ἀποδίωξις αὐτοῦ ἐκ τῆς Πόλεως.

Μετὰ τὴν κυρίευσιν Συρίας καὶ Παλαιστίνης ὑπὸ τῶν σταυροφόρων, ὑποπεσόντες μὲν αὐτοὶ εἰς ἀντιζηλίας καὶ ἔριδας πρὸς ἀλλήλους, διαφωνίας καὶ διαιρέσεις, ὧν ἕνεκα καὶ ἔβλαψαν τὸν σκοπὸν τῆς σταυροφορίας, ὁ δὲ τῶν Λατίνων κλῆρος καταγινόμενος εἰς ἃ... οὐκ ἔδει(1), οὐδὲ ἐφρόντισαν (εὑρόντες τὸν τῆς Ἀναστάσεως Ναὸν κάλλιστα, ὡς ἐῤῥέθη ἐπεσκευασμένον), καθ' ὅλην τὴν ἐφήμερον τῆς δεσποτείας αὐτῶν ἐκεῖσε πορείαν, ἐπίσημόν τι ἀνοικοδομῆς καὶ μνήμης ἄξιον νὰ ἀφήσωσιν, εἰ μὴ μόνην τὴν κόνιν τῶν νεκρῶν αὐτῶν.

Ὅθεν ἀπέναντι τούτων τῶν προφανῶν πραγματιωδῶν καὶ ἀναντιῤῥήτων ἀποδείξεων, ἐν ποίᾳ αὐτογνώμῳ καὶ

(1) Βάϋλος δυτικὸς Συγγραφεύς, ἀναφέρει εἰς τὸ αὐτοῦ ἱστορικὸν κριτικὸν λεξικόν, ὅτι ὁ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τῶν σταυροφόρων κλῆρος λατινικός, ὑπέπεσεν εἰς τοσαύτην διαφθορὰν καὶ παραλυσίαν, ὥστε διὰ τὰς τοιαύτας ἀσελγείας αὐτοῦ καὶ ἀκαθαρσίας εἰς γῆν ἁγίαν, παραχωρήσει Θεοῦ, ἁλούσης τῆς Ἱερουσαλήμ, κατεσφάγη ὑπὸ τοῦ Σαλλαχιδίν.

αὐτοδεσπότῳ ἐξουσίᾳ, καταπατῶν τὰ δίκαια τοῦ Ἔθνους τῶν Γραικῶν ὁ φυλλαδιογράφος, ἀπαγορεύει τὴν μετοχὴν τῶν ἁγίων τόπων πρὸς αὐτούς; βέβαια, διὰ τὰ φρονήματα αὐτῶν, ὡς μὴ συμφωνοῦντα μετὰ τῶν αὐτοῦ. Ἀλλ' ἆρά γε διὰ τὸ φρόνημα ἑνὸς ὁλοκλήρου Ἔθνους, διότι δὲν γνωρίζει τὸν τῆς Ῥώμης, ὡς Κράντορα Ἐκκλησιαστικὸν τοῦ παντὸς Κόσμου, πρέπει νόμῳ αὐθαιρέτῳ νὰ καταδικάζηται παρ' αὐτοῦ, ὡς ἀπολέσαν τὸ Ἔθνος καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ; Ἡ ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως εἶναι ἡ τῶν ἐλευθεριῶν πρώτη. Τὰ παραδείγματα τῶν φρικτῶν συμβάντων, ὅσα ὁ μισαλλόθρησκος ἐνθουσιασμὸς ἐγέννησεν, ἀπὸ τὴν μνήμην τῶν ἀνθρώπων μόλις ἐξηλείφθησαν· τὰ ἐμβριθῆ πνεύματα τὰ ἀποστρέφονται, τὰ δὲ ὑπέρθερμα πνεύματα τῶν φραγκοκαλογήρων μάλιστα, κατὰ δυστυχίαν, τὰ ἀνανεοῦσιν.

Εἴπομεν πρὸς ἀπάντησιν ἱκανὰ καὶ δήλωσιν ἐναργῆ τῶν ἀναποσπάστων δικαιωμάτων τοῦ Γραικικοῦ Ἔθνους ἐπὶ τοὺς ἁγίους τόπους, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ Λιβελλογράφος ἐπάγων ἀμφίβολον μαρτυρίαν διϊσχυρίζεται νὰ καταστήσῃ αὐτὸ ἀπόκληρον. Καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις, δι' ὧν ἀγωνίζεται αὐτὸς νὰ πιστοποιήσῃ τοὺς μὴ γνωρίζοντας χρονολογίαν, ἱστορίαν καὶ τὰ γεγονότα, τὰ βεβιασμένα καὶ ἀνύπαρκτα ὡς βέβαια, καὶ οὕτω νὰ πλεονάσῃ τὸ κατὰ Γραικῶν μῖσος, ὡς ἀφανῶν κατὰ τὸν ΙΑ'. αἰῶνα καὶ ἀ-

γνώστων αὐτῶν εἰς Παλαιστίνην, καὶ μόνους τοὺς Λατίνους μοναχοὺς γνωστοὺς τότε, καὶ τίτλους ὡς ἔχοντας ἀνέκαθεν ἐκεῖσε, ῥαψῳδεῖ ταῦτα· « Εἶναι βέβαιον, λέγει, ὅτι δὲν φαίνεται τὸ ὄνομα τῶν Γραικῶν, οὔτε καὶ ἡ παρουσία αὐτῶν εἰς οὐδένα τῶν δυναστῶν τῆς Παλαιστίνης καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν τότε αἰώνων, ἐν ᾧ τὸ διάταγμα τοῦ Μουζαφφὲρ ἐναργῶς δεικνύει τοὺς φράγκους· οἱ δὲ Γραικοὶ μὴ ἔχοντες οὐδένα ἱστορικὸν ἀρχαῖον τίτλον, ὡς οἱ φράγκοι, καταφεύγουν εἰς τὴν συνήθη αὐτῶν τέχνην τῆς πλαστογραφίας. »

Ἀπάντησις.

Ἕως πότε ἐπαναλαμβάνει αὐτὸς προτείνων τὸ παράγραπτον, παρεφθαρμένον καὶ νενοθευμένον κατ' ἀναχρονισμὸν, ὡς ἀνωτέρω ἀπεδείξαμεν, καὶ ὅλως σχεδὸν ἀμφίβολον διάταγμα τοῦ Μουζαφφὲρ, ὡς μαρτύριον ὑπάρξεως φράγκων μοναχῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ δῆθεν καὶ πρὸ τῶν σταυροφοριῶν; Καὶ ἐπειδὴ τὸ ὑποτιθέμενον τοῦτο διάταγμα (καθὼς καὶ τὰ τοιαῦτα ἄλλα τῶν δυναστῶν τῆς Αἰγύπτου) δεικνύεται κατὰ χρονολογίαν δόλιον καὶ νόθον, ἄρα ἡ προσαπτομένη μὲ πάθος ἀκράτητον εἰς τοὺς Γραικοὺς πλαστογραφία, ἐπιστρέφει πρὸς τὸν εἰ-

πόντα ταύτην κατήγορον, καὶ ὅσα ἂν ἄλλα ἔτι ἐξεμῇ κατὰ Γραικῶν ὑπάγονται καὶ αὐτὰ εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν, καθὼς καὶ τὸ περὶ τῶν Τίτλων. Τούτους δὲ τοὺς ἀρχαίους αὐτῶν τίτλους οἱ Γραικοὶ, δυνάμει τῆς διαθήκης τοῦ Καλίφου Ὄμερ-Χαττὰπ, ἴσχυσαν καὶ διεφύλαξαν, ἔχοντες καὶ τὴν κατοχὴν τῶν ἱερῶν τόπων ἐπίσης καὶ τοὺς τῶν Ἱεροσολύμων Πατριάρχας, ὧν ἡ Σειρὰ μετὰ τὸν Σωφρόνιον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου παρεδόθη ἡ Ἱερουσαλὴμ εἰς τὸν Καλίφην, τριάκοντα τὸν ἀριθμὸν, ἀδιαλείπτως παρετάθη μέχρι τοῦ Συμεὼν, ὃν οἱ ϛαυροφόροι ἀπεδίωξαν τῆς ἁγίας πόλεως, καθώσπερ καὶ οἱ Γαδαρηνοὶ τὸν Ναζωραῖον Χριστόν. Τούτους δὲ τοὺς ἀρχαίους τῶν Γραικῶν τίτλους, δι' ὑποβολιμαίου ἀμφιβόλου ἐγγράφου, ἁρπάζων ὁ Λιβελλογράφος ἀπὸ τοὺς ἰδιοκτήτας, θέλει νὰ καλλωπίσῃ μὲ ξένα παράσημα τοὺς αὐτοῦ μοναχοὺς φράγκους.

Καὶ αὖθις ὁ φυλλαδιογράφος, κατὰ συνέπειαν τῆς ἧς εἶπε κατὰ Γραικῶν πλαστογραφίας, ὡς μοναστῶν συνήγορος καὶ πρόμαχος, κινεῖ τὸν περὶ θρησκευτικῶν συζητήσεων, τῶν τοσάκις ὑπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἀνατραπέντων, ἀνάγυρον, λέγων εἰς τὸ Σημείωμα αὐτοῦ· ὁ Φώτιος ἐπλαστόγραψε τὰ πρακτικὰ ὁλοκλήρου Συνόδου, οἱ Γραικοὶ τὰς πράξεις τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου, καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ τὰς ἐπιστολὰς Νικο-

λάου τοῦ Γ'. καὶ ὅτι οἱ ταῦτα πράξαντες Γραικοὶ εἶναι πολλὰ πιθανὸν, ὅτι μετεποίησαν καὶ διενόθευσαν καὶ πολλὰ τῶν εἰς χεῖρας αὐτῶν φιρμανίων· ὅθεν εἷς ὁ ἀποδειχθεὶς οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ πολλάκις ὑποπεσὼν εἰς τὸ αὐτὸ ἔγκλημα, ποῖος κριτὴς δύναται πλέον νὰ δώσῃ πίστιν εἰς τὸν τοιοῦτον.

Ἀπάντησις.

Εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκροτηθεῖσαν ἐπὶ Φωτίου Σύνοδον, ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ τῶν Τοποτηρητῶν τῶν λοιπῶν τριῶν Πατριαρχῶν τῷ 866 ἔτει, διὰ τὰ ἐκ τῆς παπικῆς ὀφρύος προβαλλόμενα παρὰ Νικολάου τοῦ Γ', κατεκρίθη παρὰ τῶν Πατέρων τῆς Συνόδου τὸ προπετὲς τούτου Προήχθησαν δὲ καὶ ἀνεγνώσθησαν ἐπὶ τῆς Συνόδου καὶ αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ τε Τριβίρεως Ἀρχιεπισκόπου Θεογάνδου, τοῦ Κολωνίας Γομβιέρου, καὶ Ἰωάννου τοῦ Ῥαβένης, δεινολογούμενοι περὶ τῆς τοῦ Νικολάου τούτου ἀλαζονείας καὶ τυραννίας, ἐπικουρίαν τινα παρὰ τῶν ἐπισκόπων τῆς Συνόδου ταύτης ἀπαιτοῦντες. Διαβάλλονται δὲ τὰ τῆς Συνόδου αὐτῆς πρακτικὰ ὑπὸ τῶν παπιστῶν, ὡς μὴ ἀποτελεσθέντα κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Νικολάου.

Ὅτι δὲ ὁ Γρηγόριος κατηγόρησε τὴν τετάρτην οἰκουμενικὴν Σύνοδον ὡς διαστρέψασαν τὰς πράξεις αὐτῆς δῆθεν, δῆλον, ὅτι ὅλη ἡ παπικὴ χολὴ διὰ τὰ παρὰ τῶν Πατέρων ταύτης τῆς Συνόδου, τῶν κυρωσάντων τὸν τῆς τρίτης οἰκουμενικῆς Συνόδου τρίτον Κανόνα, δοθέντα πρεσβεῖα τιμῆς καὶ στάσεως μετὰ τὸν Ῥώμης τῷ Κωνσταντινουπόλεως.

Ὅτι δὲ ὁ Φώτιος μετέπλασε τὰς πράξεις τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου, ψεῦδος, διότι αἱ πράξεις τῆς Συνόδου μηδαμῶς μετεποιήθησαν, διασωζόμεναι ἐν μεμβράνῃ σῶαι παρὰ Γραικοῖς ἐξ ἀρχαίων χρόνων καὶ ἀκίβδηλοι, ἀλλὰ φράσεις τινὲς τῆς Ῥώμης τυφώδεις παρελείφθησαν καὶ οὐκ ἀνεγνώσθησαν, ὡς μὴ ἀφορῶσαι πρὸς εἰρήνην τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' εἰς σκάνδαλον· οὐ γὰρ οἱ Αὐτοκράτορες τοὺς Πάπας διὰ λεγάτων, ὡς ἐξεταστὰς καὶ Κριτὰς ἐκάλεσαν, ἀλλ' ὡς συμβοηθοὺς καὶ συνεργοὺς ὑπὲρ τῆς κοινῆς τῆς Ἐκκλησίας εἰρήνης· καὶ ἐὰν ὁ Λιβελλογράφος κατὰ τὰς ἰδέας τῆς Ῥώμης βαδίζων, διαβάλλῃ τοὺς Ἱεροὺς Πατέρας τῶν Συνόδων, ὡς διασκευάσαντας τὰς τούτων Πράξεις, καὶ μᾶλλον τὰς ὑπὲρ Φωτίου, ἡ περὶ τούτου ὑποψία ἀνάγεται εἰς τὸν δυτικὸν Κλῆρον, τὸν ἀσπόνδως μαχόμενον τὸν Ἱερὸν αὐτὸν Σοφὸν ἄνδρα· καὶ ὡς ποτὲ παραφθορὰς καὶ ἀφαιρέσεις ὁ λατινικὸς Κλῆρος πεποίηκεν εἴς τε τοὺς

σταλέντας ὡς Κανόνας τῆς Α΄. οἰκουμενικῆς Συνόδου πρὸς τοὺς ἐν Καρθαγένῃ ἐπισκόπους, καὶ εἰς τὴν ἐν Χαλκηδόνι παρηλλαγμένον τὸν τῆς Α΄. Συνόδου ἕκτον Κανόνα προσέφερε, τῷ αὐτῷ τρόπῳ ὁ αὐτὸς Κλῆρος, ὡς ἐπιτήδειος ἔκπαλαι εἰς τὴν τέχνην ταύτην, παρέφθειρε καὶ διενόθευσε καὶ τὰ τῶν Παλαιῶν Πατέρων Ἀνατολικῶν τε καὶ Δυτικῶν ὑπομνήματα (1)· καὶ μάλιστα δὲ ἐκ τῶν Λατίνων περίκροτος ἐπὶ ψευδοπλαστίᾳ κατὰ τὸ 830 ἔτος ὑπάρξας, Ἰσίδωρος Μερκάτωρ ἢ Πεκάτωρ ἐκεῖνος ἀπὸ τοῦ Κλήμεντος ἄχρι τοῦ Πάπα Συρικίου διασκευάσας καὶ διαῤῥαψῳδήσας τὰ αὐτοῦ Ψευδοδεδεκρετάλια, τὰ ὁποῖα δι' ὀκτακοσίων χρόνων καὶ ἐπέκεινα τὴν Λατινικὴν Ἐκκλησίαν ἐξηπάτησαν, τὴν τῆς Ῥώμης ὀφρῦν ἐπὶ μέγα ὕψος ὑπερῆραν· ἀλλὰ κατὰ τὸ 1650 ἔτος ἡ κακουργία τοῦ ψεύδους τέλος πάντων πεφώραται, καὶ ἀπελέγχθη ὁ Ψευδοϊσίδωρος ὡς ῥᾳδιοῦργος· τοῦτο δὲ συνεῖδον καὶ οἱ Παποσέπται καὶ ὡμολόγησαν τὴν ἀπάτην. Τὸ σκευώρημα τῶν Ψευδοδεκρεταλίων τοῦ ἀπατεῶνος τούτου, μὲ ὅλον τὸ ὅτι ἦτον παχυλὸν, ἐξηπάτησεν ὅμως ὅλην τὴν Λατινικὴν Ἐκκλησίαν εἰς διάστημα ὀκτακοσίων, ὡς εἴπομεν, χρόνων. Εἰς αὐτοὺς τοὺς πλαστογράφους, Κ. Βορὲ, πρόσθες καὶ τοὺς μα-

(1) Ἀδὰμ. Ζοιρνικάβιος ὁ Βαροῦσσος περὶ τῶν διαφθορῶν, τῶν ἐν τοῖς τῶν Ἀνατολικῶν καὶ τῶν Δυτικῶν Πατέρων Συγγράμμασι παρὰ Λατίνοις τετολμημένων. Τόμ. Α. Πραγματεία Β΄. καὶ Γ΄. Σελ. 207 καὶ 280.

ταιόφρονας Λατίνους μοναχούς σου, τοὺς τολμηρῶς διανοηθεύσαντας, πρὸς δεῖξιν ἀρχαίας αὐτῶν ὑπάρξεως ἐν Ἱερουσαλὴμ, πάντα τὰ ἃ προβάλλεις εἰς τὸν Λίβελλόν σου τῶν Ἀράβων ἡγεμόνων διατάγματα, καὶ κρῖνον, ἐὰν δύναταί τις νὰ δώσῃ πίστιν εἰς τοιούτους.

Περὶ τοῦ θεσπίσματος τοῦ Χαλίφου Ὄμερ-Χαττὰπ, λέγει ὁ Λιβελλογράφος, ὅτι ἀπεδείχθη (κατὰ μόνην τὴν αὐθαίρετον αὐτοῦ κρίσιν) τὸ ψεῦδος αὐτοῦ, οἱ Γραικοὶ ὅμως παῤῥησιάζουσι μέχρι τούτου αὐτὸ, ὡς τὸν κυριώτερον τίτλον αὐτῶν καὶ τιμαλφέστερον· ἀλλὰ τοῦτο, λέγει, δὲν δίδει δικαιώματα, ὡς μὴ ἀποδεικνύον ἄλλο, εἰμὴ ὅτι ὑπῆρχον Γραικοὶ εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τοῦ Ὄμερ· τὸ ὁποῖον λεγόμενον θέσπισμα, ὡς μὴ γεγραμμένον διὰ Κουφικῶν ψηφίων, δεικνύει διὰ τῆς γραφῆς τῶν ἤδη Ἀραβικῶν στοιχείων, τὴν δολίαν ἀντικατασκευὴν τούτου.

Ἀπάντησις.

Τοῦτο αὐτὸ τὸ τοῦ Καλίφου Ὄμερ Χαττὰπ θέσπισμα, τὸ δοθὲν ἐπὶ τῆς ἁλώσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ τῷ Πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων Σωφρονίῳ, ὡς δεῖγμα τοῦτο περίτρανον τοῦ ὅτι παρὰ τῶν Γραικῶν τῶν ἐξουσια-

ζόντων τὴν Ἱερουσαλὴμ παρέλαβε ταύτην διὰ συνθήκης, ὡς καὶ ἐκ τῆς Ἱστορίας δῆλον, καὶ πρὸς αὐτοὺς εὐμενῶς διατεθεὶς παρεχώρησε πάλιν τόν τε Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, καὶ πάντας τοὺς ἄλλους τούς τε ἔνδον καὶ ἐκτὸς τῆς ἁγίας Πόλεως ἱεροὺς τόπους, μὴ ὑποφέρων ὁ φυλλαδιογράφος, ἀγωνίζεται λόγοις μόνοις κενοῖς νὰ κατηγορήσῃ ὡς ψευδόγραφον, καθὰ ἀνατρέπον ὅλα τὰ περὶ τῶν ἁγίων τόπων μάταια ἐπιχειρήματά του.

Οἱ Γραικοὶ, ἀφ' ἧς ἐδόθη παρὰ τοῦ Ὅμερ-Χαττὰπ πρὸς αὐτοὺς τὸ διάταγμα, οὐδὲ λέξιν τούτου παρέξυσαν ἢ παρέφθειραν, διατηρήσαντες σῶαν τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ, διὸ καὶ ἀνυπόπτως ἐπαῤῥησίασαν αὐτὸ καὶ πρὸς τοὺς μετὰ τὸν Ὅμερ διαδόχους, τοὺς ἐκ συμφώνου εἰδότας τὸ ἔγγραφον ὡς βέβαιον, οἵτινες διὰ τὴν ἀδιάκοπον τῶν βεβαιωσάντων αὐτὸ σειρὰν ὡς γνήσιον, ἐπεκύρωσαν καὶ αὐτοὶ οἱ διάδοχοι καὶ οἱ μετὰ τούτους δυνάσται τῶν Μουσουλμάνων, καὶ τέλος καὶ οἱ τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκράτορες πρὸς τοὺς Πατριάρχας τῶν Ἱεροσολύμων καὶ πρὸς τὸ Γένος τῶν Γραικῶν, τὰ ἐν τῷ θεσπίσματι διακελευόμενα. Ἡ δὲ ὁμόφωνος μαρτυρία τῶν ἀλλεπαλλήλων αἰώνων περὶ τοῦ ἐγγράφου τούτου, οὐδὲν ἕτερον συνίστησιν, εἰμὴ μίαν φωνὴν ἀξιοπιστίας ἀναμφιβόλου. Ὁ δὲ Λιβελλογράφος νομίζει

καὶ τοὺς Γραικούς, τοὺς ἀνέκαθεν καὶ ἐθνικῶς καὶ προγονικῶς καὶ δικαιωματικῶς ἰδιοκτήτας τῶν ἐπὶ τῶν ἁγίων τόπων οἰκοδομῶν, καὶ προνομιούχους διὰ τῶν εἰς χεῖρας αὐτῶν ἐπισήμων τῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ πορθητῶν ἐγγράφων, ὡς χρείαν ἔχοντας καὶ καταφεύγοντας εἰς κατασκευὴν πεπλασμένων καὶ διανενοθευμένων διαταγμάτων πρὸς ἀπόκτησιν τίτλων, καθὼς καὶ οἱ φραγκισκάνοι του.

Επάγει δὲ καὶ ἕτερον ἐπιχείρημα αὐτὸς συλλογιστικὸν, λέγων, ὅτι ἐπειδὴ τὸ θέσπισμα τοῦ Ὄμερ δὲν εἶναι γεγραμμένον διὰ Κουφικῶν χαρακτήρων, ἄρα δεικνύεται δόλιον καὶ ἀντικατασκευαστόν. Ἀλλ' ἀπατᾶται, διότι διὰ τὴν ἀνάγκην τότε τῆς ἀναγνώσεως καὶ κατανοήσεως τοῦ Κουῤῥὰν πρῶτον, ἑπομένως καὶ τῆς Σούννας (Συλλογῆς παρ' Ἀπουπεκὲρ Πράξεων καὶ ὁμιλιῶν τοῦ Μωάμεθ) συνεγράφησαν ταῦτα διὰ ψηφίων τῆς καθομιλουμένης γλώσσης τῶν Ἀράβων, καὶ ὄχι διὰ τῶν ἀρχαίων χαρακτήρων τῶν γριφωδῶν καὶ στρυφνῶν Κουβικῶν καὶ δυσαναγνώστων· ἔτι δὲ καὶ εἰς ἄλλα Γένη προσκαλούμενα εἰς προσηλυτισμόν (1)· μὲ τοιούτους εὐαναγνώστους Κουβικοαραβικοὺς χαρακτῆρας εἶναι γεγραμμένον καὶ

(1) Εἰς τὴν τῆς Ἁγίας Σοφίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως Βιβλιοθήκην μεταξὺ τῶν πολλῶν ἐκεῖσε χειρογράφων Ἀραβικῶν, Περσικῶν καὶ Τουρκικῶν, φυλάττεται καὶ ἓν Κοῤῥὰν γεγραμμένον μὲ χαρακτῆρας Κοπτῶν.

πρὸς τοὺς μοναστὰς τοῦ Σιναίου Ὄρους δοθὲν διάταγμα ἀμέσως παρὰ τοῦ ἰδίου Μωάμεθ, σεσημασμένον τῇ παλάμῃ τῆς χειρός του· μὲ τοὺς αὐτοὺς εὐλήπτους ἐγράφη καὶ σώζεται τὸ Κουῤῥὰν μέχρι ταύτης ἀρχαιότατον (1)· μὲ τὴν αὐτὴν γραφὴν ὡσαύτως ἐγράφη παρὰ τοῦ Ὄμερ Χαττὰπ καὶ τὸ δοθὲν διάταγμα πρὸς τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Σωφρόνιον· τοῦ ὁποίου, ὡς ἐπίσημον ὑπόμνημα, καταχωροῦμεν ἴσον τοῦ Πρωτοτύπου ἀπαράλλακτον, πρὸς πληροφορίαν τῶν μὴ εἰδότων ὁποίαν γενναίαν προστασίαν οἱ πρῶτοι Καλίφιδες παρέσχον πρὸς τοὺς ὑποταγέντας εἰς αὐτοὺς Χριστιανούς.

ΕΙΣ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΤΟΥ ΕΛΕΟΥΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΛΕΗΜΟΝΟΣ

ΟΜΕΡ ΥΙΟΣ ΧΑΤΤΑΠ.

« Χάρις τῷ Θεῷ τῷ ποιήσαντι ἡμᾶς ἐνδόξους διὰ τοῦ Ἰσλαμίου (τῆς εὐσεβείας), καὶ τιμήσαντι διὰ τῆς Πίστεως καὶ ἐλεή-

(1) Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὡσαύτως, εἰς τὴν δημοσίαν Βιβλιοθήκην συστηθεῖσαν παρὰ τοῦ Σουλτὰν Ἀπδοὺλ-Χαμὶτ, μεταξὺ τῶν ἄλλων πρόσκειται ἓν Κοῤῥὰν γεγραμμένον παρὰ τῶν πρώτων Καλίφων Ὄμερ, Ὀσμὰν καὶ Ἀλῆ, καίτοι διὰ χαρακτήρων Κουβικῶν, ἀλλ' ἡ φράσις τῶν χαρακτήρων εὐανάγνωστος.

σαντι διὰ τοῦ Προφήτου αὐτοῦ Μωάμεθ, (ἐφ' ᾧ εὔξαιτο ὁ Θεὸς, καὶ εἰρήνη εἴη ἐπ' αὐτῷ), καὶ ὁδηγήσαντι ἡμᾶς ἀπὸ τῆς πλάνης, καὶ συναγαγόντι ἡμᾶς δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς διασπορᾶς, καὶ ἑνώσαντι τὰς καρδίας ἡμῶν, καὶ δόντι νίκας ἡμῖν κατὰ τῶν ἐχθρῶν, καὶ στερεώσαντι ἡμᾶς εἰς τὰς χώρας, καὶ καταστήσαντι ἡμᾶς ἀδελφοὺς συνηγαπημένους. Εὐχαριστήσατε οὖν τῷ Θεῷ οἱ λάτραι τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ χάριτι.

Τὸ παρὸν εἶναι γράμμα ἐμοῦ τοῦ Ὄμερ υἱοῦ Χαττὰπ, καὶ ἐδόθη τῷ ἐντίμῳ καὶ σεβασμίῳ Πατριάρχῃ τοῦ Βασιλικοῦ Ἔθνους Σωφρονίῳ ἐν τῷ Ὄρει τῶν Ἐλαιῶν, τῷ τόπῳ τῆς Ἱερᾶς Ἱερουσαλὴμ, Συνθήκη καὶ ὑπόσχεσις εἰς περίθαλψιν τῶν ὑποτελῶν, καὶ ἱερέων καὶ καλογήρων καὶ καλογραίων, ἔνθα ἤθελεν εἶναι, καὶ ὅπου ἤθελον εὑρίσκονται, καὶ εἰς τὸ νὰ ἔχωσι παρ' ἡμῶν ἐμπιστοσύνην· (ὅταν γὰρ ὁ ὑποτελὴς φυλάττῃ τὰ τῆς ὑποτελείας καθήκοντα, πρέπει νὰ ἔχῃ ἐμπιστοσύνην παρά τε ἡμῶν τῶν πιστῶν, καὶ παρὰ τῶν μεθ' ἡμᾶς ἡ-

γεμονευσόντων), καὶ εἰς τὸ νὰ ἐκκόψῃ ἀπὸ αὐτοὺς τὰ αἴτια τῶν ἐνοχλήσεων αὐτῶν, κατὰ τὴν ἣν ἔδειξαν ὑποταγὴν καὶ εὐπείθειαν, καὶ εἰς τὸ νὰ ἦναι ἐμπιστοσύνη ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν μοναστηρίων αὐτῶν, καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ὑπὸ τὴν κυριότητα αὐτῶν λοιπῶν Προσκυνημάτων τῶν ἐντὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐκτὸς ὄντων: ἅτινα εἰσὶν ὁ Καμαμὲς, ἡ ἐν Βηθλεὲμ μεγάλη Ἐκκλησία τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ, (ἐφ' ᾧ εἴη εἰρήνη), καὶ τὸ Σπήλαιον τὸ ἔχον τρεῖς θύρας μεσημβρινὴν, ἀρκτικὴν καὶ δυτικήν· καὶ εἰς τὸ νὰ ἦναι τὰ λοιπὰ ἐκεῖ Χριστιανικὰ Ἔθνη Νασάριδων, ἤτοι Ναζωραίων, (οἷον Ἴβηρες, καὶ οἱ Χαμπέσιοι) καὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες ἔρχονται χάριν προσκυνήσεως, Φράγκοι, Κόπται, Συριάνοι, Ἀρμένιοι, Νεστοριανοὶ, Ἰακωβῖται καὶ Μαρωνῖται, ὑποκείμενοι καὶ ἀκόλουθοι εἰς τὸν ῥηθέντα Πατριάρχην, καὶ αὐτὸς ἵνα πρωτεύῃ καὶ προηγῆται αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἐδόθησαν παρὰ τοῦ τιμίου Προφήτου, τοῦ

παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀπεσταλμένου, καὶ ἐτιμήθησαν τῇ σφραγῖδι τῆς τιμίας αὐτοῦ χειρὸς, (ἐννοεῖ τὸ πρὸς τοὺς μοναχοὺς τοῦ Σινᾶ Ὄρους δοθὲν παρὰ τοῦ ἰδίου Προφήτου Μωάμεθ·) καὶ προσέταξεν, ἵνα ἔχωμεν εὔνοιαν ἐπ᾽ αὐτοὺς καὶ δεικνύωμεν ἀσφάλειαν. Ὅθεν χάριν τοῦ ἐλεήσαντος αὐτοὺς, ἐλεοῦμεν ὁμοίως καὶ ἡμεῖς αὐτοὺς, καὶ ἔστωσαν ἀσίδοτοι ἀπὸ χαράτσι, ἀπὸ Γαφάρι, καὶ ἀπὸ ἄλλα ἀνήκοντα δοσίματα ἀπηλλαγμένοι καὶ κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν· καὶ εἰσερχόμενοι εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως (Καμαμὲ) καὶ εἰς ἄλλα Προσκυνήματα, ἵνα μὴ πληρόνωσιν οὐδὲν, οἱ δὲ λοιποὶ τῶν Νασάριδων (Ναζωραίων), τῶν εἰσερχομένων εἰς τὸν Καμαμὲ χάριν προσκυνήσεως, ἵνα δίδῃ καθέκαστος τούτων πρὸς τὸν Πατριάρχην ἓν δράμι ἀσημίου, ἢ ἓν τρίτον τοῦ δραμίου. Πᾶς οὖν πιστὸς καὶ πᾶσα πιστὴ θέλει φυλάττῃ, ὅσα ἐν τῷ παρόντι ἐπιτάττομεν, ἢ Βασιλεὺς εἴη, ἢ Κριτὴς, ἢ Ἡγεμὼν ἐξουσίαν ἔχων ἐπὶ τῆς γῆς, πλούσιος ἢ πένης ἀπὸ τοὺς πιστοὺς

καὶ ἀπὸ τὰς πιστάς. Ἐδόθη δὲ τὸ παρὸν ἡμέτερον αὐτοῖς, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ἐντίμων μαθητῶν τοῦ Ἀπδουλλὰχ, τοῦ Ὀσμὰν υἱοῦ Ἀφφὰν, τοῦ Σαὲδ υἱοῦ Ζεΐτ, τοῦ Ἀπδιῤῥαχμὰν υἱοῦ Ἄτφ, καὶ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν καὶ φίλων. Ἕκαστος γοῦν βεβαιούμενος ἀπὸ τῶν γραφομένων ἐν τῷ παρόντι ἡμετέρῳ γράμματι, ἐνεργείτω κατὰ τοῦτο, ἀφίνων αὐτὸ πάλιν εἰς χεῖρας αὐτῶν. Ὅς τις δὲ ἀναγνώσας τὴν διαθήκην ἡμῶν ταύτην καὶ παραβῇ αὐτὴν, ἔστω ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τῆς ἡμέρας τῆς κρίσεως, παραβάτης τῆς διαθήκης τοῦ Θεοῦ, καὶ μισητὸς τοῦ ἠγαπημένου αὐτοῦ Ἀποςόλου. Ἐγράφη τῇ Κ΄. τῆς Σελήνης Ῥεππιοὺλ Ἐβὲλ· τῷ ΙΕ΄. ἔτει τοῦ Χισζρέ.

Ἀλλ' εἰς τί τέλος τὸ μὲ τόσην προσπάθησιν ἀγώνισμα αὐτοῦ καθ' ὅλον τὸν Λίβελλον ἀφορᾷ; εἰ μὴ εἰς τὸ νὰ διασείσῃ καὶ τὰς ἐμφαντικωτέρας ὑπὲρ Γραικῶν ἀποδείξεις, καὶ νὰ παραστήσῃ αὐτοὺς πλαστογράφους διὰ τοσούτων κατηγοριῶν, βιαίους ἅρπαγας, ἀδίκους καὶ διώκτας αὐτῶν τῶν φραγκισκάνων, καὶ οὕτω νὰ ὑπεκκαύσῃ καὶ νὰ ἐξερεθίσῃ τὰ τῶν Δυτικῶν πνεύματα, καὶ κατὰ

τὸν ΙΘ΄. ἤδη αἰῶνα, ἐὰν ὄχι εἰς τὸν διὰ τῶν ὅπλων, καθὼς περὶ τὰ τέλη τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος, κἂν εἰς τὸν διὰ Διπλωματίας σταυροφορικὸν πόλεμον, πρὸς ἀποδίωξιν τῶν ἐχθρῶν Σχισματικῶν Γραικῶν, οὐχὶ πλέον ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, ὡς κατὰ τὸ 1204 ἔτος, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ἤδη, διότι μεγαλοδώρῳ παραχωρήσει τῶν Χαλίφιδων καὶ τῶν Σουλτάνων κάτοχοι εἰσέτι εἶναι τῶν προγονικῶν ἁγίων τόπων αὐτοὶ, οἱ στερεῶς κρατοῦντες τὸ Παναρχαῖον Εὐαγγελικὸν Δόγμα, καὶ οὐχὶ τὸ διὰ τῆς προσθήκης μεταγενέστερον. Ἀλλ' ὅσα ἂν κατείπῃς, οὐδὲ δύνασαι νὰ ἀνασκευάσῃς τοῦτο τὸ τοῦ Καλίφου Ὄμερ-Ἴπνι Χαττὰπ διάταγμα, διότι αὐτὸ ἀπεδέχθησαν, ὡς ἀνωτέρω εἰπώθη, καὶ οἱ μετ' αὐτὸν διάδοχοι Ὀσμὰν καὶ Ἀλῆς καὶ ἐσεβάσθησαν, καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς Χουλεφάϊ Πενὶ Οὐμιγιὲ, οἱ Χουλεφάϊ Ἀπασιγιὲ, οἱ Χουλεφάϊ Φατιμιγιὲ, οἱ Σουλτάνοι ἑπομένως Δεβλὲτ Ἐγιουπιὲ, Δεβλὲτ Τουρκιγιὲ, ἢ Πενὶ Ἐτρὰκ Μαμλοῦκοι Παχαρῖται, καὶ οἱ Δεβλὲτ Σζερακισὲ Μαμλοῦκοι, ὡς ἐκ τοσούτων αὐτῶν πρὸς τοὺς Πατριάρχας τῶν Ἱεροσολύμων ἐκδοθέντων ὁρισμῶν, τῶν καὶ διατηρουμένων εἰς τὰ ἐν Ἱερουσαλὴμ Πατριαρχεῖα, τὸ πρὸς τὴν διαθήκην τοῦ διαδόχου Ὄμερ-Χαττὰπ σέβας αὐτῶν καταφαίνεται. Τοῦτο δὲ τὸ τῆς διαθήκης θέσπισμα μετὰ πέντε χρόνους τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐλθὼν ὁ Πα-

τριάρχης Ἱεροσολύμων Ἀθανάσιος διά τινας ὑποθέσεις του εἰς Βυζάντιον, ἐπαῤῥησίασε πρὸς τὸν Φετὶχ Σουλτὰν Μεχμὲτ τὸν Β΄. ὅς τις καὶ ἐξέδωκεν Αὐτόγραφον φέρον ἐποχὴν κατὰ μῆνα Σεβὰλ 1458—862 τοῦ Χισζρὲ, ἀποδεχόμενος αὐτὸ τὸ τοῦ Ὄμερ καὶ ἐπικυρῶν τὰ ἐν αὐτῷ· ἑπομένως καὶ ὁ καταχτητὴς τῆς Ἱερουσαλὴμ Σουλτὰν Σελὴμ ἐπιβεβαιῶν τὰ ἐν τῷ θεσπίσματι τοῦ Ὄμερ εἰς τὸ αὐτοῦ Αὐτόγραφον, παραχωρεῖ καὶ αὐτὸς πρὸς τοὺς Γραικοὺς ὅλους τοὺς ἱεροὺς τόπους, ὧν καὶ εἶχον τὴν κατοχήν. Πάντες δὲ καὶ οἱ ἐφεξῆς τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκράτορες εἰς τὰ ἐκδοθέντα πρὸς τοὺς Πατριάρχας τῆς Ἱερουσαλὴμ Αὐτόγραφα αὐτῶν, μνημονεύουσι τούτου τοῦ θεσπίσματος τοῦ Χαλίφου Ὄμερ μεθ' ὅσου σεβάσματος. Ὅθεν τίνες οἱ ἀξιόπιστοι, οἱ Χαλίφαι, οἱ Σουτάνοι (1), οἱ Πανευκλεεῖς τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκράτορες, οἱ ἀλληλοδιαδόχως σεβασθέντες τὸ τοῦ Ὄμερ διάταγμα, καὶ ὁμολογοῦντες τὴν γνησιότητά του, ἢ ὁ ὑπὸ πάθους τὸν νοῦν θολούμενος φυλλαδιογράφος,

(1) Οὕτως ἐκαλοῦντο καὶ Σουτάνοι οἱ Βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου οἱ ἐκ τῶν Μαμλούκων· οἱ εἰς τὴν κτισθεῖσαν παρὰ τῶν Χουλεφαῒ Ἀπασιγιίδων πόλιν Βαγδὰτ χαλιφεύοντες, πάντας τοὺς εἰς αὐτοὺς κατ' ἀρχὰς μὲν πολιτικῶς, εἶτα δὲ ἐπὶ τῆς ἀδυναμίας αὐτῶν τῶν Καλιφῶν θρησκευτικῶς μόνον ὑπαγομένους ἡγεμόνας Ἐπαρχιῶν, καὶ αὐτοὺς τέλος τοὺς ἰσχυροὺς Σαλσζούκιδας, τοὺς ἐν Περσίᾳ πρότερον καὶ ἑπομένως ἐν Ἰκονίῳ δυναστεύσαντας, ἐπωνόμαζον Σουτάνους, ὕστερον δὲ ὁ τίτλος αὐτὸς μετέβη καὶ εἰς τοὺς δυνάστας Αἰγύπτου, Παλαιστίνης καὶ Συρίας Μαμλούκους, οἱ ὁποῖοι ποτὲ μὲν Μελέκι, (Βασιλεῖς) ποτὲ δὲ Σουτάνοι εἰς τοὺς ἐκδεδομένους παρ' αὐτῶν ὁρισμοὺς ὑπεγράφοντο.

ὁ καλῶν αὐτὸ ψευδὲς καὶ ἐπίπλαστον, ὁ καὶ τοιουτοτρόπως κακολογῶν τοὺς αὐτὸ σεβαζομένους;

Ὁ Λιβελλογράφος αὐτὸς οὐ μόνον ἐξαλλοιοῖ καὶ μεταπλάττει κακοβούλως, ἐπ' αὐξήσει μίσους κατὰ Γραικῶν, τὰ γενόμενα, διὰ τῶν κραυγῶν του, ἀλλὰ καὶ προσάπτει εἰς αὐτοὺς τέως ψευδέστατα φρικτὸν ἔγκλημα· Οἱ Γραικοὶ (κατὰ τὸ ἔτος 1632) λέγει, ἐξῆψαν τὴν διαμάχην τῶν διαφιλονεικιῶν. Ὁ Βεζύρης ἔδειξεν ἀδυναμίαν δωροδοκηθεὶς παρ' αὐτῶν, οἱ δὲ Φραγκισκάνοι πρὸς ἔκκρουσιν τῆς προσβολῆς, προσέφερον πρὸς αὐτὸν μέρος χρημάτων, ὑποσχεθέντες καὶ τὰ ἄλλα· ἀλλ' ὁ Βεζύρης ἐν δὲ τούτῳ ἐκστρατεύει κατὰ Περσίας, ὁ δὲ τοποτηρητὴς (Καϊμακάμης) ἐδέχθη καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν Γραικῶν καὶ τὰ προσφερθέντα· οὐδὲν ἴσχυσεν ἡ μεσολάβησις τῶν τριῶν Πρέσβεων, ἡ πλεονεξία ὑπερενίκησεν. Ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων διεγείρει τοὺς Γιανισζάρους εἰς ἀποστασίαν, καὶ αὐτοὶ τὸ πλῆθος πρὸς φόβον τῆς διοικήσεως· ὁ τῆς Γαλλίας Πρέσβυς πολιορκεῖται εἰς τὸ παλάτιόν του παρὰ τῶν στασιαστῶν τοῦ Πατριάρχου, ἐπαπειλούμενος καὶ μὲ πῦρ καὶ μὲ θάνατον καὶ μὲ ὕβρεις βαναύσους, καὶ ἡ οἰκία τοῦ Βαΐλου τῆς Ἐνετίας βιαίως προσβάλλεται. Εἷς τῶν δραγομάνων τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας ἀνασκολοπίζεται, ὁ τῆς Ἐνετίας κρεμᾶται, καὶ οἱ τρεῖς Πρέσβεις ἀντιπρόσωποι τοῦ τε χριστιανικωτάτου

Βασιλέως τῆς Γαλλίας, τοῦ Ἀποστολικοῦ Αὐτοκράτορος καὶ τοῦ Δουκὸς τῆς Ἐνετίας σιδηροδέσμιοι καθείρχθησαν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας.

Ἀπάντησις.

Ἀλλ' ὦ μεταπλάστα τῶν χρόνων, τῶν συμβάντων καὶ ψευδογράφε, οἱ Γραικοὶ ἐξῆψαν τὴν τῶν διαφιλονεικιῶν διαμάχην, ἢ οἱ Φραγκισκάνοι, οἱ ἐπὶ τῶν δυναστῶν Μαμλούκων ὑποκρινόμενοι τοὺς ταπεινοὺς καὶ ἡσύχους, καὶ μετὰ Σελὴμ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ του Σουλεϊμὰν καὶ καθεξῆς, διὰ τῆς τῶν Καθολικῶν Πρέσβεων πρὸς αὐτοὺς προστασίας γενόμενοι τολμηροί, ἀκράτητοι καὶ βίαιοι πρὸς ἁρπαγὴν τῶν ὧν ἐκ τῶν προγόνων αὐτῶν οἱ Γραικοὶ κατεῖχον ἁγίων τόπων; Ἰδοὺ τῶν τότε συμβάντων, κατά τε τὰ ὑπομνήματα καὶ αὐτὰ τὰ ἱστορικὰ τῶν Εὐρωπαίων, ἡ ἀλήθεια. Κατὰ τὸ 1605 ἔτος δολίως φθάσαντες νὰ κυριεύσωσι τὸ τῆς Γεννήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐν Βηθλεὲμ ἅγιον Σπήλαιον, διὰ τὸ γῆρας καὶ τὴν ἀσθένειαν τοῦ τότε Ἱεροσολύμων Πατριάρχου Σωφρονίου, ἐκώλυσαν (1041—1631) τὸν Πατριάρχην Θεοφάνην νὰ ἐκτελέσῃ, κατ' ἀρχαῖον ἔθος, εἰς τὰ Ἑσπέρια τῆς Παραμονῆς τῶν Χριστοῦ Γεννῶν, τὴν ἐν τῷ Σπηλαίῳ λιτανείαν,

μὴ θελήσαντες, ὡς κρατοῦντες τὰς κλεῖς, νὰ ἀνοίξωσι τὰς τοῦ Σπηλαίου πύλας. Ὁ Πατριάρχης ὑποστὰς τὴν καταφρόνησιν ταύτην, καὶ ἀπελθὼν εἰς τὸν Κριτὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ, παρέστησε τὴν ἀδικίαν καὶ τὴν αἰσχύνην, ἣν προεξένησαν εἰς αὐτὸν οἱ φράγκοι, καὶ δικαιωθεὶς κατὰ τὸ σωζόμενον Ἰλάμι (γενόμενον 1041 Χισζρὲ Σσεμαζὶλ-Ἐβὲλ 12) εἰς τὰ ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἀρχίβεια τῶν Πατριαρχῶν τοῦ Κριτηρίου, προσετάχθη, ἵνα ἀκωλύτως ἐκτελῇ τὰ ἑαυτοῦ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθιμα, ἔχῃ δὲ καὶ τὰς κλεῖς τοῦ Σπηλαίου· ἀλλὰ δόσει χρημάτων παρὰ τῶν Φραγκισκάνων, καθειρχθεὶς ὁ Πατριάρχης παρὰ τοῦ τότε Πασᾶ τῆς Ἱερουσαλὴμ Ἀπουφοὺλ ἐντοπίου Ἄραβος, κρυφίως ἀπέδρασεν ἐκεῖθεν, παρεγένετο εἰς Κωνσταντινούπολιν, κρίνεται μετὰ τῶν Φραγκισκάνων ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ βήματος, καὶ ἐπαναλαμβάνει τό τε ἅγιον Σπήλαιον καὶ τὰ ἄλλα δι' ὑψηλοῦ Αὐτογράφου τοῦ Σουλτὰν Μουρὰτ Δ'. τῷ 1634 ἔτει. Ἀλλὰ τὸν ὁρισμὸν τοῦτον, ἐν ᾧ αὐτὸς λέγει, ὅτι ὁ Καϊμακάμης δωροδοκηθεὶς συνήργησεν, ὁποία ἀνάγκη ἦν νὰ καταφύγῃ εἰς ἄλλο μέσον, διεγείρων τοὺς ταραξίας Ὀρτάδες τῶν Γιανιτζάρων εἰς ἀποστασίαν, διὰ νὰ πράξωσιν ὑπὲρ Πατριάρχου ὅσα ἀδύνατα καὶ ἀπίστευτα αὐτὸς ἐρεσχελεῖ; ὥσπερ ἐὰν ἦν δυνατόν ποτε καὶ κατορθωτὸν, εἷς ὑπήκοος, καὶ αὐτὸς νομιζόμενος ἀσεβὴς (Γκιαβοὺρ), νὰ διεγείρῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ

Μουσουλμάνους εἰς στάσιν τοιαύτην, ὥστε νὰ ἐκφοβίσῃ καὶ αὐτὴν τὴν διοίκησιν, καὶ μάλιστα ἐπὶ τοιούτου αὐστηροτάτου Σουλτάνου, οἷος ἐγένετο Μουρὰτ ὁ Δ΄. Περὶ δὲ τοῦ Διερμηνέως καὶ τῶν λοιπῶν, ἰδού, ὦ ψευδογράφε, ἡ σύγχρονος ἱστορία τῶν τότε πραγμάτων, πῶς διηγεῖται τὸ συμβάν. Εἷς Διερμηνεὺς τοῦ Γαλλικοῦ Πρέσβεως Μαρσσεβὶλλ ἀνεσκολοπίσθη, διότι ἐπροστάτευσε μὲ τόνον τὰ δικαιώματα καὶ τὴν ἀτέλειαν, τὰ ἐξασφαλισθέντα ταῦτα διὰ τῶν συνθηκῶν, ἕνεκα ἑνὸς Γαλλικοῦ πλοίου ἀδίκως ὑποβληθέντος εἰς μεσεγγύησιν, καὶ διὰ τὴν κάθειρξιν τοῦ υἱοῦ τοῦ Πρέσβεως. Εἷς ἔτι ἔμπορος (οὐχὶ διερμηνεὺς) Βενετός, διότι ἐθεώρησε διὰ τηλεσκοπίου τὰ Ἀνάκτορα, καὶ ἐτόλμησε νὰ ῥίψῃ βλέμμα τολμηρὸν ἐπὶ τὸν γυναικωνίτην, κατεδικάσθη παρὰ Ἀμουρὰτ τοῦ Δ΄. καὶ ἐκρεμάσθη ὁ ἄθλιος εἰς τὸ παραθύριον τοῦ οἴκου του. Ἰδού, πόσον λανθάνονται οἱ παραδεχόμενοι ἀβασανίστως πᾶν ὅ,τι ἀπίθανον καὶ ἀνυπόστατον ὑπὸ πάθους ὁρμώμενος σπερμολογεῖ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος κατὰ Γραικῶν εἰς τὸν Λίβελλον αὐτοῦ.

Μετὰ ταύτην τὴν διαβολήν, διὰ τῆς ὁποίας ἀγωνίζεται ὁ συκοφάντης φυλλαδιογράφος νὰ ἐξαπατήσῃ τὰ τῆς Εὐρώπης Καθολικὰ Κράτη, δεικνύων πρὸς τοῖς ἄλλοις, οἷς εἰς αὐτοὺς τοὺς Γραικοὺς προσάπτει, καὶ ὑπαιτίους στάσεων καὶ καταδρομῶν κατὰ Πρέσβεων,

προστίθησι καὶ ἑτέραν, ὅτι ὁ Ἱεροσολύμων (ἐν ᾧ αὐτὸς μετὰ τὴν ἔκδοσιν 1634 τοῦ ῥηθέντος ὁρισμοῦ, καὶ ἀπάντησιν καὶ τῆς τῶν Ἀρμενίων ὑπὲρ τῶν ἁγίων τόπων καταδρομῆς, δι' ὑποθέσεις τοῦ ἁγίου Τάφου ἀνεχώρησεν εἰς Βλαχίαν·) μὴ θέλων νὰ δώσῃ τὴν ἣν ἐκράτει ποσότητα εἰς τὸν Ἀρχιδιάκονον συγγενῆ του, ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ νὰ κινήσῃ ἀγωγὴν κατ' αὐτοῦ καὶ νὰ τὸν ἐξώσῃ τοῦ θρόνου, ὅτι αὐτὸς γενόμενος Καθολικὸς ἀνεκάλυψεν ἐνώπιον τῶν τριῶν Πρέσβεων Α'. τὴν ὑποτεθειμένην ἐπίσκεψιν τοῦ Μωάμεθ εἰς Βηθλεέμ, ὅτι αὐτὸς ἐπλαςόγραψε· Β'. ὅτι τὸ παλαιὸν Πρωτότυπον τοῦ θεσπίσματος τοῦ Ὄμερ-Χαττὰπ ὀνομάζει τοὺς Χριστιανοὺς Νασάρα, ἤτοι Ναζωραίους, καὶ αὐτὸς ἔγραψε Ῥουμί· Γ'. ὁ παῤῥησιασθεὶς ὁρισμὸς τοῦ Σουλτὰν Σελὴμ ἦτο πλαστόγραφος, διότι αὐτὸς ἀντὶ τοῦ ἀληθοῦς τότε ὀνόματος τοῦ Πατριάρχου, ἔγραψε Θεοφάνης· καὶ Δ'. ὁ Κεχαγιᾶς τοῦ Καπετὰν Πασᾶ δελεασθεὶς μὲ 2500 γρόσια, ἔδωκε τὸ φερμάνιον πρὸς ὑπογραφὴν εἰς τὸν Σουλτάνον (ἐὰν πρέπῃ νὰ πιστεύσῃ τις τοιοῦτον πλάσμα) ἐν ᾧ ἀνέβαινε τοῦ ἵππου, καὶ ὅτι οἱ Πρέσβεις διεκοίνωσαν τὴν τοιαύτην μαρτυρίαν, καὶ ἐπιτυγχάνουσι Σουλτανικὸν ὁρισμὸν 1045, ἀναιρετικὸν τοῦ προεκδοθέντος πρὸς τοὺς Γραικούς.

Ἀπάντησις.

Παραλείποντες τὴν τῶν ῥηθέντων παρὰ τοῦ Λιβελλογράφου ἀνασκευὴν, ἵνα μὴ τὸ Συνταγμάτιον ἐξογκῶμεν, ὡς πάντα ταῦτα αὐτόχρημα Συῤῥαφὴν πλάσματος οὖσαν, διότι καὶ τὸ θέσπισμα τοῦ Ὄμερ Χαττὰπ ἐλέγχει τὸ ψεῦδος, γράφον Νασάρα, καὶ τὸ τοῦ Σουλτὰν Σελὴμ ὀνομάζει τὸν τότε Πατριάρχην, τὸν παῤῥησιασθέντα πρὸς αὐτὸν, Ἀτάλα (Δωρόθεον), ἐκθέτομεν, κατὰ τὰ διασωζόμενα ὑπομνήματα, τὴν τῶν χρόνων ἐποχὴν, καθ᾽ ἣν ταῦτα τίνι τρόπῳ συνέβησαν, καὶ οὐχὶ κατὰ προχρονισμὸν καὶ παρηλλαγμένως, ὡς αὐτὰ ὁ Λιβελλογράφος παρίστησι. Περὶ τὸ 1045—1636, ὁ τότε ἀπὸ Καϊμακάμης γενόμενος μέγας Βεζύρης Παϊρὰμ Πασᾶς, διὰ τὰ ἃ ἔλαβε πολλὰ χρήματα, ἀποξέσας μυστικῶς ἀπὸ τῶν Κωδίκων (Καΐδια) τῶν πράξεων τοῦ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν τοῦ μεγάλου, ὅπου ἦτον ἡ περὶ τῶν ἁγίων τόπων ὑπόθεσις καταγεγραμμένη, τὸ τῶν Γραικῶν ὄνομα, ἔγραψε φράγκων, καὶ τῇ τοιαύτῃ ἀπάτῃ ἐξεδόθη ὁ ῥηθεὶς παρὰ τοῦ φυλλαδιογράφου 1045 ὁρισμὸς, ἵνα παραλάβωσιν οἱ φραγκισκάνοι τὰ ἱερὰ καταστήματα, καὶ οὐχὶ κατὰ τὸ πλάσμα τῆς ψευδομαρτυρίας τοῦ Ἀρχιδιακόνου, τὴν ὁποίαν οἱ

Πρέσβεις διεκοίνωσαν δῆθεν πρὸς τὸν ῥηθέντα Βεζύρην, ὅς τις πρὸ τῆς ἐκστρατείας τοῦ ἰδίου Σουλτὰν Μουρὰτ, λαβὼν προσταγὴν, ἐξεστράτευσε μεθ' ὅλων τῶν ἀναγκαίων πολεμοεφοδίων πρὸς πολιορκίαν τοῦ Βαγδατίου. Μετὰ δὲ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ, ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Θεοφάνης ἐπιστρέψας ἀπὸ Βλαχίας, καὶ δεινοπαθῶν διὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ἁγίων τόπων, δέδωκε διὰ δύω αὐτοῦ μοναχῶν, τὴν ἀραβικὴν γλῶσσαν καλῶς εἰδότων, ἀναφορὰν πρὸς τὸν Σουλτάνον, εἰς τὸ Προάστειον Δαοὺτ Πασᾶ διατρίβοντα, τὴν ὁποίαν διελθὼν ἠρώτησεν αὐτοὺς ἀραβιστὶ περὶ τῶν ἱερῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ καταστημάτων· μαθὼν δὲ καὶ ἐκ στόματος αὐτῶν τὴν ῥαδιουργίαν, καὶ ὑπερζέσας τῷ θυμῷ, πέμπει ἕνα τῶν αὐλικῶν ἀξιωματικῶν εἰς Ἱερουσαλὴμ, σφραγίζει κατὰ τὴν ἐπιταγὴν τὸ ἐν Βηθλεὲμ ἅγιον Σπήλαιον, λαμβάνει τὰς κλεῖς τῶν πυλῶν τούτου, καί τινας μετ' αὐτοῦ φραγκισκάνους καὶ ἐπανέρχεται Δικάζονται κατὰ προσταγὴν, τῷ 1047 τοῦ Χισζρὲ, ὅτε Πατριάρχης καὶ οἱ φραγκισκάνοι ἐνώπιον πρῶτον τοῦ Σσεχουΐσλὰμ καὶ τῶν δύω Καδιουλασκὲρ, ἑπομένως καὶ εἰς τὸ Βασιλικὸν βῆμα, καὶ κατὰ τὰ ὑψηλὰ θεσπίσματα τοῦ τε Χαλίφου Ὄμερ Χαττὰπ καὶ τοῦ Σουλτὰν Σελὴμ καταχτητῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ, δικαιοῦται ὁ Πατριάρχης, ἐγχειρίζονται αὐτῷ αἱ κλεῖς τοῦ ἁγίου Σπηλαίου, καὶ κατὰ τὸ γενόμενον παρὰ τῶν ῥηθέντων τριῶν Κριτῶν τῆς δια-

φορᾶς Ἰλάμι, ἐκδίδεται τὸ ἐπίσημον ἐκεῖνο (1047—1638) Χάττι-σσερίφ, τὸ ὁποῖον μὴ χωνεύων ὁ Λιβελλογράφος, ἐτράπη εἰς ἀναιδεῖς κατηγορίας τιμίῳ ἀνδρὶ μὴ πρεπούσας, αἰσχρορρημονῶν, ὅτι τῇ θυσίᾳ τῶν γυναικῶν καὶ θυγατέρων τῶν Γραικῶν κατωρθώθη.

Ἐξακολουθῶν αὐτὸς τὰς διαβολὰς λέγει· οἱ Γραικοὶ μὴ εὐχαριστηθέντες εἰς τὰς κατὰ τοῦ ὑστάτου τούτου ὁρισμοῦ ἁρπαγὰς τῶν ἁγίων τόπων, διαβάλλουσιν, ὅτι οἱ φράγκοι μοναχοὶ ὑπέκλεψαν ἀπὸ τοῦ ἐν Γεθσημανῇ τάφου τὸ σῶμα τῆς Θεοτόκου, πωλήσαντες αὐτὸ διὰ σημαντικῆς ποσότητος χρημάτων εἰς τὸν Πάπαν. Ὁ Πρέσβυς τῆς Γαλλίας Δ. de la Haye ἐπιτυγχάνει φερμάνι (1066—1656), δεικνύον τὸ ψεῦδος τῶν Γραικῶν καὶ διατάττον τὴν παραχώρησιν τῆς Ἐκκλησίας ταύτης εἰς τοὺς φράγκους, ὡς ἔχοντας δικαίωμα κυριότητος 360 ἐτῶν· καὶ ὅμως ἥρπασαν ταύτην πάλιν οἱ Γραικοί, κρατοῦντες αὐτὴν μέχρι τῆς σήμερον.

Ἀπάντησις.

Οὐδέποτε οἱ Γραικοί, οἱ εἰδότες τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας, ἐδύναντο νὰ προσάψωσι τοιαύτην διαβολήν, ὡς πιστεύοντες, ὅτι τὸ τῆς Θεομήτορος ἐνταφιασθὲν

Σῶμα, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἔτι τῶν Ἀποστόλων, ἐδοξάσθη μετατεθὲν, καὶ ὑπελείφθη ἔκτοτε ὁ Τάφος κενός· καὶ ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ Μουσουλμάνοι τιμῶσι τὸν τάφον τῆς Μεριὲμ-ἀνὰ (Μαρίας μητρὸς), καθὼς καὶ τὸ τῆς Γεννήσεως Σπήλαιον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ ὄρους τοῦ Ἐλαιῶνος τόπον, ὅθεν ἀνελήφθη, ὑποπτευόμενοι δὲ, ἵνα μὴ οἱ φράγκοι ἐξ εὐλαβείας μετακομίσωσι τὰς πέτρας τοῦ μνήματος, δὲν ἐφάνησαν τόσον εὐδιάθετοι, ὥστε νὰ παραχωρήσωσιν εἰς αὐτοὺς τὴν ἐκτέλεσιν λιτανειῶν καὶ λειτουργίας ἐπ᾽ αὐτοῦ, καθώσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ἁγίου Τάφου ἀδιαφοροῦντες. Ἐπάγει ὁ Λιβελλογράφος, ὅτι οἱ φράγκοι εἶχον δικαίωμα κυριότητος ἐπὶ τοῦ μνήματος τούτου 360 χρόνων· ὑφαιρουμένων δὲ ἀπὸ τοῦ 1656 ἔτους (καθ᾽ ὃ ἐπέτυχεν ὁ ῥηθεὶς Πρέσβυς τὸν ὁρισμὸν) τῶν 360 ἐτῶν, δεικνύεται κατὰ μεταχρονισμὸν τὸ 1306 ἔτος· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἔτους τούτου, οἱ τῆς Αἰγύπτου δυνάσται Μαμλοῦχοι, μετὰ χρόνους δεκαπέντε τῆς τελείας ἀποδιώξεως τῶν σταυροφόρων τελευταῖον καὶ ἀπὸ τοῦ φρουρίου τῆς Πτολεμαΐδος (Ἄκι), διέσωζον ἀκμαῖον ἔτι ὑπ᾽ ὀργῆς τὸ πάθος καὶ τὸ μῖσος κατ᾽ αὐτῶν, εἶναι ἀπίστευτον τὸ νὰ φρονῇ ὁ Λιβελλογράφος κυριότητα ἁγίων τόπων καὶ δικαιώματα Λατίνων μοναχῶν κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον, ὅτε οὐδὲ εἷς ἔτι Λατῖνος ἐν Ἱερουσαλὴμ ὑπῆρχεν. Ἐὰν δὲ προσέθετε πρὸς τοῖς 1306 χρόνοις καὶ

ἔτι χρόνους 45, ἤθελε πληρωθῆ τὸ 1351 ἀληθὲς ἔτος, καθ' ὃ ἐστάλησαν φραγκισκάνοι τινὲς καὶ ἦλθον εἰς Ἱερουσαλὴμ, ὡς προείπομεν.

Οἱ Γραικοὶ, λέγει, διατηροῦν τὰς ἄλλας αὐτῶν ἁρπαγὰς, μέχρι τῆς ἧς λέγει Συνθήκης, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεται τὸ ἄρθρον 33 ἐπὶ Πρέσβεως δὲ Νοεντέλ.

Ἀπάντησις.

Τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ ἁγίων τόπων ὅ τε φυλλαδιογράφος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ φραγκισκάνοι ἐγκαλοῦσι τοὺς Γραικοὺς ὡς ἅρπαγας, καὶ ὅτι μέρος τούτων ἐδυνήθησαν αὐτοὶ νὰ οἰκειοποιηθῶσι, τὸ δὲ ἄλλο μέρος τῆς ἁρπαγῆς τῶν ἁγίων τόπων, λυποῦνται, ὅτι ἐδυνήθησαν νὰ διατηρήσωσιν οἱ Γραικοὶ μέχρι τῆς ἧς λέγει Συνθήκης, τουτέστιν ὅτε κατὰ τὸ 1671 ἔτος ὁ τῆς Γαλλίας Πρέσβυς Νοεντὲλ παραγενόμενος εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπαῤῥησίασε πρὸς τὴν ὑψηλὴν Πύλην δήλωσιν ἐμπεριέχουσαν 32 ἄρθρα ζητημάτων, ἐν οἷς καὶ περὶ τῶν ἁγίων τόπων. Ἀλλ' ὦ καλοὶ ἀκόλουθοι τοῦ ἁγίου Φραγκίσκου, οὐδεὶς διέσεισε τοὺς Γραικοὺς ἀπὸ τῶν προγονικῶν αὐτῶν κτήσεων, τῶν καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν πορθητῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ παραχωρηθεισῶν πρὸς αὐτοὺς διὰ προφανῶν ἐπισήμων κυρωτικῶν θεσπισμάτων, κατὰ

δικαίαν εὐθύτητα· οὐδεὶς ἀποτόμως ὠνόμασεν αὐτοὺς ἅρπαγας τῶν ἰδίων, ἀλλὰ Σ εἶς πρῶτοι τὴν λέξιν τῆς ἁρπαγῆς ἀντιστρόφως εἰς αὐτοὺς προσήψατε κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν προκατόχων ὑμῶν· οἱ ὁποῖοι κατὰ τὸν ΙΔ'. αἰῶνα ἐλθόντες εἰς Ἱερουσαλὴμ, ὡς ἐῤῥέθη, καὶ ὡς Χριστιανοὶ, καὶ ὡς ἱερεῖς φιλοξενίας Εὐαγγελικῆς τυχόντες, ἕως οὗ ὑπῆρχεν ἡ τῶν Μαμλούκων δυναστεία, μέσων συνδρομῆς πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν βουλευμάτων ὑμῶν στερούμενοι, εἰρηνικῶς καὶ ἀβουλήτως συνεζῆτε μὲ τοὺς Γραικοὺς ἡσυχάζοντες, ἀλλὰ κατὰ τὸν Ις'. αἰῶνα καὶ ΙΖ'. ὅτε σχέσεις φιλικαὶ ἐν μέσῳ τῶν Χριστιανῶν Βασιλέων καὶ τῶν Σουλτάνων Ὀθωμανῶν συνεστήθησαν, τότε δὴ καὶ οἱ αἰδέσιμοι Σεῖς πατέρες, τῆς κατὰ πόθον εὐκαιρίας ἐπιστάσης, ῥίψαντες τὸ προσωπεῖον τῆς βεβιασμένης εἰρήνης καὶ ἀγάπης ὑμῶν, ἀνεκαλύψατε τὸ ἐνδόμυχον ὑμῶν μισαλλόθρησκον πάθος καὶ τὸν φθόνον, ὑπερεθίζοντες Βασιλεῖς καὶ Πρέσβεις πρὸς ἀφαίρεσιν ὅλων τῶν ἁγίων τόπων παρὰ τῆς κατὰ κληρονομίαν νομίμου κυριότητος πρὸ αἰώνων τῶν Γραικῶν. Ὅθεν καὶ συνέβησαν κατὰ καιροὺς τοσαῦται διαμάχαι καὶ διαδικασίαι, καὶ ἐκδόσεις τοσούτων Σουλτανικῶν ὁρισμῶν. Αἱ δὲ περὶ τῶν ἱερῶν τούτων καταστημάτων τῶν ὅσων ὑπὸ τὴν κατοχὴν εἰσέτι τῶν Γραικῶν, συζητήσεις, οὐδὲ ἔπαυσαν ἐξακολουθοῦσαι κατὰ δυστυχίαν καὶ μέχρι ἤδη τοῦ ΙΘ'. αἰῶνος.

Ὁ Πρέσβυς Νοεντὲλ κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῶν τότε ἱστορικῶν Συγγραφέων, ἠγάπα τὴν πομπὴν καὶ τὴν μέχρις ἀσωτείας δαψίλειαν, καθώσπερ εἰς τὰς ὁμιλίας, οὕτω καὶ εἰς τὰς δεξιώσεις. Ὅτε δὲ ἐπέμενε ζητῶν μὲ ἀπειλὴν τὴν τῶν ἄρθρων ἐπικύρωσιν, ὁ τότε Μέγας Βεζύρης Φαζὶλ-Ἀχμὲτ Πασᾶς Κιουπρουλῆς ἀπεκρίθη, αἱ πρὸς τοὺς ξένους ἐξασφαλισθεῖσαι ὠφέλειαι παρὰ τῆς ὑψηλῆς Πύλης, οὐδέποτε παρεχωρήθησαν εἰς τὴν βίαν, ἀλλ' εἰς τὴν γλυκύτητα. Τῷ 1674 ἔτει ὁ ῥηθεὶς Πρέσβυς ἠθέλησε νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Ἱερουσαλὴμ κατὰ προτροπὴν τῶν φραγκισκάνων· ἅμα δὲ τούτου εἰς Ἰόππην (Γιάφα) καταπλεύσαντος, φυσιωθέντες οἱ καλοὶ φραγκισκάνοι, πρὸς γνώρισμα τῆς τοῦ προστάτου αὐτῶν ἀφίξεως, προσέβαλον ἐν αὐτῷ τῷ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως τρεῖς τῶν Γραικῶν μοναχῶν, καὶ τοὺς μὲν δύω ἀφῆκαν ἡμιθανεῖς, τὸν δὲ τρίτον ἐφόνευσαν· εἰσελθὼν δὲ ὁ Νοεντὲλ εἰς Ἱερουσαλὴμ ἔπραξε πολλὰ βίαια καὶ σκληρὰ κατὰ τῶν ἐκεῖσε Γραικῶν. Ταῦτα δὲ μαθοῦσα ἡ ὑψηλὴ Πύλ ἔγραψε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν. (1)

(1) Ὁ Πρέσβυς Νοεντὲλ ἀνελάβετο τὴν εἰς Ἱερουσαλὴμ ὁδοιπορίαν του ἐπιτηδες ἵνα μὴ ἀφήσῃ νὰ καταντήσῃ ἄχρηστον τὸ τῆς προστασίας τῶν τῆς Γαλλίας Βασιλέων δικαίωμα, ἀλλ' αὐτὸς μᾶλλον ἐξησθένησεν ἢ ὑπεστήριξε τὸ τοιοῦτον προνόμιον· παραχωρῶν αὐτὸς εἰς τοὺς Λατίνους πολλοὺς τῶν ἁγίων Τόπων, κατεχομένων παρὰ Γραικῶν, ὁ Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων, μὲ ἓν ἐφωδιασμένος Χάττι-Σσερίφ, ἐπαρρησιάσθη (1675) εἰς τὸ ἐν Ἀδριανουπόλει τότε Βασιλικὸν βῆμα, διαμαρτυρόμενος κατὰ τῆς γενομένης ἁρπαγῆς παρὰ τῶν Λατίνων καὶ παρὰ

Κατὰ τὸ 1689 ἔτος, ὁ τῆς Γαλλίας πρέσβυς δὲ Καστανιέρ, κατὰ τὰς ὁδηγίας του, ἐξηρέθιζε τὴν ὑψηλὴν Πύλην πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Λεοπόλδου, βεβαιῶν, ὅτι ὁ βασιλεὺς αὐτοῦ κηρύξας τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ ῥηθέντος Αὐτοκράτορος, μέλλει νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὸ κέντρον τῆς Γερμανίας μὲ διακοσίας χιλιάδας στρατοῦ· ἡ δὲ ἀγγελία αὕτη χαροποιήσασα τὸν τότε μέγαν Βεζύρην Μουσταφᾶ Πασᾶ Κιουπρουλῆ, ὡς φιλοπόλεμον, συνέδησεν αὐτὸν διὰ στενωτάτης φιλίας μετὰ τοῦ Πρέσβεως Καστανιὲρ τὰ ὅπλα τῆς Γαλλίας ἐνεψύχωσαν εἰς αὐτὸν βεβαίας ἐλπίδας καὶ ὁ ἀντιπερισπασμὸς ἐνέπνευσε τοιαύτην πεποίθησιν, ὥστε κατέπεισεν αὐτὸς τὸν Σουλτὰν Σουλεϊμὰν τὸν Β'. νὰ ἐπεκτείνῃ τὸν κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος πόλεμον μὲ πολλὴν δραστηριότητα. Ἐπὶ τοιαύτης λοιπὸν εὐαρέστου περιστάσεως, καὶ δεσμοῦ φιλίας τοῦ Κιουπρουλῆ μετὰ τοῦ Πρέσβεως, ἡ περὶ τῶν ἁγίων τόπων ζήτησις δὲν εὗρεν ἀντίστασιν, ἀλλ ἑτοίμην ἐκτέλεσιν. Ὅθεν ὁ Βεζύρης σπεύσας προθύμως ἐφιλοδώρησεν εἰς τὸν Καστανιὲρ τὸν κατὰ τὸ 1690 ἔτος ὁρισμὸν διακελεύοντα, ἵνα ἔχωσιν οἱ φρασκισκάνοι εἰς τὰς λιτανείας τὰ πρωτεῖα, τοὺς δύω

τοῦ Νοεντέλ· τῇ δὲ δυνάμει τούτου τοῦ αὐτογράφου, οἱ Γραικοὶ ἐπέτυχον ἕτερον, τὸ ὁποῖον βασιζόμενον ἐπὶ τὸ τοῦ Σουλτὰν Μουρὰτ τοῦ Δ'. ἀνεφέρετο καὶ εἰς ἐκεῖνο τὸ τοῦ Όμερ Χαττὰπ, ἐπεκύρωσεν εἰς τοὺς Γραικοὺς τήν τε κατοχὴν τοῦ Ναοῦ τοῦ ἁγίου Τάφου, τῆς Βηθλεέμ, τῶν κλειδῶν καὶ λυχνιῶν.

Τρούλλους καὶ τὰς καμάρας ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως, τὴν ἀποκαθήλωσιν, τὸ ἥμισυ τοῦ Γολγοθᾶ, νὰ λειτουργῶσιν ἐπὶ τοῦ ἁγίου Τάφου, τὸ ἐν Βηθλεὲμ ἅγιον Σπήλαιον μετὰ τῶν κλειδῶν αὐτοῦ. Ἐπὶ τοιούτων δὲ ἀείποτε πολεμικῶν περιστάσεων καὶ ἀναγκῶν ἄλλων πολιτικῶν τῆς ὑψηλῆς Πύλης, καιροφυλακτοῦντες οἱ εἰς Γαλατᾶ πέρα εἰς τὸν Ξενῶνα (hospice) τῆς ἁγίας Γῆς (τουτέστι τῆς Ἱερουσαλὴμ) λεγόμενον, διαμένοντες φραγκισκάνοι, οὐ παύουσιν ὑπερεθίζοντες τὰς Πρεσβείας, καὶ μᾶλλον τὴν τῆς Γαλλίας, πρὸς ἔκδοσιν ὁρισμῶν ἐπ' ἀφαιρέσει τῶν ἁγίων τόπων παρὰ τῶν ἀρχαίων πρὸ αἰώνων κατόχων τῶν ἱερῶν τούτων καθιδρυμάτων Γραικῶν· ὅσους δ' ἂν αὐτοὶ ἔχωσιν ὁρισμοὺς τῷ τοιούτῳ τρόπῳ, ὡς δῆλον ἐκ τῆς ἱστορίας, θλίβοντες καὶ στενοχωροῦντες, διὰ τῶν Πρεσβειῶν ἐπὶ περιστάσεων πολιτικῶν καὶ πολεμικῶν, τὸ ὑψηλὸν Ὀθωμανικὸν Κράτος, τούτους κατώρθωσαν. Ἐπὶ τῶν πρὸ τοῦ Μουσταφᾶ Κιουπρουλῆ δύω Βεζύριδων Ἰπραῒμ καὶ Σουλεϊμὰν ὁ τῆς Γαλλίας Πρέσβυς Μ δὲ Γιραρδὲν ἐπαναλαβὼν τὸ ζήτημα τοῦ πρὸ αὐτοῦ, καὶ πολλὰ ἀγωνισθεὶς, ἵνα ἡ τοῦ ἁγίου Τάφου ἐπιτήρησις δοθῇ εἰς τοὺς μοναχοὺς Λατίνους, οὐδόλως ἐδυνήθη νὰ κλίνῃ εἰς τοῦτο τὸν μέγαν Βεζύρην Σουλεϊμὰν Πασᾶ, ὡς ζητοῦντες, ἔλεγεν, οἱ φράγκοι ὑπέρογκα καὶ ἀδύνατα, καίτοι ὑποσχόμενοι νὰ πολεμήσωσι τοὺς

ἐχθροὺς τοῦ Σουλτάνου αὐθέντου μου 1687—1097. Ἐπέτυχε δὲ ὁ ῥηθεὶς Πρέσβυς τοῦτο μόνον τὸ νὰ ἀνακαινίσῃ τὴν ἐν Γαλατᾷ Ἐκκλησίαν.

Ἐπειδὴ δὲ ἑπομένως ἐπὶ Κιουπρουλῆ διὰ τὴν σύμπτωσιν τῆς τε ὑπισχνουμένης, ὡς ἐῤῥέθη, συμμαχίας τῶν Γάλλων, καὶ τῆς φιλοπολέμου διαθέσεως τοῦ Βεζύρου τούτου, ἐξεδόθη ὁ κατ' ἐπιθυμίαν ῥηθεὶς ὁρισμὸς 1690—1101, εὐγνωμονῶν ὁ Κ. Βορὲ ὑπερεπαινεῖ τὸν Κιουπρουλῆ, ἐξ ἐναντίας δὲ, μὴ εὐχαριστούμενος εἰς τὴν ἀνωτέρω μνησθεῖσαν, ἀπόκρισιν τὴν συνετὴν καὶ πρόσφορον τοῦ μεγάλου Βεζύρη Ῥαγὶπ Πασᾶ, πρὸς τὸν Πρέσβυν τῆς Γαλλίας τὸν στενοχωροῦντα αὐτὸν πρὸς ἔκδοσιν ἀδίκου ὁρισμοῦ, δοθεῖσαν, ψέγει αὐτὴν, ὡς ἐπαναλαμβανομένην δῆθεν καὶ τὴν σήμερον παρὰ τῶν μεγάλων Ὑπουργῶν, ἠγορασμένων εἰς προστασίαν τῶν Γραικῶν.

Ταύτης δὲ δραξάμενοι τῆς τοῦ ῥηθέντος 1690 ὁρισμοῦ ἐκδόσεως, λαβῆς, συνέτριψαν τὸ ἐν τῷ Ναῷ τῆς Βηθλεὲμ Εἰκονοστάσιον, κατέσκαψαν τὴν ἐν τῇ στοᾷ πρὸ τοῦ ἁγίου Τάφου ἁγίαν Τράπεζαν, διεκήρυξαν, ὅτι ἐκρεμάσθη ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ διεσάλπισαν πανταχοῦ τὴν νίκην αὐτῶν.

Πρὸς δὲ ἀναίρεσιν τούτου τοῦ ἐκ συμφώνου τοῦ Πρέσβεως Καστανιὲρ καὶ τοῦ Βεζύρη Μουσταφᾶ Πασᾶ Κιου-

προυλῆ ἐκδοθέντος ὁρισμοῦ, ἕτερος ὁρισμὸς τοῦ Σουλτὰν Μουσταφᾶ τοῦ Β΄. ἐκδοθεὶς ἐν Ἀδριανουπόλει 1109—1698, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν ἡγεμόνα καὶ τὸν Κριτὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ, διαλαμβάνει, ὅτι οἱ Γραικοὶ ἐξουσίαζον ἀπ' ἀρχῆς τόν τε Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, τὴν Βηθλεὲμ καὶ ἅπαντα τὰ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ Προσκυνήματα, καὶ ἐπρώτευον εἰς αὐτὰ, κατὰ τὰ εἰς χεῖρας αὐτῶν ἰσχυρὰ ἱερὰ ἔγγραφα, ἀλλὰ κατὰ τὸ 1101 ἔτος ἐδόθη τοῖς φραγκοκαλογήροις ὁρισμὸς παρὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Κιουπρουλῆ Μουσταφᾶ Βεζύρη ἐναντίος εἰς τοὺς τῶν Ῥωμαίων τοσούτους ὁρισμοὺς, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ φραγκοκαλόγηροι μὴ ἀρκούμενοι ἐξητήσαντο τὸ νὰ ἐπισκευάσωσι τὸν μεγάλον Τροῦλλον τῆς Ἀναστάσεως, ὅπως διὰ τῆς ἐπισκευῆς οἰκειοποιηθῶσι τέλεον τὸν μεγάλον αὐτὸν Τροῦλλον, καὶ μετασκευάσωσι τὸν μικρὸν Τροῦλλον τοῦ μνήματος κατὰ τὸν τρόπον τῆς ἑαυτῶν θρησκείας. Προστάττει οὖν, ὁ μὲν μεγάλος Τροῦλλος μὴ γενέσθω κτῆμα οὐδενὸς διὰ τῆς ἐπισκευῆς, καὶ αὐτὴ γενέσθω παρὰ πάντων, ὡς κοινὸς ὑπάρχων πάντων: ἐν δὲ τῷ ὑποκάτω τοῦ μεγάλου Τρούλλου μνήματι ἐπ' αἰτίᾳ ἐπισκευῆς, μὴ γενέσθω οὐδεμία μεταβολὴ, διότι ὑπάρχει κοινὸν Προσκύνημα (1). Οἱ μὲν

(1) Τὸ μικρὸν τοῦτο ἐπὶ τοῦ Παναγίου Μνήματος Τρουλλαῖον, μὲ ὅλον τὸ ὅτι ὑπάρχει κοινὸν προσκύνημα· ἀλλὰ κατὰ δύω αὐτογράφους ὁρισμοὺς τοῦ Σουλτὰν Ἀχμὲτ, τὸν μὲν 1131—1719 ἐκδοθέντα, τὸν δὲ 1132—1720, ἡ τούτου ἐπισκευὴ ὅμως ἐπιτάττουσιν, ἵνα γένηται παρὰ μόνων τῶν Γραικῶν (ὡς ἀρχαιόθεν τὸ μνῆ-

τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκράτορες εἰς τοὺς ἑαυτῶν ὁρισμοὺς, καί τοι ἀνομολογοῦντες τὴν κτῆσιν ὅλων τῶν ἁγίων τόπων ἀρχαιοτατην εἰς τοὺς Γραικοὺς, κατὰ τὰ εἰς χεῖρας αὐτῶν ἔγγραφα, ἀλλὰ πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν ἄλλων Γενῶν, ὀνομάζοντες τὸν μέγαν αὐτὸν Τροῦλλον κοινὸν, θέλουσι καὶ τὴν τούτου ἐπισκευὴν, πρὸς ἀποφυγὴν ἐρίδων οἰκειοποιήσεως, ἐπίσης κοινήν· ἀλλ᾽ ὁ Λιβελλογράφος ποίῳ νομίμῳ δικαιώματι ἀποτόμως; θέλει τὸ νὰ μένωσιν οἱ Λατῖνοι ἀποκλειστικῶς, καὶ μετὰ τὴν ὅπως ποτὲ ἐπισκευὴν τοῦ Τρούλλου, ἰδιοκτῆται τούτου; βέβαια νόμῳ βιαίῳ, νόμῳ, ὡς ἐλπίζει, τοῦ ἰσχυροτέρου.

1757, Ἀριλλίου 2: συνέβη, λέγει ὁ φυλλαδιογράφος, ἡ ἐφεξῆς βιαιοπραγία. Πολλαὶ χιλιάδες Γραικῶν προσκυνητῶν κατ᾽ ἀρχὰς τῆς νυκτὸς ἐπέπεσον ἐπὶ τὸ πρὸ τῆς θύρας τοῦ ἁγίου Τάφου ἐγειρόμενον κατ᾽ ἔτος εἰς τὴν Ἑβδομάδα τῶν Παθῶν ὑπὸ τῶν φραγκισκάνων μεγαλοπρεπὲς θυσιαστήριον, κατέρριψαν τὰς ἐπ᾽ αὐτὸ ἀργυρᾶς λυχνίας καὶ ἄλλα χρυσᾶ σκεύη καὶ διήρπασαν αὐτά· προσέδραμον εὐθὺς εἰς τὸν Καδὴν, καταμαρτυροῦσι τῶν φράγκων, ὡς αἰτίων τῆς τοιαύτης διεγέρσεως· ὁ Καδὴς ἐκδίδει Ἰλάμι, τὸ ὁποῖον ἔπειτα, λέγει, διεψεύσατο. Ὁ Πρέσβυς

μα εἰς αὐτοὺς ἀνῆκον), καὶ οὐ παρ᾽ ἄλλου Γένους, ἀλλ᾽ αἱ πέτραι αὐτοῦ κἂν τμήματα γένωσι μὴ ἀφαιρεθήτωσαν, ἢ ἀλλαχθήτωσαν, διὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἀλλ᾽ οὕτω τμήματα ἐπισκευασθήτωσαν.

δε Βερζὲν μαθὼν τὴν ἀλήθειαν τοῦ πράγματος, ἐξεζήτησεν ἱκανοποίησιν τοῦ ἐγκλήματος· ὁ Ῥαγὶπ Πασᾶς μέγας Βεζύρης τότε, ἄνθρωπος ἄξιος μὲν, ἀλλ' ἄπληστος, ὅστις πρὸς χάριν τῶν Γραικῶν, οὐ μόνον ἀπεσιώπησε τὴν ὑπόθεσιν, ἀλλ' ἔδωκε καὶ εἰς αὐτοὺς ὁρισμὸν, δι' οὗ κατέσχον τὰ ἱερὰ καταστήματα.

Ἀνασκευή.

Ὢ πόσον οἱ καλοὶ οὗτοι φραγκισκάνοι βαρέως ἁμαρτάνουσι, μεταποιοῦντες καὶ μεταπλάττοντες τὴν τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν, ἀποδιδόντες, πρὸς ἀποφυγὴν ψόγου καὶ κατηγορίας, εἰς τοὺς Γραικοὺς τοὺς μὲ θερμοτάτην εὐλάβειαν ἀπερχομένους εἰς προσκύνησιν τῶν ἁγίων τόπων, ὅτι αὐτοὶ εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, ὃν ὑπερβαλλόντως τιμῶσι καὶ σέβονται, διήγειραν τὴν ἣν λέγει βιαιοπραγίαν καὶ ἁρπαγήν! Οὐχ οὕτως, ὡς ὁ Λιβελλογράφος παραμορφῶν τὴν ἀλήθειαν, καὶ προσάπτων πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτο τὸ κακούργημα πρὸς τοὺς Γραικοὺς ὑπὸ ἀκατασχέτου πάθους, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα συνέβη οὕτως, ὡς κατὰ τὰ ἔγγραφα τοῦ Κριτηρίου τῆς Ἱρουσαλὴμ βοᾷ ἡ ἀλήθεια. Οἱ καλοὶ οὗτοι μονασταὶ πέρας μὴ βλέποντες τῆς

ἀεὶ διὰ παντὸς ἀνησυχούσης αὐτοὺς ὅλων τῶν ἁγίων τόπων καταχτήσεως, καὶ διεκδικούμενοι, συνήγαγον ἐντὸς τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Βαΐων τοῦ 1757 ἔτους, ἱκανοὺς Καθολικοὺς Ἄραβας, καὶ ῥοπάλοις καὶ ἄλλοις ὁπλίσαντες αὐτοὺς ἀντετάξαντο κατὰ τοῦ Ἱερατείου τῶν Γραικῶν, καὶ αἴφνης ἐπιπεσόντες αὐτοί, οὐ μόνον διετάραξαν τὴν διὰ Βαΐων τελουμένην, ὡς ἔθος, λιτανείαν, φυγαδεύσαντες τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ τὸν Κλῆρον, ἀλλὰ καὶ διήρπασαν οἱ ῥοπαλοφόροι οὗτοι Ἄραβες τοὺς πολυτίμους καλλωπισμοὺς τῶν Γραικῶν, τοὺς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν κοσμοῦντας τὸν Ναόν (1)

(1) « **1170** Ῥετζὲπ **15**. Χοτζέτιον τοῦ Ἀπδάλλα κριτοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἔχον ὑπογραφὰς Μουσουλμάνων καὶ σφραγίδας **67**, καὶ διαλαμβάνον· ὅτι ἀνηγγέλθη εἰς τὸ κριτήριον παρὰ τῶν Ῥωμαίων, ὅτι εἰς τὰς **14** τῆς ἐνεστώσης Σελήνης Ῥετζὲπ πρὸς τὸ μεσονύκτιον τῆς Κυριακῆς, ἐκτελοῦντες τὰ ἔθιμα τῆς αὐτῶν θρησκείας ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως, αἴφνης ὥρμησαν κατ' αὐτῶν οὐκ ὀλίγοι ἐκ τῶν Βηθλεεμιτῶν Ἀράβων τῶν γενομένων φράγκων, τοὺς ὁποίους εἶχον προεμβάσει εἰς τὸν Ναὸν οἱ φραγκοκαλόγηροι. μετὰ πετρῶν, ξύλων καὶ ἄλλων ὅπλων, ἐπλήγωσαν τέσσαρας ἐκ τῶν Ῥωμαίων καλογήρων, ἓξ ἐκ τῶν προσκυνητῶν, καὶ δεκατρεῖς ἐκ τῶν ἐντοπίων, διεσκόρπισαν τοὺς ἄλλους, καὶ ἀπωλέσθησαν ἐκ τῶν βεβλημένων κειμηλίων πρὸς καλλωπισμὸν διὰ τὴν ἑορτήν, πολλὰ αὐτῶν· (ἅτινα καὶ ἐπαριθμεῖ), ζητοῦντες, ἵνα γένηται ἐπιθεώρησις περὶ τούτου ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως. Γενομένης λοιπὸν ἀκριβοῦς ἐπιθεωρήσεως, ἀπεδείχθησαν ἀληθῆ ἅπαντα τὰ ἀνωτέρω ῥηθέντα· ἐφ' ᾧ καὶ ἐγράφη κοινὴ ἀναφορὰ μὲ Ἰλάμιον παρὰ τοῦ Κριτοῦ πρὸς τον Γαληνότατον ἡμῶν Σουλτάνον, ὅπως κρίνῃ καὶ ἀποφασίσῃ τὸ δίκαιον.

1170 Ῥαμαζὰν **10** Χοτζέτι τοῦ Κριτοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ διαλαμβάνον, ὅτι ὁ τῶν φραγκοκαλογήρων δραγομάνος Μιχαὴλ προσκληθεὶς καὶ ἐλθὼν εἰς τὸ Κριτήριον, ἐμαρτύρησεν, ὅτι οὐδὲν ἐκ τῶν φράγκων ἀπωλέσθη εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως κατὰ τὴν νύκτα τοῦ συμβάντος θορύβου.

1170 Σαπὰν **4** μαρτυρικὸν τοῦ Ναΐπη τῆς Ἰόππης (Γιάφα) διαλαμβάνον, ὅτι ἀπέθανον δύω προσκυνηταὶ Ῥωμαῖοι ἐκεῖσε ἀπὸ τῶν ἓξ Ῥωμαίων τῶν πληγωθέντων ἐν τῇ νυκτὶ τοῦ θορύβου παρὰ τῶν φράγκων.

Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει διατρίβων Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Παρθένιος μαθὼν τὸ συμβὰν, ἀνήγγειλεν αὐτὰ πρὸς τὴν ὑψηλὴν Πύλην, ἐμφανίσας καὶ τὴν τοῦ συμβάντος θορύβου κοινὴν ἀναφορὰν καὶ τὸ τοῦ Κριτηρίου Ἰλάμι, ἥτις δυσηρεστημένη καὶ διὰ τὰς τοιαύτας ἐπιθετικὰς πράξεις τῶν ξένων αὐτῶν καλογήρων, καὶ διὰ τὰς συνεχεῖς ἐξερεθιστικὰς αὐτῶν ἐνάξεις κατὰ Γραικῶν πρὸς τοὺς Πρέσβεις, πρὸς ἔκδοσιν ὁρισμῶν ἀφαιρούντων παρὰ τῶν ὑπηκόων της καταστήματα, τὰ ὁποῖα κατεῖχον καὶ ἐπὶ τῆς ἁλώσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ παραχωρούντων τινὰ τούτων πρὸς τοὺς φραγκοκαλογήρους, χάριν τῆς μεσιτείας, τῆς ὑπερβαινούσης καὶ αὐτὸ τὸ μέτρον τῆς φιλίας, ἠκροάσατο τὰς τοῦ Πατριάρχου προσκλαύσεις, καὶ προσεκάλεσεν εἰς διαδικασίαν καὶ τοὺς φραγκισκάνους καὶ τοὺς

Ἕτερον Χοτζέτι τῆς δοθείσης εἰς τὸ Κριτήριον μαρτυρίας τῶν Βηθλεεμιτῶν Ἀράβων φράγκων.

1171 Τζεματζιοὺλ ἐββὲλ **18.** Χοτζέτιον τοῦ Κριτοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ Ἰμπραΐμ, διαλαμβάνον, ὅτι μεταπεμφθέντες ἐπὶ Κριτηρίου οἱ Βηθλεεμῖται φράγκοι, καὶ ἐρωτηθέντες περὶ τῆς γενομένης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀναστάσεως ἔριδος μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Φράγκων, ὡμολόγησαν, ὅτι κατὰ πρόσκλησιν τοῦ τῶν φράγκων καλογήρων δραγομάνου παρεγένοντο εἰς Ἱερουσαλὴμ, εἰσῆλθον εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως μεθ᾽ ὅπλων, καὶ ἐποίησαν τὴν ἐφόρμησιν κατὰ Ῥωμαίων.

Ἀρκετὸν γνώρισμα καὶ ταῦτα τὰ καταγεγραμμένα εἰς τοὺς Κώδικας τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ Κριτηρίου, καὶ διασωζόμενα ἴσα τούτων κεκυρωμένα καὶ εἰς τὰ Πατριαρχικὰ Χαρτοφυλάκια, ῥηθέντα ἐνδεικτικὰ, τὰ ἐξελέγχοντα καὶ ἐκφαυλίζοντα τὰς τοῦ Λιβελλογράφου ψευδεστάτας διαβολὰς, ἐξ ὧν σύγκειται τὸ βιβλιάριόν του, καὶ δι᾽ ὧν θορυβεῖ μεταπλάττων καὶ διαστρεβλῶν τὰς ἀληθείας τῶν πραγμάτων, καὶ ἀγωνίζεται νὰ προσάψῃ ὅλας τὰς ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ'. αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς ῥαδιουργίας καὶ ἐναργεστάτας βιαιοπραγίας τῶν δυτικῶν φρατόρων εἰς τοὺς Γραικούς.

Γραικούς. Ἐπὶ δὲ ταύτης (διότι ὁ κύριος σκοπὸς καὶ τῆς συμβάσης ἔριδος καὶ τοῦ θορύβου ἀπέβλεπε παρὰ τῶν φραγκισκάνων εἰς τὸ περὶ Πρωτείων καὶ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ ἁγίου Μνήματος), ἀμφότερα τὰ μέρη ἐπιταγέντα παρέστησαν τὰ εἰς χεῖρας αὐτῶν Σουλτανικὰ ἔγγραφα, ἡ δὲ τούτων παράθεσις καὶ παρεξέτασις, ἀπέδειξε τὴν ἀρχαιότητα τῶν δικαιωμάτων, καὶ ὁμοφώνως τὸ Συνέδριον τῶν δικαστῶν ἀπέφηνε τὰ τῶν Γραικῶν δίκαια, ὡς ἀρχαῖα καὶ ἀκατάλυτα, χωρὶς ὅμως νὰ στερήσωσι καὶ τοὺς Λατίνους τῆς τῶν Προσκυνημάτων μετοχῆς (ἣν καὶ ἄχρι τοῦδε ἔχουσι) καὶ οὕτω κατὰ τὸ Ἰλάμι τῶν Κριτῶν, ἐξεδόθη παρὰ τοῦ Σουλτὰν Ὀσμὰν 1170 — 1757, Χάττ-Σσερὶφ διεξοδικώτατον, ἐπαριθμοῦν ὅλα τὰ κατὰ καιροὺς ἐκδοθέντα παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν Σουλτάνων θεσπίσματα καὶ πρὸς τὰ δύω μέρη μὲν, ἀλλὰ τὰ ἐπιμαχόμενα Προσκυνήματα δὲν ἐδόθησαν, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐῤῥέθη, οὔτε πρὸς τοὺς Γραικοὺς, οὔτε πρὸς τοὺς Λατίνους ἐπὶ κτήσει αὐτῶν καὶ κυριότητι, κατ' αὐτὸ τὸ αὐτόγραφον, ἀλλ' εἰς χρῆσιν μόνην, προσκύνησιν καὶ ἐκτέλεσιν τῶν αὐτῶν ἐθίμων. Καὶ πρὸς μὲν τοὺς καλογήρους τῶν Γραικῶν ἐδόθησαν ὡς ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν, πρὸς δὲ τοὺς τῶν Λατίνων καθ' ὑποχώρησιν φιλικήν· ὅτι τὸ κάθε μέρος νὰ ἐκτελῇ τὰ τῆς θρησκείας του εἰς τὸ ἐξιδιασμένον αὐτοῦ μέρος, χωρὶς νὰ ἐπεμβαίνῃ εἰς τὸ τοῦ ἄλλου, τόσον ἔνδον τοῦ Ναοῦ (Κα-

μαμέ), ὅσον καὶ τῆς Βηθλεέμ· ἀλλ᾽ ὁ Τάφος τῆς Δεσποίνης Μαριὰμ ἐξιδιασμένος ὢν ἔκπαλαι εἰς τοὺς Γραικοὺς, νὰ παραδοθῇ πάλιν εἰς τὸν Πατριάρχην τῆς Ἱερουσαλήμ.

Δυσανασχετοῦντες πρὸς ταῦτα οἱ φραγκισκάνοι, λαβῆς δραξάμενοι, ἐπὶ Σουλτὰν Μουςαφᾶ τοῦ Γ', τοῦ ἐκραγέντος κατὰ τὸ 1768 ἔτος ἐν μέσῳ Τουρκίας καὶ Ῥωσσίας πολέμου, ὑπερέθισαν, ὡς ἔθος αὐτοῖς, ἐπὶ περιστάσεως τοιαύτης, τοὺς ἰσχύοντας τότε Πρέσβεις τινὰς, ὡς συνεργοὺς τοῦ πολέμου, πρὸς ζήτησιν καὶ ἐξουσίαν ὅλων τῶν ἁγίων τόπων. Ἀλλ' ὁ τότε Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων Ἐφραὶμ προσκληθεὶς παρὰ τῆς ὑψηλῆς Πύλης πρὸς ἀπολογίαν τοῦ τοιούτου ζητήματος, παρέστησε πάντα τὰ αὐτόγραφα ἀπὸ Σελὴμ τοῦ Α'. καὶ τῶν ἐφεξῆς Σουλτάνων μέχρι τοῦ Σουλτὰν Ὀσμὰν, ἐπὶ διαφόρων ἐπεμβάσεων καὶ καταδρομῶν ὑπὸ τῶν Φραγκισκάνων, ἐκδοθέντα, ἐξ ὧν γνωρίσας καὶ ὁ Σουλτὰν Μουσταφᾶς τὰ δίκαια τῶν Γραικῶν, ἀπεποιήθη τὰς μεσιτείας τῶν φίλων Πρέσβεων, καὶ ἀνεκαίνισε τὸ τοῦ Σουλτὰν Ὀσμὰν δι' ἰδίου αὐτοῦ Αὐτογράφου.

Πρὸς τοῖς ἄλλοις ἑπομένως, οἷς ὁ Λιβελλογράφος λέγει, παροτρύνων διὰ τῆς λογικῆς του τὸ κραταιὸν Δεβλέτι πρὸς ἀφαίρεσιν ὅλων σχεδὸν τῶν εἰς Ἱερουσαλὴμ Ναῶν τῶν Προσκυνημάτων, καὶ ἀπόδοσιν αὐτῶν πρὸς τοὺς φραγκοχαλογήρους, ἐπάγει, ὅτι τὰ παρὰ Γραικῶν ἁρπα-

γέντα καὶ ἀπολεσθέντα, ἑκατοντάκις εἰπώθησαν καὶ ἐγνωρίσθησαν, ὅτι καὶ ταῦτα, τὰ ὁποῖα ἔχουσι καὶ κατακρατοῦσιν οἱ Γραικοὶ, εἰσὶν ἰδιοκτησίαι τῶν φράγκων φρατόρων, τῶν ὁποίων καὶ ἦσαν φύλακες διὰ τοσούτων αἰώνων, τὰ συνετήρησαν, τὰ ἐπεσκεύασαν, τὰ ἠγόρασαν ἐπανειλημμένως οὐ μόνον διὰ χρυσίου, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ αἵματος αὐτῶν.

Ἀπάντησις.

Εἴπωθη ἀνωτέρω, ὅτε οἱ φραγκισκάνοι σταλέντες ἀπὸ Ῥώμης ἦλθον εἰς Ἱερουσαλὴμ (753 Χισ̆ρὲ 1351), καὶ τῇ ἐγγυήσει τοῦ τότε Ἱεροσολύμων Πατριάρχου Λαζάρου πρὸς τοὺς Βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου Μαμλούχους, μόλις κατεπείσθησαν διὰ τὸ πρὸς τοὺς φράγκους κατὰ διαδοχὴν ἄσπονδον μῖσος, νὰ δεχθῶσιν αὐτοὺς, ὅτι αὐτοὶ μὴ ἔχοντες οὔτε ἴδιον οἴκημα, ὡς ξένοι, οὔτε ἐκκλησίαν, κατὰ θερμὴν αὐτῶν αἴτησιν ἐδόθη παρὰ τῶν Πατριαρχῶν πρὸς αὐτοὺς ἡ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ κειμένη ἁγία Σιὼν, διότι ἐντὸς τῆς Πόλεως σφοδρῶς ἦτον ἀπεμποδισμένον τὸ νὰ κατοικήσωσιν ὡς φράγκοι καὶ ὕποπτοι, ὅτι ἐπαπειλούμενοι νὰ ἀποδιωχθῶσιν ἀπὸ τῆς Σιὼν, ἐσκόπευον νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν Πόλιν, ὅτι τοῦτο ἀκούσαντες οἱ Μουσουλμάνοι συ-

νῆλθον ἅπαντες εἰς τὸ Κριτήριον, καὶ εἴδομεν μὲ ποίας σκληρὰς συμφωνίας καὶ ὑποσχέσεις ἐδέσμευσαν τοὺς φραγκισκάνους πρότερον κατὰ τὸ γενόμενον ἐνυπόγραφον καὶ ἐνσφράγιστον Ἰλάμι παρὰ πάντων τῶν Μουσουλμάνων ἐπὶ τοῦ Κριτηρίου, καὶ οὕτως ἔκλιναν εἰς τὸ νὰ ἐνοικιάσωσι, καὶ μηδαμῶς ποτὲ νὰ ἀγοράσωσι κτῆμα ἴδιον, τὸ ἐν Ἱερουσαλὴμ μοναστήριον Δὲρ-ἀμοὺτ λεγόμενον (Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ποτὲ, καὶ τανῦν τοῦ ἁγίου Σωτῆρος καλούμενον παρ' αὐτῶν), καὶ τούτου τὸ ἐνοικιαστήριον γράμμα ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως τῶν Μουσουλμάνων, ἀνὰ ἑκατὸν φλωρία Σουλτανικὰ κατ' ἔτος πληρωτέα, ἐγένετο ἐπὶ Κριτηρίου 966 Χισζρέ. Τοῦτο δὲ τὸ ἐνοικιαστήριον ἔγγραφον σώζεται μέχρι τούτου πρὸς ἔνδειξιν, καὶ φίμωσιν τῶν λογοδιαῤῥοιῶν τοῦ Λιβελλογράφου· διότι ὑπ' ὄψιν θετικῶν πραγμάτων καὶ ἐγγράφων, τὸ νὰ φωνοῤῥαγῇ, ὅτι τὰ ἱερὰ προγονικὰ τῶν Γραικῶν καταστήματα, τὰ καὶ ὑπὸ τῶν Σουλτάνων τῆς Αἰγύπτου (κατὰ τα διασωζόμενα αὐτῶν θεσπίσματα), καὶ ὑπὸ τοῦ κατακτητοῦ ὕστερον τῆς Ἱερουσαλὴμ Σουλτὰν Σελὴμ, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν κυρωθέντα δι' αὐτογράφων πρὸς τοὺς οὓς εἶχον πάντα ἀνεξαιρέτως Γραικοὺς, ἦσαν δι' αἰώνων αὐτὰ ἰδιοκτησίαι τῶν δυτικῶν φρατόρων, εἶναι φαντασία τοῦτο νοὸς, εἶναι αὐτόχρημα χίμαιρα, εἶναι πλάσμα καὶ ἀπάτη.

Ἡ Πόρτα, λέγει ὁ φυλλαδιογράφος, 1802, χάριν τοῦ

Προέδρου τῆς Δημοκρατίας Βρούν ἀπέδωκε τὸ Σπήλαιον τῆς Γεθσημανῆς.

Ἀπάντησις.

Μετὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Αἰγύπτου ἐξισασθέντες οἱ Γάλλοι μετὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Πόρτας, ἐζήτησαν παρ' αὐτῆς ἄδειαν διὰ νὰ ἐπισκευασθῶσι παρὰ τῶν φραγκισκάνων, τό τε ἱερὸν Κουβούκλιον τοῦ ἁγίου Τάφου καὶ ἄλλα τοῦ Ναοῦ μέρη καὶ τὸ ἐν Γεθσημανῇ Σπήλαιον. Παραλλάξαντες δὲ, τῇ εἰσηγήσει τῶν φραγκισκάνων, τὰς ὀνομασίας τῶν μερῶν, ἠπάτησαν τὴν ὑψηλὴν Πόρταν, καὶ ἔλαβον τὸν περὶ ἐπισκευῆς ὁρισμόν. Ἀλλ' ὁ Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων Ἄνθιμος παρέστησε τὴν ἀπάτην, καὶ κατώρθωσε νὰ ἀνακληθῇ ἡ πρὸς τοὺς φραγκισκάνους δοθεῖσα περὶ ἐπισκευῆς ἄδεια, καὶ νὰ κωλυθῶσι τῆς τοιαύτης πράξεως, ἣν ὁ Λιβελλογράφος, ὡς ματαιώσασαν τὸν σκοπὸν, ὑπ' αἰσχύνης οὐδὲ ἀναφέρει. Τὸ δὲ Σπήλαιον, ὅπου ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, κατὰ τὸν ἱερὸν Ματθαῖον, προσευχήθη πρὸ τοῦ Πάθους, προέλαβον ἐξουσιάσαντες, καὶ διέμεινεν εἰς χεῖρας αὐτῶν.

Ψεύδους Πρότασις.

1808, Σεπτεμβρίου 30 (Οκτωβρίου 12), πῦρ ἐβλήθη ἐπὶ σκοπῷ παρὰ Γραικῶν εἰς τὸν μέγαν Τροῦλλον τοῦ ἁγίου Τάφου. Ἐγνώριζον αὐτοί, ὅτι οἱ πόροι τῶν τῆς ἁγίας Γῆς φράγκων μοναστῶν κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν εἶχον ἐλαττωθῆ, ὅτι δὲν ἐδύναντο νὰ ἀναλάβωσι τὴν ἀνοικοδομὴν, καὶ ὅτι ἀναδεχόμενοι οἱ Γραικοὶ ταύτην, δύνανται νὰ λάβωσι κατὰ τὰς ἀντιποιήσεις των ἰδιοκτησίας δικαίωμα, τὸ μηδέποτε δεκτὸν γενόμενον. Οὐ μόνον λυπούμεθα, λέγει, διὰ τὴν τῆς δικαιοσύνης ἀποποίησιν, προελθοῦσαν ἀπὸ δύω τρόπων τῆς τε Πόρτας καὶ τοῦ Πρέσβεως Σεβαστιάνου, ἀπατηθέντες ἢ παιχθέντες κατὰ τὴν περίστασιν ἐκείνην παρὰ τῶν μεσολαβησάντων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τῆς ἀνοικοδομῆς τοῦ Ναοῦ κακόζηλον, ὡς διαφθείραντες καὶ ἀχρειώσαντες τὴν ἀρχαίαν κατασκευὴν τοῦ οἰκοδομήματος διὰ τοῦ ἐκ Μιτυλήνης αὐτῶν Ἀρχιτέκτονος, κατέστρεψαν τὸ ὡραῖον μόρφωμα τοῦ Τρούλλου, ἀνεγερθὲν 1558 ἀπὸ φιλοδωρημάτων τῶν τῆς Ἱσπανίας Βασιλέων, καὶ ἐπομένως παρὰ τῶν φραγκισκάνων 1669 καὶ 1719. Τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ ἁγίου μνήματος μικρὸν Τρουλλαῖον ἐπεκαλύφθη μὲ μάρμαρα κοινὰ καὶ ἄκομψα διὰ νὰ

κρύψῃ τὰς Λατινικὰς ἐπιγραφάς. Τὸ πῦρ ἀνέτρεψε τὸν Γολγοθᾶ, τὸ κοίλωμα, ἐν ᾧ ἐπάγει ὁ Τίμιος Σταυρὸς, ἀνεσπάσθη, τὸ δὲ πλοῖον τὸ μεταφέρον αὐτὸ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐναυάγησε.

Μετὰ τὰς τοιαύτας καὶ ἄλλας καταφορὰς συκοφαντιῶν, διαβολῶν καὶ ὕβρεων, μὲ τὰς ὁποίας εἶναι πλήρεις ὁ Λίβελλός του κατὰ Γραικῶν, ἐπάγει· ὅτι ἡ τοῦ τοιούτου κακουργήματος, τὸ ὁποῖον αὐτὸς καταμηνύει εἰς τὴν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν, ἄγνοια, δύναται αὐτὴ μόνη νὰ ἐξηγήσῃ καὶ νὰ δικαιώσῃ τὴν ὑπομονήν της.

Ἀντίθεσις.

Μαινόμενος ὁ Λιβελλογράφος ὑπὸ ἀκρατήτου πάθους, διαστρέφει κοκοβούλως τὰ πράγματα, δολιεύεται ἐθελοκάκως τὴν ἀλήθειαν, μεταπλάττει τὸ γενόμενον ἐπιβούλως, κρύπτει χαριζόμενος τοὺς καταφλέξαντας τὸν ἱερὸν Ναὸν, καὶ ἀποδίδωσι παραλόγως τὸ κακούργημα πρὸς τοὺς Γραικούς· ἀλλ᾽ ἀπατᾶται καὶ αὐτὸς καταφεύγων εἰς τοιαύτας ψευδοτροπολογιῶν διαβολὰς, δι᾽ ὧν πονηρεύεται μὲ ποῖον αἰσχρότερον ἔγκλημα δύναται ἔτι νὰ καταστίξῃ τοὺς Γραικοὺς, ἀποκαλῶν τέλος πάντων αὐτοὺς καὶ ἐμπρηστὰς τοῦ Ἱερωτέρου παρὰ

Χριστιανοῖς Ναοῦ, πρὸς αὔξησιν μίσους κατ᾽ αὐτῶν, καὶ ἐπίτευξιν ταχεῖαν τοῦ ζητήματός του. Καὶ πρῶτον, οἱ Γραικοὶ οὔτε ἐγίνωσκον, οὔτε ἔμελλεν εἰς αὐτοὺς νὰ μάθωσιν, ἐὰν οἱ τῶν φραγκισκάνων χρηματικοὶ τότε πόροι εἶχον ἐλαττωθῆ, οὔτε ἀνάγκην εἶχον νέου Τίτλου δικαιώματος ἐπὶ τῆς πατρῴας καὶ γνησίας αὐτῶν ἰδιοκτησίας.

Οἱ Γραικοὶ, ὦ τροπολόγε, τὸν τῆς Ἀναστάσεως ἱερώτατον Ναὸν, τοῦτο τὸ τῆς εὐκλείας τῶν προγόνων αὐτῶν εὖχος καὶ ἀγλάϊσμα, τοῦτο τὸ διὰ δεκαπέντε ἤδη αἰώνων καὶ ἐπέκεινα τῆς τε ἄκρας εὐλαβείας αὐτῶν καὶ τοῦ βαθυτάτου Σεβάσματος ὑπέκκαυμα, πυρπολοῦσιν, ἢ οἱ Ἀρμένιοι; τοὺς ὁποίους διὰ τὴν ἀρχαίαν σύμπνοιαν καὶ ὁμόνοιαν τῶν δυτικῶν φρατόρων σου μετ᾽ αὐτῶν ἐπὶ πάσης περιστάσεως καταδρομῆς κατὰ Γραικῶν, συστελλόμενος νὰ κατονειδίσῃς ὡς ἐμπρηστὰς τοῦ Ναοῦ καὶ αὐτουργοὺς τῆς κακουργίας, προσάπτεις παραλόγως ὑπὸ πάθους τὴν καταστρεπτικὴν βέβηλον ταύτην πρᾶξιν καὶ στυγηρὰν πρὸς τοὺς μόνους ἐχθρούς σου Γραικούς. Τὸ δὲ ἀποδεδειγμένον καὶ καταφανὲς, τὸ κατάδηλον καὶ πασίγνωστον ἐπίκροτον τοῦτο τόλμημα, τὸ δι᾽ ἐνιαυτοῦ ὅλου καὶ ἐπέκεινα παρὰ τῶν ὑπερτάτων ἐν Κωνσταντινουπόλει διορισθέντων ἐξεταστῶν καὶ κριτῶν βασανισθὲν, καὶ ἐπ᾽ αὐτοῦ τοῦ Βασιλικοῦ βήματος κριθὲν καὶ διαδικασθὲν,

καὶ γνωστὸν τῷ κόσμῳ γενόμενον, ἐὰν ὁ φυλλαδιογράφος αὐτὸς, ἢ κατὰ χάριν, ἢ κατ᾿ ἐμπαθεῖς εἰσηγήσεις ἄλλων, παρεκτραπεὶς τῆς ἀληθείας ἀποσιωπᾷ, ἂς μάθωσιν οἱ ἀπατηθέντες ὑπὸ τῆς παρεξηγήσεώς του, τίνι τρόπῳ καὶ ἐκ ποίας αἰτίας ὁ πυρπολισμὸς τοῦ Ναοῦ ἐδραματοποιήθη.

Μνησικακοῦντες οἱ Ἀρμένιοι διὰ τὴν κατὰ τὸ 1807 ἔτος ἀποτυχίαν τοῦ κατὰ σκοπὸν αὐτῶν ὁρισμοῦ πρὸς κατοχὴν τοῦ Γολγοθᾶ, τῆς Γεθσημανῆς καὶ τοῦ ἐν Βηθλεὲμ Σπηλαίου τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εὗρον μετ᾿ οὐ πολὺ καιρὸν ἁρμόδιον καὶ κατάλληλον, τὴν Ὑπατείαν τοῦ Ῥουτζουκλοῦ Μουσταφᾶ Πασᾶ, καὶ τὸν παρ᾿ αὐτῷ δυνάμενον τραπεζίτην ὁμογενῆ αὐτῶν Ἀρμένιον Μανούκην ὄργανον δεξιὸν τοῦ καταχθονίου αὐτῶν βουλεύματος, καὶ κατὰ τὴν δοθεῖσαν πρὸς αὐτοὺς βεβαίωσιν, ἐγένοντο εὐέλπιδες, ὅτι ἀποτεφροῦντες τὸν Ναὸν, τῇ δυνάμει τοῦ Βεζύρη Μουσταφᾶ Παϊρακτάρη καὶ τῷ δραστηρίῳ μέσῳ τοῦ ῥηθέντος τραπεζίτου, ἐδύναντο νὰ λάβωσι τὴν ἄδειαν τῆς τοῦ Ναοῦ ἀνοικοδομῆς, καὶ ἐπὶ τῇ τοῦ τοιούτου λόγου βάσει νὰ στηρίξωσι τὴν ἐφ᾿ ὅλον τὸν Ναὸν αὐτῶν κυριότητα, διὸ καὶ ἐχώρησαν εἰς τὴν πρᾶξιν τοῦ κακουργήματος ὡς ἑξῆς. Ἐνέκλεισαν εἰς τὸν Ναὸν δύο ἀτάκτους ἐξ αὐτῶν ἐπὶ σωφρονισμῷ δῆθεν, καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐπέτρεψαν μυστικῶς τὴν ὀλέθριον ἐκ-

τέλεσιν· διὸ καὶ κατὰ τὴν 30 Σεπτεμβρίου 1808, ἡμέρᾳ τεπάρτῃ, ὥρᾳ ἐννάτῃ τῆς νυκτὸς, ἀνήφθη τὸ πῦρ ἐπὶ τῆς τραπέζης, τῆς εἰς τὰ Κατηχούμενα τοῦ Ναοῦ δεξιόθεν κειμένης Ἐκκλησίας τῶν Ἀρμενίων. Εἶδον τὴν φλόγα οἱ ἐν τῷ Ναῷ Γραικοὶ καὶ Λατῖνοι μονασταὶ, ἔδραμον εἰς κατάσβεσιν, ἀλλ' οἱ Ἀρμένιοι ἐμπόδισαν τὴν ἀνάβασιν αὐτῶν, λέγοντες, ὅτι αὐτοὶ ἐξικανοῦσι πρὸς ἀπόσβεσιν τοῦ πυρὸς, ἀλλ' ἡ φλὸξ προχωρήσασα καὶ ὁρμητικωτέρα γενομένη, ἐκ τῶν ὧν ἐνέχεον ἐλαιωδῶν ῥευστῶν οἱ Ἀρμένιοι, ἐγένετο ἀκατάσχετος. Ἐν δὲ τούτῳ, ἐν ὅσῳ νὰ δοθῇ ἡ εἴδησις πρὸς τοὺς κατέχοντας τὰς κλεῖς τοῦ Ναοῦ θυρωροὺς Μουσουλμάνους, νὰ ἔλθωσι, νὰ ἀνοίξωσιν, ὁ Ναὸς μετεβλήθη ὅλος εἰς Κάμινον πυρός· καὶ οὕτω κατηναλώθησαν ἐν διαστήματι τριῶν ὡρῶν, τά τε οἰκήματα τῶν Ἀρμενίων, ὁ μέγας Τροῦλλος, ὁ Γολγοθᾶς καὶ τὸ Καθολικὸν τοῦ Ναοῦ τῶν Γραικῶν. Τοῦ δὲ ἱεροῦ Κουβουκλίου τοῦ ἐπὶ τοῦ ἁγίου Τάφου συνεθλάσθησαν οἱ περὶ αὐτὸ μικροί τε καὶ μεγάλοι Κίονες ὑπὸ τοῦ πυρὸς καὶ κατέπεσον, διασωθέντος θαυμαστῶς τοῦ ἁγίου Ἄντρου, ἐν ᾧ ὁ Τάφος τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, μεινάσης ἀβλαβοῦς τῆς ξυλίνης αὐτοῦ θύρας. Καὶ ὁ μὲν Ναὸς οὗτος ὁ ἀρχαῖος καὶ ἀξιοσέβαστος, πρὸς λύπην παντὸς Χριστιανοῦ, ἐπυρπολήθη, ἡ δὲ ἐλπὶς τῶν ἐμπρηστῶν, κρίσει δικαίᾳ Θεοῦ, κακῶς καταστραφέντος τοῦ προστάτου αὐτῶν, ἐματαιώθη.

Περὶ μὲν τῆς ἧς ἀναφέρει ὁ Λιβελλογράφος ἐπισκευῆς τοῦ μεγάλου Τρούλλου, οὐδὲν ἄλλο γνωστὸν κατὰ τὰ ὑπομνήματα, εἰμὴ ὅτι κατεσκευάσθη αὐτὸς, κατερειπωθεὶς ὑπὸ βροχῶν καὶ ἐκ τῶν σταλαγμῶν, κατὰ τὸ τῆς ἀδείας Χοτζέτι τοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ Κριτοῦ Ἀπδιῤῥαχὶμ μουλᾶ 942—1535 παρὰ τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ· καὶ πάλιν 1131—1720, διὰ τὴν ἣν ἐνεδείξατο προθυμίαν ὁ τῆς Γαλλίας Πρέσβυς Μαρκὶ-δὲ Βονὰκ ἀπαλλάξας ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν Μαλτέζων περὶ τοὺς ἑκατὸν Τούρκους, πρὸς εὐχαρίστησιν ἐδόθη εἰς αὐτὸν ὁρισμὸς, ἐπὶ ἐπισκευῇ τούτου τοῦ μεγάλου Τρούλλου, ἐπιτάττων ὅμως, ὅτι ἐπισκευαζομένου τούτου, ἐὰν συμβῇ τις βλάβη εἰς τὸ ὑποκάτω τούτου μικρὸν Τρουλλαῖον τοῦ Μνήματος, γενέσθω ἡ τούτου ἐπισκευὴ παρὰ Ῥωμαίων. Συγχρόνως δὲ ἐδόθη καὶ ἕτερος ὁρισμὸς τῷ Πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων Χρυσάνθῳ, διακελεύων, ὅτι κἂν τρίμματα γένωσιν αἱ πέτραι τούτου τοῦ μικροῦ Τρούλλου τοῦ Μνήματος, ἄνευ ἀφαιρέσεως, ἐκ τούτων πάλιν παρὰ Γραικῶν ἐπισκευασθήτω

Περὶ δὲ τοῦ ἐν Γολγοθᾷ κοιλώματος, ἐν ᾧ ἐπάγη τὸ τοῦ Σταυροῦ Ξύλον, ὅτι ἀνεσπάσθη παρὰ Γραικῶν, καὶ μετακομιζόμενον εἰς Κωνσταντινούπολιν, ναυαγήσαντος τοῦ πλοίου, ἀπώλετο, ἀποστυγοῦντες τὴν τῆς Ἱεροσυλίας ταύτην διαβολὴν, ὡς ἀσύστατον ὅλως καὶ ἀνύπαρκτον, ἀνακηρύττομεν τοῦτο, ὃ γράφει ὁ Λιβελλογράφος, ὡς Σό-

φισμα πονηρίας, τὸ ὁποῖον πρὸς τοῖς ἄλλοις, πρὸς κατηγορίαν διέπλασε.

Περὶ δὲ τοῦ ὅτι ἐπὶ τῆς ἀνοικοδομῆς τοῦ Ναοῦ, ὡς λέγει, ἠφανίσθησαν ἐπίτηδες ὅλα τὰ σημεῖα, ὅσα ἤγειραν οἱ φράγκοι, καὶ ἐξηλείφθησαν αἱ ἐπιγραφαὶ, αἱ δεικνύουσαι τὸ δικαίωμα τάχα τῶν φράγκων, ὁμολογοῦμεν, ὅτι τοιαῦτα ὑπολαμβανόμενα σημεῖα οὐχ ὑπῆρχον ἐν τῷ Ναῷ, ὡς κραυγάζει ὁ Κ. Βορέ· οὐδεμία γὰρ ἀνάγκη ἦν νὰ ἐγερθῇ τι εἰς τὸν Ναὸν, ὡς ἐλλεῖπον, διότι οἱ σταυροφόροι εὗρον αὐτὸν νεωστὶ καλῶς ᾠκοδομημένον καὶ εὐπρεπέστατα κεκαλλωπισμένον παρὰ τῆς τῶν Αὐτοκρατόρων μεγαλοδωρίας, ὡς προειπώθη. Καὶ ἐὰν τοιαῦτα περὶ τὸ ἐπὶ τοῦ Παναγίου Τάφου μικρὸν Κουβούκλιον σημεῖα καὶ ἐπιγραφαὶ τῶν Λατίνων, ἔστω, ὑπῆρχον, διατί ἐσιώπησαν ταῦτα καὶ παντελῶς δὲν ἀνέφερον οἱ τοσοῦτοι περιηγηταὶ τῶν Εὐρωπαίων, οἱ κατὰ τὸν δέκατον πέμπτον, δέκατον ἕκτον, δέκατον ἕβδομον αἰῶνα καὶ καθεξῆς τήν τε Ἱερουσαλὴμ καὶ τὸν Ναὸν καθιστορήσαντες καὶ περιγράψαντες; Ἐξ ἐναντίας δὲ σημεῖα προφανῆ καθωρῶντο εἰς τὸν Ναὸν καὶ τῶν πρώτων Κτιτόρων τούτου, καὶ τῶν μετὰ ταῦτα ἐπισκευασάντων τὸν παθόντα Ναὸν καὶ ἐξωραϊσάντων Αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ αὐτοῦ ἔτι τὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἡρακλείου ἔκτυπον διὰ λαμπρῶν μοσίων καθωρᾶτο ἐπὶ μιᾶς τῶν ἁψίδων τοῦ Γολγοθᾶ, ὃν παθόντα

ὑπὸ τῶν Περσῶν, μεγαλοπρεπῶς κατὰ τὸ 627 ἔτος, ἀνεκαίνισεν ἀλλὰ καὶ τοῦτο, καθὼς καὶ τὰ ἄλλα ὑπομνήματα τῆς εὐλαβείας τῶν Βυζαντινῶν Βασιλέων, τὸ πῦρ τῶν Ἀρμενίων, κατὰ δυστυχίαν, κατέστρεψεν.

Ἀναφέρει ὁ Λιβελλογράφος τὸν Πρέσβυν δὲ Λατοὺρ Μοβοὺργ ὡς ἐνεργήσαντα ὁρισμὸν κατὰ τὸ 1811 ἔτος· ἀλλ' αἱ τότε περιστάσεις ἦσαν δειναὶ, διὰ τὸν ἀνακινούμενον καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην σάλον καὶ τάραχον κραταιὸν ὑπὸ τῶν ὅπλων τοῦ Ναπολέοντος· ὅθεν ὑπὸ τοιαύτης χαλεπῆς περιστάσεως ἐπειγομένη ἡ ὑψηλὴ Πόρτα, ἐξέδωκε τὸν κατ' ἐπίμονον ζήτησιν τῶν φραγκισκάνων πρὸς τὸν Πρέσβυν ὁρισμόν· τούτου δὲ ἐμφανισθέντος εἰς Ἱερουσαλὴμ, κατὰ τὴν 27 Μαΐου τοῦ 1811 ἔτους, ἀντὶ νὰ φανῶσιν οἱ ῥηθέντες κατὰ τὸ ἱερὸν αὐτῶν ἐπάγγελμα ἐπιεικεῖς καὶ ἀνεκτικοὶ, ὑπὸ μίσους καὶ ἐκδικήσεως ὠθούμενοι, οὐ μόνον ἀπεμπόδισαν τοὺς Γραικοὺς τῆς ἐπὶ τοῦ Παναγίου Τάφου λειτουργίας, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς περιφρονήσεως ἐξέβαλον τὰ ἐπὶ τοῦ ἁγίου Μνήματος αὐτῶν κοσμήματα.

Μετ' ἄλλα, ἃ ἐκθέτει ὁ Λιβελλογράφος ὑπὲρ δικαιωμάτων τῶν εἰς τοὺς ἁγίους τόπους Δυτικῶν φρατόρων, καὶ πρὸς δεῖξιν ὀφειλομένης συντηρήσεως τῶν Συνθηκῶν, ἀναφέρει τὰς εἰς τοὺς δοθέντας ὁρισμοὺς πρὸς αὐτοὺς τουρκικὰς λέξεις ταύτας, Κεμα-φιΣάπιχ (κατὰ τὸ πρότερον), Καλινδὲμ (κατὰ τὸ ἀρχαῖον) ἀχτιναμέϊ Σελατὶν

Μουτζεμπίντζε· κατὰ τοὺς ἀκτιναμέδες τοὺς Σουλτανικούς. Ἀλλ᾽ αὐταὶ αἱ λέξεις περιέχονται ὡσαύτως καὶ εἰς πρὸς τοὺς Γραικοὺς δοθέντας Αὐτογράφους ὁρισμοὺς, καὶ πρεπόντως, διότι ἀναφέρονται ὁλικῶς καὶ εἰς τοὺς μετὰ τὸν Ὄμερ Ἴπνου Χαττὰπ χαλίφιδες, καὶ εἰς τοὺς προγόνους Σελὴμ καὶ Σουλεϊμὰν (ὡς ἐπικυρώσαντας πάντας τοὺς ἁγίους τόπους εἰς τοὺς Γραικούς) τῶν ἐκδόντων ὕστερον τοὺς ὁρισμοὺς Σουλτάνων. Μετὰ δὲ ταῦτα ἄρχεται αὐτὸς τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ Λιβέλλου του οὕτως.

Ὅπερ ἐκζητοῦσιν οἵ τε μονασταὶ Λατῖνοι τῆς ἁγίας Γῆς καὶ ὁ Καθολικισμός.

Ἐπεξεργαζόμενος, λέγει, τὸ περὶ Ζητήματος, ἐὰν εὕρισκεν ἀβεβαιότητας ὑπὲρ Λατίνων, καὶ ἀνεκάλυπτε τὰς περὶ Γραικῶν ἀντιποιήσεις στηριζομένας ἐπὶ Τίτλους, καί τοι ὀλίγον κῦρος ἐχούσας, ἤθελεν ἐκκλίνῃ καὶ παραιτηθῇ τοῦ νὰ ἀναλάβῃ ὑπόθεσιν ἀμφίβολον. Καὶ μετὰ τὰ τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα ὡς μὴ εὐθύδικος κριτὴς προβάλλει, δι᾽ ὧν

λέγει, ὅτι ἱκανῶς ἀπέδειξε τοὺς Τίτλους τῶν Λατίνων, ὅτι ἡ νομιμότης διαμαρτύρεται κατὰ τῆς ἁρπαγῆς, καὶ ὅτι προστασία ὀφείλεται παρὰ τῆς Γαλλίας πρὸς ἀδυνάμους τεταλαιπωρημένους μοναχοὺς ἐγκλείστους φύλακας τοῦ ἁγίου Τάφου, καταντᾷ τέως εἰς τὰς ἐκζητήσεις. Καὶ πρῶτον προβάλλει τὴν ἁγίαν Σιών, τὴν ἅρπαγμα ὑπὸ φανητιασμοῦ γενομένην τῷ 1527 ἔτει, τὴν κτισθεῖσαν, λέγει, ὁλοκλήρως παρὰ τῶν Δυτικῶν φρατόρων, καὶ ἐξουσιαζομένην παρ᾽ αὐτῶν ἐν διαστήματι 350 χρόνων.

Ἀπάντησις.

Ἡ ἁγία Σιὼν ἐκτίσθη ὅλως διόλου παρὰ τῶν Λατίνων μοναχῶν; Πῶς σὲ ἠπάτησαν αὐτοὶ καὶ κατὰ τοῦτο, κρύψαντες ἐκ Σοῦ τὴν ἀλήθειαν, τὸ πότε εἰς αὐτὴν κατῴκησαν; Εἰπώθη πότε αὐτοὶ εἰς Ἱερουσαλὴμ ἦλθον, παρὰ ποίου κατὰ φιλοξενίαν, ταύτην ὡς κειμένην ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ (διότι ἔνδον ταύτης, ὡς μισούμενοι καὶ ὕποπτοι καὶ παρὰ τῶν ἐξουσιαστῶν Μαμλούκων, καὶ τῶν Ἀράβων, σφοδρῶς ἦν ἐμποδισμένον νὰ κατοικήσωσιν·) ἔλαβον πρὸς κατοικίαν καὶ ἐκτέλεσιν τῶν θρησκευτικῶν ἐθίμων. Ἐξ ἑνὸς δὲ διασωζομένου χοτζετίου Μουσταφᾶ κριτοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ 1005—1597, διαλαμβάνοντος, κατὰ τὸν ϛαλέντα

τότε ὁρισμὸν, περὶ ἐξακριβώσεως τῶν εἰς τὴν Σιὼν τόπων, ὅπου ἐθάπτοντο Λατῖνοι, Γεωργιανοὶ καὶ Γραικοὶ, ἐν τῷ ἰδίῳ χοτζετίῳ συμπεριλαμβάνεται καὶ τοῦτο, ὅτι πρὸ χρόνων ἐπὶ τῶν Βασιλέων Μαμλούκων, ἐπιτραπέντες οἱ φράγκοι, ἵνα οἰκοδομήσωσιν οἶκον εἰς τὸ μνῆμα τοῦ Προφήτου Δαβὶδ (οὕτως οἱ Μουσουλμάνοι καλοῦσι τὴν Σιὼν), ἀντὶ οἴκου αὐτοὶ ἔκτισαν Ἐκκλησίαν ἐπ' ὀνόματι τῆς Δεσποίνης Μαριὰμ, ἥτις δι' ὁρισμοῦ κατηδαφίσθη τῷ 825—1422 (ἐπὶ Μέλεκ Ταχὶρ τζακμὰκ Ἐλ ζαχρί). Εἰς τὴν Σιὼν, καί τοι δοθεῖσαν εἰς τοὺς φραγκισκάνους πρὸς κατοικίαν, εἶχον ὅμως καὶ οἱ Γεωργιανοὶ μέρος, κατὰ τὸ διαφυλαττόμενον καὶ αὐτὸ χοτζέτιον τοῦ Σάλεχ κριτοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ 929, Σιλχσζὲ 14—1525, διαλαμβάνον, ὅτι ὁ τῶν Γεωργιανῶν ἡγούμενος Σαββούλας παῤῥησιασθεὶς εἰς τὸ κριτήριον ἐνεκάλεσε τὸν Φραδονάτον ἡγούμενον τῶν εἰς τὴν Σιὼν κατοικούντων φραγκοκαλογήρων περὶ τοῦ ποδαρικοῦ τοῦ διαχωρίζοντος τὸ τῶν φράγκων μέρος ἀπὸ τοῦ τῶν Γεωργιανῶν, ὅτι ὅλον αὐτὸ τὸ ποδαρικὸν ὑπάρχει ἴδιον τῶν Γεωργιανῶν, κατὰ τὰ εἰς χεῖρας αὐτῶν ἔγγραφα· ἐρωτηθεὶς δὲ ὁ Φραδονάτος ἀπεκρίθη, ὅτι τοῦτο ὑπάρχει ἐξ ἡμισείας, καὶ ἔδειξε περὶ τούτου ἔγγραφον ἐποχῆς νεωτέρας, ἀλλ' ὁ τῶν Γεωργιανῶν παῤῥησιάσας ἀρχαῖα ἰσχυρὰ ἔγγραφα, ἐδικαιώθη παρὰ τοῦ Κριτηρίου. Ἀπέναντι λοιπὸν τοσούτων ἀποδεικτικῶν, ἵνα τί θορυβεῖ

ὁ φυλλαδιογράφος, σπουδάζων νὰ ὑποστήσῃ ἀνυπόστατα δικαιώματα ἰδιοκτησίας ἐφ' ὅλους τοὺς ἁγίους τόπους, διὰ τῶν αὐτοῦ Σοφισμάτων; Ὅτι δὲ πειρώμενος τοῦ νὰ καταπείσῃ τοὺς μὴ εἰδότας, ὅτι ἡ διαμονὴ τῶν Λατίνων μοναχῶν καὶ ἐν τῇ Σιὼν ἦν ἀρχαιοτέρα τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, καθίσταται ἀπερίσκεπτος καὶ γελοῖος λέγων, ὅτι αὐτὴ ἐξουσιάζετο παρ' αὐτῶν ἐν διαστήματι 350 χρόνων· διότι ἀπὸ τῶν 1527 ὑφαιρουμένων τῶν 350, δεικνύεται τὸ 1177 ἔτος, ὅτε ὁ Σελλαχιδὶν μὲ ἀκράτητον ὁρμὴν κατεπολέμει τοὺς σταυροφόρους, ἕως οὗ κατὰ τὸ 1180 ἔτος καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐξεπόρθησε, καὶ πάντας τοὺς ἐν αὐτῇ Λατίνους κατέσφαξεν. Ὅθεν καὶ ἐκ τούτου ἂς κρίνῃ πᾶς συνετὸς περὶ τῆς ἀξιοπιστίας τῶν ὧν ἄλλων λέγει. Πρὸς δὲ τούτοις, σημειωτέον καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ μὲν Λιβελλογράφος ἀπατηθεὶς, λέγει 350 χρόνους, οἱ δὲ δόντες φραγκισκάνοι ἱκετηρίαν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Λεοπόλδον τῷ 1698 ἔτει ἐπὶ τῆς εἰς Κάρλοβιτζ διαπραγματεύσεως τῆς μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν εἰρήνης, λέγουσιν ἐν αὐτῇ, ὅτι αὐτοὶ κατεῖχον τὸ μοναστήριον τῆς ἁγίας Σιὼν χρόνους 249, καὶ ὅθεν αὐτοὺς ἀπεδίωξαν. « In monte Sion, ibique præfati » religiosi conventum ducentum et quadraginta novem » annis possederunt, et habitârunt: indè vero a centum » circiter et quadraginta quingue annis a Turcis ejecti » fuerint, humillime demissèque supplicant, ut præfatus

» sacer mons ipsis restituatur. » (1) τί ἄλλο δεικνύει ἡ διαφωνία τῶν ἐτῶν αὕτη; εἰμὴ πονηρίαν καὶ ψεῦδος, διότι οἱ καλοὶ φράτορες δολιευόμενοι καὶ κρύπτοντες τὴν ἀληθῆ καὶ βεβαίαν ἐποχὴν, καθ' ἣν αὐτοὶ ἦλθον εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐδόθη αὐτοῖς παρὰ τῶν Πατριαρχῶν ἡ ἁγία Σιὼν πρὸς κατοικίαν, (ὅπου καὶ οἱ Γεωργιανοὶ ἐλειτούργουν·) ὡς ἀτιμίαν αὐτῶν λογιζόμενοι νὰ ὁμολογήσωσι τὴν χάριν, ὑποπίπτουσιν εἰς τοιούτους ἀναχρονισμοὺς πρὸς αἶσχος αὐτῶν.

Ὁ Λιβελλογράφος, διὰ τοὺς οὓς εἶπεν ὁ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν ὁ μέγας ἐκ στόματος, ὡς λέγει, λόγους πρὸς τὸν τότε Πρέσβυν τῆς Γαλλίας, ἀπαιτεῖ ἤδη καὶ αὐτὸς τὴν ἁγίαν Σιὼν, ὡς ἐρείπιον γενομένην, καθώσπερ ποτὲ καὶ ὁ τῆς Γαλλίας Βασιλεὺς Φραγκίσκος αὐτῆς τὴν ἐπιστροφὴν ἐζήτησεν, ἡ δὲ γενομένη παρὰ τοῦ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν ἀπόκρισις πρὸς τὸν ῥηθέντα Βασιλέα (935, κατὰ Σελήνην Μουχαρὲμ, 1538), ἀποτόμως ἀποποιεῖται τὴν ζήτησιν οὕτω: «Ἡ Ἐκκλησία τοῦ μνήματος τοῦ Δαβὶδ μετεβλήθη

(1) Ἀπὸ τῆς περιόδου τῆς Λατινικῆς ταύτης ἀναφορᾶς περὶ ἐπιστροφῆς καὶ τῆς ἁγίας Σιὼν ἄλλη σύγχυσις ἀναχρονισμῶν προκύπτει. Τὴν ἁγίαν Σιὼν, λέγουν, κατεῖχον **249** χρόνους· ἐκπιπτομένων τούτων ἀπὸ τοῦ **1688** ἔτους, καθ' ὃ ἔτος ἐδόθη ἡ ἀναφορὰ πρὸς τὸν Α. Λεοπόλδον, δεικνύεται ἔτος **1439**: ἔτι δὲ ἀφαιρουμένων καὶ τῶν **145** ἐτῶν ἀπὸ τῆς δοθείσης ἀναφορᾶς μέχρι τῆς ἀποβολῆς τῶν Φρατόρων ἀπὸ τῆς ἁγίας Σιὼν, δεικνύεται ἔτος **1543**. Ἐν ᾧ ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν ἀπὸ τῆς Σιὼν συνέβη τῷ **1527** ἔτει, καὶ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἰδίου Βορὲ, καὶ κατὰ τὸ γράμμα τοῦ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν **935—1528** πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Γαλλίας Φραγκίσκον τὸν Α.

εἰς Τέμενος, καὶ ἔνδον ταύτης ἐτέλεσαν οἱ Μουσουλμάνοι Ναμὰς (προσευχὴν κανονικὴν), ὅθεν σήμερον ὁ καθαρισθεὶς τόπος καὶ ὀνομασθεὶς Τζαμὶ, νὰ μετατραπῇ πάλιν εἰς Ἐκκλησίαν, τοῦτο ἀντίκειται εἰς τὴν ἡμῶν θρησκείαν, καὶ ὁ ἱερὸς νόμος ἡμῶν ἐὰν τοῦτο ἐπέτρεπεν, ἦτον εἰς ἐμὲ πάντη ἀδύνατον νὰ δεχθῶ τὴν θερμὴν παράκλησίν σου ».

Ἀντιποιούμενος ὁ Λιβελλογράφος ὅλους τοὺς ἁγίους τόπους, ὡς προγονικοὺς δῆθεν τῶν Λατίνων μοναχῶν, προτείνει, ὅτι ὁ Γολγοθᾶς ἐξῃρημένως καὶ ἀποκλειστικῶς ἀνῆκε πρὸ πολλοῦ εἰς Λατίνους, καὶ ὅτι τοῦτον ἀφήρπασαν ἐξ αὐτῶν οἱ Γεωργιανοὶ προστατευόμενοι παρὰ τῶν Βασιλέων Μαμλούκων. Μετὰ δὲ τὴν συνθήκην 1673 ἔχομεν, λέγει, ὁρισμοὺς διαβεβαιοῦντας τὴν κυριότητα ἡμῶν ἐπὶ τὸ ἥμισυ τοῦ Γολγοθᾶ, τὸ δ' ἄλλο ἥμισυ κατεσχέθη παρὰ τῶν Γραικῶν, τῶν λαβόντων τὴν κληρονομίαν τῶν Γεωργιανῶν. Ἀφίνομεν δὲ εἰς αὐτοὺς τοιοῦτον μέρος, ἀλλ' ἐπὶ συμφωνίᾳ, πρὸς διατήρησιν τῶν προνομίων, νὰ ἐκτελῶμεν καθεκάστην ἐνώπιον τούτου τὰς ἡμῶν λιτανείας, καὶ τὴν τῆς μεγάλης Παρασκευῆς παράταξιν, ἡ ὁποία πρὸ δύω ἐτῶν ἀφορμὴ ἐγένετο λογομαχίας ἐγερθείσης κατὰ τῶν Καθολικῶν.

Ἀπάντησις.

Οἱ Γεωργιανοὶ οὐ διέλειπον καὶ ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐπὶ τῶν Βασιλέων Μαμλούκων, νὰ ἀπέρχωνται εἰς προσκύνησιν τῶν ἁγίων τόπων, καὶ διὰ τὰ ἃ ἐκόμιζον παρὰ τῶν Βασιλέων αὐτῶν ἱερὰ σκεύη καὶ χρηματικὰς βοηθείας πρὸς τοὺς ἱεροὺς τόπους, οἱ Γραικοὶ διὰ τὰ αὐτὰ δόγματα μετ᾽ αὐτῶν ὡς ὁμοθρήσκων, παρεχώρησαν πρὸς αὐτοὺς νὰ λειτουργῶσιν ἐλευθέρως καὶ εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, καὶ εἰς Βηθλεέμ, καὶ εἰς Γεθσημανῇ καὶ ἀλλαχοῦ, ἔδωκαν εἰς αὐτοὺς καὶ ἔνδον καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ μοναστήρια, παθόντα ὑπὸ τοῦ χρόνου, τὰ ὁποῖα καὶ ἀνῳκοδόμησαν, τελευταῖον δὲ μετέβησαν ταῦτα εἰς τοὺς Γραικούς, οὐχὶ κατὰ κληρονομίαν, ὡς λέγει ὁ φυλλαδιογράφος, ἀλλὰ διὰ τὰ πολλὰ χρέη τῶν Γεωργιανῶν πληρωθέντα παρὰ τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ, διότι διὰ τὰς μεγάλας ἀνωμαλίας τῆς πατρίδος αὐτῶν, εἶχε παύσει πᾶσα ἀποστολὴ βοηθείας πρὸς αὐτοὺς χρηματικῆς.

Ὁ Λιβελλογράφος, καθὼς ἀντιποιεῖται ὅλους τοὺς ἁγίους τόπους, ὡς ἰδίους τῶν Λατίνων μοναχῶν καὶ κτηματοδεσπότας μόνους αὐτοὺς τούτων, καὶ ὅτι Γραικοὶ καὶ Γεωργιανοὶ (ἀντιστρόφως) παρ᾽ αὐτῶν τάχα ἀφήρπασαν,

οὕτω καὶ περὶ τοῦ Γολγοθᾶ φωνοῤῥαγεῖ, ὅτι καὶ ταύτην τὴν ἰδιοκτησίαν οἱ Γεωργιανοὶ παρὰ τῶν δυτικῶν φρατόρων ἀφήρπασαν, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐφεξῆς κοινοῦ ἐγγράφου μαρτυρικοῦ τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ κριτῶν ἐξελέγχεται καὶ κατὰ τοῦτο, ἐξ ἀπάτης τῶν καλογήρων εἰς τὸ περὶ ἁρπαγῆς ψευδόμενος. Πρώτη δὲ συζήτησις καὶ διαφιλονεικία περὶ Γολγοθᾶ ἐγένετο περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΕ'. αἰῶνος, κατὰ τὸ κάτωθεν ἐν τῷ Σημειώματι μαρτυρικὸν ἀραβιστὶ χοτζέτι, τὸ διαφυλαττόμενον καὶ αὐτὸ μετὰ τῶν ἄλλων ἐγγράφων, δι' οὗ διατρανοῦται ἡ ἀλήθεια πρὸς αἰσχύνην τοῦ ψεύδους (1).

(1) « **896, Ζιλκαδὲ 17, 1492**: ἦλθον ἔμπροσθεν ἡμῶν τῶν τεσσάρων Κριτῶν Μεζσχεπὶ τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ, τοῦ Μελέκι Χάναφι Σσάφεϊ καὶ Χάνπαλι οἱ καλόγηροι τῶν Γεωργιανῶν, καὶ ἐπαῤῥησίασαν ἱερὸν ὁρισμὸν (τοῦ Σουλτὰν Καΐτ Πάϊ), ἀποτεινόμενον πρὸς ἕκαστον ἡμῶν, Ναζίριδων, Ναίπιδων καὶ Κριτῶν τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ, διαλαμβάνοντα, ὅτι οἱ καλόγηροι ἀνέφερον εἰς τὸν ἱερὸν θρόνον, ὅτι ὁ Γολγοθᾶς ὁ ὢν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀναστάσεως, ἐστὶν ἓν ἐκ τῶν Λατρευτηρίων των· περὶ οὗ ἐπαῤῥησίασαν πρὸς ἡμᾶς ἱεροὺς ὁρισμοὺς τοῦ Σουλτὰν Παρκοὺκ καὶ τοῦ Σουλτὰν Καϊτιπάϊ, ὅτι ὁ ῥηθεὶς Γολγοθᾶς εἶναι ἴδιος ὅλος αὐτῶν μόνον, καὶ ὅτι πρότερον ἥρπασαν αὐτὸν οἱ Ἀρμένιοι, ὅτι ἀναφερθέντες οἱ Γεωργιανοὶ εἰς τὸν ἱερὸν θρόνον, ἀπέβαλον αὐτοὺς ἐκεῖθεν, μετὰ δὲ ταῦτα ἐπανέβησαν οἱ φράγκοι ἁρπάσαντες τὸν Γολγοθᾶν, ὅτι αὐτοὶ οἱ Γεωργιανοὶ ἔχουσιν ἔγγραφα ἀρχαῖα μαρτυροῦντα τὴν κυριότητα αὐτῶν, καὶ ὅτι συνελθόντων ἀμφοτέρων τῶν Ἐθνῶν, ἐγένετο ἐν μέσῳ αὐτῶν ἔρις καὶ λογομαχία, καὶ τέλος ἐμβάντες μεσάζοντες οἱ ἀνωτέρω Κριταὶ, ἐγένετο συμφωνία ἔγγραφος, ἵνα ἔχωσιν οἱ Γεωργιανοὶ ὅλον τὸ πρὸς Βοῤῥᾶν μέρος τοῦ Γολγοθᾶ, καὶ ὅλον τὸ ποδαρικὸν τὸ κατὰ μέσον τοῦ Γολγοθᾶ, τὸ διαχωρίζον τὸ βόρειον ἀπὸ τὸ νότιον μέρος αὐτοῦ· τὸ νότιον μέρος ἵνα ἔχωσι μὲν οἱ φράγκοι, ἀλλ' εἰς αὐτὸ τὸ μέρος ἔνθα αὐτοὶ λειτουργοῦσι τοῦ νοτίου μέρους, νὰ ἦναι συντροφικὸν φράγκων καὶ Γεωργιανῶν. Ὅλον δὲ τὸ ὑποκάτω μέρος αὐτοῦ τοῦ Γολγοθᾶ ὑπάρχει τῶν Γεωργιανῶν· ὅποιον δὲ τῶν δύω μερῶν θελήσει νὰ ἀνατρέψῃ ταύτην τὴν συμφωνίαν, καταδικάζεται νὰ πληρώσῃ δύω χιλιάδας δηνάρια εἰς τὸν Βασιλικὸν Χαζνέ· διὸ καὶ πρὸς ἔνδειξιν καὶ ἀκριβῆ τήρησιν ἐγράφη τὸ παρόν.

Παῦσον Κ. Βορὲ καπηλεύων τὸ δίκαιον, δολιευόμενος τὴν ἀλήθειαν, ἥτις βοᾷ ἐναντίον τῶν περὶ τοῦ ζητήματός σου ἀξιώσεων. Καὶ τῷ ὄντι, τίς τῶν Γραικῶν δὲν ἀδημονεῖ δικαίως, βλέπων τοὺς σφετεριστὰς τῆς πατρῴας αὐτῶν κληρονομίας, ἁρπάζοντας ταύτην ἀπὸ τοὺς κόλπους των, καὶ ἀνερυθριάστως προσάπτοντας τὴν ἁρπαγὴν πρὸς τοὺς γνησίους ἀρχαιόθεν ἰδιοκτήτας; ἐκ ποίου αὐτὸς δικαιώματος, πλεονάζων διὰ τῆς τοιαύτης ἀλλοκότου αὐθαιρεσίας τὸ γελοῖον καὶ τερατευόμενος, ἀφίνει μὲν εἰς τοὺς Γραικοὺς ὁριστικῶς τοιοῦτον, ἄνευ τοῦ δεικτικοῦ ἄρθρου, μέρος τοῦ Γολγοθᾶ, ἀλλ' ἐν συμφωνίᾳ, πρὸς διατήρησιν, λέγει, τῶν προνομίων; ποία δὲ εἶναι τὰ ὀνειρευόμενα ταῦτα προνόμια ἐπὶ τόπους, οὓς ὕστερον διὰ διαφόρων τρόπων οἱ δυτικοὶ φράτορες ἀφήρπασαν, οὐκ οἴδαμεν, ληρεῖ ἢ παραληρεῖ αὐτός; Ἀλλ' εἰς τοιαῦτα παραληρήματα, τὸ νὰ ἀντιλέγῃ τις, εἶναι ματαιοσχολία. Ὅτι δὲ πάντες οἱ ἅγιοι τόποι ἀνεξαιρέτως ἦσαν ὑπὸ τὴν Κηδεμονικὴν ἐξουσίαν τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ, δεικνύεται πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἀπὸ τὰ τῶν Βασιλέων τῆς Αἰγύπτου καὶ Ἱερουσαλὴμ Μαμλούκων διασωζόμενα εἰς τὰ ἀρχεῖα τῶν Πατριαρχῶν θεσπίσματα: 713—1314, τοῦ ἐκ Βαχαριτῶν Βασιλέων Ζαχὶρ Μελοὺκ: 800—1398, τοῦ Μέλεκ Ταχὶρ

Κεῖνται ἔτι τέσσαρα χοτζέτια ἐπικυροῦντα τὰ ἀνωτέρω, τὸ μὲν τοῦ 945: τὸ δὲ τοῦ 947: τὸ δὲ τοῦ 983: τὸ δὲ τέταρτον τοῦ 1014 Χιτζρέ.

Παρκοὺκ: 813—1408, τοῦ ἐκ τῶν Σιρκασίων Σουλτὰν Σεϊφουδὶν Τζακμάκ: 835—1431, τοῦ Μέλεκ Ἐσρὲφ Σεϊφελδὶν, καὶ ἕτερον τούτου: 841—1437: 856—1452, τοῦ Σουλτὰν Νασὶρ Σεϊφελδὶν Ἀχμέτ: 900—1495, τοῦ Μέλεκ Ἐσρὲφ Καΐτ-Πάϊ, καὶ τοῦ Κανσοῦ Γαβρὶ 910—1504. Ταῦτα δὲ διατάττουσι τὸ ἀνεπηρέαστον τῶν τε ἔνδον καὶ τῶν ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ τῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Πατριαρχῶν Ναῶν καὶ Προσκυνημάτων, καὶ τὸ ἐπισημότερον τὰς κλεῖς τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως νὰ κρατῶσιν οἱ Πατριάρχαι, καὶ τῇ τούτων ἀδείᾳ νὰ ἀνοίγηται ἡ μεσημβρινὴ τοῦ Ναοῦ μεγάλη Πύλη, καὶ οὐδεὶς τῶν προσκυνητῶν, καὶ αὐτῶν τῶν φράγκων ῥητῶς, νὰ εἰσέρχηται οὔτε καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Τάφον, ἐὰν μετ' αὐτοῦ δὲν ἦναί τις ἐκ μέρους τοῦ Πατριάρχου. Ὅθεν καὶ ἐκ τούτων τῶν θεσπισμάτων, καὶ ἐξ αὐτῶν ὕστερον τῶν Αὐτογράφων ὁρισμῶν τοῦτε Σουλτὰν Σελὴμ, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν, διαβεβαιοῦται, ὅτι οὐδὲν οἱ δυτικοὶ φράτορες ἴδιον μέρος εἶχον τότε, οὔτε ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως, ἐκτὸς τῆς ἐκτελέσεως, καὶ τοῦτο συγκαταθέσει Πατριαρχικῇ, λειτουργίας καὶ τῶν ἐθίμων αὐτῶν, οὔτε ἐν Βηθλεὲμ, ἐκτὸς τῆς ἐκτελέσεως ὡσαύτως τῶν θρησκευτικῶν ἐθίμων καὶ ἐν αὐτῇ, οὔτε ἀλλαχοῦ εἶχον, εἰμὴ μόνην τὴν κατὰ φιλοξενίαν τῶν Πατριαρχῶν δοθεῖσαν πρὸς αὐτοὺς ἁγίαν Σιὼν, ὅθεν καὶ περιττὸν καὶ ἀηδὲς, ἵνα λέγῃ

καὶ ἐπαναλέγῃ εἰς ὅλον τὸν Λιβελλόντου, ὅτι πάντες οἱ ἱεροὶ τόποι κατείχοντο ὑπὸ τῶν μοναχῶν Λατίνων, καὶ ὅτι ἦσαν καὶ εἶναι δῆθεν ἰδιοκτησίαι αὐτῶν. Ἱκανῶς ἀπεδείχθη ἀνωτέρω, ὅτι οἱ ἐπὶ Μαμλούχων αὐτοὶ ἐλθόντες, καὶ συνεσταλμένως καὶ περιορισμένως διάγοντες, ὡς ὕποπτοι καὶ μισούμενοι, καὶ μὴ δυνάμενοι οὔτε ἔνδον τῆς Πόλεως Ἱερουσαλὴμ νὰ κατοικήσωσιν, οὔτε τοὺς νεκροὺς αὐτῶν νὰ ἐνταφιάσωσιν, οὔτε περὶ οἴνου καὶ ζωοτροφιῶν, ἄνευ καταβολῆς χρημάτων καὶ ἀδείας, νὰ φροντίσωσι, μετὰ τὸν κατακτητὴν Σουλτὰν Σελὴμ καὶ ἐφεξῆς, ἐθρασύνθησαν, καὶ πόδα ἐξέτειναν ἐπεμβάσεως καὶ ἁρπαγῆς τῶν ἁγίων τόπων, καὶ πρῶτον τῆς Ἀποκαθηλώσεως, ὡς ἐροῦμεν. Διότι ἐπὶ περιστάσεως τῶν πολέμων τῶν Ὀθωμανῶν μετὰ τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Ἀουστρίας, καὶ πρῶτον μετὰ Καρόλου τοῦ Ε΄. καὶ τῶν ἐφεξῆς, καὶ τῆς ὑπισχνουμένης συμμαχίας τῆς Γαλλίας πρὸς τοὺς Σουλτάνους πρὸς ἀντιπερισπασμὸν τῶν Ἀουστριακῶν, ἐπὶ τοιαύτης εὐκαιρίας ἀείποτε ἀναγκαζομένη ἡ ὑψηλὴ Πύλη ἐξέδωκε, κατὰ τὰς ἐνστάσεις τῶν Πρέσβεων τῶν ὑποκινουμένων ὑπὸ τῶν ἀνησύχων καλογήρων φράγκων, τοὺς κατὰ καιροὺς ὁρισμοὺς πρὸς αὐτούς, ἵνα μετέχωσι καὶ αὐτοὶ τῶν ἁγίων τόπων πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν αὐτῶν ἐθίμων· καὶ ταύτην τὴν ἐξ εὐμενείας τῶν Ὀθωμανῶν

Αὐτοκρατόρων παραχώρησιν καὶ μετοχὴν τῶν φρατόρων φραγκισκάνων εἰς τοὺς ἁγίους τόπους, μετέβαλον εἰς κυριότητα, ἀντιποιούμενοι αὐτοὺς ὡς ἰδιοκτησίαν αὐτῶν· καὶ ἀντὶ νὰ παραπονῶνται οἱ Γραικοὶ δικαίως, ὧν, ὁ Σουλτὰν Σελὴμ κυριεύσας τὴν Ἱερουσαλὴμ, εὗρεν εἰς τὰς χεῖρας πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς Ναοὺς καὶ τοὺς ἁγίους τόπους, καὶ ἐπεκύρωσε δι᾽ ἱεροῦ Χὰττ-Σσεριφίου του πάλιν εἰς αὐτοὺς πάντα ὅσα ἂν κατεῖχον, διὰ τὰ μέρη τῶν Προσκυνημάτων, τῶν ὁποίων αὐτοὶ οἱ δυτικοὶ φράτορες τούτους ἀπεστέρησαν τῆς πατρῴας κατὰ κληρονομίαν κατοχῆς, ἐξ ἐναντίας οἱ σφετερισάμενοι τὰ ἀλλότρια ὑψοῦσι φωνὴν καταχραυγάζοντες, καὶ ἐγκαλοῦντες τοὺς Γραικοὺς ὡς ἅρπαγας τῶν ὧν αὐτοὶ παρ᾽ αὐτῶν ἥρπασαν, ἐκζητοῦντες ἤδη, πρὸς συμπλήρωσιν τῆς τελείας ἀδικίας καὶ ἁρπαγῆς, καὶ τὰ κατάλοιπα τῶν εἰς χεῖρας εἰσέτι τῶν Σχισματικῶν Γραικῶν ἁγίων τόπων. Τὸ δὲ κραταιὸν Δεβλέτι καὶ εἰς τοὺς ἐκδοθέντας πρὸς τοὺς φράγκους μοναστὰς κατὰ καιροὺς ὁρισμούς του, οὐδέποτε ἐξέφρασε λέξιν κυριότητος καὶ κτήσεως, ἀλλὰ χρῆσιν ἁπλὴν μόνην τῶν ἁγίων τόπων καὶ ἐκτέλεσιν τῶν ἐθίμων τῆς θρησκείας των, ὡς τοῦτο ἐναργῶς διασαφιζόμενον προστάττεται καὶ εἰς τὰ δύω ἐκδοθέντα ὑψηλὰ Αὐτόγραφα τῶν Σουλτάνων Ὀσμὰν 1170, καὶ ἑπομένως τοῦ Σουλ-

τὰν Μουσταφᾶ, τῶν κυρωθέντων καὶ ἐπὶ Σουλτὰν Μαχμοὺτ Β΄. καὶ τοῦ ἤδη εὐκλεῶς Αὐτοκρατορεύοντος Σουλτὰν Απδοὺλ Μετζίτ.

Ἀπεδείχθη ἐναργέστατα πότε οἱ φραγκισκάνοι ἦλθον εἰς Ἱερουσαλὴμ, ὅτι τῇ ἐγγυήσει τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ, μόλις ἐπετράπη εἰς αὐτοὺς νὰ κατοικήσωσιν ἐν τῇ ἔξω τῆς Ἱερουσαλὴμ Σιὼν, ὅτι ἀπὸ πάθος διαδοχικὸν ἄσπονδον ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῶν σταυροφόρων καὶ τῶν πολέμων καὶ τῶν σφαγῶν τῶν ὁμοθρήσκων αὐτῶν, ἐμίσουν ὡς δυτικοὺς καὶ αὐτοὺς καὶ ἀπεστρέφοντο οἱ ἐκ τῶν Μαμλούκων Βασιλεῖς, ὡς ἐχθροὺς καὶ ὑπόπτους, ὅτι καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν νενοθευμένων ὁρισμῶν, ὧν ἔχουσιν οἱ δυτικοὶ αὐτοὶ φράτορες, καθορᾶται τρανῶς ἡ τῶν Μαμλούκων πρὸς αὐτοὺς ἄκρα ἀπέχθεια, μὴ συγχωρούντων ἄνευ ὁρισμοῦ ἀδείας, οὔτε τοὺς νεκροὺς αὐτῶν νὰ ἐνταφιάσωσιν, οὔτε καὶ περὶ ζωοτροφιῶν νὰ φροντίσωσιν, ὅτι ἀπὸ τῆς Σιὼν διωχθέντες, εἴδομεν μὲ ποίας φρικτὰς πρότερον συνθήκας καὶ ὑποσχέσεις καὶ αὐτοὶ οἱ Ἄραβες Μουσουλμάνοι ἀπὸ Πάππων, Προπατόρων καὶ πατέρων αὐτῶν διαδεχθέντες τὸ πρὸς τοὺς φράγκους, ἕνεκα τῶν σταυροφοριῶν, μῖσος, μόλις παρεχώρησαν, δι' ἐνοικιαστηρίου συμφωνητικοῦ γράμματος γενομένου ἐπὶ τοῦ Κριτηρίου τῆς Ἱερουσαλὴμ, εἰς τοὺς φραγκισκάνους νὰ κατοικήσωσιν εἰς τὸ τῶν Γεωργιανῶν μοναστήριον, μεσοῦντος τοῦ Ιϛ΄. αἰῶνος, Δὲρ-Ἀ-

μοὺτ τοῦ ἁγίου Σωτῆρος. Ὅλα ταῦτα ὡς πρόσφατα, φωνῇ μεγάλῃ μαρτυροῦσι καὶ ἀνομολογοῦσιν ἐκπεφασμένως, διὰ τοσούτων ἐπισήμων ἐγγράφων, τὰ γενόμενα πράγματα, καὶ τὸν ἄθλιον καὶ ἔμφοβον βίον, ὃν ἔζων οἱ φραγκισκάνοι αὐτοὶ καὶ ἐπὶ Μαμλούκων καὶ μέχρι αὐτοῦ τοῦ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν, τοῦ ἐπικυρώσαντος τὴν κοινὴν γενομένην ἀναφορὰν (942—1536) περὶ συνθηκῶν μετ' αὐτῶν τῶν μοναστῶν πρότερον, καὶ παραχωρήσεως εἰς αὐτοὺς παρὰ τῶν Μουσουλμάνων νὰ κατοικήσωσι δι' ἐνοικίου εἰς τὸ ῥηθὲν μοναστήριον.

Αὐτοὶ δὲ οἱ ἔπηλεις καὶ ἄστεγοι, οἱ μηδὲν ἔχοντες ἴδιον ἐπὶ Μαμλούκων, καὶ μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν, εἰμὴ μόνην τὴν κατὰ χάριν δοθεῖσαν πρὸς αὐτοὺς εἰς κατοικίαν ἁγίαν Σιὼν, καὶ τὴν κατ' εὐαγγελικὴν καὶ χριστιανικὴν ἀγάπην ἄδειαν εἰς τὸ νὰ λειτουργῶσι καὶ ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως καὶ ἐν Βηθλεὲμ, ἀλλὰ καιρὸν φυλάττοντες πότε νὰ ἀποτινάξωσι τὸν τοιοῦτον χρόνιον περιορισμὸν, καὶ νὰ κατάσχωσιν ἐκ τῶν ἁγίων τόπων τινὰ, εὗρον τὴν εὐκαιρίαν τῆς τοῦ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν ἀποκρίσεως πρὸς τὸν Φραγκίσκον Α'. Βασιλέα τῆς Γαλλίας (935—1528), καὶ ἔτι πρὸ τούτου δύω χρόνους, καθ' οὓς ὁ Βασιλεὺς αὐτὸς ἦν αἰχμάλωτος τῶν Γερμανῶν, τοῦ Πρέσβεως τῆς τούτου μητρὸς Δουχίσσης δ' Ἀνγουλὲμ πρὸς τὸν μέγαν Σουλεϊμὰν σταλέντος, τοῦ καὶ παραστήσαντος

τὸν κίνδυνον τῆς Τουρκίας ἐκ τῆς δυνάμεως Καρόλου τοῦ Ε΄. καὶ τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ συνενωθῇ μετὰ τῆς Γαλλίας κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας· ταύτης δὲ τῆς περιστάσεως δραξάμενοι οἱ καλοὶ φραγκισκάνοι, πρῶτον βῆμα ἐξέτεινον πρὸς ἁρπαγὴν τῆς ἀποκαθηλώσεως ἐπὶ τῆς Πατριαρχείας τοῦ Ἱεροσολύμων Γερμανοῦ, τούτου δὲ ἀπόντος πέραν τοῦ Ἰορδάνου, κατασκευάσαντες αὐτοὶ ἓν σιδηροῦν κιβώτιον κάτωθεν διάκενον ἔθηκαν ἐπάνω τῆς Πέτρας τῆς Ἀποκαθηλώσεως, καὶ ἐπ' αὐτὸ προπαρεσκευάζοντο νὰ λειτουργήσωσι, τοῦτο δὲ μαθὼν ὁ Πατριάρχης, σπεύσας ἐπέστρεψεν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀπεμπόδισε τὴν τοιαύτην αὐτῶν αὐθαίρετον πρώτην πρᾶξιν, ἐπειπὼν πρὸς αὐτοὺς, ἵνα ἐμμένωσιν εἰς τὰ πρότερον ὅρια, εἰς ὅσα κατ' ἀρχὰς ἡ Εὐαγγελικὴ φιλοξενία εἰς αὐτοὺς παρεχώρησε πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἱεροπραξιῶν αὐτῶν.

Ὑπ' ὄψιν οὖν τούτων τῶν ἀποδεδειγμένων καὶ πασιγνώστων, καὶ ὑπὸ τῶν φρατόρων μόνων σεσιωπημένων, ὡς μηδόλως εἰς αὐτοὺς συμφερόντων, δὲν εἶναι ἆρα ἀκρισίας τόλμημα τὸ νὰ οἰκειοποιῶνται οἱ φράτορες διὰ τοῦ συνηγόρου αὐτῶν τοὺς ἁγίους τόπους, ὡς ἰδιοκτησίαν αὐτῶν; Εἴδομεν ἐκ τῶν διασωζομένων ὑπομνημάτων ἀξιωματικῶς, ὅτι ἐν διαστήματι διακοσίων χρόνων, ἐξ ὅτου κατὰ πρῶτον ἐπάτησαν τὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἔδαφος, μισούμενοι, περιφρονούμενοι καὶ ἀποστρεφόμενοι παρὰ Μαμλούκων καὶ

Μουσουλμάνων, οὐδένα τῶν ἁγίων τόπων ἴδιον εἶχον, καὶ μόλις διὰ σκληρῶν συμφωνιῶν καὶ δι' ἐνοικίου συγκατέθεντο νὰ ἀφήσωσιν αὐτοὺς νὰ μετοικήσωσιν εἰς τὸ ἔνδον τῆς Πόλεως Δὲρ Ἀμοὺτ, τὸ ὁποῖον τέλος ἁρπάσαντες, ὡς καὶ τὰ ἄλλα, παρὰ τῶν κτηματοδεσποτῶν, οἰκειοποιοῦνται ταῦτα οἱ δυτικοὶ αὐτοὶ ξένοι καλόγηροι τὰ εἰς Ἀνατολὰς τῶν ἀνατολικῶν κείμενα τῶν Προγόνων αὐτῶν ἱερὰ τῶν ἁγίων τόπων ἱδρύματα, ὡς ἄλλην Πατρικὴν (γελοῖον!) ἰδιοκτησίαν αὐτῶν. Καὶ ἐὰν εἰς αὐτοὺς, τοὺς διὰ δύω αἰώνων οὐδὲν ἔχοντας τῶν Προσκυνημάτων ἴδιον, παρεχωρήθησαν ἐπὶ περιστάσεων πολέμων, ὡς ἀνωτέρω ἐξεφράσθημεν, παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκρατόρων, ἐξ ἀνάγκης δεήσεων καὶ παρακλήσεων Βασιλέων καὶ Πρέσβεων, τόποι τινὲς ἅγιοι, παρεχωρήθησαν πρὸς τοὺς φράτορας μουσαφίριδες πρὸς χρῆσιν προσκυνήσεως καὶ ἐκτελέσεως τῶν ἐθίμων αὐτῶν, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἀπεδείχθη, κατὰ τὰ διασωζόμενα Χάτι-Σσερίφια, ἀλλ' οὐδέποτε πρὸς κατάκτησιν· διότι ἡ Πόλις Ἱερουσαλὴμ, διαλαμβάνουσιν αὐτὰ, μετὰ τῶν αὐτῆς πέριξ, εἶναι κληρονομικὸν κτῆμα τῆς ἡμετέρας Βασιλείας, κυριευθὲν διὰ τῶν ὅπλων τῶν ἡμετέρων ἐνδόξων προγόνων· ὅθεν καὶ τὰ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Πόλεως ταύτης Προσκυνήματα δὲν ἐδόθησαν κατὰ κυριότητα, καὶ τοῖς μὲν ὑποτελέσιν ἀφέθησαν ὡς ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν, εἰς δὲ τοὺς φράγκους κατ' ἔλεος καὶ χάριν (οὕτω ῥητῶς)

ἐδόθησαν μετὰ παρέλευσιν καιροῦ ὁρισμοὶ ἐπὶ ἡμερῶν τῶν ἐνδόξων ἡμῶν προγόνων, περιεκτικοὶ ἀδείας τοῦ νὰ προσκυνῶσιν εἰς μέρη τινὰ τῶν Προσκυνημάτων, καὶ νὰ ἐκτελῶσι μόνον τὰ ἔθιμά των. 1170-1756, καὶ 1232-1816.

Ἐῤῥέθη, ὅτι ὁ νόμος τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκρατόρων ἐστὶ θεμελιώδης καὶ ὁριστικώτατος, πᾶσα Πόλις, χώρα καὶ τόπος, ὁ ἐξουσιασθεὶς διὰ τῶν ὅπλων αὐτῶν, εἶναι ὑποτελὴς καὶ ὑπόφορος, οὐδεὶς ἔχει ἰδιοκτησίαν, ἀλλὰ πάντες ἀνεξαιρέτως διὰ τὴν γῆν τῶν οἰκοπέδων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔχουσιν οἰκοδομάς, πληρόνουσιν ἕν τι τεταγμένον κατ' ἔτος. Κατὰ δὲ τὸν νόμον τῆς Αὐτοκρατορίας τοῦτον, τὸν οὐδόλως ἐπιτρέποντα ἰδιοκτησίαν, καὶ κατὰ τὴν περίληψιν τῶν ὑπὲρ τῶν ἁγίων τόπων καὶ τὴν ἔννοιαν τῶν ἐκδοθέντων Σουλτανικῶν Αὐτογράφων, λανθάνεται ὁ Λιβελλογράφος ἐκλαμβάνων ταῦτα ὡς Συνθήκην καὶ δικαίωμα ἰδιοκτησίας καὶ κυριότητος, ἣν εἰς οὐδένα πώποτε οἱ τῶν Ὀθωμανῶν Σουλτάνοι συνεχώρησαν, πολλοῦ γε δεῖ εἰς ξένους (μουσαφίριδες, ὡς καλοῦσιν αὐτοὺς) φραγκοκαλογήρους, καθὼς τοῦτο διατρανοῦται ἀπὸ τὰ Σουλτανικὰ πρὸς τοὺς Γραικοὺς ἐκδοθέντα ὑψηλὰ Αὐτόγραφα, καὶ εὐκρινέστερον ἀπὸ τῶν κατὰ τὸ 1170 ἐκδοθέντων τοῦ Σουλτὰν Ὀσμὰν καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν Σουλτὰν Μουσταφᾶ τοῦ Γ'. διαλαμβάνοντα, ὅτι οἱ μετὰ παρέλευσιν καιροῦ ἀπό τε τοῦ κατακτητοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ Σουλτὰν Σελὴμ καὶ

τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν παραχωρηθέντες τινὲς τόποι Προσκυνημάτων κατ' ἔλεος, εὐεργεσίαν (οὕτω ῥητῶς) καὶ παράκλησιν (τῶν Πρέσβεων) εἰς τοὺς μοναστὰς φράγκους, ἐδόθησαν πρὸς μόνην χρῆσιν προσκυνήσεως καὶ ἐκτέλεσιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν ἐθίμων, καὶ οὐδέποτε κατ' ἔννοιαν ἐξιδιάσεως καὶ οἰκειοποιήσεως αὐτῶν τῶν τόπων, ὡς ἰδιοκτησίαν αὐτῶν, καὶ οὕτω νὰ ἐπεμβαίνωσι καὶ νὰ ἐπεντίθωνται καὶ εἰς τα ἄλλα αὐτοῖς μὴ ἀνήκοντα, πρὸς ταραχὴν καὶ σύγχυσιν· τί τούτου ἐκδηλότερον; Διὸ καὶ εἰς μάτην αἱ κραυγαὶ τοῦ Λιβελλογράφου, ὅς τις ἢ μὴ ἐννοῶν τὴν λέξιν: χρῆσιν, ἢ μεταβάλλων καὶ μετατρέπων κατ' ἰδίαν αὐτογνωμίαν καὶ θέλησιν ἐπὶ σκοπῷ, ἀποδίδει εἰς αὐτὴν ἔννοιαν ἰδιοκτησίας κατὰ συνθήκην.

Κατὰ δὲ τὴν ἰδέαν αὐτοῦ ταύτην συνθηκῶν καὶ δικαιωμάτων, ζητεῖ τόπους τινὰς ἁγίους, τοὺς ὁποίους ἐπὶ περιστάσεων πολέμων, ὡς εἰπώθη ἀνωτέρω, πρὸς ἀποφυγὴν, τὸ κραταιὸν Δεβλέτι, συγκινήσεως δύω ἐχθρῶν Γερμανῶν καὶ Γάλλων κατ' αὐτοῦ, μὲ δυσαρέσκειαν ἄκραν παρέλαβε παρὰ τῶν ὑπηκόων του Γραικῶν, καί τοι γινῶσκον, κατὰ τὰ ἀρχαῖα θεσπίσματα τοῦ δευτέρου Χαλίφου Ὄμερ ἴπνου Χαττὰπ, καὶ τοῦ κραταιοῦ κατακτητοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ Σουλτὰν Σελὴμ, τὰ δίκαια αὐτῶν τῶν Γραικῶν, τόπους τινὰς Προσκυνημάτων, καὶ παρεχώρησε τούτους πρὸς τοὺς φραγκοκολογήρους, τοὺς ὁποίους ἔπειτα οἱ τοῦ κραταιοῦ

Δεβλετίου τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκράτορες, μυσαττόμενοι τὸ προφανὲς ἀδίκημα, ἐπέστρεψαν κατ' εὐθυδικίαν καὶ εὐσπλαγχνίαν τούτους τοὺς τόπους πάλιν πρὸς τοὺς ὑπηκόους αὐτῶν Γραικούς. Ταύτην τὴν δικαίαν ἐπιστροφὴν καταλέγει, ὡς ἁρπαγὴν, καὶ κακολογεῖ τοὺς τρόπους, δι' ὧν αὐτοὶ οἱ τῶν Προσκυνημάτων τόποι ἐπεστράφησαν πρὸς τοὺς διὰ τοσούτων αἰώνων αὐτοὺς κατέχοντας. Τὰ τοῦ Σουλτὰν Ὀσμὰν καὶ Σουλτὰν Μουσταφᾶ ἱερὰ Αὐτόγραφα ἐκθέτουσιν εἰς πλάτος κατ' ἀκρίβειαν ὅλους τοὺς κατὰ καιρὸν ἐκδοθέντας ὁρισμοὺς ὑπὲρ τῶν ἁγίων τόπων καὶ πρὸς τοὺς Γραικοὺς καὶ πρὸς τοὺς φράγκους, καὶ τέλος διατάττουσιν οὕτως· « Ἡ Ἀποκαθήλωσις, κοινὸν ὑπάρχει Προσκύνημα καὶ οὐκ ἴδιον, καὶ ὡς τοιοῦτον, νὰ ἐκτελῶσι καὶ οἱ Γραικοὶ ἐκεῖ τὰ ἔθιμα αὐτῶν ἀνενοχλήτως παρὰ τῶν φράγκων, βάλλοντες καὶ οἱ Γραικοὶ μανουάλια: Ὁ ἐπὶ τοῦ μνήματος μικρὸς Τροῦλλος, κατὰ τὰ ἀρχαῖα εἰς χεῖρας αὐτῶν ὑψηλὰ ἔγγραφα, εἶναι ἐξιδιασμένος αὐτῶν τῶν Γραικῶν, καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίσκεψιν καὶ συντήρησιν αὐτῶν, καὶ ἐπ' ἀνάγκης ἐπισκευῆς, νὰ γίνηται αὕτη παρ' αὐτῶν, χωρίς τινος συγχύσεως καὶ λογοτριβῆς τῶν φράγκων· (τρεῖς ἕτεροι προγενέστεροι ὁρισμοὶ Αὐτόγραφοι 1109, 1131, καὶ 1132 τὰ αὐτὰ περὶ τούτου ἐπιτάττοντες): αἱ ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ στοαί, δύω εἰσὶ τῶν Γραικῶν καὶ δύω τῶν φράγκων, καὶ τὸ μὲν πρὸς βορρᾶν τούτου μέρος κατὰ τὰ πα-

λαιὰ ἔγγραφα εἶναι τῶν Γραικῶν, τὸ δὲ νότιον τῶν φράγκων: τῶν Σίττι Μαριὰμ ἑπτὰ στοῶν, τὸ μὲν ἄνω μέρος θέλει ἦναι τῶν φράγκων, ὡς κατοικία αὐτῶν, τὸ δὲ κάτωθεν μέρος θέλει μείνῃ εἰς τοὺς Γραικοὺς, ὡς προσκύνημα αὐτῶν ἀνέκαθεν: ἡ δὲ ἐν Βηθλεὲμ μεγάλη μολυβδοσκέπαςος Ἐκκλησία κατὰ τὰ παλαιὰ ἔγγραφα οὖσα τῶν Γραικῶν, νὰ μένῃ πάλιν εἰς αὐτοὺς, ὡσαύτως καὶ τὸ ἐκεῖ Σπήλαιον τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ, εἶναι Προσκύνημα καὶ τῶν δύω Γενῶν Φράγκων καὶ Γραικῶν, καὶ τὸ μὲν δεξιὸν τούτου (ἡ Φάτνη) ἀνήκει εἰς τοὺς φράγκους, τὸ δὲ ἀριστερὸν (ὅπου ἐτέχθη ὁ Χριστὸς) ἀνήκει εἰς τοὺς Γραικούς: τὸ δὲ μνημεῖον τῆς Δεσποίνης Μαριὰμ ἐξιδιασμένον ὂν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς τῶν Γραικῶν, κατὰ τὸ Αὐτόγραφον τοῦ πορθητοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ Σουλτὰν Σελὴμ τὸ διαλαμβάνον καὶ αὐτὸ, νὰ μένῃ πάλιν εἰς χεῖρας αὐτῶν ὡς τὸ πρότερον (1)». Οἱ τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκράτορες ἐπιτάττοντες

(1) Μετὰ τὴν εἰς τὸν ἅγιον Γοθάρδον νίκην τῶν Γερμανῶν τῷ **1665** ἔτει, κλεισθείσης τῆς εἰρήνης, ὁ τοῦ Αὐτοκράτορος Μαξιμιλιανοῦ τοῦ Β'. Πρέσβυς Βάλερ δὲ λεσλὶ ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἀποτυχὼν τῶν ἄλλων προβλημάτων του, ἔτι δὲ καὶ τῆς παραχωρήσεως τῶν ἁγίων τόπων πρὸς τοὺς ἀνησύχους φραγκισκάνους, τοὺς τηροῦντας ἀείποτε τὰς τῶν πολέμων περιστάσεις, καὶ ὑπερεθίζοντας δι' ἱκετηρίων Βασιλεῖς καὶ Πρέσβεις, πρὸς ἀφαίρεσιν ὅλων σχεδὸν τῶν ἁγίων τόπων (ὡς καὶ ἤδη) παρὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ διωκτῶν αὐτῶν Γραικῶν, τῶν και ἀναξίων, ἵνα κατέχωσιν αὐτοὺς, ὡς Σχισματικῶν (και διότι ὁ χριστιανισμὸς αὐτῶν διαφέρει ἀπὸ τὸν τῆς Ῥώμης, πρέπει ἄρα νὰ ἀπογυμνωθῶσι καὶ παντὸς δικαίου;). Ἡ δὲ ὑψηλὴ Πύλη ἀποκρούουσα καὶ ἀποβάλλουσα τὰς περὶ Οὐγγαρίας προτάσεις τοῦ ῥηθέντος Πρέσβεως, μόλις ἐνέδωκεν εἰς τὸ νὰ παραχωρήσῃ

ταῦτα, οὐδὲν ἄλλο εὐθυδίκως ἔπραξαν, εἰμὴ τὸ νὰ διαφυλάξωσι τὴν δικαίαν ἀκεραιότητα πάντων τῶν ὧν εὗρεν ὁ ἔνδοξος αὐτῶν πρόγονος νικητὴς Σουλτὰν Σελὴμ εἰς χεῖρας Γραικῶν καὶ ἐβεβαίωσε δι' ἱεροῦ αὐτοῦ Χάτι-Σσερὶφ, καθὼς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν προσεπεκύρωσεν ὅλους τοὺς ἁγίους τόπους ὡσαύτως πρὸς τοὺς Γραικούς.

Εἴδομεν, ὅτε κατὰ πρῶτον ἦλθον εἰς Ἱερουσαλὴμ οἱ φραγκισκάνοι, ὅτι ἐδόθη εἰς τοὺς ξένους αὐτοὺς κατὰ φιλοξενίαν ἡ ἁγία Σιὼν πρὸς κατοικίαν, καὶ ἐπετράπη εἰς αὐτοὺς παρὰ τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ εἴς τινας τῶν ἱερῶν τόπων νὰ ἱεροπρακτῶσιν: Εἴδομεν, ὅσους ἂν προβάλωσιν ὁρισμοὺς τῶν Σουλτάνων τῆς Αἰγύπτου, καὶ μᾶλλον Μουζαφέρ τινος, πρὸς δεῖξιν ματαίαν τῆς τῶν Λατίνων μοναχῶν ἀρχαίας δῆθεν ὑπάρξεως ἐν Ἱερουσαλὴμ, πάντες εἰσὶ παράγραπτοι, νενοθευμένοι, κίβδηλοι, ὕποπτοι καὶ ἀμφίβολοι: εἴδομεν, ὅτι οἴκημα ἴδιον μὴ ἔχοντες, ἀλλὰ κατὰ χάριν οἰκοῦντες εἰς τὴν ἁγίαν Σιὼν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐλειτούργουν καὶ οἱ Γεωργιανοὶ, ὡς ἰδιῶται καὶ ἀφανεῖς καὶ μισούμενοι παρὰ τῶν Μαμλούκων, οὐδὲ ἐτόλμησαν νὰ ἐμφανισθῶσι πρὸς τὸν Πορθητὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ Σουλτὰν

πρὸς τοὺς μοναχοφφάρους τῷ **1666** ἔτει, τὸ εἰς Γεθσημανῆ μνημεῖον τῆς Μητρὸς τοῦ Κυρίου, τὸ ὁποῖον ἔπειτα πάλιν κατ' εὐθυδικίαν εἰς τοὺς παλαιοὺς κατόχους τούτου ἐπανεστράφη.

Σελὴμ, ὡς μὴ ἔχοντες οὔτε δικαίωμα, οὔτε περί τινος ἰδίου τόπου ἱεροῦ ἢ οἰκήματος, νὰ παρακαλέσωσιν· ἐξ ἐναντίας δὲ, ὅλα τὰ ἐπὶ τῶν ἁγίων τόπων ἔνδον τε καὶ ἐκτὸς τῆς ἁγίας Πόλεως ἱδρύματα ὄντα εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Γραικῶν, καὶ Τίτλους ἐπισήμους αὐτοὶ ἔχοντες καὶ πρὸς τὸν νικητὴν παῤῥησιασθέντες, ἐγνωρίσθησαν ὅλοι οἱ ἅγιοι τόποι καὶ τὰ μοναστήρια, σὺν οἷς καὶ ἡ ἁγία Σιὼν (τὸ μνῆμα τοῦ Προφήτου Δαβὶδ), καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν Ναὸς (ὧν δύω ὁ Λιβελλογράφος ζητεῖ τὴν ἐπιστροφὴν, ὡς ἰδιοκτησίαν τάχα καὶ αὐτὴν τῶν μοναχοφρατόρων,) ὡς ἴδια τῶν Γραικῶν, καὶ τὴν κατοχὴν αὐτῶν καὶ χρῆσιν, ὡς ἀπ᾽ ἀρχῆς, τούτων εἶχον, νὰ ἔχωσι πάλιν, ἐπεκύρωσε δι᾽ ἱεροῦ Αὐτογράφου, καὶ δι᾽ ἑτέρου αὖθις ἐν Δαμασκῷ: Εἴδομεν ἔτι, ὅτι διὰ τὴν ἐνθύμησιν τῶν ἐπὶ τῶν σταυροφόρων γενομένων πολέμων καὶ σφαγῶν, μῖσος κατὰ φράγκων καὶ Μαμλοῦκοι καὶ Ἄραβες Μουσουλμάνοι ἄσπονδον τρέφοντες, μόλις διὰ σκληρῶν συμφωνιῶν καὶ ὑποσχέσεων ἐνέδωκαν εἰς τὸ νὰ μεταβῶσιν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ νὰ κατοικήσωσιν εἰς τὸ μοναστήριον τῶν Γεωργιανῶν Δὲρ-Ἀμοὺτ, τὸ ὁποῖον παρεχώρησαν εἰς αὐτοὺς τοὺς φράτορας δι᾽ ἐπισήμου γενομένου ἐνοικοχάρτου ἀνὰ ἑκατὸν Σουλτανικῶν φλωρίων κατ᾽ ἔτος, 942—1536: (1). Ὑπ᾽ ὄψιν

(1) Αὕτη δὲ ἡ πρὸς αὐτοὺς αὐστηρότης τῶν Μαμλούκων, παράδοξον, ὅτι καὶ ἐπ᾽ αὐτῶν ἔτι τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκρατόρων, ἐν ὅλῃ τῇ ὑπερασπίσει τῶν Καθολι-

οὖν τούτων τῶν αὐτοῖς ἀποδεδειγμένοις πράγμασι γενομένων, καὶ τῆς ἐν διαστήματι 185 χρόνων διατριβῆς τῶν φραγκισκάνων ἐν Παλαιστίνῃ, ἀφ' οὗ χρόνου ἦλθον, καὶ τῶν ὧν ὑπέστησαν, ὡς ἄοικοι καὶ ἀφανεῖς, πᾶσα φαντασία καὶ κομποῤῥημοσύνη τοῦ φυλλαδιογράφου ὑπὲρ ἀρχαίων δικαιωμάτων δῆθεν καὶ ἰδιοκτησιῶν τῶν Λατίνων μοναχῶν, εἰς αἰθέρα κενὸν οἴχεται.

Χάρις δὲ εἰς τοὺς μετὰ τὸν Σουλτὰν Σουλεϊμὰν ἐνδόξους τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκράτορας, ὅτι ἐπὶ περιστάσεων πολεμικῶν κατὰ παράκλησιν Βασιλέων καὶ Πρέσβεων, καὶ κατ' ἔλεος Σουλτανικὸν, παρεχωρήθησαν ἐξ ὧν εἶχον ἔκ-

κῶν Πρέσβεων, καὶ τῶν δι' αὐτῶν ἐκδοθέντων ὁρισμῶν ὑπὲρ φραγκισκάνων, παρετάθη καὶ μέχρι τοῦ Σουλτάνου Μεχμὲτ τοῦ Δ'. ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐξεδόθη ὑψηλὸς ὁρισμὸς **1656—1066**, διακελεύων, ὅτι οἱ φράγκοι νὰ μὴ κατοικῶσιν εἰς Ἱερουσαλὴμ, οἱ δὲ ἐρχόμενοι κοσμικοὶ εἰς προσκύνησιν τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, νὰ μὴ διαμένωσιν ἔνδον τούτου πλείω τῶν δέκα ἡμερῶν, οἱ δὲ καλόγηροι προσκυνηταὶ φράγκοι τρεῖς μόνον ἡμέρας. Γενομένης δὲ συνελεύσεως καὶ ἀναγνωσθέντος τοῦ ὁρισμοῦ, ἀπεδείχθη κατ' αὐτὸν, ὅτι οἱ φραγκισκάνοι οὐδὲ εἶχον ποτὲ, οὐδ' ἔχουσιν ἔνδον τῆς Ἱερουσαλὴμ ἰδίαν κτῆσιν, ὡς σφοδρῶς τοῦτο εἰς αὐτοὺς ἔκπαλαι ἀπηγορευμένον, καὶ ὅτι τὸ μοναστήριον Δὲρ-Ἀμοὺτ παρέλαβον δι' ἐνοικίου. Μεταχαλέσαντες δὲ τοὺς φραγκισκάνους εἰς τὸ κριτήριον, ὅπου ἦσαν συνηγμένοι, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ πρὸς αὐτοὺς τοῦ ὁρισμοῦ, προσέταξαν τὴν ἄφευκτον διατήρησιν τῶν ἀνωτέρω, καὶ ἔτι τοῦ νὰ ἀνανεόνωσι τοῦ λοιποῦ κατ' ἔτος ἐπὶ κριτηρίου τὸ ἐνοικιαστήριον γράμμα περὶ τοῦ οὗ κατοικοῦσι μοναστηρίου Δὲρ-Ἀμοὺτ Saint Sauveur. ἐνώπιον λοιπὸν τῶν φανερῶν καὶ ὁριστικῶς ἀποδεδειγμένων πραγμάτων, καταγεγραμμένων εἰς τοὺς Κώδικας τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ κριτηρίου, δὲν εἶναι ἄρα ταῦτα πάντα τρανώτατος ἔλεγχος τῶν ψευδολογιῶν, δι' ὧν ἀγωνίζεται ὁ Κ. Βορὲ εἰς τὸν Λίβελλόν του νὰ ὑποστήσῃ τοὺς χθὲς καὶ πρώην βίᾳ καὶ δυναστείᾳ παρεισδύσαντας καὶ εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς ἁγίους τόπους μοναστάς του, ὡς κεκτημένους ἃ οὐκ εἶχον, ἐξ ἀρχαίων δῆθεν χρόνων;

παλαι οἱ Γραικοὶ, μέρη τινα τῶν ἁγίων τόπων πρὸς μόνην χρῆσιν προσκυνήσεως καὶ ἐκτελέσεως παρὰ φραγκισκάνων τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν ἐθίμων· ἀλλὰ ταύτην τὴν χρῆσιν δολοπλόκως καὶ σοφιστικῶς μετέβαλον εἰς ἰδιοκτησίαν καὶ εἰς δικαίωμα συνθήκης, διὰ τῆς ὁποίας ἀντιποιοῦνται καὶ ἐκζητοῦσιν οὐ μόνον καὶ τὰ κατεχόμενα ἔκπαλαι ὑπὸ Γραικῶν, (ἐξ ὧν εἰ καί τινα παρεχωρήθησαν ἐξ ἀνάγκης, ὡς ἐῤῥέθη, ἀλλ' ἑπομένως κατὰ δικαιοσύνην πάλιν ἐπεστράφησαν), ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ εἰς Τζαμία μεταβληθέντα. Λέξιν δὲ τοιαύτην, λέγομεν, ἰδιοκτησίας, εἰς οὐδένα τῶν ἐκδοθέντων πρὸς αὐτοὺς ὁρισμῶν κατὰ τοιαύτην ἔννοιαν ἐκλαμβανομένην, καθὰ ἐναντίαν εἰς τὰς διὰ τῶν Ὀθωμανικῶν ὅπλων τόπων κατακτήσεις, καὶ τὸν ἐκ τούτου καθεστῶτα νόμον τοῦ Κράτους. Ἀλλ' αὐτὸς ἐπὶ τῆς καταχρηστικῆς λέξεως ταύτης καὶ παρανενοημένης σαλευόμενος, νομίζων ὅλας τὰς ἱερὰς κτήσεις πατρογονικὰς τῶν φραγκοκαλογήρων του, καὶ παραφερόμενος ὑπὸ πάθους ὀνειδίζει τοὺς Γραικοὺς ὡς ἅρπαγας. Οἱ ἐξ αἰώνων τοὺς ἱεροὺς τόπους, ὡς προγονικὴν κληρονομίαν, κατέχοντες εἰσὶν οἱ ἅρπαγες τῶν ἰδίων, ἢ οἱ χθὲς καὶ πρώην ἐλθόντες εἰς Ἱερουσαλὴμ γυμνοὶ καὶ ἔρημοι καὶ κατοικίας αὐτῆς, καὶ μόλις δι' ἐνοικίου εὑρόντες στέγην μοναχοφράτορες; οἱ διὰ διαφόρων τρόπων κατὰ τὸν ιϛ'. αἰῶνα ἐπιπεσόντες ὡς πειναλέοι ἐπὶ τοὺς Γραικοὺς, καὶ ἁρπάσαντες ἐξ αὐτῶν ὅσα

μέρη τῶν ἁγίων τόπων ἤδη κρατοῦσι, καὶ τούτοις μὴ ἀρκούμενοι, ἐκζητοῦσιν ἔτι διά τε τοῦ Λιβέλλου καὶ τῶν κραυγῶν σου νὰ ἀφαρπάσωσι καὶ τὰ εἰς χεῖρας αὐτῶν κατάλοιπα.

Ἐπὶ τὰ κατ' ἰδέαν δικαιώματα, δι' ὁρισμῶν καὶ συνθηκῶν, τῶν φραγκισκάνων ἐπακουμβῶν ὁ Λιβελλογράφος, καὶ θέλων αὐτοὺς, καὶ κατὰ τρεῖς λέξεις ἔτι τῶν Ἀράβων, τὰς ὁποίας ἀναφέρει, νὰ ἀναδείξῃ καὶ ἐντοπίους καὶ ἰδιοκτήτας τῶν ἁγίων τόπων, λέγει, ὡς ἄλλος καὶ αὐτὸς Κύριος καὶ ἐξουσιαστὴς ἀπόλυτος τούτων τῶν ἁγίων τόπων, ταῦτα. Τοὺς Γραικοὺς προσκυνητὰς καὶ τῶν ἄλλων Γενῶν δὲν θέλουσι διώξει οἱ φράγκοι, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας θέλουσιν ἀφήσει εἰς αὐτοὺς τὴν εἰς τοὺς ἁγίους τόπους πλησίασιν πλέον εὔκολον καὶ εὐσχήμονα, διότι δὲν θέλουν τοὺς ὑπαγάγῃ εἰς δασμὸν Σιμωνιακὸν, καὶ ὅτι ὁ λαὸς δὲν θέλει λυπηθῇ, διότι ἕξει κέρδος καὶ ὠφέλειαν, ἀλλ' εἶναι μοναχοί τινες, οἵτινες τοὺς ἀπατῶσι καὶ τοὺς φαντιάζουσι διὰ νὰ θησαυρίζωσιν, ὡς ἔχοντες ἀνάγκην διὰ τῶν χρημάτων νὰ φθείρωσι τὴν Ὀθωμανικὴν διοίκησιν διὰ νὰ ἐξακολουθῶσι τὰς ἐπεμβάσεις αὐτῶν καὶ ἁρπαγάς· ὅς τις παραληρεῖ καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα ἀηδῆ ἀποκρίσεως οὐκ ἄξια, ὡς αὐτέλεγκτα καὶ αὐτοκατάκριτα, διότι οἱ Γραικοὶ δὲν προσέβαλον πώποτε, οὐδ' ἥρπασαν τὰ τῶν φράγκων, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ ἐλθόντες ἀπὸ Δύσεως ξένοι καὶ πάροικοι, διὰ 200 ἤδη χρό-

νων δὲν ἔπαυσαν ἐπεμβαίνοντες καὶ ἁρπάζοντες τὰ ἱερὰ τῆς Πατρῴας αὐτῶν κληρονομίας Καθιδρύματα. Ὅσον δὲ περὶ τῶν Γραικῶν προσκυνητῶν ἀπαντῶμεν τὰ ἐφεξῆς.

Πώποτε οἱ τῶν προσκυνητῶν Γραικοὶ δὲν θέλουν ἀνεχθῆ, ἵνα ἄλλοι τῶν ὁμογενῶν αὐτῶν ὁδηγήσωσιν αὐτοὺς εἰς προσκύνησιν τοῦ τε ἱεροῦ Τάφου τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἄλλων ἁγίων τόπων, ἀλλ' οἱ Ἱερεῖς αὐτῶν, τοὺς ὁποίους ἀναιδέστατα συκοφαντεῖ, ὡς ἀπατῶντας αὐτοὺς διὰ κέρδος χρημάτων, διὰ τῶν ὁποίων νὰ πράξωσιν ὅσα καταψευδόμενος ὁ φυλλαδιογράφος εἰς αὐτοὺς προσάπτει, κακολογῶν δμοῦ καὶ τὴν ἐξουσίαν, ὡς ἑτοίμην νὰ φθαρῇ διὰ χρημάτων. Ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν ὧν μὲ ζέουσαν προαίρεσιν προσφερομένων παρὰ τῶν φιλοθέων προσκυνητῶν μετρίων κατὰ δύναμιν ἑκάστου, καὶ κατ' Ἀποστολικὴν μίμησιν (οἵτινες, ὡς ὁ Παῦλος, [Κορινθ. Κ'. 15] ἀπέστελλον τὰς τῶν πιστῶν βοηθείας πρὸς τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις ἀδελφοὺς), πρός τε συντήρησιν τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Ναῶν καὶ τῆς ἀδελφικῆς κοινότητος, ἐξ αὐτῶν, λέγομεν, τῶν προσφερομένων, ἐὰν ἐπιμελῶς παρατηρήσωσιν οἱ μοναχοὶ φράτορες, θέλουν μάθῃ, ὅτι μέρος περισσότερον τούτων δαπανᾶται εἰς περίθαλψιν, διατροφὴν ἀγωγίμων καὶ ναύλων πολλάκις τῶν πενεστέρων προσκυνητῶν. Οὕτω δι' ἐλεημοσυνῶν ᾠκονόμησεν ἀπ' ἀρχῆς ὁ Χριστὸς τὴν συντήρησιν τῆς Πόλεως αὐτοῦ. Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν Χαλίφων καὶ τῶν

μετ' αὐτοὺς ἐβοήθουν τῇ Ἱερουσαλὴμ οἱ ἀείμνηστοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως Αὐτοκράτορες, καθὼς καὶ οἱ τῆς Εὐρώπης Καθολικοὶ ἡγεμόνες δὲν ἔπαυσαν ἀποστέλλοντες τὰς αὐτῶν βοηθείας πρὸς τοὺς φραγκισκάνους.

Μετὰ δὲ τὰς περὶ τῶν Γραικῶν προσκυνητῶν τερατολογίας του, τάττει ὡς δευτέραν ζήτησιν ὁ Λιβελλογράφος τὴν περὶ τῆς Ἀποκαθηλώσεως λέγων· ὅτι αὐτὴ ἀείποτε ἀνῆκεν εἰς τοὺς Καθολικοὺς, ὡς δεικνύεται ἐκ νομίμων ἐγγράφων, ὅτι καὶ οἱ Γραικοὶ ἔτυχον μὲν τῆς χάριτος, ἵνα θέσωσιν ἐκεῖ κανδηλέρια καὶ λυχνίας, τὴν χάριν ὅμως ταύτην ὑπέλαβον ὡς ἰδιοκτησίαν· ἀλλ' ἐὰν καὶ ἐξηρημένως ἀνήκῃ αὐτὴ εἰς τοὺς Καθολικοὺς, αὐτοὶ ὅμως δὲν θέλουν ἀφαιρέσει ταῦτα τὰ κανδηλέρια καὶ τὰς λυχνίας, ἀλλὰ θέλουν τοὺς εἰδοποιήσει, ὅτι τῆς ἐννοίας κατὰ γράμμα τῆς συνθήκης σεβασθείσης, ἐπιτρέπουσιν εἰς αὐτοὺς ταῦτα τὰ γνωρίσματα (οἷον τὰ μανουάλια) τῆς εὐλαβείας των περὶ τὴν Ἀποκαθήλωσιν, ἀλλ' ἐν συμφωνίᾳ, ὅτι ἡ ἄδεια νὰ ἀνανεοῦται κατ' ἔτος, καὶ ὅτι θέλει παύσει κατὰ πρώτην πρᾶξιν παραβιάσεως.

Ἀπάντησις.

Ὅτι καὶ ὁ Ναὸς ὅλος τῆς Ἀναστάσεως καὶ ἡ Ἀποκαθήλωσις ὑπῆρχον ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἐπ' αὐτῶν

τῶν Χαλίφων καὶ ἐπὶ τῶν Βασιλέων ἑπομένως τῆς Αἰγύπτου καὶ Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐπ᾽ αὐτοῦ τοῦ Πορθητοῦ ταύτης Σουλτὰν Σελὴμ, τοῦ ῥητῶς εἰς τὸ αὐτοῦ Χὰτ Σσερὶφ καλοῦντος αὐτὴν Μιγτεσὰλ, καθὼς καὶ ἐπὶ τῶν ἐφεξῆς Ὀθωμανῶν Αὐτοκρατόρων, κατοχὴ νόμιμος ὅλως τῶν Γραικῶν, τρανῶς καὶ ὁμολογουμένως καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων καὶ ἐκ τοσούτων ὑψηλῶν ἐγγράφων τοῦτο εἶναι δεδειγμένον καὶ ἀναμφισβήτητον· ἀλλὰ διότι ὕστερον (ἀείποτε ἐπὶ περιστάσεων, ὡς ἀπεδείχθη) ἐνέδωκεν ἡ Σουλτανικὴ μεγαλειότης εἰς τὰς ἱκεσίας, καὶ κατ᾽ ἔλεος ἐπέτρεψε δι᾽ ὁρισμοῦ τὴν χρῆσιν καὶ τῆς Ἀποκαθηλώσεως εἰς τοὺς Λατίνους καλογήρους, ἐν τίνι οὖν λόγῳ ὁ Λιβελλογράφος ἀναλαμβάνει καὶ δικαίωμα ἰδιοκτησίας, μετατρέπει πονηρευόμενος τὰς τοιαύτας κατὰ φιλίαν καὶ εὐεργεσίαν Σουλτανικὰς δι᾽ ὁρισμῶν ὑποχωρήσεις εἰς μόνην ἁπλῆν χρῆσιν προσκυνήσεως καὶ ἐκτελέσεως τῶν ἐθίμων, καὶ οὐδέποτε εἰς ἰδιοκτησίαν, εἰς κατ᾽ ἰδέαν συνθήκας, καὶ τερατευόμενος, αὐτοχειροτονεῖ τοὺς μοναχοφράτορας, ὡς ἀπολύτους κυρίους καὶ τῆς Ἀποκαθηλώσεως, καὶ ἐπιτάττοντας συμφωνίας ἐνιαυσίους, ἄδειαν εἰς προσκύνησιν καὶ φωταγωγίαν περὶ ταύτην, καὶ παῦσιν αὖθις ταύτης κατ᾽ ἀρέσκειαν; Τῷ ὄντι, καθὼς παράδοξος ἡ τοιαύτη οἰκειοποίησις, οὕτως ἀλλόκοτος καὶ ἡ προτεινομένη συμφωνία καὶ ἄδεια. Τίς δὲ

τῶν νομίμων προγονικῶν Ἱεροϊδρυμάτων καὶ τῶν Σεβασμάτων τῶν Γραικῶν, διὰ μόνην τὴν χορηγηθεῖσαν ἐξ εὐεργεσίας Σουλτανικῆς ἁπλῆν χρῆσιν, κατέστησεν αὐτοὺς καὶ ἰδιοκτήτας καὶ αὐτάρχας τῶν ἁγίων τόπων; μόνοι οἱ συλλαβόντες τὴν ἀδικίαν, καὶ τεκόντες τὴν ἀνομίαν τῆς ἁρπαγῆς ἱερεῖς Θεοῦ φραγκισκάνοι, οἱ συνεσταλμένοι οὗτοι καὶ τεταπεινωμένοι ἐπὶ Μαμλούκων, καὶ θρασεῖς ἑπομένως πρὸς ἐπεμβάσεις, ἐξ ἀντιζηλίας καὶ φθόνου, καὶ σφετερισμοὺς γενόμενοι, οἵτινες καὶ τὸ πρῶτον βῆμα, ὃ πρὸς ἁρπαγὴν ἐξέτειναν, ἦν τὸ πρὸς ταύτην τὴν Ἀποκαθήλωσιν τῷ 1536 ἔτει, ὡς ἐῤῥέθη ἀνωτέρω.

Ὡς πρὸς τὴν περὶ τάφων συζήτησιν, γελοῖον, τὸ νὰ πιστεύῃ ὁ Λιβελλογράφος, ὅτι ἡ τῶν νεκρῶν τέφρα ἔχει προνόμιον κληρονομίας καὶ ἰδιοκτησίας δικαίωμα, ὡς ὁ καλὸς αὐτὸς, ἤδη γενόμενος παπᾶς, καὶ μετὰ τῶν Λαζαριστῶν συνταχθεὶς εἰς τὸ κατὰ τοῦ Βοσπόρου χωρίον Βεβέκι, Εὐγένειος Βορὲ διατείνεται. (1)

(1) Ἐπὶ τῆς δόλῳ καὶ ἀπάτῃ κατὰ τὸ **1204** ἔτος ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων τῶν ὡς πειναλέων γυπῶν ἐπιπεσόντων, ὡς ἐπ᾽ ἄλλο πτῶμα, ἐπὶ τὰ πλούτη ταύτης, καὶ λεηλατησάντων Βανδαλικῶς ἅπαντα, ἐκ τῶν γενομένων παρ᾽ αὐτῶν Βασιλέων, Ἐνρῖκος ὁ τοῦ Βαλδουίνου αὐτάδελφος ὁ αὐτὸν διαδεξάμενος, ἀποθανὼν τῷ **1216** ἔτει ἐνταφιάσθη αὐτός τε καὶ ἡ τούτου Βασιλὶς Σύζυγος ἔνδον τοῦ Ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὧν οἱ τάφοι σταντο μέχρι τῆς ὑπὸ Ὀθωμανῶν ἁλώσεως, καὶ ἄλλοι ὡσαύτως Πρίγκιπες Γάλλοι εἰς ἄλλους ἐπισήμους Ναοὺς τῆς πόλεως ταύτης ἐτάφησαν. Ἀλλ᾽ ἐὰν αὐτοὶ οἱ Ναοὶ εὑρίσκοντο εἰς τὴν κατοχὴν εἰσέτι τῶν Γραικῶν, κατὰ τὴν μαγικὴν ἀπόῤῥητον δύναμιν, τὴν ὁποίαν ὁ Βορὲ καὶ οἱ Φραγκισκάνοι ἀποδιδοα-

Τέταρτον ζήτημα προβάλλει τὸ περὶ τῶν ἑπτὰ στοῶν τῆς Δεσποίνης Μαριὰμ λεγομένων, περὶ ὧν ἀρκούντως ἐξεφράσθημεν ἀνωτέρω, καθώσπερ καὶ περὶ τοῦ ἐν Γεθσημανῇ μνήματος τῆς Θεοτόκου, τὸ ὁποῖον ὡς πέμπτον ζήτημα προτείνει.

Ἡ μεγάλη Ἐκκλησία τῆς Βηθλεὲμ πρόκειται ὡς ἕκτη αὐτοῦ ζήτησις· Ἡμεῖς, λέγει, ἐξηγούμεθα ἐνταῦθα πλατύτερον, διότι ἡ συνέχεια τῶν ἁρπαγῶν αὐτῆς εἶναι πλέον αἰσθαντική· ὁ δὲ κλαπεὶς ἀστὴρ ἐν τῷ Σπηλαίῳ τῆς Γεννήσεως παρὰ τῶν Γραικῶν διήγειρε νέαν διαμάχην. Τὰ ὑπὲρ τῶν Καθολικῶν μοναχῶν ἔγγραφα (τῶν ἐπιτρεψάντων ἐπισκευὰς) εἶναι πάμπολλα· κατὰ μὲν τὸ 600 ἔτος τοῦ Χισζρὲ (1203) ὁ Σουλτὰν Ἐσρὲφ δέδωκε πρὸς τοὺς φράγκους μοναχοὺς τὴν εἰς ἐπισκευὴν τῆς

σιν εἰς τὴν τέφραν τῶν νεκρῶν, ἤθελον, βέβαια, ὑψώσει κραυγὰς, ἐκζητοῦντες, δικαιώματι τῆς κόνεως τῶν νεκρῶν, καὶ τέφρας, καὶ τὴν ἁγίαν Σοφίαν καὶ τοὺς λοιποὺς Ναοὺς, ὡς ἰδιοκτησίαν αὐτῶν. Πόσοι ἐπίσημοι τὸ γένος μεγάλοι ἄνδρες τῶν Ἄγγλων καὶ πολεμικοὶ καὶ διπλομάται ἐνταφιάσθησαν καὶ ἐπὶ τῆς σταυροφορίας, εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀλλαχοῦ, ἐσχάτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς εἰς Αἴγυπτον ἐκστρατείας τῶν Γάλλων, φονευθέντες Ἄγγλοι στρατηγοὶ καὶ ταφέντες εἰς τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Πατριαρχικὸν τοῦ Ἀλεξανδρείας Ναὸν τοῦ Ἁγίου Σάββα, καὶ τοσοῦτοι Πρόξενοι εἰς τὸν κατὰ τὰς ἁλικὰς τῆς νήσου Κύπρου Ναὸν Γραικικὸν τοῦ Ἁγίου Λαζάρου, ἔτι δὲ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πλησίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως νῆσον τῆς Χάλκης ἐν τῷ ἐκεῖσε μοναστηρίῳ τῆς Παναγίας ὁρᾶται ὁ τάφος τοῦ τῆς Βασιλίσσης Ἐλισάβετ Πρέσβεως παρὰ τῇ ὑψηλῇ Πύλῃ Ἐδουάρδου Βάρδωνος, τελευτήσαντος τῷ 1597 ἔτει. Ἀλλ᾽ οὐδεὶς τῶν Βρετανῶν συνέλαβέ ποτε τὴν παράδοξον ἰδέαν καὶ νὰ φρονήσῃ, ὅτι ἡ ἐν μνήμασι τέφρα καὶ κόνις τῶν ὁμοπατρίων αὐτῶν Ἀλβιώνων, κέκτηται ἀπόρρητον δύναμιν ἰδιοκτησίας καὶ τῆς γῆς ἐκείνης, καὶ αὐτοῦ τοῦ Ναοῦ, ἐν ᾧ αὐτὴ κεῖται.

Ἐκκλησίας ἄδειαν: κατὰ δὲ τὸ 610—1213, ὁ Σουλτὰν Ὄμαρ ἐπιτρέπει τὴν ἐπισκευὴν τῆς ἐν τῷ Σπηλαίῳ Φάτνης: κατὰ δὲ τὸ 676—1277, ὁ Σουλτὰν Ἀχμὲτ Ἐσρὲφ ἐκδίδει διαταγὴν μαρτυροῦσαν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Βηθλεὲμ, τὸ Σπήλαιον τῆς Γεννήσεως, ὡσαύτως καὶ αὐτὸς ὁ τάφος ὁ ἅγιος, τὰ οἰκήματα, τὸ ἥμισυ τοῦ Γολγοθᾶ, καὶ τὸ ὑποκάτω τούτου μέρος, ἀνήκουν εἰς τοὺς μοναχοὺς φράγκους· ὅτι δὲν ὑποχρεοῦνται νὰ ἀνοίγωσι τὰ μοναστήρια αὐτῶν καὶ τὰς Ἐκκλησίας (ἐννοεῖ εἰς τὰ ἄλλα Γένη), καὶ ὅτι δύνανται νὰ ἐπισκευάζωσι, καὶ νὰ κατασκευάζωσιν οἶνον: κατὰ δὲ τὸ 720—1310, ὁ Σουλτὰν Ἀχμὲτ Βαρκοὺτ (γράφε Βαρκοὺκ) εὐκολύνει τὴν ἐπισκευὴν ταύτης τῆς Ἐκκλησίας· (ἀναφέρει ἔτι καὶ δύω ἄλλους Σουλτάνους 720—1310, καὶ 850—1446, ἀσήμαντά τινα διατάττοντας). Προσέτι ἀναφέρει Θωμαζέλον τινὰ ἐκ Νεαπόλεως, ἀνακαινίσαντα κατὰ τὸ 1478 ἔτος, τὴν τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας τῆς Βηθλεὲμ ξυλίνην ὀροφὴν καὶ καλύψαντα ταύτην μὲ μόλυβδον, σωζομένην, λέγει, μέχρι τῆς δε.

Ἀπάντησις.

Ἡ συνέχεια τῶν ἁρπαγῶν λέγει· οὐχὶ ὅμως ὡς ἐκλαμβάνει ταύτην γενομένην ὑπὸ τῶν Γραικῶν, ἀλλ' ἐκ

τοῦ ἐναντίου ὑπὸ τῶν μοναχοφρατόρων. Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν Μαμλούκων, τοὺς Γεωργιανοὺς μοναχούς, ὡς κεκτημένους τὴν ἰσχυρὰν αὐτῶν προστασίαν διὰ τοὺς συντεταγμένους μετ' ἐκείνων καὶ ἀξιώματα ἔχοντας ὁμοπατρίους αὐτῶν Γεωργιανούς, οἱ Γραικοὶ εἶχον θερμοὺς ὑπερασπιστὰς ὑπὲρ τῶν ἁγίων τόπων· οἱ δὲ φραγκισκάνοι, ὡς συνεσταλμένοι τότε καὶ ἀδύναμοι, κατὰ χάριν τὴν Σιὼν οἰκοῦντες, καὶ ὑποχωρούμενοι ὡς χριστιανοὶ καὶ ἱερεῖς εἰς τὰς ἱεροπραξίας, ἐξηρκοῦντο καὶ ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως καὶ ἐν Βηθλεὲμ λειτουργοῦντες· πότε δὲ μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς ὑστάτης τῶν Μαμλούκων Σιρκασίων δυναστείας, ἤρξαντο, ἐνθαῤῥυνθέντες, τὰς ἐπιθέσεις καὶ ἁρπαγάς, τοῦτο ἐναργέστατα πολλαχῶς ἀπεδείχθη. Τοὺς δὲ ὁρισμούς, τοὺς ὁποίους ὡς δεῖγμα προβάλλει τῆς εἰς Βηθλεὲμ νομιζομένης τῶν Λατίνων μοναχῶν ἰδιοκτησίας, ἐξελέγχονται καὶ αὐτοί, ὡς παράγραπτοι, παρεφθαρμένοι, νόθοι καὶ ἀμφίβολοι, διὸ καὶ ἡ πολλὴ ματαιότης καὶ πονηρία, τούτων τῶν δυτικῶν μοναχῶν, ἡ ἀφορῶσα πρὸς πίστωσιν καὶ βεβαίωσιν τῶν μὴ εἰδότων καὶ φρονούντων τὴν τούτων ὕπαρξιν ἐν Ἱερουσαλὴμ, ὡς ἀρχαίαν δῆθεν ἀρχαιοτάτην, ματαιοῦνται. Κατὰ μὲν τὸ ἔτος 600—1203, δὲν ἐδέσποζεν Ἐσρὲφ Σουλτάνος ἐν Αἰγύπτῳ, ἀλλὰ μετὰ δεκαπέντε χρόνους τῆς ὑπὸ τοῦ Σελλαχιδὶν τῷ 1188 ἔτει ἐκπορθήσεως τῆς

Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς γενικῆς ἐν αὐτῇ σφαγῆς τῶν δυτικῶν, ἐσουλτάνευεν ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ τούτου ἀδελφὸς Μέλεκ Ἀδὶλ ἢ Σαλὴχ Νιτζεμουδὶν, ὁ καὶ διαβιώσας ἀπὸ τοῦ 596 μέχρι τοῦ 615 χισζρὲ (1218)· ἐν δὲ τούτῳ τῷ διαστήματι, συμπεριλαμβάνεται, κατὰ τὴν πεπλασμένην χρονολογίαν 610—1213, ὁ ὑποτιθέμενος Σουλτάνος Ὄμαρ, ὁ ἐπιτρέψας δῆθεν τὴν ἐπισκευὴν τῆς Φάτνης· Ὁ δὲ Ἀχμὲτ Ἐσρὲφ, ὁ μαρτυρῶν δι' ὁρισμοῦ τά τε ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως, ὡς ἀνήκοντα τάχα εἰς τοὺς μοναχοὺς φράγκους, δὲν ἐδέσποζεν ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τὴν νενοθευμένην ἐποχὴν εἰς τὸ ἔτος 676—1277, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ 832—1428, μέχρι τοῦ 842—1444· ὡσαύτως καὶ ὁ εὐκολύνας τὴν ἄδειαν πρὸς ἐπισκευὴν τῆς ἐν Βηθλεὲμ Ἐκκλησίας, ὡς δῆθεν Σουλτανεύων κατὰ τὸ ἔτος 1310—720 Ἀχμὲτ Βαρκοὺκ, ἀλλ' αὐτὸς εἶναι ὁ καταργήσας τὸ Δεβλὲτ Τουρκιγιὲ, τὴν τῶν Βαχαριτῶν δυναστείαν, καὶ ἀνταποκαταστήσας τὸ Δεβλὲτ Σζερακισὲ, τὴν τῶν Σιρκασίων Βασιλείαν, καὶ ἀνακηρυχθεὶς πρῶτος ταύτης Μέλεκ, Βασιλεὺς Αἰγύπτου 784—1382, βασιλεύσας ἄχρι τοῦ 801—1398. Περὶ δὲ τοῦ οὗ λέγει Τομαζέλου τοῦ ἀνακαινίσαντος τὴν τῆς Ἐκκλησίας ταύτης ὀροφὴν, καὶ καλύψαντος, ὡς πρώτου δῆθεν, μὲ πλάκας μολύβδου ταύτην, ὅς τις καὶ ἐπαινεῖ τὸ ἔργον ὡς θαυμάσιον· πρὸς

ματαίωσιν τῶν τοιούτων κομπασμάτων, ἐκθέτομεν τὰ ἐξ ἀρχῆς περὶ τοῦ Ναοῦ τούτου. Τὰ μὲν πρῶτα τούτου θεμέλια κατέβαλεν ἡ μακαρία Ἑλένη, ἀνεγείρασα αὐτὸν μικρόν. Εἶτα δὲ ὁ φιλόκοσμος μέγας Ἰουστινιανὸς ἀνέκτισεν αὐτὸν κατ' εὖρος καὶ μῆκος λαμπρότατα κατὰ τὸ νῦν ὁρώμενον σχῆμα δρομικὸν, ἄνευ θόλου ἄνωθεν, ἐκ ξύλων, στηριζομένης τῆς ἐκτεταμένης στέγης ὑπὸ δύω σειρῶν κολωνῶν μεγάλων, ἀνὰ εἰκοσιπέντε ἐξ ἑκατέρου μέρους, τὰς ὁποίας ἐκ τῶν πέριξ ὀρέων τῆς Βηθλεὲμ λατομήσας ὁλομελεῖς μετέφερε καὶ ἔστησεν· ἐκάλυψε δὲ καὶ τὸν Ναὸν μὲ πλάκας μολύβδου· (τοιοῦτος δὲ ἦτον κατὰ τὸ μόρφωμα ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ποτὲ Ναὸς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων· τοιοῦτος δὲ εἶναι καὶ ὁ ἐν τῷ Μοναστηρίῳ τοῦ Σιναίου Ὄρους Ναὸς, κτισθέντες ἀμφότεροι παρ' αὐτοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ). Ἐκαλλώπισε δὲ καὶ τὸ ἔξωθεν τούτου τοῦ ἐν Βηθλεὲμ Ναοῦ μὲ προπύλαια θαυμάσια, καὶ πλατύτατον Προαύλιον διὰ Κολωνῶν περιστοιχούμενον, καὶ διαιρούμενον εἰς δύω ἡμικύκλια, εἰς τὰ ὁποῖα ᾠκοδόμησε δύω Ξενῶνας, τὸν μὲν διὰ τοὺς προσκυνητὰς, τὸν δὲ πρὸς ἀνάπαυσιν τῶν πτωχῶν ἀσθενῶν (Προκόπιος ὁ Ἱστορικὸς ἐν τῷ περὶ κτισμάτων Ἰουστινιανοῦ). Ὅλον δὲ τὸ Προαύλιον καὶ ὁ Ναὸς κάτωθεν κατεσκευάσθη διὰ θόλων, ὡς δεξαμενὴ τῶν ὑδάτων. Πάντα τὰ πρὸ τοῦ Ναοῦ οἰκοδομήματα κα-

τεστράφησαν ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ τῶν ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων οἰκοδομῶν τὰ ἐρείπια φαίνονται μέχρι τούτου, ὁ δὲ Ναὸς διεσώθη καὶ ἵσταται· χάρις δὲ κατὰ τοῦτο εἰς τὴν ἔνθερμον φροντίδα τῶν ἀοιδίμων Αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἵτινες οὐ διέλιπον καὶ δι' ἀνοικοδομῶν καὶ χορηγιῶν νὰ ἐπισκέπτωνται τοὺς ἱεροὺς τόπους, καὶ ἐκ τούτων ἡ φροντὶς τοῦ Αὐτοκράτορος Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ ἐμφαίνεται φιλοτιμοτέρα, ὅςτις καὶ τὸν Ναὸν καὶ τὸ Σπήλαιον τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀνεκαίνισε, καὶ τὰς τοῦ ἱεροῦ βήματος ἀψίδας διὰ λαμπροῦ μοσίου ἐξιστόρησε, τοῦ ὁποίου τὸ καταγεγραμμένον αὐτόσε διὰ μοσίου ὄνομα, διαιωνίζει τὴν μνήμην τοῦ τὸν μέγαν καὶ ἀξιοθέατον τοῦτον Ναὸν ἀνοικοδομήσαντος καὶ ἀπὸ τῆς πτώσεως διασώσαντος, καὶ πότε; ἐπ' αὐτῶν τῶν σταυροφόρων τῶν οὐδὲν ἄλλο εἰς τὴν γῆν τὴν ἁγίαν παραλειψάντων, εἰμὴ τὴν σποδὸν τῶν νεκρῶν αὐτῶν, ἣν καὶ μόνον οἱ δυτικοὶ αὐτοὶ μοναχοὶ ἀναταράττοντες προβάλλουσιν ὡς δικαίωμα τῆς δῆθεν εἰς τοὺς ἁγίους τόπους ἰδιοκτησίας των.

Ἑπομένως κατὰ τὸ 1348 ἔτος, ὁ Αὐτοκράτωρ Καντακουζηνὸς πολλὴν πρόνοιαν περὶ τῶν ἁγίων τόπων ἐπεδείξατο ἀποστείλας τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Λάζαρον καὶ Πρέσβυν μετὰ γράμματος πρὸς τὸν τότε ἐκ τῶν Βαχαριτῶν Μαμλούκων Σουλτανεύοντα ἐν Αἰ-

γύπτῳ Νασρεδὶν Χασὰν, συναπέστειλε μετὰ τοῦ Πρέσβεως καὶ χορηγίας πρὸς ἐπισκευὴν μερῶν τινων τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως καὶ τοῦ τῆς Βηθλεέμ. Καὶ πάλιν φθαρείσης τῆς κεκαλυμμένης μὲ μόλυβδον ξυλίνης τοῦ Ναοῦ ὀροφῆς, κατὰ τὸ 1435 ἔτος, ἡ μεγαλοδωρία τοῦ Τραπεζουντίων Βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ταύτην ἀνεκαίνισε.

Μετὰ δὲ ἕνα αἰῶνα καὶ περαιτέρω, διὰ Σουλτανικοῦ ὁρισμοῦ ἐκδοθέντος, κατὰ τὴν μαρτυρικὴν παράστασιν τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις κριτοῦ Ἀπδουραχμὰν, κατὰ τὸ 968—1561 ἔτος, ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Γερμανὸς τὰ καταπεσόντα τότε ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, τὸ ἐπὶ τῆς Πύλης πρὸς νότον τῆς ἐν Βηθλεὲμ Ἐκκλησίας, ἐπίσης καὶ τὸ ἐπὶ τῆς τοῦ Σπηλαίου ἀρχαίας ἀψίδος, τρία ταῦτα ἐκ λίθων διαφράγματα τῶν τοίχων φιλοτίμως ἀνῳκοδόμησε. Σαθρωθεῖσαν δὲ πάλιν ὑπὸ βροχῶν τὴν ξυλίνην ῥηθεῖσαν κεκαλυμμένην μὲ μόλυβδον στέγην τοῦ μεγάλου Ναοῦ, δι᾽ ὑψηλοῦ ὁρισμοῦ ἐπεσκεύασε κατὰ τὸ 1672 ἔτος ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Δοσίθεος, ὅστις καὶ τοὺς τοίχους τοῦ Ναοῦ ἀνεκαίνισε, καὶ τὰς θυρίδας κεκλεισμένας οὔσας ἠνέῳξε. Καὶ αὖθις κατὰ τὸ ἔτος 1101—1689, δι᾽ ὁρισμοῦ τοῦ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν τοῦ Β΄. ἐπεσκευάσθησαν ἥ τε στέγη τοῦ ἐν Βηθλεὲμ μεγάλου Ναοῦ καὶ μᾶλλον αἱ Πλάκες τοῦ μο-

λύβδου. Καὶ πάλιν κατὰ τὸ ἔτος 1179—1765, δι' ἀδείας τοῦ Κριτοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ Μωχαμὲτ, ἐπεσκευάσθη ὁ ἐπὶ τοῦ Ναοῦ τούτου μόλυβδος· καὶ αὖθις πρό τινων χρόνων φροντὶς ἐγένετο παρὰ Γραικῶν καὶ περὶ τῆς ὀροφῆς, καὶ τῶν ἐπ' αὐτῆς ἐκ μολύβδου Πλακῶν. Ὥςε ὅλα ταῦτα, καὶ αἱ διασωζόμεναι κατά τινα ἔτι μέρη τῶν κολωνῶν ἱερογραφίαι, καὶ αὐτὴ ἡ εἰς τὸ ἀρχαῖον μαρμάρινον ἐν τῷ ναῷ βαπτιστήριον Ἑλληνικὴ ἐπιγραφὴ, μαρτυροῦσι τρανῶς προγονικὸν ἡμῶν τὸ Κτίριον ὅλον μετὰ τοῦ Σπηλαίου καὶ τῆς περιοχῆς αὐτοῦ, καὶ οὐχὶ τῶν ξένων μοναστῶν τῶν ἀπὸ Δύσεως.

Ὅτι δὲ, ὡς λέγει ὁ φυλλαδιογράφος, ὁ τοῦ Σουλτὰν Ἀχμὲτ τοῦ Α΄. ὁρισμὸς φανερώνει τὴν ἰδιοκτησίαν τῶν μοναστῶν Λατίνων, ὡς δῆθεν προγενεστέραν τῆς ὑπὸ τοῦ Ὄμερ Χαττὰπ καταχτήσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ, τοῦτο οὐ μόνον ἀπίστευτον, ἀλλὰ καὶ γελοῖον, διότι καὶ αὐτὰ τὰ Ἀραβικὰ καὶ τὰ Ὀθωμανικὰ χρονικὰ μαρτυροῦσιν, ὅτι ἡ Ἱερουσαλὴμ ὑπέκειτο τῷ 636 ἔτει εἰς τοὺς Αὐτοκράτορας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ὅτι παρὰ Γραικῶν ταύτην ὁ ῥηθεὶς Χαλίφης παρέλαβε, καὶ οὐ παρὰ Λατίνων. Ὅθεν καὶ μάταιον τὸ νὰ φαντάζηται, καὶ κατὰ τοὺς τότε αἰῶνας, ἀνυπάρκτους τοιαύτας Λατίνων μοναχῶν ὑπάρξεις καὶ ἰδιοκτησίας.

Τὸ δὲ κατὰ τὸ 1621 ἔτος τοῦ Σουλτὰν Ὀσμὰν διά-

ταγμα, τὸ ὁποῖον ὁ ῥηθεὶς ἀναφέρει, ἐξεδόθη παρα τοῦ τότε μεγάλου Βεζύρη Ἀλῆ Πασᾶ δυνάμει χρημάτων, ὅςτις ἦτον ἡ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ψυχὴ, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, τῆς Πόρτας. Ὁ χρυσὸς, καὶ οὐδὲν ἄλλο, εἰμὴ ὁ χρυσὸς, κατὰ τὴν ἱστορίαν, τοιοῦτος ἦτον ὁ τῆς διοικήσεως μοχλὸς τοῦ ἀπλήστου τούτου ἀνθρώπου· ὁ Ἀλῆς οὐδὲν εἰς κανένα πρὸς χάριν παρεχώρει, εἰμὴ εἰς τὸν χρυσόν.

Ὁ Λιβελλογράφος ἀναφέρει καὶ ἕτερον ὁρισμὸν τοῦ αὐτοῦ Σουλτάνου Ὀσμὰν, ὡς ἐκδοθέντα περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως δῆθεν κατὰ τὸ 1034—1625· ψεῦδος, διότι ὁ ῥηθεὶς Σουλτάνος νέος ἔτι τὴν ἡλικίαν ἀνηλεῶς ἐθανατώθη παρὰ τῶν Γιανιτσάρων κατὰ τὸ 1031, Ῥετζὲπ 9—1622 Μαΐου 20. Ἑπομένως ἀναφέρει αὐτὸς ὡσαύτως τόν τε κατὰ τὸ 1036—1627 ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν Μουρὰτ ὁρισμὸν, καὶ τὸν κατὰ τὸ 1041—1632 ὑπὲρ τῶν φραγκισκάνων καὶ τῆς Βηθλεέμ· ἀλλὰ κατὰ τὸ 1043—1634, ὁ δόλος, ἐπάγει λέγων, θριαμβεύσας κατώρθωσε τὸ κατὰ τὸ ἔτος αὐτὸ ἐκδοθὲν Αὐτόγραφον ὑπὲρ Γραικῶν, τὸ ὁποῖον ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν· τοῦτο δὲ δι' ἑτέρου αὐτογράφου, λέγει, κατὰ τὸ 1045—1636, ἀνετράπη, ἀποκατασταθέντων αὖθις τῶν φραγκισκάνων εἰς τὰ ἁρπαγέντα αὐτῶν δικαιώματα. Καὶ περὶ τούτου εἰπώθη ἀνωτέρω κατ' ἔκτασιν τὸ,

ἐκ ποίας ἀπάτης τοῦ Βεζύρη Παϊρὰμ Πασᾶ ὁ τοιοῦτος ὁρισμὸς ἐξεδόθη. Ἡ δὲ ὑψηλὴ Πύλη, ἔπειτα ἐπιφέρει, ἢ ἀπατηθεῖσα, ἢ κερδηθεῖσα, τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Βηθλεὲμ πρὸς τοὺς Γραικοὺς ἀπέδωκεν. Ἐννοεῖ αὐτὸς τὸ κατὰ τὸ 1037, Τζεματζιοὺλ ἐβέλ, 1628 κατὰ Σεπτέμβριον, ἐκδοθὲν Χάττι-Σσερὶφ ὑπὲρ ἐπιστροφῆς τῶν ἁγίων τόπων πρὸς τοὺς Γραικοὺς, τὸ ὁποῖον ἐξελέγχον τὸν δόλον, λέγει· ὅτι ἐπ' ἀκριβείᾳ ἐξετασθείσης τῆς ὑποθέσεως παρά τε τοῦ Σσεχου-Ισλὰμ Γιαγιὰ καὶ τῶν ὑπερτάτων τοῦ τε Βεζύρη καὶ τῶν Καζασκέριδων, ἐναπεδείχθη, ὅτι ὅλοι οἱ ἅγιοι τόποι, τοὺς ὁποίους ῥητῶς ἀναφέρει, ἀρχαιόθεν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τοῦ Ὄμερ-Χαττὰπ ἦσαν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Γραικῶν, καὶ ὅτι τούτου γνωσθέντος, ἐγένετο παρὰ τῶν ῥηθέντων κριτῶν ἡ νομικὴ ἀπόφασις, καὶ ἡ αὐτοῦ ἐπομένως Σουλτανικὴ ἐπιταγὴ τῆς περὶ τῶν ὧν ἀφήρπασαν προσκυνημάτων οἱ φράγκοι ἀπάτῃ, βίᾳ καὶ δυναστείᾳ (οὕτω ῥητῶς) ἐπιστροφῆς. Τὸ θέσπισμα αὐτὸ ἰδίᾳ χειρὶ τοῦ Σουλτάνου φέρει τοιαύτην ἀπότομον ἐπιταγὴν πρὸς τὸν διοικητὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ· « κατὰ τὸν ἱερόν μου ὁρισμὸν ἐνέρ-
» γησον, ἄλλως δὲ ποιήσας, κόπτω τὴν κεφαλήν σου,
» οὕτως ἤξευρε ». Τοῦτο δὲ τὸ θέσπισμα, ὡς ἀνατρεπτικὸν τῶν κατὰ φαντασίαν ὑποτιθεμένων δικαιωμάτων τῶν μοναστῶν Λατίνων, καὶ ἐκδηλωτικὸν τῆς ἀείποτε

κατὰ βίαν τῶν κατὰ καιροὺς Πρέσβεων ἐκδόσεως ὁρισμῶν πρὸς ἀφαίρεσιν τῶν ἁγίων τόπων, μὴ χωνεύων ὁ Λιβελλογράφος ἐξετράπη, ὡς ἐῤῥέθη, εἰς αἰσχρὰς ὕβρεις κατὰ Γραικῶν.

Ὁ φυλλαδιογράφος λέγει καὶ ἐπαναλέγει τὰ αὐτὰ περὶ τῆς Βηθλεὲμ καὶ τοῦ μεγάλου Ναοῦ, ὅτι ἀφέθη παρὰ Γραικῶν εἰς τὸ νὰ παίζωσιν ἐν αὐτῷ οἱ παῖδες τῆς Σχολῆς, καὶ νὰ κοιμῶνται, ὡς εἰς ἄλλο καπηλεῖον, οἱ προσκυνηταὶ Γραικοὶ μεταχειριζόμενοι μόνον τὸν χορόν. Οἱ τῶν Ἱεροσολύμων Πατριάρχαι πρὸ χρόνων πολλῶν, διότι οὔτε τοῦ καιροῦ, οὔτε τῶν πραγμάτων συγχωρούντων, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν Σουλτανικῇ ἐπιταγῇ τῆς εἰς τὸν Ναὸν τοῦτον ὡραίας ὀρθομαρμαρώσεως, καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους μαρμάρων καὶ μετακομισθέντων, ἠναγκάσθησαν νὰ διαχωρίσωσι κατὰ τοὺς χοροὺς τὸν Ναὸν καὶ νὰ διαφράξωσι, τοὺς δὲ χοροὺς τούτους κατέστησαν ἐκκλησίαν μετὰ τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου, τοῦ ἐπάνω τοῦ Σπηλαίου κειμένου. Οἱ δὲ Καθολικοί, λέγει ὁ Λιβελλογράφος, στενοχωροῦνται εἰς τὴν πλησίον αὐτῶν Ἐκκλησίαν ὡς χαμηλὴν καὶ σκοτεινήν ἀλλ᾿ ἔχουσιν αὐτοὶ ἐκ ταύτης τῆς Ἐκκλησίας αὐτῶν τὴν εὔκολον ἐλευθέραν διάβασιν διὰ τῆς ὑπογείου αὐτόσε διόδου εἰς τὸ ἅγιον Σπήλαιον τῆς Γεννήσεως, εἰς τὸ ὁποῖον εἰσέρχονται καθ᾿ ἑκάστην λιτα-

νεύοντες, καὶ ὅτε βούλωνται, μὴ ἔχοντες ἀνάγκην ἀπὸ τοῦ Ναοῦ ἄνωθεν νὰ κατέρχωνται διὰ βαθμίδων εἰς τὸ Σπήλαιον, ὡς οἱ Γραικοὶ καὶ ἄλλοι.

Μετὰ δέ τινα καὶ ἄλλα, ἃ λέγει, βαδίζων κατὰ τὸ Σχέδιον τῶν σκοπῶν του, πρὸς ἐξερέθισιν τῶν Καθολικῶν κατὰ Γραικῶν, καὶ δεικνύων αὐτοὺς ὡς τοὺς μόνους ἀδίκους, ὡς τοὺς μόνους ἅρπαγας, τίνος; τῆς πατρῴας αὐτῶν ἰδίας κληρονομίας, τὴν ὁποίαν καὶ οἱ κατακτηταὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ σεβασθέντες, πάλιν εἰς αὐτοὺς δι' ὑψηλῶν ἐγγράφων εὐμενῶς παρεχώρησαν· τοὺς δὲ ἀπὸ δύσεως αὐτοὺς μοναχοὺς καὶ ἑτερόχθονας, τοὺς ὅτε ἐπάτησαν τὸ ἔδαφος τῆς Παλαιστίνης οὐδὲ βῆμα ποδὸς γῆς διὰ διακοσίων εἴκοσι χρόνων ἴδιον ἔχοντας, καὶ κατὰ χάριν ἑπομένως τῶν Σουλτάνων τῆς Κωνςαντινουπόλεως τέλος πάντων ἀξιωθέντας τὴν χρῆσιν ἁγίων τινῶν τόπων, πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν ἐθίμων, τὴν ὁποίαν χρῆσιν μεταπλάσαντες εἰς κυριότητα, ἠγέρθησαν κατὰ καιροὺς τῷ λόγῳ τούτῳ, καὶ ἐπέφερον τόσας καταδρομὰς ἐκζητοῦντες καὶ τοὺς λοιποὺς ἁγίους τόπους, ὡς ἰδιοκτησίαν αὐτῶν ἀνέκαθεν τάχα, πῶς δὲ Κύριε Βορὲ, μὴ κατὰ βάθος ἐρευνῶν, ἐξετάζων καὶ ἀνακρίνων τά τε τῶν Ἀράβων Βασιλέων παράγραπτα καὶ νενοθευμένα θεσπίσματα, καὶ τὴν ἔννοιαν τῶν Σουλτανικῶν ὁρισμῶν, καὶ μὴ διαχωρίζων την χρῆσιν ἀπὸ

τῆς ἰδιοκτησίας, ἀνέλαβες ὑπεράσπισιν ἀμφίβολον, καὶ πρὸς τούτοις ἀποδεικνύεις τούτους τοὺς μοναστὰς ὡς μόνους ἀπταίστους, ὡς μόνους ἀνεγκλήτους καὶ ὁσίους, καὶ συγχωρεῖς ὅλας τὰς πάλαι κατὰ καιροὺς δεδειγμένας ἐπιθέσεις καὶ ἐφόδους αὐτῶν κατὰ Γραικῶν, τῶν μόνων ἐγκληματιῶν, ὡς Σχισματικῶν, τῷ αὐτῷ ἐπίσης λόγῳ τοῦ νομιζομένου δικαιώματος, καὶ διὰ τοὺς περὶ τὸν Ναὸν τῆς Βηθλεὲμ τόπους, ὡς ἁρπαγέντας δῆθεν παρὰ Γραικῶν; τὴν δὲ πρὸ τεσσάρων χρόνων ἐπίθεσιν, καὶ τὰ ἐκ ταύτης συμβάντα, ὁ Λιβελλογράφος, ὡς μερολήπτης, παρεξηγῶν καὶ ταύτην, ἰδοὺ πῶς ἐκφράζεται.

Ἡμεῖς κατηντήσαμεν, λέγει, εἰς τὸ περὶ κλοπῆς τοῦ ἀστέρος ζήτημα, τῆς γενομένης ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Γεννήσεως τόπῳ, ὅστις εἶναι μέρος τῆς ὑπογείου Ἐκκλησίας, τῆς κειμένης ὑπὸ τὸν ἄνωθεν τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας χορόν. Δύσκολον νὰ ἐννοηθῇ, ποῖον δικαίωμα δύνανται νὰ ἔχωσιν εἴς τε τὸ ἔνδον τοῦ σπηλαίου, καὶ εἰς ταύτην τὴν ἔξω μεγάλην Ἐκκλησίαν ἄνθρωποι οἱ μὴ ἔχοντες ἄλλο τι εἰς αὐτὴν, εἰμὴ ἓν βαπτιστήριον καὶ μίαν μόνην κλίμακα ἐν αὐτῇ (1) τοιουτοτρό-

(1) Πρὸς ἀνασκευὴν τῶν ὅσων καὶ περὶ τοῦ μεγάλου τούτου ἐν Βηθλεὲμ Ναοῦ ψευδολογεῖ ὁ Λιβελλογράφος, φωνοῤῥαγῶν καθ᾽ ὅλον τὸ λοίδορον αὐτοῦ φυλλάδιον καὶ θέλων τοὺς δυτικοὺς μοναχοὺς ὡς κατόχους τῶν ἁγίων τόπων καὶ

πως δὲ ἐπέτυχον πλέον δυσκόλως νὰ εἰσχωρήσωσιν εἰς αὐτὸ τὸ Σπήλαιον, καὶ τοῦτο, εἰμὴ συμφώνως μετὰ

πρὸ τῶν σταυροφοριῶν, ἀντιτιθέμεθα ὅσα ἐκθέτει ὁ ἐκ τοῦ τάγματος τῶν αὐτῶν Φραγκισκάνων Πάδρε Βερναδῖνος (ὃν καὶ ὁ Λιβελλογράφος ἀναφέρει) ἐν τῷ Συγγράμματι αὐτοῦ, τὸ ἐν Φλωρεντίᾳ τυπωθὲν κατὰ τὸ **1620** ἔτος, καὶ πραγματευόμενον περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις ἱερῶν Κτιρίων· εἰς τὸ προοίμιον τοῦ Συγγράμματός του Ἰταλιστὶ, λέγει αὐτὸς, ὅτι ἐφάνη αὐτῷ πρόσφορον νὰ γνωστοποιήσῃ πότε οἱ Φραγκισκάνοι κατέσχον τοὺς ἁγίους τόπους, περὶ οὗ καὶ ἐπάγει, ὅτι ἐκ τῶν Φραγκισκάνων Ῥογέρος τις κατὰ τὸ **1332** ἔτος, σταλεὶς ἐκ τῆς Ῥώμης, λέγουσι, (dicesi) ἐπέτυχε τοῦ νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ Σουλτάνου τὴν ἁγίαν Σιών· καὶ ὅτι τοῦτο λέγουσι τὰ χρονικὰ, τὰ λεγόμενα ἀρχαῖα· (questo dicono le chroniche che **chiamano antiche**)· ἀλλὰ τὸ ἀληθὲς εἶναι, λέγει, (ma la verita è) (ἀλλ' ὁποία ἀλήθεια εἰς τοιαύτας ἀσυστάτους καὶ ὑπόπτους ἐκφράσεις, καὶ ποίαν πίστιν δυνάμεθα νὰ δώσωμεν εἰς τοιαύτας ἀσυμφώνους καὶ ἀμφιβόλους παραδόσεις τῶν Λατίνων καλογήρων) ὅτι ὁ Ῥοβέρος Βασιλεὺς τῆς Σικελίας καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Σάνσια ἔστειλαν πλούσια δῶρα πρὸς τὸν τῆς Αἰγύπτου Σουλτάνον (τὸν ἀείποτε αὐτὸν ἄδηλον καὶ ἀκατονόμαστον), καὶ ἐπέτυχον τοῦ νὰ κατοικήσωσιν οἱ ἀδελφοὶ μινορῖται (τουτέστιν οἱ Φραγκισκάνοι) διὰ παντὸς καὶ νὰ λειτουργῶσιν εἰς τὴν ἁγίαν Σιών. καὶ ταῦτα μὲν ὁ Πάδρε Βερναδῖνος κατὰ τὸ χρονικὸν τῶν Φραγκισκάνων τὸ λεγόμενον ἀρχαῖον (che chiamano antiche·) ὁ δὲ Λιβελλογράφος Βορὲ εἰς τὸ αὐτοῦ λοίδορον φυλλάδιον λέγει· ὅτι εἷς τῶν Σουλτάνων τῆς Αἰγύπτου (ὁ πάντοτε αὐτὸς ἀνώνυμος) διεφιλονείκησε τὴν τῶν ἁγίων τόπων ἰδιοκτησίαν τῶν μοναχοφρατόρων, καὶ ὅτι ὁ ῥηθεὶς Βασιλεὺς Ῥοβέρος μετὰ τῆς γυναικός του ἐξηγόρασαν ταύτην τὴν τῶν ἁγίων τόπων ἰδιοκτησίαν. Ὢ ποία παχυλὴ ἀντίφασις ἐν μέσῳ τῶν μνησθέντων δύω! ὁ μὲν μερικῶς μόνον λέγει περὶ Σουλτανικῆς ἀδείας πρὸς κατοικίαν ἐν τῇ ἁγίᾳ Σιὼν τῶν φραγκοκαλογήρων, ὁ δὲ ὁλικῶς περὶ ἐξαγορᾶς ὅλων τῶν ἁγίων τόπων παρὰ τοῦ ἀνωνύμου Σουλτάνου διὰ χρημάτων τοῦ Βασιλέως Ῥοβέρου, ὅστις καὶ παρήλλαξε τὰ παρὰ τοῦ Βερναδίνου γραφόμενα περὶ μόνης τῆς εἰς τὴν Σιὼν ἀδείας, διὰ νὰ καλύψῃ τὸ ψεῦδος τῶν ὧν καθ' ὅλον τὸν Λίβελλόν του προτείνει ἀμφιβόλων καὶ σαθρῶν, τὸ ὅτι οἱ μοναχοὶ Λατῖνοι ἦσαν ἀρχαιόθεν δῆθεν κάτοχοι τῶν ἁγίων τόπων, καὶ οὕτω νὰ ἐξαλείψῃ τὴν μνήμην τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας, τὴν διατρανοῦσαν, ὅτι μετὰ τὴν τελείαν καταστροφὴν ἐν Παλαιστίνῃ καὶ Συρίᾳ τῶν Σταυροφόρων, οἱ σταλέντες ἀπὸ τῆς Ῥώμης, μεσοῦντος τοῦ ΙΔ'. αἰῶνος, εἰς Ἱερουσαλὴμ Φραγκισκάνοι, οὐ μόνον κατὰ τὴν ἐκ Βυζαντίου σύστασιν. ὡς ἐῤῥέθη, ἐτυ-

τῶν Ἀρμενίων, καὶ νὰ ἀπολαύσωσι τὴν ὡς θυσιαστήριον μαρμάρινον πλάκα, τὴν ἄνωθεν τοῦ τόπου, ὅπου ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐτέχθη ἐκ τῆς Παρθένου Μαρίας. Τὸ κάτωθεν μέρος τούτου τοῦ σεβαστοῦ

χον παρὰ τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀποδοχῆς καὶ περιθάλψεως, ἀλλὰ καὶ ἐγγυήσεως ὑπὲρ αὐτῶν πρὸς τοὺς κρατοῦντας Μαμλούκους Βαχαρείτας, καὶ ἐκ Πατριαρχικῆς τέως παραχωρήσεως πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἐπήλεις δυτικοὺς τῆς ἁγίας Σιών.

Καὶ ἐὰν ἐπίσης κατὰ Πατριαρχικὴν χαριστικὴν ἄδειαν, εἰσήρχοντο αὐτοὶ καὶ εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως καὶ ἐλειτούργουν περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΔ'. αἰῶνος, ἐπεστρεφον ὅμως πάλιν εἰς τὴν ἁγίαν Σιών, ἕως οὗ κατὰ βραχὺ, ὠφελούμενοι ὑπὸ τῆς πλουσιότητος αὐτῶν, διὰ τὰς ἐκ τῆς δύσεως πεμπομένας πρὸς αὐτοὺς χορηγίας, καὶ τῆς ἀδυναμίας τῶν ἐκ γένους ἀράβων Πατριαρχῶν τότε τῆς Ἱερουσαλὴμ, κατέσχον καὶ τὴν κληρονομίαν αὐτῶν.

Ὁ ῥηθεὶς Πάδρε Βερναδῖνος ἐν τῷ αὐτῷ Συγγράμματι αὐτοῦ ἀναφέρει καὶ περὶ τῆς Βηθλεὲμ, ὅτι ὁ Πάπας Γρηγόριος ΙΑ'. ὅστις ἐκ τῆς κατὰ Γαλλίαν πόλεως Ἀβινιῶνος, (ὅπου οἱ Πάπαι ἀφέντες τὴν Ῥώμην διέτριψαν πρὸς τῷ ἑνὶ ἑβδομήκοντα ἔτη, ἣν μετοικεσίαν καλοῦσιν οἱ Ἰταλοὶ παπικὴν βαβυλωνικὴν αἰχμαλωσίαν) ἐπαναστρέψας εἰς Ῥώμην, ἐξέδωκε Βούλλαν. (θέσπισμα) τῷ **1376** ἔτει, εἰς τὴν ὁποίαν παρέχει πρὸς τοὺς Φραγκισκάνους ἄδειαν, ἵνα ἀνοικοδομήσωσι κατοικίαν παρὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Νικολάου, τῇ κειμένῃ ΠΛΗΣΙΟΝ τῆς Βηθλεὲμ μετὰ κοιμητηρίου, κωδονοστασίου καὶ τῶν ἄλλων ἀναγκαίων. » **nella quale bolla concede licenza di potersi edificare per uso loro, un luogo nella Capella di San Nicolo vicino a Bethleeme, con cimiterj, campanilli, casa e luoghi necessarj».**

Τοιουτοτρόπως δὲ, κατά τε τὴν τοῦ μνησθέντος Πάδρε Βερναδίνου πρὸ **229** χρόνων ἱκανῶς ἀρχαίαν μαρτυρίαν, καὶ τὴν τοῦ ΙΑ'. Γρηγορίου Βούλλαν, δείκνυται καθαρῶς, ὅτι λήγοντος τοῦ ΙΔ'. αἰῶνος, ἐπετράπη εἰς τοὺς Φραγκισκάνους τὸ νὰ κτίσωσιν ἴδιον κατάστημα, οὐχὶ ἔνδον, ἀλλὰ ΠΛΗΣΙΟΝ τῆς Βηθλεὲμ, διὸ καὶ ἐκ ταύτης τῆς ἐποχῆς ἄρχονται τὰ νομιζόμενα δικαιώματα αὐτῶν, καὶ ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ χρόνῳ αὐτὰ περιορίζονται, ὅθεν ὅλαι αἱ κραυγαὶ τοῦ Λιβελλογράφου, ὅτι ἀνεξαιρέτως ὅλων τῶν ἁγίων τόπων ἦσαν οἱ Λατῖνοι μοναχοὶ ἀνέκαθεν κάτοχοι αὐτῶν καὶ ἰδιοκτῆται καὶ πρὸ τῶν σταυροφοριῶν, « **possesseurs et propriétaires dès avant les croisades** » κομπάσματα ἀποβαίνουσι, τῷ ὄντι, ἀξιογέλαστα.

τόπου ἀνῆκεν ἀείποτε (καὶ μόνον τοῦτο; μήπως καὶ ὄχι ὅλα τ' ἄλλα κατὰ τὰς ἀντιποιήσεις σας;) εἰς τοὺς Καθολικοὺς μοναχοὺς, οἱ ὁποῖοι ἐπηγρύπνουν ἐπὶ τὸν ἀργυροῦν τοῦτον ἀστέρα, τοποθετημένον πρὸς μνήμην τοῦ φανέντος ἐκείνου εἰς τοὺς Βασιλεῖς Μάγους μετὰ τῆς Λατινικῆς ταύτης ἐπιγραφῆς:

ΕΝΤΑΥΘΑ ΥΠΟ ΤΗΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΜΑΡΙΑΣ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΕΤΕΧΘΗ.

Τρανὸν δὲ τοῦτο δεῖγμα τῶν ἀρχαίων δικαιωμάτων τῶν μοναχῶν Λατίνων, καὶ μᾶλλον ὅταν τις ἀνακαλῇ εἰς μνήμην του, ὅτι οἱ Γραικοὶ εἶναι τόσον ζηλότυποι, ὥστε πανταχοῦ τῆς ἰδίας αὐτῶν γλώσσης τὰς ἐπιγραφὰς καταγράφουσι, καὶ ἡ πρώτη αὐτῶν φροντὶς εἰς οὓς καθήρπασαν τόπους εἶναι τὸ νὰ ἐξαλείψωσι τὰς Λατινικὰς ἐπιγραφάς. Τέλος πάντων πρὸς ἀντιπερισπασμὸν μιᾶς λογομαχίας ἐγερθείσης κατὰ των ἡμετέρων μοναχῶν εἰς τὸ νεκροταφεῖον, τὸ ὁποῖον θέλουσιν ὁλοτελῶς νὰ οἰκειοποιηθῶσι, μετέστρεψαν τὴν προσοχήν των εἰς τὸ νὰ ἀποσπάσωσι καὶ νὰ ἀφαιρέσωσι τὸν ἀστέρα, καὶ νὰ ῥίψωσι τὴν κατηγορίαν τῆς κλοπῆς εἰς ἡμᾶς. Ἡμεῖς οἴδαμεν, λέγει, ἀνακηρυττομένους τοὺς Γραικοὺς καὶ ἐκ στόματος αὐτῶν τῶν Σουλτάνων (δια τῶν ὁρισμῶν) συκοφάντας, κλέπτας, ψευδογράφους, οἱ δὲ φράγκοι οὐδέποτε ἐχαρακτηρίσθησαν μὲ τοιαύτην ἀτί-

μωσιν· μήπως δὲν ηὑρίσκομεν, ὅτι ὁ κλαπεὶς ἀστὴρ μετεκομίσθη παρ᾽ αὐτῶν πομπικῶς εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Σάββα; δὲν βεβαιοῦται τάχα ἡ μαρτυρία τοῦ Ζαρὶφ Μουσταφᾶ Πασᾶ τῆς Ἱερουσαλὴμ, εἰπόντος πρὸς ἡμᾶς. Ἐγὼ εὕρισκον ἀπ᾽ ἀρχῆς τὸν ἀστέρα, ἐὰν ὁ Πρόξενος τῆς Γαλλίας, δὲν ἀνεμιγνύετο· ὑπεύθυνος, διότι καίτοι γνωρίζων τοὺς κλέπτας, οὔτε τοὺς συνέλαβεν, οὔτε τοὺς ἐπαίδευσε. Λέγει καὶ περὶ τοῦ Μουλᾶ τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὅτι προέτεινε τὸ νὰ τελειώσῃ τὴν περὶ τοῦ ἀστέρος ὑπόθεσιν πρὸς ὄφελος ἡμῶν, ἀλλ᾽ ἐζήτησε χρημάτων ποσότητα, καὶ ὅτι ὡς δύσφημος ἡ τοιαύτη πρότασις ἀπεῤῥίφθη. Ἡ δὲ Πόρτα ἀμφιβάλλει ἔτι περὶ τῶν δικαιωμάτων τῶν Καθολικῶν, ζητεῖ συμβιβασμὸν, διατὶ δὲν ἐπιτάττει τὴν ἐπιστροφὴν, διὰ νὰ γίνῃ ἀρχὴ τῶν ὧν ἄλλων ἐκζητοῦμεν δικαίων, ἢ θέλει νὰ μᾶς ἀφήσῃ πάλιν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἐπιτοπίων ἀρχῶν;

Χθὲς ἀκόμη ἔνδον τοῦ Ναοῦ τῆς Βηθλεὲμ Γραικοὶ προσκυνηταὶ ἔχοντες προπορευομένους τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν, προσέβαλον μετὰ ῥοπάλων τοὺς λιτανεύοντας Ἱερεῖς ἡμῶν, ἕνα τούτων ἐπλήγωσαν, ἐχύθη αἷμα, διεκόπη ἡ λιτανεία, καὶ ἡ φυγὴ διέσωσε τοὺς λοιποὺς ἀπὸ τὰς πληγάς. Ὁ εἰς τὸ μοναστήριον ἐκεῖ κατοικῶν Ἐπίσκοπος Γραικὸς ἐνοχοποιεῖται ὡς διεγείρας τὴν ἐπίθε-

στν ταύτην. Ἄνευ μιᾶς παραδειγματικῆς παιδείας, τὸ κακὸν ἄνευ τιμωρίας αὐξάνον, θέλει ἀναγκάσει τοὺς Καθολικοὺς καλογήρους νὰ παραχωρήσουν τὸν τόπον πρὸς τοὺς διώκτας. Ἡ εὐταξία, ἡ ἡσυχία δὲν θέλει ἀποκατασταθῇ, καὶ τὸ δικαίωμα καὶ αὐτὴ ἡ τιμὴ τῶν Καθολικῶν δὲν θέλει ἱκανοποιηθῇ, εἰμὴ ὅταν αὐτοὶ ἀναλάβωσιν ἀνελλιπῶς τὰς νομίμους αὐτῶν κτήσεις.

Ἀπάντησις.

Ἰδοὺ ὁ Λιβελλογράφος, ὅσα λέγει κροτοθορυβῶν καὶ περὶ τῆς κλοπῆς τοῦ ἀστέρος, ἀποδίδων καὶ ταύτην τὴν κατηγορίαν πρὸς τοὺς Γραικούς· ἀλλ' αὐτὸς ὁ συκοφαντήσας τὸν Πατριάρχην, ὡς διεγείραντα τοὺς Γιανιτσάρους εἰς ἀποστασίαν, περιορίσαντας τοὺς Πρέσβεις καὶ κρεμάσαντας Δραγομάνους, ὁ πλάσας, ἀντιστρόφως, τοὺς Γραικοὺς ἐπαναστάντας κατὰ τῶν φραγκισκάνων τὴν νύκτα τῶν Βαίων εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, καὶ ἀναιδῶς ψευδολογῶν, ὅτι οἱ Γραικοὶ ἐπυρπόλησαν τὸν Ναόν, τὸ Σέβας αὐτὸ τῶν Χριστιανῶν ὅλων, οὗτος αὐτὸς καὶ περὶ τῆς κλοπῆς τοῦ ἀστέρος παραμορφῶν παραλόγως τὰ συμβάντα, παρερμηνεύων κα-

κοβούλως τὰ γεγονότα, διαστρεβλοῖ δολίως τὴν ἀλήθειαν, ἀρκούμενος, ὅτι καὶ ψευδολογῶν, ἵνα κατορθώσῃ τὸν σκοπὸν, δι' ὃν καὶ συνέταξε τὸν λοίδορον Λίβελλόν του. Ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ὡς ἑξῆς ἡ μαρτυρουμένη παρ' ὅλης τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀλήθεια.

Κατ' ἑκούσιον γνώμην, διότι παρεχώρησαν οἱ Γραικοὶ τὸ ἐν Βηθλεὲμ ἐπὶ τῆς μικρᾶς σιδηρᾶς πύλης δικαίωμα αὐτῶν πρὸς τοὺς Ἀρμενίους κατὰ τὸ 1846 ἔτος, ἔκτοτε δὲν ἔπαυσαν οἱ φραγκοπατέρες νὰ παρενοχλῶσι τοὺς Γραικοὺς Πατέρας ἀλλεπαλλήλως ποτὲ μὲν διὰ τοῦτο, ποτὲ δὲ δι' ἐκεῖνο, ἀλλ' ἀποτυχόντες, ἤρξαντο δι' ἀναγκαστικῶν μέσων νὰ ἐπιτύχωσι τῶν ὧν ἐβούλοντο· διὸ καὶ ἤρξαντο νὰ σκάπτωσιν εἰς τὸ ἐν Βηθλεὲμ ἴδιον νεκροταφεῖον· σκάπτοντες δὲ προεχώρησαν εἰς τὸ συνορεῦον τῶν Γραικῶν νεκροταφεῖον, τὸ ὑψηλότερον τοῦ τῶν φράγκων δύο σχεδὸν πήχεις, καὶ ὑπέσκαψαν εἰς αὐτὸ πρὸς μεσημβρίαν ἕως ὀκτὼ πήχεων κατὰ μῆκος, καὶ ἔπεσε μὲν ἡ ἄνω τοῦ τῶν Γραικῶν νεκροταφείου ἐπιφάνεια εἰς τὸ ὑποσκαφθὲν μέρος, κατέπεσε δὲ καὶ ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ ἐκεῖσε τῶν Γραικῶν Πανδοχείου. Τοῦτο δὲ μαθόντες οἱ Γραικοὶ πατέρες προσεκλαύθησαν εἰς τὴν ἐπιτόπιον ἀρχήν· ἐγένετο παρ' αὐτῆς ἐπιθεώρησις τοῦ τόπου, καὶ διετάχθησαν οἱ φραγκοπατέρες, ἵνα παύσωσι καὶ μὴ προχωρήσωσι σκά-

πτοντες, ἕως οὗ ἐπιστρέψῃ ὁ Μουσταφᾶ Πασᾶς ἐκ τῆς περιοδείας του, ἀλλ' αὐτοὶ ἀδιαφοροῦντες, ἤρξαντο πάλιν διὰ νυκτὸς νὰ ὑποσκάπτωσι, καὶ νὰ κτίζωσι θόλον εἰς τὸ ἀνοιχθὲν χάσμα, ἵν' οὕτως ἔπειτα καὶ κατὰ μικρὸν ὑποσκάπτοντες καὶ προχωροῦντες ὑποκάτω τοῦ Γραικικοῦ νεκροταφείου, κἀκεῖθεν (ὡς μαρτυρεῖ τὸ ἔργον τῆς τοιαύτης ἄνευ ἀνάγκης βιαίας ἀνασκαφῆς) δι' ἀδήλων σκοτεινῶν ὑπονόμων ὑπεισέλθωσιν ὑπὸ τὰ θεμέλια τοῦ μεγάλου Ναοῦ τῆς Βηθλεέμ· εἴπομεν δὲ ἀνωτέρω ὅτι τό τε Προαύλιον τοῦ Ναοῦ τούτου καὶ αὐτὸς ὁ Ναὸς εἶναι διὰ στοῶν κάτωθεν καὶ διάκενος. Καὶ τοῦτο πράξαντες καὶ παρεισδύσαντες τέλος πάντων εἰς τὸν τοῦ Ναοῦ ὑπόνομον, Κύριος οἶδεν, ὁποίους πονηροὺς δολίους τρόπους χαλκεύουσι πρὸς τὴν τοῦ Ναοῦ τούτου καταχυρίευσιν. Οἱ Γραικοπατέρες δὲν ἔλειψαν καὶ αὖθις νὰ ἀναγγείλωσι τὸ περὶ ἀνασκαφῆς πρὸς τὸν Μουλᾶν τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὅστις καὶ ἔγραψε πρὸς τὸν Πασᾶ· οὗτος δὲ ἐπιστρέφων ἐκ τῆς περιοδείας παροδικῶς ἀπῆλθεν εἰς Βηθλεέμ· παρευρεθέντων δ' ἐκεῖσε τοῦ τε Μουλᾶ καὶ τῶν προκρίτων τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἐγένετο ἐπιθεώρησις τοῦ διαφιλονεικουμένου μέρους, ἐγένοντο ῥήσεις καὶ ἀντιῤῥήσεις ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν, καὶ ἐπὶ τέλους διετάχθησαν οἱ φραγκοπατέρες νὰ πληρώσωσι καὶ νὰ ἐξισάσωσι τὸ χάσμα ἐκεῖνο, ἀνακτίσωσι

δὲ καὶ τὴν πεσοῦσαν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ Γραικικοῦ Πανδοχείου· ἀλλ' οἱ δυτίκοὶ μοναχοὶ αὐτοὶ οὐδὲ ὑπήκουσαν, ἀλλ' ἐμηχανήσαντο ἕτερον τρόπον πρὸς ἐπίτευξιν τῶν βουλευμάτων αὐτῶν.

Κατὰ τὴν 19/31 Ὀκτωβρίου 1847, πρὸ τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἑσπερινοῦ, κατῆλθεν ἀπὸ τοῦ ἐν Βηθλεὲμ γραικικοῦ μοναστηρίου ὁ ἐκεῖσε διατρίβων Μητροπολίτης Βηθλεὲμ μετὰ τοῦ ἰατροῦ Γραικοῦ τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ Γραικικοῦ μοναστηρίου κάτω εἰς τὸ Σπήλαιον τῆς Γεννήσεως πρὸς προσκύνησιν, ἐκεῖθεν δὲ ἀπῆλθον εἰς τὸν μεγάλον Ναὸν παρατηροῦντες τὴν ἀρχαιότητα· ἐκ δὲ τούτου ἀπῆλθον εἰς τὰ νεκροταφεῖα πρὸς περιέργειαν· ἱστάμενοι δὲ ἀμφότεροι ἐκεῖσε βλέπουσιν ἀνοιγομένην τὴν πλησίον θύραν τοῦ φραγκομοναστηρίου, καὶ ἐξερχομένους τόν τε φραγκοηγούμενον καὶ λοιποὺς συμφράτορας μετὰ ξύλων καὶ ῥοπάλων, καὶ ὁρμῶντας κατ' αὐτῶν, τοὺς ὁποίους ἁρπάσαντες ὤθησαν ἐκεῖθεν. Εἰπόντος δὲ τοῦ Ἰατροῦ, διὰ τί ἐξωθεῖτε ἡμᾶς βιαίως καὶ μετὰ ὕβρεων; αὐτοὶ θυμῷ κυριευθέντες ἤρξαντο νὰ τύπτωσι τὸν Μητροπολίτην διὰ τῶν ῥοπάλων κατὰ τῶν ὠμοπλατῶν καὶ τῶν πλευρῶν αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ φεύγων καὶ λίθοις βαλλόμενος μόλις διέφυγε τὸν θάνατον· εἰσερχόμενος δὲ διὰ τῆς μικρᾶς ῥηθείσης σιδηρᾶς Πύλης, βλέπει τρέχοντας ἐκ τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους τοῦ Ναοῦ τόν τε Ἀρ-

μενοηγούμενον καὶ λοιποὺς τῶν Ἀρμενίων, ἐρωτᾷ τὴν αἰτίαν, καὶ μανθάνει, ὅτι καὶ οἱ Ἀρμένιοι ἐδάρησαν παρὰ τῶν καλῶν μοναστῶν φραγκοπατέρων καταλείψαντες ἡμιτελῆ τὸν ἑσπερινὸν αὐτῶν· καὶ οὕτως οἱ μὲν Ἀρμένιοι ἐκλείσθησαν εἰς τὸ μοναστήριον αὐτῶν, ὁ δὲ Μητροπολίτης Βηθλεὲμ ὡσαύτως εἰς τὸ γραικικὸν μοναστήριον.

Ὁ Γραικὸς κανδηλάπτης ἀγνοῶν τὰ περὶ τῶν ξυλοκοπημάτων, ἐπιστάσης τῆς τεταγμένης ὥρας τοῦ ἑσπερινοῦ, ἔκρουσε κατὰ τὸ σύνηθες τὴν καμπάναν, οἱ δὲ εἰς τὸ παρακείμενον χωρίον τῆς Βηθλεὲμ κάτοικοι χριστιανοὶ καὶ Μουσουλμάνοι προμαθόντες τὰ κατὰ τοῦ Μητροπολίτου συμβάντα, καὶ ὑπολαβόντες τὸ τῆς καμπάνας κροῦσμα, ὡς ἄλλο τι, συνέτρεξαν πάντες εἰς τὸν μεγάλον Ναόν· ἐν δὲ τούτῳ τῷ θορύβῳ ἐκλάπη ὁ ἀστὴρ, ὁ ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς Γεννήσεως, (ἔνθα λειτουργοῦσιν ἐξιδιασμένως οἱ ἱερεῖς τῶν Γραικῶν, οἱ δὲ ἱερεῖς τῶν Λατίνων λειτουργοῦσι καὶ αὐτοὶ ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν παρακειμένην Φάτνην·) ἄνωθεν πεπηγώς. Ἀνηγγέλθησαν τὰ συμβάντα ταῦτα τῶν ῥαβδισμάτων εἰς τὸν Πασᾶν, ὅστις ἀποστείλας στρατιώτας ἔφερεν εἰς Ἱερουσαλὴμ τόν τε Μητροπολίτην, τοὺς φραγκοπατέρας καὶ τοὺς Ἀρμενίους· ἐπαῤῥησιάσθησαν πρὸς αὐτὸν Γραικοὶ, Ἀρμένιοι καὶ οἱ φραγκισκάνοι, ἔχοντες μετ' αὐτῶν τὸν Γαλλικὸν εἰς Ἱερουσαλὴμ Πρόξενον· ἠρωτήθησαν παρὰ τοῦ Πασᾶ οἱ

τε Γραικοὶ καὶ Ἀρμένιοι περὶ τῶν συμβάντων, καὶ ἀπεκρίθησαν περὶ τούτου τὰ πρόσφορα· ἐρωτήσας δὲ καὶ τοὺς φρατοπατέρας, ἤκουσε παρὰ τοῦ Προξένου τὸ, ὅτι αὐτοί εἰσιν ὑπήκοοι Γάλλοι, διὸ καὶ τὴν τούτων διαφορὰν μετὰ τῶν δύω ἄλλων Γενῶν, θέλω κρίνῃ ἐγὼ εἰς τὸ Γαλλικὸν Προξενεῖον· ἀπεκρίθη δὲ ὁ Πασᾶς πρὸς αὐτὸν, τὸ, ἐγὼ γνωρίζω Γραικοὺς καὶ Ἀρμενίους ὑπηκόους τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, ἔχοντας διαφορὰν μετὰ τῶν φραγκοκαλογήρων· ὅθεν ἐγὼ μὲν θέλω κρίνῃ τὴν διαφορὰν, Σὺ δὲ, ἐὰν θέλῃς, παράμενε ὡς ἀκροατὴς, οὐχὶ δὲ ὡς κριτής· ὁ δὲ Πρόξενος ὀργισθεὶς ἀνεχώρησε· δεδώκασι δὲ καὶ οἱ φραγκισκάνοι ἀναφορὰν εἰς τὸν Πασᾶν ἀναιρετικὴν τῶν ὧν παρέστησαν Γραικοὶ καὶ Ἀρμένιοι. Ἐγένετο ἐν Βηθλεὲμ εἶτα παρά τε τοῦ ἰδίου Πασᾶ, τοῦ Μουλᾶ καὶ τῶν προὐχόντων Μουσουλμάνων τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀκριβὴς ἐξέτασις περὶ τῶν συμβάντων· εἰπώθησαν λόγοι πολλοὶ παρὰ τῶν διαφερομένων· ἐλήφθησαν τέλος καὶ αἱ τῶν τριῶν κανδηλαπτῶν τῶν τριῶν Ἐθνῶν μαρτυρίαι, εἰς τὰς ὁποίας ἐφάνη, ὅτι κατὰ τὴν ὥραν τῶν συντρεξάντων Βηθλεεμιτῶν εἰς τὸν Ναὸν, καὶ τοῦ θορύβου, εὑρέθησαν δι' ὀλίγας στιγμὰς ἥ τε βόρειος καὶ νότιος τοῦ ἁγίου Σπηλαίου τῶν θυρῶν κεκλεισμέναι ἐκ δὲ τούτου ὑπονοεῖται, ὅτι οἱ φράγκοι μοναχοὶ εἰσελθόντες διὰ τῆς ὑποκάτω ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας αὐτῶν διευθυνομένης ἰδίας

αὐτῶν ὑπογείου σκοτεινῆς διόδου καὶ δυτικῆς Πύλης εἰς τὸ ἅγιον Σπήλαιον, ἔκλεισαν τὴν βόρειον καὶ νότιον τοῦ Σπηλαίου Πύλην, καὶ ἀποσπάσαντες τὸν ἀστέρα τῶν Γραικῶν ἀφεῖλον αὐτὸν, ἀνοίξαντες δὲ πάλιν τὰς θύρας ἐγένοντο ἄφαντοι διὰ τῆς ῥηθείσης ὑπογείου σκοτεινῆς δυτικῆς αὐτῶν θύρας. Προσετάξατο δὲ πάλιν ὁ Πασᾶς διὰ νὰ σκεπάσωσι τὸ ὃ ἤνοιξαν χάσμα ὑποσκάπτοντες, καὶ νὰ ἀνακαινίσωσι τὴν πεσοῦσαν πλευρὰν τοῦ Πανδοχείου.

Παραλληλίζοντες τὰ ἀναφερόμενα παρὰ τοῦ ἑνὸς μέρους καὶ τοῦ ἄλλου ἐσκεμμένως, ἐξάγομεν τὰς ἑπομένας ἐπικρίσεις. Ὁ ἀστὴρ δὲν δύναται νὰ ἦναι τῶν Λατίνων μοναχῶν, διότι ὁ τόπος τῆς Γεννήσεως ὑπάρχει ἐξιδιασμένος τῶν Γραικῶν, ὅπου καὶ λειτουργοῦσιν· οἱ δὲ δυτικοὶ ἔχουσι τὴν πλησίον Φάτνην ἐξιδιασμένην, ὅπου ἱερουργοῦσιν· οὐδέποτε οἱ Γραικοὶ ἤθελον ἀφήσει ἄνωθεν ἐπὶ τοῦ ἐξουσιαζομενοὺ παρ' αὐτῶν τούτου μέρους τῆς Γεννήσεως τοιοῦτον Λατινικὸν ὑπόμνημα, καὶ οὕτως, ἕνεκα τούτου, νὰ ἔχωσι πράγματα ἀκαταπαύστων λογομαχιῶν μετὰ τῶν δυτικοφρατόρων, ὅτι ὡς ὁ ἀστὴρ, οὕτω καὶ τὸ μέρος, ἐπὶ τὸ ὁποῖον αὐτὸς κεχάρφωται εἶναι αὐτῶν ἴδιον, ὡς καὶ ὁ Λιβελλογράφος αὐτὸς μαρτυρεῖ τοῦτο λέγων. Πρώτη φροντὶς Γραικῶν ὑπάρχει νὰ ἐξα-

λείψωσι τὰς Λατινικὰς ἐπιγραφὰς, καὶ νὰ ἀντιθέτωσι τὰς τῆς ἰδίας αὐτῶν γλώσσης.

Ἡ ἐγερθεῖσα εἰς τὸ νεκροταφεῖον λογομαχία δὲν συνέβη, ὡς ἐκθέτει αὐτὸς, διὰ τὴν οἰκειοποίησιν δῆθεν παρὰ Γραικῶν τοῦ τῶν φραγκισκάνων νεκροταφείου, διότι καθὼς ἐκεῖνοι, οὕτω καὶ αὐτοὶ ἔχουσι τὰ αὐτῶν ἴδια νεκροταφεῖα· ἀλλὰ συνέβη διὰ τὴν ἣν ἐπεχειρίσθησαν οἱ φραγκοπατέρες, αὐτοὶ οἴδασι διὰ ποίους κρυφίους σκοποὺς, δι' οὓς συνεικάζουσιν οἱ Γραικοὶ, ἢ δι' ἄλλους, ἀνάσκαψιν τὴν προχωρήσασαν ἕως ὑποκάτω τοῦ νεκροταφείου τῶν Γραικῶν, καὶ κατεδαφίσασαν τὴν πλευρὰν τοῦ ἐκεῖσε Γραικικοῦ Πανδοχείου. Περὶ οὗ ὑποσκαψίματος καὶ τῆς ζημίας, μετὰ τὴν γενομένην ἐπιθεώρησιν δὶς ἐπιτοπίως παρὰ τῆς ἐξουσίας, προσέταξεν ὁ Πασᾶς ἐπαναληπτικῶς τοῖς φράτορσι νὰ γεμίσωσι τὸ ἀνοιχθὲν χάος, καὶ νὰ ἀνοικοδομήσωσι τὴν πεσοῦσαν πλευρὰν τοῦ Πανδοχείου.

Ὁ σοφιστευόμενος ἀείποτε Λιβελλογράφος, καὶ ἀγωνιζόμενος παντοίοις λόγων τρόποις, ὅσας παρατόλμους βιαίας πράξεις νὰ ἀποτρέψῃ ἀπὸ τῶν μόνων ἡσύχων καὶ ἀνεγκλήτων φραγκοκαλογήρων, καὶ νὰ προστρίψῃ ταύτας πρὸς μόνους τοὺς ἀνησύχους καὶ ἐγκληματίας Γραικοὺς, οὕτως ἀντιστρέφων καὶ τὰ συμβάντα πρὸ τριῶν χρόνων ἐν Βηθλεὲμ ψευδολογῶν λέγει· ὅτι οἱ προσκυνη-

καὶ Γραικοὶ ἔχοντες (ὡς πομπικότερον) ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν, ἐπέπεσον ἔνδον τοῦ μεγάλου Ναοῦ ἐπὶ τοὺς Λατίνους ἱερεῖς τραυματίσαντες αὐτοὺς μέχρις αἵματος. Ἀλλὰ διὰ τί δολιεύεσαι τὴν ἀλήθειαν, τὴν μαρτυρουμένην παρ' ὅλης τῆς Βηθλεὲμ, μεταπλάττων τὸ πρωτογενέστερον συμβὰν ὡς ἐπιγενέστερον, ἀποδίδων εἰς Γραικοὺς ἔφοδον καὶ ἐπίθεσιν κατὰ φραγκισκάνων ἀνύπαρκτον, καὶ σιωπῶν τὴν πρώτην ὑπαρκτικὴν καὶ ἀληθῆ, τὴν κατὰ τοῦ Μητροπολίτου Βηθλεὲμ ὑπὸ τῶν ἐφορμησάντων καὶ ἐπιπεσόντων ἐπ' αὐτὸν, (ἐπ' αἰτίᾳ, διότι παρετήρει τὰς ἐν τῷ Νεκροταφείῳ ἀνασκάψεις), ὡς ἐπὶ ληστὴν μετὰ ῥοπάλων καὶ ξύλων, οἵτινες πλήξαντες αὐτὸν, καὶ φεύγοντα λίθοις ἔβαλλον οἱ πολυτάραχοι αὐτοὶ ῥοπαλομάχοι δυτικοὶ φράτορες; Καὶ ὡς τούτου μὴ ἐξαρκοῦντος, διαβάλλει ἔτι αὐτὸν καί τοι ἀσθενοῦντα ὑπὸ τῶν ῥαβδισμῶν, ὡς διεγείραντα καὶ τὴν ἐν τῷ Ναῷ στάσιν, ἐν ᾧ οἱ Βηθλεεμῖται ἰδέαν ἔχοντες τῆς γενομένης κατὰ τοῦ Ἀρχιερέως ἐφορμήσεως, ἀκούσαντες τὸν τῆς καμπάνας ἦχον, καὶ ὑπολαβόντες νεώτερόν τινα τάραχον διαμάχης, ἔδραμον εἰς τὸν Ναὸν ἀθρόοι Τούτους δὲ ὑπὸ κακοβούλου διαθέσεως μεταπλάττων εἰς Γραικοὺς προσκυνητὰς ἀντιστρόφως, ἄνευ αἰσχύνης ζητεῖ καὶ τὴν τοῦ παθόντος Μητροπολίτου παραδειγματικὴν παιδείαν.

Οὐδέποτε οἱ τῶν Ὀθωμανῶν περικλεεῖς Αὐτοκράτορες

εἰς τὰ περὶ τῶν ἁγίων τόπων ἐν Ἱερουσαλὴμ προσκυνήματα ὑψηλὰ αὐτῶν ἔγγραφα ἐπωνόμασαν, ὡς ὁ Λιβελλογράφος διαβάλλει, τοὺς Γραικοὺς συκοφάντας, κλέπτας καὶ πλαστογράφους, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας εἰς ταῦτα τὰ ἱερὰ Αὐτόγραφα ἀνακηρύττεται ὁ δόλος καὶ ἡ ἀπάτη τῶν φραγκισκάνων, δι' ἧς ἔλαβόν τινα ὑπὲρ αὐτῶν θεσπίσματα, λέγοντες αὐτοὺς ἀνυποτάκτους τῶν Βασιλικῶν ὁρισμῶν καὶ ζητοῦντας νὰ οἰκειοποιηθῶσι καὶ νὰ ἐξιδιασθῶσι τὰ μερικὰ μέρη τῶν Προσκυνημάτων, τὰ ὁποῖα παρεχωρήθησαν εἰς αὐτοὺς τοὺς φραγκοκαλογήρους κατ' ἔλεος καὶ χάριν εἰς τὸ νὰ προσκυνῶσι, καὶ νὰ ἐκτελῶσι μόνον τὰ ἔθιμα τῆς θρησκείας των. Τὰ ἔνδον καὶ τὰ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ (οὕτω καὶ ὁ ἀείμνηστος Σουλτὰν Μαχμοὺτ ὁ Β. 1232 χισζρέ, καθὼς καὶ οἱ ἔνδοξοι αὐτοῦ Πρόγονοι, οὕτως ἐπίσης ἀποφαίνεται) εἶναι κτήματα τῆς τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκρατορίας, ὡς διὰ ξίφους καταχτηθέντα· διὸ καὶ εἰς χρῆσιν μόνην ἐδόθησαν εἰς τοὺς μουσαφίριδες φραγκοκαλογήρους, καὶ οὐδέποτε εἰς ἰδιοκτησίαν καὶ κυριότητα.

Ἀναφέρει ἔτι ὁ φυλλαδιογράφος καὶ τοὺς οὓς εἶπε λόγους ὁ Ζαρὶφ Πασᾶς. « Ἐγὼ εὕρισκον ἀπ' ἀρχῆς τὸν ἀστέρα, ἐάν, (πολιτικῶς φερόμενος) ὁ Πρόξενος τῆς Γαλλίας δὲν ἀνεμιγνύετο». Λόγοι ἀφηρημένοι, διχονοηματικοὶ καὶ ἀμφίβολοι, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξάγεται, ὅτι δὲν

ἠθέλησε, διὰ τὴν ἀνάμιξιν τοῦ Προξένου, νὰ ἀνακαλύψῃ τὸ πρᾶγμα. Καὶ ἐὰν ἦναι ἀληθὲς, ὅτι ὁ τῆς Ἱερουσαλὴμ Μουλᾶς προέτεινε τὸ πέρας ταύτης τῆς ὑποθέσεως πρὸς ὄφελος τῶν φραγκισκάνων, δὲν ἔπρεπεν ἄρα νὰ φειδολογηθῶσι πρὸς φανέρωσιν τῆς κλοπῆς τοῦ ἀστέρος, περὶ οὗ τοσοῦτον θορυβοῦσι φωνάζοντες ἤδη καὶ ἐκζητοῦντες παρὰ τῆς ὑψηλῆς Πύλης τὴν τούτου ἐπιστροφὴν, κατὰ προσταγὴν ὅμως αὐτῆς, διὰ νὰ γίνῃ ἀρχὴ καὶ τῶν ὧν ἄλλων ἐκζητοῦσι δῆθεν δικαίων.

Ἀπάντησις.

Πονηρὸς μὲν ὁ σκοπὸς τῆς κλοπῆς, πανουργοτέρα δὲ ἡ παρὰ τῆς ὑψηλῆς Πύλης ἐκζητουμένη, διὰ τοσούτων προτρεπτικῶν λόγων, ἐπιταγὴ πρὸς ἀποκατάστασιν αὖθις ἐπὶ τὸν αὐτὸν τόπον τοῦ ἀστέρος· διπλόην γὰρ δολίαν μετέρχονται καὶ ὁ Λιβελλογράφος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ μοναχοφράτορες, καίτοι καλῶς εἰδότες τὸν ἀστέρα, τὸν ἐπὶ τοῦ μέρους τοῦ κατεχομένου ὑπὸ τῶν Γραικῶν ἄνωθεν τῆς Γεννήσεως πεπηγότα, εἰς αὐτοὺς τελείως μὴ ἀνήκοντα· ἀλλ' ἐπεβουλεύθησαν τὴν τούτου ἀφαίρεσιν

ἐπὶ τοῦ συμβάντος ῥηθέντος θορύβου, διὰ νὰ ὑψώσωσι φωνὰς ἐκζητοῦντες αὐτὸν ὡς κτῆμα δῆθεν ἴδιον· καὶ ἐὰν δι᾽ ἐπινεύσεως Σουλτανικῆς τύχωσι τοῦ νὰ βάλωσιν αὐτοὶ ἐπὶ τὸν αὐτὸν τόπον ἀστέρα ἴδιον, τότε δὴ διαταράττοντες τὴν ἡσυχίαν Γραικῶν καὶ αὐτῶν τῶν Ἀρμενίων, θέλουσιν ἐμμένῃ φορτικώτερον, καὶ φωνοῤῥαγῇ βαρύτερον, ἵνα μετάσχωσιν ὡς ἰδιοκτησίαν καὶ αὐτὸν τὸν τόπον τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθὼς καὶ τὰ ἄλλα ἐπίσης Προσκυνήματα, ὡς ὁ φυλλαδιογράφος φανερὰ τοῦτο λέγει· ὅτι γενομένης ἐκ τοῦ ἀστέρος τῆς ἀρχῆς, θέλουν ἐκζητήσει καὶ ἄλλα δίκαια, καὶ ὅτι ἡ εὐταξία καὶ ἡ εἰρήνη τότε θέλει ἀποκατασταθῆ (τουτέστι τὸ νὰ παύσωσιν ἐπηρεάζοντες διὰ τῶν ζητημάτων αὐτῶν τὴν ὑψηλὴν Πύλην), ὅταν αὐτοὶ εἰσέλθωσιν ὁλοκλήρως εἰς τὰς νομίμους (τάχα) αὐτῶν ἰδιοκτησίας.

Ἰδοὺ οἱ μίτοι, ἐκ τῶν ὁποίων ὑφαίνεται ὁ ἱστὸς τῆς τοῦ ἀστέρος πονηρᾶς ἀφαιρέσεως, καὶ τοῦ τοσούτου δι᾽ ἐκδόσεως Λιβέλλου, πατάγου τῶν κραυγῶν!!!

Ἐπισφραγίζων δὲ αὐτὸς τὴν περὶ τοῦ ἀστέρος ζήτησιν ἐπάγει. Ἡ διοίκησις ἐδήμευσε πρὸς ὄφελος αὐτῆς τὰ μοναστήρια τῆς τε ἁγίας Σιὼν (τοῦ μνήματος τοῦ Προφήτου Δαβὶδ) καὶ τοῦ ἐπὶ τοῦ Ὄρους τοῦ Ἐλαιῶνος, μετατρέπουσα ταῦτα εἰς Τζαμία, δὲν ὀφείλει ἄρα τὴν πρὸς ἀποζημίωσιν ἐξίσωσιν;

Ἀπάντησις.

Καὶ τὰ δύω ταῦτα μοναστήρια, καὶ πρὸ τῆς σταυροφορίας, καὶ ἐπὶ Σαλλαχιδὶν, καὶ ἐπὶ τῶν Βασιλέων Μαμλούκων, οὐδέποτε ἦσαν τῶν Λατίνων. Ζήτησον καὶ δίελθε, Κ. Βορὲ, τὸ ἱερὸν Χάττι Σσερὶφ τοῦ κατακτητοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ Σουλτὰν Σελὴμ τοῦ Α΄. ἐπίσης καὶ τὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν τοῦ μεγάλου, καὶ μάθε ἐξ αὐτῶν, ὅτι πρὸς τοῖς ἄλλοις τοῖς τε ἔνδον καὶ τοῖς ἐκτὸς τῆς ἁγίας Πόλεως κειμένοις Προσκυνήμασι, καὶ τὰ ῥηθέντα ἀμφότερα κατείχοντο ὑπὸ Γραικῶν, καὶ πάλιν εἰς αὐτοὺς εὐμενῶς καὶ νομίμως Αὐτοκρατορικῶς ἐπεκυρώθησαν. Ὅθεν παῦσον Σύ τε καὶ οἱ δυτικοφράτορες θορυβοῦντες, καὶ ἐκζητοῦντες ἀποζημιώσεις καὶ ἐξισώσεις διὰ πράγματα μηδαμῶς ὑμῖν οὐδέποτε ἀνήκοντα.

Ἱκανὰ ἐῤῥέθησαν πρὸς ἀπάντησιν τῶν τοῦ Λιβελλογράφου σοφιστικῶν ἐπιχειρημάτων ὑπὲρ καλογηρικῶν δικαιωμάτων δικαιώματα, θεμέλιον ἄλλο μὴ ἔχοντα, εἰμὴ τὸν δόλον καὶ τὴν ἀπάτην, καὶ τὴν κατὰ τὰς περιστάσεις εὐκαιρίαν, ἐκ τῆς ὁποίας ἤξευρον πάντοτε πῶς νὰ ὠφεληθῶσιν. Ἤδη δὲ οἱ τρόποι αὐτῶν, ἕνεκα τῆς συνισταμένης γνωστῆς ῥηθείσης Ἐπιτροπῆς καὶ τῆς Ἐ-

ταιρείας, ὧν ἡ Ἰησουϊτικὴ σπουδὴ καὶ φροντὶς ἵνα τρόποις παντοίοις καὶ μηχαναῖς ἁπάσαις φυτεύσῃ εἰς τὰς Ἀνατολὰς τὰ Παπικὰ δόγματα μετήλλαξαν μορφὴν, φωνὴν δημοσίως ἄραντες αὐτοὶ ὑπὲρ δικαιωμάτων δῆθεν καὶ ἰδιοκτησίας, διὰ τοῦ οὗ ὁ Κ. Εὐγένιος Βορὲ καὶ συνήγορος αὐτῶν εἰς τύπον ἐξέδωκεν φέτος βιβλιαρίου του, ἐπισωρεύων εἰς αὐτὸ συκοφαντίας καὶ ὕβρεις ἀδίκους κατὰ Γραικῶν.

Πρὸς τί ἄρα ἡ φορὰ τοσούτων σοφιστικῶν ἐπιχειρημάτων; πρὸς τί ἡ σωρεία τοσούτων καὶ κατὰ ἀναχρονισμὸν καὶ κατ' ὀνομασίαν ἀτάκτων, παρεγγράπτων καὶ ὑποβολιμαίων Μαμλούκιδων ἐπιταγῶν; πρὸς τί ὁ ἀριθμὸς τῶν Σουλτάνων Ὀθωμανῶν ὁρισμῶν, ἐν ᾧ οἱ πρὸς τοὺς Γραικοὺς δοθέντες εἰσὶ καὶ περισσότεροι καὶ ὁριστικώτεροι, βοῶντες τὰ δίκαια αὐτῶν, καὶ κατ' ἐξοχὴν ὁ τοῦ Σουλτὰν Σελὴμ Α'. ὅς τις ὃ εὗρεν ἁλοὺς τὴν Ἱερουσαλὴμ κατεχόμενον ὑπὸ Γραικῶν, τοῦτο καὶ ἐκύρωσε; πρὸς τί τέλος ἡ τοσαύτη ἐμπαθὴς παράφορος ὁρμὴ πρὸς διαβολὰς πικρὰς καὶ ὕβρεις αἰσχρὰς, αἵτινες ἀποδεικνύουσι μισαλλόθρησκον τὸν Συγγραφέα τοῦ Λιβέλλου καὶ φανητιώδη μερολήπτην; Βέβαια ὅλη αὕτη ἡ ὀγκώδης στιβὰς καὶ λόγων καὶ δείξεων, ὁ τοσοῦτον μέγας αὐτὸς περὶ τοῦ ζητήματος κροτοθόρυβος, εἰς τοῦτον μόνον τὸν σκοπὸν, πάλιν λέγομεν, ἀποτείνεται, εἰς τὸ νὰ διαταράξῃ τὰ τῆς

Εὐρώπης πνεύματα, περιγράφων τοὺς Γραικοὺς ὡς δολίους καὶ ψεύστας, πλαστογράφους καὶ ἅρπαγας τῶν ἱερῶν τόπων, νὰ ὑπεκκαύσῃ διὰ τοιούτων ἀδίκων πικρῶν κατηγοριῶν καὶ συκοφαντιῶν κατ᾽ αὐτῶν, ὡς μὴ δυναμένων νὰ ἔχωσι καὶ διὰ τὸ φρόνημά των μετοχήν τινα, μετὰ Φώτιον, εἰς τοὺς ἱεροὺς ἐκείνους τόπους, καὶ νὰ ὑπερεθίσῃ τοιουτοτρόπως τὰ σοφὰ, συνετὰ καὶ κατ᾽ ὀρθὴν κρίσιν ἀνεκτικὰ τῶν Καθολικορωμάνων Κράτη εἰς διπλωματικὸν πόλεμον, πρὸς ἀφαίρεσιν καὶ τῶν εἰς τὴν κατοχὴν εἰσέτι τῶν Γραικῶν ἁγίων τόπων, καὶ παραχώρησιν καὶ αὐτῶν πρὸς τοὺς φραγκισκάνους, ἐν ᾧ αὐτοὶ οἱ τοῦ Θεοῦ λειτουργοὶ εἰς ὅλους τοὺς ἁγίους τόπους, εἴς τε τὸν Πανάγιον Τάφον, εἰς τὸν Γολγοθᾶν, εἰς τὴν Ἀποκαθήλωσιν, εἰς τὸ κατὰ Γεθσημανῆ Σπήλαιον, ὅπου ὁ Χριστὸς πρὸ τοῦ νὰ παραδοθῇ προσευχήθη, εἰς τὸ τῆς Γεννήσεως τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ ἐν Βηθλεὲμ Σπήλαιον, καὶ ἰδίως εἰς Ναζαρὲτ καὶ εἰς τὴν Ὀρεινὴν, ὅπου ἐγεννήθη ὁ Πρόδρομος, ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ καὶ λειτουργοῦσι καὶ ἐκτελοῦσιν ὅλας τὰς τάξεις καὶ τὰ τῆς θρησκείας ἔθιμα, ὡς εἰς ἴδια αὐτῶν ἱερὰ καταγώγια· ἀλλ᾽ ἄπληστοι ὄντες, τί τούτου ἔτι περισσότερον, ὃ οἱ Γραικοὶ ἔχουσι, καὶ αὐτοὶ οὐκ ἔχουσι, ζητοῦσι; δῆλον τὴν ἐφ᾽ ὅλους τοὺς ἁγίους τόπους τελείαν αὐτῶν κυριότητα, ἐν

πνεύματι θορύβων καὶ ταραχῶν καὶ ἐχθρικῆς κατὰ Γραικῶν, ὡς Σχισματικῶν, ὁρμῆς καὶ μάχης.

Ἀλλὰ τὰ χριστιανικὰ αὐτὰ Κράτη, τὰ καλλυνόμενα μὲ τὴν ἐπιείκειαν καὶ συμπάθειαν, μὲ τὴν ἀνεξικακίαν καὶ ἀνοχὴν, μὲ τὴν εὐθυδικίαν καὶ δικαιοσύνην, καὶ μὲ τὴν κατ' εὐλογίαν ὀρθὴν κρίσιν, θέλουν ἆρα εὐδοκήσει, ὥστε οἱ Ἀνατολικοὶ Χριστιανοὶ Γραικοὶ, οἱ διὰ τοσούτων πολλῶν αἰώνων κάτοχοι τῶν ἁγίων τόπων, νὰ στερηθῶσι πᾶν δικαίωμα αὐτῶν;

Τὰ μὲν διάφορα περὶ θρησκείας φρονήματα δύνανται ποτὲ νὰ παύσωσι, τὸ δὲ δικαίωμα ἑνὸς Ἔθνους εἶναι ἀκατάλυτον, εἶναι αἰώνιον· ἀλλ' ἐλπίζομεν, τὴν κατὰ τὰς προτροπὰς τοῦ Κ. Βορὲ ἐπίμονον ἔνστασιν τῶν μοναχοφρατόρων θέλει τέως ὑπερνικήσει τὸ φιλοδίκαιον καὶ φιλάνθρωπον, τὸ ὁποῖον ὅτι εἶναι ἔργον παντὸς εὐσεβοῦς Καθολικοῦ Ἄρχοντος ἅπαντες ὁμολογοῦσι. Quod Principi orthodoxo catholico vere pio incumbere omnes fatentur.»

Ὁ Λιβελλογράφος, ἐκτὸς τοῦ οὗ ἀνακαλεῖ πολιτικοῦ πνεύματος τῶν σταυροφόρων, πρὸς ἀφαίρεσιν τῶν εἰς χεῖρας ἔτι Γραικῶν προσκυνημάτων, καὶ προτείνων ἔτι, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς περὶ Λατινογραικῶν διαφορᾶς ταχείας διαδικασίας, τοὺς τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας στό-

λους, τελευταῖον αὐτὸς ἐπισφραγίζων τὸν Λίβελλον αὐτοῦ, ἐπάγει ὡς ἐπίμετρον, μετὰ τῆς συνήθους αὐτοῦ τραχύτητος, καὶ τὰ ἀπειλητικὰ ὡσαύτως ταῦτα. Ὁ Καθολικισμὸς συνιστάμενος εἰς 300 ἑκατομμύρια (1), ἀναμφιβόλωςθέλει κερδίσει. Κατὰ δὲ ταύτης τῆς ἀπειλῆς οὐδὲν ἄλλο οἱ μεθ' ὅσης δυνατῆς πρᾳότητος καὶ ἀνεξικακίας ἐν ταύτῃ τῇ Ἀπαντήσει ἐκθέσαντες τὰ δίκαια αὐτῶν, ἀντιπροβάλλουσι διὰ βραχέων, εἰ μὴ τὸ τοῦ Προφήτου Δαβίδ. «Οὗτοι ἐν ἅρμασι, καὶ οὗτοι ἐν ἵπποις, ἡμεῖς δὲ, ἐν ὀνόματι Κυρίου Θεοῦ ἡμῶν».

(1) Κατὰ τὸν τῶν νεωτέρων Γεωγράφων ἀκριβέστερον ἀναλογισμὸν περὶ τῶν τῆς Γῆς κατοίκων, κατὰ τὰς διαφόρους αὐτῶν περὶ Πίστεως δοξασίας, ὁ ἀριθμὸς τῶν Καθολικορωμάνων δὲν ὑπέρκειται τῶν ἑκατὸν εἰκοσιεννέα ἑκατομμυρίων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.

Πρὸς μείζονα διατράνωσιν τῶν ἀναμφισβητήτων ἀρχαίων δικαιωμάτων καὶ προνομίων ἅπερ κέκτηται τὸ ἡμέτερον Γραικικὸν Γένος ἐπὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις ἁγίων Τόπων, ἐκ τῶν πλείστων τούτων καὶ Σοβαρῶν ἐγγράφων τῶν σωζομένων ἐν τοῖς Ἀρχείοις τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων, περὶ ὧν πολλαχοῦ διείληπται ἐν ταύτῃ τῇ ἀνασκευῇ, δημοσιεύομεν τὴν μετάφρασιν τῶν ἀκολούθων τριῶν ὑψηλῶν αὐτογράφων, μετὰ δὲ ταύτην καταχωροῦμεν Σημείωσιν συνοπτικὴν τῶν κυριωτέρων Βασιλικῶν Χὰτ-Σσεριφίων, τῶν κατὰ καιροὺς δεδομένων τῷ Γένει ἡμῶν. Τὰ δὲ Χοτζέτια, τὰ διαδηλοῦντα καὶ διατρανοῦντα τὸν χρόνον (1536) καθ' ὃν οἱ φραγκισκάνοι, διωχθέντες ἀπὸ τῆς ἁγίας Σιὼν μόλις διὰ σκληρῶν Συμφωνιῶν πρότερον ἐπετράπη τέως παρὰ τῶν Μουσουλμάνων εἰς αὐτοὺς ἵνα κατοικήσωσι διὰ ῥητοῦ ἐνοικίου ἐν τῷ ἔνδον τῆς Ἱερουσαλὴμ μοναστηρίῳ τῶν Ἰβήρων δὲρ-Ἀμοὺτ λεγομένῳ, μετὰ καὶ ἄλλων ἔτι νομίμων ἐπισήμων, δικαιωτηρίων (χοτζετίων) τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ κριτηρίου, τῶν ἐπὶ διαφόρων περιστάσεων ἐκδιδομένων, κεῖνται καταχεχωρημένα ἅπαντα ἐν τῇ ἀνασκευῇ ταύτῃ.

Μετάφρασις συνοπτικὴ τοῦ Ὁρισμοῦ τοῦ Σουλτὰν Μεχμὲτ Β΄. Πορθητοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ δοθέντος τῷ Πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων Ἀθανασίῳ

Τὸ Βασιλικὸν ἐπ᾽ αὐτῷ Αὐτόγραφον ἤτοι Χάτι σερίφ, ἔχει οὕτω.

Κατὰ τὴν διάληψιν τοῦ Ὑψηλοῦ μου Ὁρισμοῦ ἐνεργείσθω· Ὅστις δὲ θέλει νὰ ἀναιρέσῃ τὸ εὐλογημένον, εὐτυχὲς καὶ ἰσχυρόν μου τοῦτο Χάτι, ἔξω ὑπεύθυνος τῷ τοῦ Θεοῦ ἀναθέματι.

Μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ, καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Τιμίου αὐτοῦ Προφήτου ἁλωθείσης τῆς Κωνςαντινουπόλεως, ἦλθον εἰς τὴν εὐτυχεςάτην μου Αὐλὴν ἀπὸ διάφορα μέρη καὶ τόπους ἐλτζῆδες, συγχαίροντές μοι ἀπὸ μέρους τῶν Σάχιδων καὶ Κράλιδων δι᾽ ἀναφορῶν αὐτῶν ἐπὶ τῇ ἁλώσει. Ἐλθὼν δὲ μετὰ τῶν καλογήρων του καὶ ὁ εἰς Ἱερουσαλὴμ Πατριάρχης ἤδη τῶν Ῥωμαίων Ἀθανάσιος, ἐνεφάνισεν εἰς τὴν Ὑψηλήν μου Αὐλὴν τὰ εἰς χεῖρας αὐτοῦ ἱερὰ θεσπίσματα καὶ αὐτόγραφα τοῦ τε ὑπερεντίμου Ἀποστόλου, καὶ τοῦ Ὄμερ Χατὰπ, καὶ τῶν προπαρελθόντων Βασιλέων, καὶ ἐξητήσατο, ἵνα κατὰ τὸ ἀνέκαθεν γεγονὸς αὐτοῖς ἔλεος, ἔχωσι

πάλιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ χρῆσίν των τὸν ἐντὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ ὄντα Καμαμὲ, καὶ ὅλα τὰ ἐν αὐτῷ ἐμπεριεχόμενα Προσκυνήματα, καὶ τὸν ἅγιον Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου μοναστήριον τῶν Γκιουρτζίδων, καὶ τὰ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ εὑρισκόμενα προσκυνήματα καὶ Μοναστήρια, καὶ Ἐκκλησίας, καὶ τὴν ἐν τῇ Βηθλεὲμ τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν, καὶ τὸ Σπήλαιον, καὶ τὰ κλειδία τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τριῶν θυρῶν, τῆς Μεσημβρινῆς, Δυτικῆς καὶ Ἀρκτικῆς, καὶ τὰ ἐν τῇ Βηθλεὲμ εὑρισκόμενα Χριστιανικὰ γένη, τὰ τῷ Πατριάρχῃ ὑποκείμενα· καὶ ἵνα αὐτοί τε καὶ τὰ ἀφιερώματα αὐτῶν ὦσιν ἐλεύθεροι ἀπὸ τὰ Χαράτζια, Πάτζια, Καφάρια, καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ βίαια δοσίματα· κατ' ἐκείνους λοιπὸν τοὺς ὁρισμοὺς, καὶ κατὰ τὸ ἀνέκαθεν γεγονὸς πρὸς αὐτοὺς ἔλεος, ἠλέησε καὶ ἡ ἡμετέρα Βασιλεία τούτους, καὶ διὰ τοῦ παρόντος μου Ὑψηλωνύμου Ὁρισμοῦ ἐπρόσταξα, ἵνα οἱ ἐξουσιάζοντες τὰς ἐν τῇ ξηρᾷ καὶ θαλάσσῃ ὑποκειμένας τῇ Βασιλείᾳ μου ἐπαρχίας, ὑπερασπίζωνται τὸν Πατριάρχην καὶ τοὺς καλογήρους τῆς Ἱερουσαλὴμ, χωρὶς νὰ ἐνοχλῶνται παρ' οὐδενός. Ὅστις δὲ ἀπὸ τῶν ἑξῆς διαδόχων μου, καὶ ἀπὸ τῶν ὑπερτάτων Βεζυράδων, Οὐλεμάδων καὶ ἐξουσιαστῶν, καὶ δούλων τῆς Βασιλικῆς μου Αὐλῆς. καὶ ἁπλῶς ἀπὸ τῶν τῆς Μωαμεθανικῆς φυλῆς, ἢ πρὸς χάριν, ἢ πρὸς ἀπόλαυσιν ἄσπρων, θελήσῃ νὰ ἀ-

νατρέψῃ τοὺς πάλαι παρὰ τοῦ Προφήτου, καὶ τοῦ Ὄμερ Χαττὰπ, καὶ παρὰ τῶν προπαρελθόντων Βασιλέων, καὶ ἤδη παρὰ τῆς ἡμετέρας Βασιλείας δωρηθέντας ἱεροὺς καὶ ὑψηλοὺς ὁρισμοὺς, νὰ ὑποπέσῃ εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ Προφήτου. Οὕτω γινωσκέτωσαν, καὶ τῷ ἱερῷ μου σημείῳ εὐπειθῶς ὑποτασσέσθωσαν.

Ἐγράφη ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τὰ μέσα τῆς Σελήνης Σεβάλ. Χιτζρὲ **862**

Μετάφρασις τοῦ Ὁρισμοῦ τοῦ Σουλτὰν Σελὴμ Α΄, ἁλωτοῦ τῆς Αἰγύπτου καὶ Ἱερουσαλὴμ, δοθέντος ἐν Ἱερουσ. τῷ Πατριάρχῃ Δωροθέῳ, Ἀττάλλᾳ Ἀραβιστὶ λεγομένῳ.

Τὸ ἐπ᾽ αὐτῷ Βασιλικὸν Αὐτόγραφον (χάττι σερίφ) ἔχει οὕτω.

Κατὰ τὸν ἱερόν μου ὁρισμὸν ἐνεργείσθω· ὅστις δ᾽ ἂν ἄλλως πράξῃ, ὑποπεσάτω τῇ τοῦ Θεοῦ δικαίᾳ σπάθῃ.

Τῇ βοηθείᾳ τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ, καὶ τοῦ ἠγαπημένου αὐτοῦ Ἀποστόλου, ἐλθὼν εἰς Ἱερουσαλὴμ τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ μου, κατὰ τὴν κέ. τοῦ μηνὸς Σεφὲρ, ἐκυρίευσα αὐτήν· ὁ οὖν Πατριάρχης τῶν Ῥωμαίων Ἀττάλλας λεγόμενος, ἐλθὼν μετὰ τῶν λοιπῶν καλογήρων καὶ ὑποτε-

λῶν, ἐξητήσατο, ἵνα τὰς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ κειμένας Ἐκκλησίας καὶ Μοναστήρια, καὶ Προσκυνήματα ἔχωσι καὶ πάλιν, καθὼς καὶ ἀπ᾿ ἀρχῆς, ὑπὸ τὴν κυριότητα καὶ χρῆσίν των, κατὰ τὸν Ἱερὸν Ἀχτιναμὲν τοῦ Ὄμερ, καὶ κατὰ τοὺς Ὁρισμοὺς τῶν προπαρελθόντων Βασιλέων. Ἐπρόσταξα γοῦν καὶ ἐγὼ μὲ τὸν παρόντα μου Ἱερὸν Ὁρισμὸν, ἵνα ἐξουσιάζῃ τὸ ἄντικρυ τῆς Πύλης τοῦ Καμαμὲ κατὰ μεσημβρίαν κείμενον μαγτεσὲλ, μὲ τὰ ἀρχαῖα δύω μανουάλια καὶ τὰς κανδήλας τὰ ἄνω καὶ κάτω τῶν τεσσάρων καμαρῶν τῶν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ λεγομένου τόπου κειμένων, τοῦ τῇ Πατριαρχείᾳ ὑποκειμένου· τὰ ἄνω καὶ κάτω τῶν ἑπτὰ καμαρῶν τῶν κειμένων ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς Δεσποίνης Μαρίας λεγομένου· τὸ μέσον τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας· τὸν Τάφον καὶ τὸ κουμπὲν μὲ ὅλα τὰ προσκυνήματα· τὰς ἐκτὸς τοῦ Καμαμὲ ἐν τῇ Αὐλῇ κειμένας τρεῖς Ἐκκλησίας, τὴν ἀντικρὺ τούτων Ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, τὴν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλένης λεγομένην, καὶ τὴν ἁγίαν Θέκλαν, τὴν Σεϊδανάγιαν, τὸ Μοναστήριον τοῦ ἁγίου Εὐθυμίου, τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης, τοῦ ἁγίου Μιχαὴλ τοῦ Ἀρχαγγέλου, τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου μετὰ τοῦ κήπου, τοῦ ἁγίου Βασιλείου, τοῦ ἁγίου Νικολάου, τοῦ ἁγίου Δημητρίου, τῆς Δεσποίνης Μαρίας, ἕτερον Μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ἰωάν-

νου, καὶ ἑτέραν Ἐκκλησίαν τοῦ αὐτοῦ· τὸν ἅγιον Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ τῶν Γγιουρτζίδων, τὸ Μοναστήριον τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τὸ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ μνημεῖον τῆς Δεσποίνης Μαριὰμ, τὴν ἁγίαν Σιὼν, τὴν φυλακὴν τοῦ Ἰησοῦ, τὸ ὀσπήτιον τοῦ Ἄννα, τὰ εἰς τὸν Κάμπον μνημεῖα, τὸ Μοναστήριον τοῦ Σταυροῦ τῶν Γκιουρτζήδων, τὸ τοῦ ἁγίου Συμεὼν· τὸ τοῦ ἁγίου Ἠλιοὺ μὲ τοὺς ἐλαιῶνας καὶ ἀμπελῶνας, τὸ τοῦ ἁγίου Σάββα, τὸ τοῦ ἁγίου Γεωργίου τὸ ἐν τῇ κώμῃ Πεϊτουζάλλα κείμενον, τὸ ἐν Βηθλεὲμ Σπήλαιον τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τὰ κλειδία τῶν δύω θυρῶν τῶν πρὸς Ἄρκτον καὶ Μεσημβρίαν, καὶ τὰ πέριξ δύω κομμάτια τῶν κήπων, καὶ τὸν ἐλαιῶνα καὶ τὰ μνημεῖά των· καὶ τὰ εἰς τὰ λοιπὰ χωρία ὄντα Μοναστήρια καὶ Ἐκκλησίας των· καὶ τοὺς τῷ Πατριάρχῃ ὑποκειμένους Γκιουρτζῆδες, Χαμπεσίους, καὶ Σέρβους, καὶ ὅλα τὰ ἀφιερώματά των, καὶ τοὺς Μητροπολῖτας, καὶ καλογήρους, καὶ ἵνα παραλαμβάνῃ τὰ κατάλοιπα τῶν ἀποθανόντων Μητροπολιτῶν, καὶ ἐπισκόπων καὶ καλογήρων· καὶ ἵνα εἰς τὴν Πόρταν τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ εἰς τὸ Ζεμζὲμ σουγιοὺ λεγόμενον νερόν· καὶ εἰς τὸ Ἀρὰπ καφαρὶ, καὶ εἰς τὰ σκάλας μὴ πληρόνῃ κουμέρκια, καὶ μπάτζι, μήτε ὅταν κάμνωσι κέσφια· καὶ ἵνα ὦσιν ἐλεύθεροι διόλου ἀπὸ ὅλα τὰ βίαια δοσίματα· καὶ ἵνα μὴ ἐνοχλῶνται ἀπὸ κἀνὲν ἄλλο ἔθνος κατὰ τὸν πα-

ρόντα μου Ἱερὸν Ὁρισμὸν, ἀλλ᾽ ἀπὸ πασῶν τῶν φυλῶν ὁ Πατριάρχης τῶν Ῥωμαίων νὰ πρωτεύῃ κατὰ τὸν ἀκτιναμὲν λοιπὸν τοῦ Ὄμερ Χαττὰπ, καὶ κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τῶν προπαρελθόντων Βασιλέων, οὕτω δέδωκα κἀγὼ, καὶ μὲ τὸν παρόντα μου Ἱερὸν Ὁρισμὸν ἐπρόσταξα, ἵνα γίνηται ἡ ἐνέργεια ὃν τρόπον εἴρηται. Ἐὰν δὲ μετὰ τὴν σήμερον ἢ οἱ βασιλεύσοντες, ἢ οἱ ὑπέρτιμοι Βεζυράδες, ἢ Οὐλεμάδες, ἢ Σουλεχάδες, ἢ Καδῆδες, ἢ Βοεμβάδες, ἢ Πεϊτουλμάλιδες καὶ Κασέμιδες, ἢ Σουπασάδες, ἢ Ζαίμιδες καὶ τιμὰρ σαχαπίδες, ἢ Μουτεφερρικάδες καὶ Τζαουσάδες, ἢ Σιπαχῆδες καὶ Γενίτζαροι, ἢ οἱ λοιποὶ ἁπλῶς ὑπηρέται καὶ δοῦλοι τῆς Αὐλῆς μου θελήσωσι νὰ ἀνατρέψωσι τὸν παρόντα μου Ὁρισμὸν, οἱ τοιοῦτοι ὁποῖοι καὶ ἂν ὦσιν, ἔστωσαν ὑπεύθυνοι εἰς τὴν ὀργὴν καὶ εἰς τὰ κολαστήρια τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ. Ἐῶντες δὲ εἰς χεῖράς των τὸν Ἱερόν μου Ὁρισμὸν, νὰ δείξωσιν εὐπείθειαν.

Ἐγράφη ἐν ἔτει **923** *Νιζρὶ ἐν Ἱερουσαλήμ.*

Μετάφρασις τοῦ Ὁρισμοῦ τοῦ Κανονῆ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν, ὅν περ ἐπὶ τῆς στεφηφορίας του δέδωκε τῷ Πατριάρχῃ Γερμανῷ.

Τὸ ἐπ' αὐτῷ Βασιλικὸν Αὐτόγραφον (Χάτι Χουμαγιοὺν) ἔχει οὕτω.

» Κατὰ τὸν ἱερόν μου ὁρισμὸν ἐνεργεί-
» σθω· ὁ δὲ θελήσας ἀνατρέψαι αὐτὸν, ὑπο-
» πεσάτω ταῖς τιμωρίαις τοῦ ὑψίστου Θεοῦ,
» καὶ τῇ ὀργῇ τοῦ ὑπερεντίμου Προφήτου ».

Ὁ ἤδη ἐν Ἱερουσαλὴμ κατοικῶν Πατριάρχης τῶν ῥωμαίων Γερμανὸς λεγόμενος, ἀνέφερεν εἰς τὴν Αὐλήν μου δι' ἀναφορᾶς του, ὅτι ὁ ἀοίδιμος Πατήρ μου Σουλτὰν Σελὴμ Χὰν, καθ' ὃν καιρὸν ἐκυρίευσε τὴν Ἱερουσαλὴμ, μὲ τὸ νὰ παρεστάθη εἰς τὴν Βασιλείαν του μετὰ τῶν λοιπῶν καλογήρων καὶ ῥαγιάδων ὁ τότε Πατριάρχης Ἀταλλας, καὶ ἐξῃτήσατο παρὰ τοῦ Κράτους του, ἵνα τὰ ἀνέκαθεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του ὄντα Μοναστήρια καὶ Ἐκκλησίας, καὶ Προσκυνήματα τὰ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ εὑρισκόμενα, μένωσι πάλιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του ὡς καὶ πρότερον, ὁ μακαρίτης Πατήρ μου κατὰ

τὸν Ἀχτιναμὲ τοῦ Ὅμερ, καὶ τῶν πάλαι Βασιλέων τοὺς ὁρισμοὺς, ἠλέησεν αὐτοὺς καὶ ἐπρόσταξεν, ἵνα ἔχωσιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ χρῆσίν των τά τε ἐντὸς καὶ ἐκτὸς Μοναστήρια καὶ Προσκυνήματα· τὸ ἀντικρὺ τῆς Πόρτας τοῦ Καμαμὲ, κατὰ μεσημβρίαν κείμενον Μουγτεσὲλ μὲ τὰ μανουάλια καὶ κανδήλια· τὰς τέσσαρας καμάρας ἄνωθεν καὶ κάτωθεν τοῦ Γολγοθᾶ· τὰς ἑπτὰ καμάρας ἄνωθεν καὶ κάτωθεν τὰς ἐπὶ τοῦ Τόπου τῆς Δεσποίνης Μαριὰμ λεγομένου· τὸν μεγάλον Ναόν· τὸ μέσον τοῦ Ναοῦ, καὶ τὸν κουμπὲν αὐτοῦ μ᾿ ὅλα τὰ ἐν τῷ Ναῷ Προσκυνήματα· τὰς ἐκτὸς τοῦ Ναοῦ ἐν τῇ αὐλῇ κειμένας τρεῖς Ἐκκλησίας· τὴν ἀντικρὺ τούτων Ἐκκλησίαν τοῦ Ἰωάννου· τὴν ἐπὶ τῆς σκάλας Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλένης λεγομένην· τὴν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Ἐκκλησίαν· τὰς ἐπὶ τῶν δύω ὁδῶν καμάρας· τὸ ἀντικρὺ τούτων Μοναστήριον τῆς ἁγίας Θέκλης· τὴν Σεϊτανάγιαν· τὸν ἅγιον Εὐθύμιον, τὴν ἁγίαν Αἰκατερίνην, τὸν ἅγιον Μιχαὴλ, τὸν ἅγιον Γεώργιον, τὸ Μοναστήριον τοῦ στύλου (ἢ τῆς κολώνας), τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Θεολόγον μετὰ τοῦ περιβολίου· τὸν ἅγιον Βασίλειον, τὸν ἅγιον Θεόδωρον, τὸν ἅγιον Νικόλαον· τὸν ἅγιον Δημήτριον, τὴν Δέσποιναν Μαρίαν· τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον, ἑτέραν Ἐκκλησίαν τοῦ αὐτοῦ· τὸν ἅγιον Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου Μοναστήριον τῶν Γκιουρτζήδων μετὰ τοῦ κήπου

καὶ ἐλαιῶνος· τὴν φυλακὴν τοῦ Ἰησοῦ· τὸν ἅγιον Γεώργιον, τὸ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ μνημεῖον τῆς Δεσποίνης Μαριάμ· τὸ Ὄρος τῶν ἐλαιῶν· τὴν ἐν τῇ Σιὼν Ἐκκλησίαν τοῦ Προφήτου Δαβίδ· τὸ Μοναστήριον τῆς ἐλαίας· τὸ ὀσπήτιον τοῦ Ἄννα· τὰ ἐν τῷ κάμπῳ νεκροταφεῖα· τὸ Μοναστήριον τῶν Γκιουρτζήδων τοῦ Σταυροῦ· τὸ Μοναστήριον τοῦ Συμεὼν κατὰ μόνας, καὶ τὸ τοῦ ἁγίου Ἡλιοὺ μὲ τὰ ἀμπέλια χωράφια καὶ ἐλαιῶνάς των· τὸ τοῦ ἁγίου Σάββα· τὸν ἐν τῇ κώμῃ Πεϊτουζάλᾳ ἅγιον Γεώργιον· τὸ ἐν τῇ Βηθλεὲμ σπήλαιον τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ· τὰ κλειδία τῶν ἐν αὐτῇ τῇ Ἐκκλησίᾳ δύω θυρῶν, τῶν πρὸς Ἄρκτον καὶ Μεσημβρίαν, τὰ περὶ αὐτὴν δύω κομμάτια τοῦ κήπου, τὸν ἐλαιῶνα καὶ τὸ νεκροταφεῖον· τὰ εἰς τα ἄλλα ἐπίλοιπα χωρία Μοναστήρια, καὶ Ἐκκλησίας των, τοὺς τῷ Πατριάρχῃ ὑποκειμένους Γκιουρτζῆδες, Χαμπεσίους καὶ Κόπτας, καὶ ὅλα τὰ ἀφιερώματά των· καὶ ὅταν κατὰ τὴν θρησκείαν των σημαίνωσι σήμαντρα, καὶ θυμιάζωσι κατὰ πᾶσαν ἑσπέραν, καὶ ἀνάπτωσι τὰ κηρία των ἀπὸ τὸ ἐπιφαινόμενον φῶς, καὶ λιτανεύωσιν ὁ Πατριάρχης καὶ οἱ περὶ αὐτὸν, νὰ πρωτεύωσι καὶ νὰ προηγῶνται τῶν ἄλλων φυλῶν, καὶ ἔπειτα μετ᾽ αὐτοὺς αἱ λοιπαὶ φυλαί· καὶ τὰ κατάλοιπα τῶν ἀποθανόντων Καλογήρων καὶ Μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων καὶ Καλογραιῶν νὰ παραλαμβάνῃ

ὁ ῥηθεὶς Πατριάρχης, καὶ εἰς τὴν πόρταν τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ εἰς τὸ ζεμζὲμ σουγισοὺ λεγόμενον νερὸν, καὶ εἰς τὸ ἀρὰπ Καφάρι, καὶ εἰς τὰς Σκάλας καὶ εἰς τὰ κέσφια νὰ μὴ πληρώνωσιν οὐδέν· καὶ νὰ ἦναι ἐλεύθεροι ἀπὸ τὸ χαράτζι, καὶ ἀπὸ τὸ κουμέρκι καὶ ἀπὸ τὸ μπάτζι, καὶ νὰ κατασκευάζωσι τὰς ἐκκλησίας κατὰ τὴν παλαιὰν θέσιν καὶ σχήμάτων, καὶ νὰ ἀνοικοδομῶσι κελλεῖα, καὶ νὰ ἀνοίγωσιν ἢ νὰ κλείωσι πόρτας καὶ παράθυρα, καὶ νὰ κατασκευάζωσι καμάρας ἀπὸ ὀσπήτιον εἰς ὀσπήτιον, καὶ νὰ ἦναι ἀπηλλαγμένοι καὶ ἐλεύθεροι ἀπὸ ὅλα τὰ βίαια δοσίματα, καὶ καμμία φυλὴ νὰ μὴ τοὺς ἐνοχλῇ, ἀλλ' οἱ Πατριάρχαι τῶν ῥωμαίων νὰ προεστεύωσι καὶ νὰ πρωτεύωσι τούτων, καὶ νὰ ἦναι αὐταὶ ὑποκείμεναι εἰς αὐτούς· ὅθεν κατὰ τὸν ὁρισμὸν τοῦ Πατρός μου ἔδωκα κἀγὼ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον τὸν παρόντα μου Ἱερὸν Ὁρισμὸν, καὶ ἐπρόσταξα, ἵνα τοιουτοτρόπως ἐνεργῆται· ἐὰν δέ τις, ἢ Βασιλεὺς ἤθελεν εἶναι, ἢ ἀπὸ τῶν Βεζυράδων, Οὐλεμάδων, Σουλαχάδων, Μίρι Μιράνιδων, Μίρι Λιβάδων, Βοεβοδάδων, Πεϊτουλμάλιδων, Κασέμιδων, Μουτεβελλίδων τῶν Βακουφίων, Σουπασάδων, Ζουαμάδων, Τιμὰρ Σαχαπίδων, Μουτεφερρικάδων, Τζαουσάδων, Σιπαχήδων, Γενιτζάρων καὶ τῶν λοιπῶν Ἔχλι ὄρφιδων καὶ ὑπηρετῶν τῆς Αὐλῆς μου, καὶ τῶν τῆς θρησκείας ἁπλῶς τοῦ ἐντίμου

Προφήτου, θελήση νὰ ἀνατρέψῃ τὸν Ἀχτιναμὲν τοῦ Ὄμερ Χαττὰπ, καὶ τὸ θέσπισμα τοῦ πατρός μου, καὶ τὸν ἤδη δοθέντα Βασιλικὸν ὁρισμὸν, ἔστω ὑποκείμενος εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ ἔχῃ νὰ δώσῃ ἀπολογίαν εἰς τὸν Ὕψιστον Θεόν· τὸ δὲ παρόν μου Ἱερὸν Χάττι θέλετε ἀφήσῃ εἰς χεῖράς των· οὕτω γινώσκετε, καὶ τῷ Ἱερῷ μου σημείῳ ὑποτάσσεσθε.

Ἐγράφη ἐν Ἀδριανουπόλει τὸ **933** *Χιζρὲ, κατὰ μῆνα Ῥεπιοὺλ-ἐβέλ.*

Μετάφρασις τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ Σουλτὰν 'Οσμὰν, τοῦ δοθέντος τῷ Πατριάρχῃ Παρθενίῳ μετὰ τὴν μετὰ τῶν Φράγκων κρισολογίαν περὶ τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ Προσκυνημάτων, καὶ περὶ τῆς Ἁγίας Βηθλεέμ.

Τὸ ἐπ' αὐτῷ Βασιλικὸν Αὐτόγραφον ἔχει οὕτω.

Κατὰ τὴν διάληψίν του ἐνεργείσθω.

Ὁ τῆς Ἱερουσαλὴμ Ῥωμαῖος Παρθένιος, ἔδωκεν ἀναφορὰν εἰς τὸ Κράτος μου διαλαμβάνουσαν, ὅτι κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τοὺς διὰ βασιλικῶν Αὐτογράφων ἐπικυρωμένους, ἔχοντες ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ χρῆσίν των τά τε ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ προσδιωρισμένα καὶ αὐτοῖς ἐξιδιασμένα Προσκυνήματα, καὶ θέλοντες ἤδη νὰ ἀπέλθωσιν εἰς προσκύνησιν τῆς Ἀποκαθηλώσεως, ἐμποδίζονται καὶ ἐνοχλοῦνται παρὰ τῶν Φράγκων, οἱ ὁποῖοι ἐκυρίευσαν τὰ ἐν τῇ Ἀποκαθηλώσει δύω μανουάλια αὐτῶν, καὶ τὰς κανδήλας, καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ κουβουκλίου τοῦ μνήματος τοῦ Ἰησοῦ μικρὸν κουμπὲν, καὶ πρὸς τοὺς χάριν προσκυνήσεως ἀπερχομένους κάμνουσιν ἐζιγέτι, καὶ ὅτι τὸ ἔδαφος κάτω τῶν ἑπτὰ καμαρῶν, τῶν ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς Δεσποίνης Μαριὰμ

λεγομένου κειμένων, μὲ τὸ νὰ ἦναι τῶν Ῥωμαίων προσκύνημα, καὶ τὸ ἄνω τούτων τῶν χαμαρῶν μέρος, μὲ τὸ νὰ ἦναι τῶν Φράγκων κατάλυμα καὶ οἴκημα, ἐν ᾧ διέρχονται οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὸ ῥηθὲν αὐτὸ Προσκυνημά των, οἱ Φραγκοκαλόγηροι βάλλοντες αὐτοὺς μὲ ξύλα καὶ πέτρας, καὶ πυροβόλα, ἐπιβουλεύονται αὐτούς, καὶ ὅτι τὴν ἐν τῇ Βηθλεὲμ μεγάλην Ἐκκλησίαν, καὶ τὸ ἐν αὐτῇ σπήλαιον τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ, μετὰ τῶν κλειδῶν κυριεύσαντες, ὅταν ἀπέρχωνται οἱ Ῥωμαῖοι χάριν Προσκυνήσεως, δὲν ἀνοίγουσι τὴν Πόρταν, ἀλλὰ μετὰ δύω καὶ τρεῖς ὥρας ὅταν θέλωσι, προξενοῦντες ἀτιμίαν εἰς αὐτοὺς καὶ περιφρόνησιν καὶ ὅτι κυριεύσαντες τὰ δύω κλειδία τῶν πρὸς ἄρκτον καὶ μεσημβρίαν θυρῶν τοῦ ῥηθέντος σπηλαίου, καὶ τὰ περὶ τὴν Ἐκκλησίαν δύω κομμάτια περιβόλια, καὶ ἐλαιῶνας, καὶ τὸ ἐν τῇ Γεθσημανῇ μνημεῖον τῆς Μαριὰμ, ἀδικοῦσι παρενοχλοῦντες τοὺς Ῥωμαίους, ἐναντίως φεράμενοι τῶν εἰς χεῖράς των σωζομένων παλαιῶν ἐγγράφων καὶ ἀποδεικτικῶν, καὶ ὅτι ἐπειδὴ ἔλαβον καὶ οἱ φράγκοι ὁρισμὸν κατὰ τὸ 1169 ἔτος διὰ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ ῥηθέντος Κουβουκλίου κατὰ τὸν ὁρισμὸν τὸν ἐκδοθέντα τῷ 1060 ἔτει, μὲ αὐτὴν τὴν αἰτίαν καὶ πρόφασιν εἶναι προφανέστατον, ὅτι αὐτοὶ θέλουσι μετακομίσει τὰς πέτρας τῶν Προσκυνημάτων εἰς τὴν Φραγγίαν.

καὶ ὅτι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον θέλουσι παρακινηθῇ οἱ Ῥωμαῖοι νὰ πηγαίνωσιν ἐκεῖ ἐξ ἀνάγκης χάριν προσκυνήσεως, καὶ νὰ γίνωνται Κατόλικοι· ἀλλὰ πρὸς τῇ ἀναφορᾷ των ταύτῃ ἐνεφάνισαν καὶ ἄλλην κοινὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἀναφορὰν Ἀραβιστὶ γεγραμμένην, ἐξαιτητικὴν ἐκδόσεως Ἱεροῦ μου Ὁρισμοῦ, καταπαυστικοῦ καὶ ἐμποδιστικοῦ τῶν κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἐναντίον τῆς ἀρχαιότητος γινομένων ἐπηρειῶν καὶ ἐνοχλήσεων ὑπὸ τῶν Φράγκων, καὶ παρεκτικοῦ τῆς κυριότητος τοῦ ῥηθέντος Κουβουκλίου καὶ τῶν λοιπῶν Τόπων εἰς τοὺς Ῥωμαίους κατὰ τὸ ἔκπαλαι. Προσεπιτούτοις θεωρηθέντων πολλάκις καὶ τῶν ἐνσημειώσεων καὶ καταγραφῶν τῶν εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων δοθέντων ἔκπαλαι παρὰ τῶν προπαρελθόντων Βασιλέων Ὑψηλῶν ὁρισμῶν, (αἱ ὁποῖαι καταγραφαὶ σώζονται εἰς τὸ διβὰν καλεμὶ), εὑρέθη, ὅτι εἶναι δεδομένος εἰς τοὺς Ῥωμαίους, κατὰ τὰν Ἀχτιναμὲ τοῦ Χαζρὲτ Ὅμερ Χατὰπ τοῦ Β΄. Χαλίφη, καὶ κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τῶν προπαρελθόντων Βασιλέων Ὑψηλὸς Ὁρισμὸς παρὰ τοῦ ἁλωτοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ Σουλτὰν Σελὴμ Χὰν, δι᾽ αὐτογράφου του βασιλικοῦ ἐπικυρωμένος, κατὰ τὸ 923^ον^ ἔτος, διαλαμβάνων, ὅτι τὸ ἀντικρὺ τῆς θύρας τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ Καμαμὲ λεγομένου Ναοῦ, πρὸς Μεσημβρίαν κείμενον Μουγτεσὲλ, καὶ τὰ δύω μανουάλια καὶ κανδήλια, καὶ τὸ ἄνω

καὶ κάτω τῶν τεσσάρων καμαρῶν τῶν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ τοῦ τῷ Πατριάρχῃ ὑποκειμένου, καὶ τὸ ἄνω καὶ κάτω τῶν ἑπτὰ καμαρῶν τῶν ἐπὶ τοῦ Τόπου τῆς Δεσποίνης Μαριὰμ λεγομένου, τὸ μέσον τῆς Μεγάλης Εκκλησίας, τὸν Τάφον καὶ τὸν κουμπὲν μ' ὅλα τὰ προσκυνήματα· τὰς ἐκτὸς τοῦ Καμαμὲ ἐν τῇ αὐλῇ κειμένας τρεῖς Ἐκκλησίας μεγάλας, τὴν ἀντικρὺ τούτων Ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, τὴν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλένης, τὴν ἁγίαν Θέκλαν, τὴν Σεϊδανάγιαν, τὸ Μοναστήριον τοῦ ἁγίου Εὐθυμίου, τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης, τοῦ ἁγίου Μηχαὴλ, τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου μετὰ τοῦ κήπου· τοῦ ἁγίου Βασιλείου, τοῦ ἁγίου Νικολάου, τοῦ ἁγίου Δημητρίου, τῆς Δεσποίνης Μαρίας. ἕτερον Μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, καὶ ἑτέραν Ἐκκλησίαν τοῦ αὐτοῦ· τὸν ἅγιον Ἰάκωβον τῶν Γκιουρτζήδων· τὸ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τὸ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ μνημεῖον τῆς Δεσποίνης Μαριὰμ, τὴν ἁγίαν Σιὼν, τὴν φυλακὴν τοῦ Ἰησοῦ, τὸ ὀσπήτιον τοῦ Ἄννα· τὰ εἰς τὸν Κάμπον μνημεῖα, τὸ Μοναστήριον τοῦ Σταυροῦ τῶν Ἰβήρων, τὸ τοῦ ἁγίου Συμεὼν· τὸ τοῦ ἁγίου Ἡλιοῦ μετὰ τῶν ἐλαιώνων καὶ ἀμπελώνων, τὸ τοῦ ἁγίου Σάββα, τὸ ἐν τῇ κώμῃ Πεϊτουζάλα τοῦ ἁγίου Γεωργίου· τὸ ἐν Βηθλεὲμ σπήλαιον

τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὰ κλειδία τῶν πρὸς Ἄρκτον καὶ μεσημβρίαν δύω θυρῶν· καὶ τὰ πέριξ δύω κομμάτια τῶν κήπων, τὸν ἐλαιῶνα καὶ τὰ μνημεῖά των· καὶ εἰς τὰ ἄλλα χωρία Μοναστήρια καὶ Ἐκκλησίας των, νὰ ἔχουν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν των, καὶ περὶ τούτων κἀνὲν ἄλλο ἔθνος νὰ μὴ τοὺς ἐνοχλῇ. καὶ ὅτι μετὰ τοῦτον, καὶ ὁ ἀοίδιμος Σουλτὰν Σουλεϊμὰν Χὰν ἔδωκεν αὐτοῖς ὁρισμὸν μὲ Βασιλικόν του Αὐτόγραφον ἐπικυρωμένον, ἐκδοθέντα τῷ 933 ἔτει, ἵνα ἐνεργῶνται τὰ ἐν αὐτῷ ἀπαραβάτως, καὶ ὅτι ἔπειτα μὲ τὸ νὰ ἐκυρίευσαν οἱ Φράγγοι τὴν ἐν τῷ Ναῷ τοῦ Καμαμὲ ἀποκαθήλωσιν, καὶ τὴν ἐν τῇ Βηθλεὲμ γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὰ περιβόλια, καὶ τὰς καμάρας μὲ τὸν Γολγοθᾶν, καὶ μὲ τὰ μανουάλια καὶ κανδήλια, καὶ τὰ κλειδία τῶν πρὸς ἄρκτον καὶ μεσημβρίαν δύω θυρῶν (τὰ ὁποῖα ὅλα ἦσαν ὑπὸ τὴν κυριότητα καὶ ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων), ἐθεωρήθη αὕτη ἡ διαφορά των ἐν Βασιλευούσῃ μὲ ἄκραν ἐπιμέλειαν καὶ προσοχὴν, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Σεϊχουλ-ἰσλάμη καὶ τῶν Καζασκέριδων, καὶ μὲ τὸ νὰ ἀπεδείχθη κατὰ τὰ εἰς χεῖράς των σωζόμενα ἀποδεικτικὰ, ὅτι εἰσὶ τῶν Ῥωμαίων, ἀπεφασίσθη νομικῶς νὰ ἦναι πάλιν τῶν Ῥωμαίων· ἀλλ᾽ αὐτοὶ ἐναντίως τῇ ἀρχαιότητι φερόμενοι, πεισματικῶς πάλιν ἐνοχλοῦσαν τοὺς Ῥωμαίους· ὅθεν ὁ τῶν Ῥωμαίων Πατριάρχης καὶ οἱ περὶ αὐτὸν

καλόγηροι, δόντες ἀναφορὰν, ἐξητήσαντο, ἵνα οἱ εἰρημένοι Τόποι, δηλ ἡ Βηθλεὲμ καὶ τὰ περιβόλια, καὶ ὁ Καμαμὲς, καὶ τὰ χανδήλια, καὶ αἱ χαμάραι, καὶ τὰ κλειδία παραδοθῶσιν εἰς τοὺς Ῥωμαίους ὡς τὸ ἀπ' ἀρχῆς· ἐφ' ᾧ καὶ κατὰ τὸ 1047 ἔτος ἐξεδόθη ὑψηλὸς ὁρισμὸς μὲ Βασιλικὸν αὐτόγραφον ἐπικυρωμένος παρὰ τοῦ ἀειμνήστου Σουλτὰν Μουρὰτ Χάν· καὶ ὅτι μετ' αὐτὸν ἀνεκαίνισε τοῦτον τὸν εἰρημένον Ὁρισμὸν μὲ Βασιλικόν του αὐτόγραφον κατὰ τὸ 1054 ἔτος ὁ διάδοχός του Σουλτὰν Ἰμπραχὶν Χάν· καὶ ὅτι μὲ ὅλα αὐτὰ πάλιν οἱ Φράγκοι ὄχι δὲν κατεπείσθησαν, οὐδὲ ὑπήκουσαν, ἀλλ' ἐκυρίευσαν καὶ τὸ ἐν μέσῳ τοῦ Καμαμὲ Κουβούκλιον δυναστικῶς, καὶ ἐνεωτέρισαν διαφόρους νεωτερισμοὺς, τὸ ὁποῖον καὶ ἀνηνέχθη δι' ἀναφορᾶς, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο καὶ τὰ δύω ἀντιφερόμενα μέρη ἐκρισολογήθησαν εἰς τὸ ὑψηλόν μας βῆμα ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ἀρχικῶν καὶ μεγιστάνων· καὶ ὅτι οἱ Φράγκοι προτείναντες ἐν τῇ κρισολογίᾳ ὅτι ἔχουσιν ἀποδεικτικὰ περὶ τῶν διαφερομένων μερῶν, ἐζήτησαν διορίαν· ἀλλὰ μὲ ὅλον ὁποῦ παρῆλθον ἓξ μῆνες, δὲν ἠμπόρεσαν νὰ ἐμφανίσωσι κἀνὲν ἔγγραφον καὶ ἀποδεικτικόν· διὸ κατὰ τοὺς εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων Ἱεροὺς Ὁρισμοὺς, παρεδόθησαν εἰς χεῖράς των οἱ ῥηθέντες Τόποι, ὁμοίως καὶ τὰ ῥηθέντα κλειδία, ληφθέντα ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν

Φράγκων· ἐσηκώθησαν προσέτι καὶ τὰ ὅσα ἐνεωτέρισαν· καὶ ὅτι εἰς τὸ νὰ μὴ φέρωνται εἰς τὸ ἑξῆς ἐναντίως τῇ παλαιᾷ συνηθείᾳ καὶ τοῖς ὑψηλοῖς ὁρισμοῖς, καὶ εἰς τὸ νὰ μὴ παρενοχλῶσι καὶ παρεντίθωνται τοῖς Ῥωμαίοις, ἐξεδόθη Ὑψηλὸς Ὁρισμὸς κατὰ τὸ 1086 ἔτος, καὶ ἕτερος πάλιν προσεπικυρωτικὸς τούτου κατὰ τὸ 1088 ἔτος παρὰ τοῦ Σουλτὰν Μεχμὲτ Χὰν, καὶ πάλιν κατὰ τὸ 1099 ἔτος ἀνεκαινίσθη ὁ περὶ τῶν εἰρημένων τούτων τόπων ὁρισμὸς παρὰ τοῦ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν Χὰν, τῶν ὁποίων τούτων ὁρισμῶν αἱ καταγραφαὶ εὑρέθησαν ἐγκαταγεγραμμέναι εἰς τοὺς Κώδικας, ὡς εἴρηται· θεωρηθέντων δὲ τῶν εἰς χεῖρας τῶν Φράγκων δοθέντων τοῖς μὲν Φραντζέζοις ἀχτιναμὲ, τοῖς δὲ καλογήροις των νισανίου βασιλικοῦ, εὑρέθη διαλαμβανόμενον εἰς αὐτὰ, ὅτι τὰ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ Προσκυνήματα, καὶ τὰ ἐντὸς τοῦ Καμαμὲ, τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς πρὸς κατοικίαν αὐτοῖς δοθέντα καὶ ἤδη εἰς χεῖράς των εὑρισκόμενα, νὰ μένωσιν εἰς χεῖράς των, χωρὶς νὰ τοῖς γίνεται ἀπὸ κἀνὲν ἔθνος περὶ τούτων ἐνόχλησις· ἔτι δὲ καὶ ὅτι τὸ ἐν μέσῳ τοῦ Ναοῦ κείμενον μνῆμα τοῦ Ἰησοῦ (κατὰ τὴν δόξαν των) νὰ καλλωπίζωσι μὲ καλύμματα· καὶ τὰ ἐπὶ τούτου τοῦ μνήματος δύω μολυβδοσκέπαστα τρούλλαι. τὸ μικρόν τε καὶ μεγάλον, καὶ ὅτι ἐντὸς τούτου τοῦ μνημείου, καὶ ἐκτὸς, καὶ εἰς

τὸ προαύλιόν του νὰ στρώνωσι, καὶ νὰ σκουπίζωσι, καὶ νὰ κάμνωσι λειτουργίας, καὶ νὰ βάλλωσι σαμδάνια καὶ περδέδες; Ἔτι δὲ καὶ ὅτι τὸ ἀπὸ τῆς θύρας τούτου τοῦ μνημείου, ἕως οὗ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ῥωμαίων (ἐν ᾗ ὡς σύνορα εἶναι βαλμένα σιδηρᾶ κάγκελλα), τὸ μεταξύ τούτου τοῦ τόπου κείμενον σέτιον μικρὸν, ἤτοι ὕψωμα μικρὸν, καὶ τὰ εἰς τὴν μεγάλην καμάραν ἀπὸ μέρους τοῦ Βασιλέως τῆς Φράντζας κρεμάμενα κανδήλιά των, καὶ ὅτι εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ Γολγοθᾶ, τόπον τῆς σταυρώσεως λεγόμενον, νὰ λειτουργῶσι, καὶ νὰ βάλλωσι κανδήλια καὶ μανουάλια, καὶ ὅτι νὰ προηγῶνται ἀπὸ τὰ λοιπὰ ἔθνη· καὶ τὸ ἄνω καὶ κάτω μέρος τῶν ἑπτὰ καμαρῶν τῶν Σίττι Μαριὰμ λεγομένων· καὶ ὅτι ἐν ᾧ ἀπήρχοντο εἰς τὴν πέτραν τῆς Ἀποκαθηλώσεως πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἐθίμων τῆς θρησκείας των, οἱ Ῥωμαῖοι δυναστικῶς τοὺς ἐπῆραν τὰ πρωτεῖα καὶ τοὺς ἐμπόδισαν, καὶ ὅτι τὰ κλειδία τῶν θυρῶν τοῦ Σπηλαίου τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ τοῦ ἐν μέσῳ τῆς κατὰ τὴν Βηθλεὲμ Ἐκκλησίας τῆς μεγάλης κειμένου, ὄντα ἀνέκαθεν εἰς χεῖρας τῶν Φράγκων, οἱ ῥηθέντες Ῥωμαῖοι κατὰ ἀπάτην λαβόντες ὁρισμὸν, τοὺς ἐμπόδισαν, καὶ ὅτι εἰς τὸν τόπον τὸν ὄντα ἐντὸς τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὁποῦ εἰσὶ τὰ νεκροταφεῖα τούτων, οἱ Ῥωμαῖοι ἐνεωτέρισαν μίαν Πόρταν· καὶ ὅτι τῶν εἰς

τὴν γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ ὑποκειμένων δύω κομματίων περιβολίων, τὰς θύρας κλείσαντες, ἄλλας ἐκ νέου δύω θύρας ἠνέωξαν· καὶ ὅτι ταῦτα πάντα ἀνεκαλύφθησαν καὶ ἐθεωρήθησαν παρὰ πολλῶν ἀξιοπίστων καὶ δικαίων Μουσουλμάνων τότε εἰς τὴν συνέλευσιν τῆς Ἱερᾶς Κρίσεως παρόντων, καὶ ὅτι οἱ εἰρημένοι διαφερόμενοι Τόποι ἀπ' ἔκπαλαι ἀφέθησαν εἰς χεῖρας τῶν Φραγκοκαλογήρων· καὶ ἐγένοντο περὶ τούτων χοτζέτια καὶ ἀρζιμαχζάρια· καὶ ὅτι κατὰ τοὺς Ἱεροὺς φετφάδες καὶ κατὰ τὰς ὁμολογίας τῶν παρελθόντων Βασιλέων, ἐδόθη καὶ ἐπὶ τῆς Βασιλείας τοῦ Σουλτὰν Μουράτη κατὰ τὸ 1045 ἔτος νισσάνι βασιλικόν· καὶ πάλιν κατὰ τὸ 1101 ἔτος ὅτι ἐδόθη ἄλλο νισσάνι ἐπικυρωτικὸν τούτου· ἔπειτα, ὅτι ἀνεκαινίσθη τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτὰν Μουσταφᾶ Χάν· καὶ πάλιν κατὰ τὸ 1115 ἔτος, ὅτι ἀνακαινισθὲν, ἐπεκυρώθη καὶ διὰ Βασιλικοῦ Αὐτογράφου· ἔπειτα πάλιν, ὅτι ἀνεκαινίσθη διὰ βασιλικοῦ ἐπικυρωθὲν αὐτογράφου κατὰ τὸ 1144 ἔτος, καὶ πάλιν κατὰ τὸ 1169, ὅτι ἀνεκαινίσθη αὖθις· Ταῦτα πάντα εὑρέθησαν μὲν διαλαμβανόμενα εἰς τὸ Βασιλικὸν Νισσάνι. Πλὴν ἡ Ἱερουσαλὴμ καὶ τὰ πέριξ αὐτῆς μὲ τὸ νὰ ἐκυριεύθησαν καὶ ἡλώθησαν μὲ τὰ σπαθία τῶν προκατόχων μου μεγάλων Βασιλέων, καὶ ἔγιναν κτήματα βασιλικά μου λόγῳ κληρονομικῷ, τὰ διαφερόμενα καὶ

ἐπιμαχόμενα αὐτὰ προσκυνήματα δὲν ἐδόθησαν εἰς τὰ δύω διαφερόμενα ἔθνη πρὸς κυριότητα καὶ κτῆσιν, ἀλλ' εἰς προσκύνησιν καὶ χρῆσιν, καὶ εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ἐθίμων τῆς θρησκείας των· καὶ τοῖς μὲν ὑποτελέσι καὶ δεχομένοις τὸ χαράτζι ἐδόθησαν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν· τοῖς δὲ καλογήροις τῶν Φράγκων μετὰ παρέλευσιν καιροῦ, κατ' εὐσπλαγχνίαν καὶ ἔλεος καὶ εὐεργεσίαν, τὸ μὲν, ἵνα προσκυνῶσιν εἰς μερικὰ Προσκυνήματα, τὸ δὲ ἵνα ἐκτελῶσι τὰ ἔθιμά των εἰς μερικοὺς τόπους, βάλλοντες κανδήλια, καὶ στολίζοντες, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ποιοῦντες, ἐφ' ᾧ καὶ ἐδόθησαν αὐτοῖς παρὰ τῶν προκατόχων μου ἔγγραφα καὶ βεβαιωτικά· καὶ πρῶτον μὲν, (κατὰ τὸ βασιλικὸν νισσάνι τὸ δοθὲν αὐτοῖς ἐν ἔτει 1101) ἐδόθη εἰς αὐτοὺς κατὰ τὸ 1145 ὁρισμὸς, ὅτι εἰς τὰ εἰρημένα προσκυνήματα νὰ προσκυνῶσι, καὶ νὰ κάμνωσι τὰ ἔθιμά των καὶ νὰ καλλωπίζωσι, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια νὰ ποιῶσι κατὰ τὴν θρησκείαν των· ἀλλ' αὐτὸς ὁ ὁρισμὸς τῆς ἀδείας τῆς προσκυνήσεως καὶ ἐκτελέσεως τῶν ἐθίμων των μὲ τὸ νὰ διαλαμβάνῃ, ὅτι νὰ ἔχωσιν οἱ Φράγκοι ὑπὸ τὴν χρῆσίν των τὰ ῥηθέντα προσκυνήματα, ὅτι δὲν εἶναι τὸ νόημά του τὸ νὰ ἐξιδιάσωσιν αὐταῖς καὶ νὰ οἰκειοποιηθῶσιν ὅλως τὰ προσκυνήματα, καὶ νὰ ἐπεντίθενται καὶ παρεντίθενται εἰς ἄλλα μέρη, εἶναι ὁμολογούμενον, καὶ οἱ εἰς ἑκάτερα

τὰ μέρη δοθέντες ὁρισμοί, ὅτι εἶναι παρεκτικοὶ ἀδείας τῆς προσκυνήσεώς των, καὶ ἐμποδιστικοὶ τῶν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέρους γενομένων πρὸς τὸ ἄλλο ἐπηρειῶν καὶ ἐνοχλήσεων, εἶναι πασίδηλον· μ' ὅλον τοῦτο πρὸς περισσοτέραν σαφήνειαν καὶ βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας, ἠρωτήθησαν πολλάκις οἱ Δραγουμάνοι καὶ Καλόγηροι καὶ τῶν δύω διαφερομένων ἐθνῶν, περὶ τῶν ἐπιμαχομένων τούτων μερῶν, καὶ τέλος διὰ νὰ κοπῇ ἡ διαφορά των καὶ νὰ παύσωσιν αἱ λογοτριβαί των, καὶ νὰ δοθῇ τὸ προσῆκον νιζάμι ἐν ζυγῷ δικαίου καὶ ὀρθότητος, ἐθεωρήθησαν πολλάκις μὲ ἀκρίβειαν τὰ εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων σωζόμενα ἀρχαῖα ἔγγραφα καὶ ἀποδεικτικά, ἐθεωρήθη κατὰ συγκατάβασιν καὶ ἡ περίληψις τοῦ εἰς χεῖρας τῶν Φράγκων βασιλικοῦ νισσανίου, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔγιναν αἱ κόπιαι τῶν γραφησομένων ὁρισμῶν, σταλεῖσαι εἰς τὸ Κράτος μου, ἐφ' αἷς καὶ ἐπεγράφη αὐτόγραφόν μου βασιλικόν, ὅτι δέδωκα τὴν ἄδειαν, καὶ δὴ τὸ νὰ ἐκτελῶσιν οἱ Φράγκοι τὰ ἔθιμά των εἰς τὴν πέτραν τῆς ἀποκαθηλώσεως, εἶναι σύμφωνον μὲ τὴν διάληψιν τοῦ βασιλικοῦ νισσανίου· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὰς ὁμολογίας τῶν δύω μερῶν εἶναι τὴν σήμερον προσκύνημα καὶ τῶν δύω μερῶν ὁ τόπος οὗτος, ὅταν πηγαίνωσι καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐκεῖ χάριν προσκυνήσεως, νὰ μὴ τοὺς ἐμποδίζωσιν οἱ Φράγκοι, οὔτε

νὰ τοὺς ἐνοχλῶσι διόλου· καὶ τὰ ὄντα εἰς τὴν ἀποκαθήλωσιν δύω μανουάλια μὲ τὸ νὰ ἦναι τὴν σήμερον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Φράγκων, νὰ βάλλωσιν ἐκεῖ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἄλλα δύω μανουάλια πρὸς κατάπαυσιν τῆς διαφορᾶς καὶ ἐξίσασιν, (ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὰ εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων ἀποδεικτικὰ ἦσαν τὸ πάλαι τῶν ἰδίων)· καὶ κάθε γένος νὰ περιποιῆται τὰ ἰδικά του μανουάλια· καὶ ἐπειδὴ εἰς τὴν ῥηθεῖσαν ἀποκαθήλωσιν ἔχουσι καὶ τὰ δύω μέρη κανδήλια, νὰ ἄπτῃ κάθε μέρος τὰ ἰδικάτου κανδήλια, χωρὶς νὰ παρενοχλῇ τὸ ἄλλο, καὶ τὸ ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ εὑρισκόμενον (κατὰ τὴν δόξαν των) μνημεῖον τοῦ Ἰησοῦ, ναὶ μὲν εἶναι καὶ τῶν δύω μερῶν προσκύνημα, ἀλλὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ ῥηθέντος μνημνείου κειμένου μικροῦ τρουλλαίου, ἐπισκευαζομένου παρὰ τῶν φράγκων, ἦν ὑποπτευόμενον παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις, ὅτι οἱ φράγκοι ἠμποροῦσαν νὰ πάρουν τὰ χώματα καὶ τὰς πέτρας του, καὶ νὰ τὰς μετακομίσωσιν εἰς τὰς πατρίδας των, ἡ ὁποία αὐτὴ ὑποψία ἔδιδεν εἰς τοὺς ῥωμαίους σύγχυσιν καὶ ταραχὴν, διὰ τοῦτο, ἤτοι διὰ τὸν στοχασμόν των αὐτὸν καὶ διὰ τὴν ὑποψίαν των, τῷ 1130 ἔτει (ὅτε διὰ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ μεγάλου θόλου τοῦ Καμαμὲ ἐδόθη τῷ φραντζέζῳ ὁρισμὸς ἀδείας) μὲ τὸ νὰ ἐδόθη καὶ αὐτοῖς τότε ἀπὸ τὸ Βασιλικὸν Διβάνι ὁρισμὸς μὲ Βασιλικὸν Αὐτόγραφον, διαλαμβάνων, ὅτι ἐν τῷ διαστήματι τῆς ἐπισκευῆς τοῦ

ῥηθέντος μεγάλου θόλου, ἂν ἀκολουθήσῃ καμμία ζημία εἰς τὸν μικρὸν θόλον, τὸν ἐπὶ τοῦ μνημείου τοῦ Ἰησοῦ κατὰ περίστασιν, καὶ χρειασθῇ ἐπισκευὴν καὶ μερεμέτι, νὰ γίνηται ἡ ἐπισκευή του ἀπὸ μέρους τῶν ῥωμαίων· αὕτη ἡ δόσις τοῦ ὁρισμοῦ ὄχι μόνον ἐβεβαίωσε τὴν ὑποψίαν των, ἀλλ᾽ ἐπεκύρωσεν εἰς αὐτούς, ὅτι ἔκπαλαι ὁ ῥηθεὶς κουμπὲς τοῦ κουβουκλίου ἦν ὑπὸ τὴν ἐφορίαν καὶ ἐπιτήρησιν τῶν ῥωμαίων ἰδίως· διά τοι τοῦτο, ἤτοι διὰ τὸ μὴ εἶναι τοὺς ῥωμαίους ἐν ὑποψίᾳ, καὶ διὰ νὰ ἡσυχάσῃ ὁ λογισμός των, ὁ εἰρημένος μικρὸς κουμπὲς νὰ ἦναι καὶ πάλιν καθὼς καὶ πάλαι ὑπὸ τὴν ἐπίσκεψιν καὶ ἐπιτήρησιν τῶν ῥωμαίων, τὸ ὁποῖον αὐτὸ οὐδὲ εἰς τὸ βασιλικὸν νισάνι εἶναι ἀντιφερόμενον καὶ ἀπᾷδον· καὶ ἄν ποτε λάβῃ ὁ ῥηθεὶς μικρὸς θόλος χρείαν ἐπισκευῆς, νὰ γίνηται ἡ ἐπισκευή του ἀπὸ μέρους τῶν ῥωμαίων, χωρίς τινος συγχύσεως καὶ λογοτριβῆς τῶν φράγκων· καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ τεσσάρων καμαρῶν, αἱ μὲν δύο μὲ τὸ νὰ ἦναι τῶν ῥωμαίων κατὰ τὰ εἰς χεῖράς των παλαιὰ ἔγγραφα καὶ ἀποδεικτικά, αἱ δὲ ἄλλαι δύο μὲ τὸ νὰ ἦναι τῶν φράγκων κατὰ τὸ Βασιλικὸν νισάνι, νὰ μὴν ἀκολουθῇ περὶ τούτων μεταξύ των σύγχυσις· καὶ τῶν ἑπτὰ καμαρῶν τὸ μὲν ἄνω μὲ τὸ νὰ ἦναι κατοικίαι τῶν φράγκων, τὸ δὲ κάτω ἔδαφος μὲ τὸ νὰ ἦναι προσκύνημα τῶν ῥωμαίων, κατὰ τὰς ὁμολογίας ἑκατέρων τῶν μερῶν ἀντιπροσω-

πούντων, κάθε μέρος νὰ ἐκτελῇ τὰ τῆς θρησκείας του εἰς τὸ ἐξιδιασμένον αὐτῷ μέρος χωρὶς νὰ παρεντίθηται εἰς τὸ τοῦ ἄλλου, καὶ νὰ παύσῃ εἰς τὸ ἑξῆς ἡ ἀπὸ μέρους τῶν φράγκων τοῖς ῥωμαίοις γενομένη ἐπιβουλὴ καὶ ἐπήρεια μὲ τὸ ῥίψιμον τῶν ξύλων, πετρῶν καὶ πυροβόλων, κατ᾽ ἐπάνω αὐτῶν, καὶ ἡ ἐν Βηθλεὲμ μεγάλη Ἐκκλησία μὲ τὸ νὰ ἦναι τῶν ῥωμαίων κατὰ τὰ εἰς χεῖρας των παλλαιὰ ἔγγραφα καὶ ἀποδεικτικὰ, καὶ κατὰ τὴν περίληψιν τοῦ Βασιλικοῦ νισανίου μὲ τὸ νὰ ἀπαιτῆται νὰ ἦναι κατὰ τὸ ἔκπαλαι ἐξιδιασμένη εἰς τοὺς ῥωμαίους, νὰ ἐξιδιασθῇ καὶ ἤδη εἰς τοὺς ῥωμαίους μὲ τὸ μέσον τοῦ διορισθέντος μουπασίρη· καὶ τὸ ἐντὸς τῆς μεγάλης αὐτῆς Ἐκκλησίας σπήλαιον μὲ τὸ νὰ ἦναι προσκύνημα καὶ τῶν δύω μερῶν, καὶ τὰ κλειδία τῶν θυρῶν του ὄντα ἀπ᾽ ἀρχῆς εἰς χεῖρας τῶν καλογήρων τῶν ῥωμαίων, καὶ ὕστερον διελθόντα δόλῳ καὶ δυναστείᾳ εἰς χεῖρας τῶν φραγκοκαλογήρων, μέχρι τῆς σήμερον εὑρίσκονται εἰς τὰς χεῖράς των· διὸ καὶ ὅταν ἀπέρχωνται ἐκεῖ οἱ ῥωμαῖοι δὲν ἀνοίγουσι τὴν πόρταν ἕως δύω ἢ τριῶν ὡρῶν διάστημα, καὶ τοὺς ταλαιπωροῦσιν· ὅθεν νὰ γίνῃ ἓν ἄλλο ξεχωριστὸν κλειδὶ μὲ τὸ μέσον τοῦ μουπασίρη πάλιν, καὶ νὰ παραδοθῇ ἐγχειρισθὲν εἰς τὸν Πατριάρχην καὶ εἰς τοὺς καλογήρους τῶν ῥωμαίων, καὶ ὅταν ἐκτελῶσιν ἐν αὐτῷ τὰ ἔθιμα τῆς θρησκείας των, νὰ μὴ τοῖς γίνηται κάμμία ἐνόχλησις καὶ

ζημίαν καὶ τὰ εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ ὑποκείμενα δύο χαμμάτια περιβόλια, μὲ τὸ νὰ ἐκυρίευσαν οἱ φραγκοκαλόγηροι, λέγοντες, ὅτι εἶναι αὐτοῖς ἐξιδιασμένα· ἀλλὰ εἰς μὲν τὰ τῶν ῥωμαίων ἔγγραφα ῥητῶς καὶ ευκρινῶς ταῦτα διαλαμβάνονται, εἰς δὲ τὸ τῶν φράγκων βασιλικὸν νισάνι διηγηματικῶς, μ᾽ ὅλον τοῦτο ἐξίσου καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη νὰ ἐπισκέπτωνται, καὶ νὰ περιποιῶνται· καὶ τὸ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ κείμενον μνημεῖον τῆς Δεσποίνης Μαριάμ, ὅτι εἶναι τῶν ῥωμαίων διαλαμβάνεται ῥητῶς εἰς τὰ ἐκδοθέντα ὑψηλὰ προστάγματα, τὰ καὶ διὰ Βασιλικῶν Αὐτογράφων ἐπικυρωθέντα, τὸ μὲν ἐκδοθὲν κατὰ τὸ 923 ἔτος, τὸ δὲ κατὰ τὸ 933 ἔτος, τὸ δὲ κατὰ τὸ 1067 ἔτος· εἰς δὲ τὸ Βασιλικὸν νισσάνι παντελῶς δὲν διαλαμβάνεται. Διὰ τῶν περὶ τούτου ὡς διαλαμβανομένων καθαρώτατα εἰς τὰ τῶν ῥωμαίων ἔγγραφα, καὶ τοῦ νὰ εἰσακούωνται αἱ ἐξαιτήσεις τῶν ἐν τῇ Κραταιᾷ μοῦ Βασιλείᾳ ὑποκειμένων ὑποτελῶν καὶ ῥαγιάδων μου ῥωμαίων, ὡς μὴ ὄντος ἀπᾴδοντος καὶ ἐναντίου εἰς τὸ Βασιλικὸν Νισσάνι καὶ εἰς τὸν Ἀχτιναμὲ τῶν φράγκων, τὸ ῥηθὲν μνημεῖον τῆς Δεσποίνης Μαριὰμ ἐξιδιασθὲν κατὰ τὸ ἔκπαλαι εἰς τοὺς ῥωμαίους, νὰ παραδοθῇ πάλιν εἰς τὸν Πατριάρχην καὶ εἰς τοὺς καλογήρους τῶν ῥωμαίων, καὶ νὰ μένῃ εἰς χεῖράς των· καὶ εἰ μὲν εἰς τὸ ἑξῆς λάβῃ χρείαν ἐπισκευῆς καὶ μερεμετίου, νὰ γίνεται ἀπὸ μέρους

τῶν ῥωμαίων· καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὴν ἐνοχλῶσιν οἱ ῥωμαῖοι τοὺς φράγκους διὰ τὰ προσκυνήματά των, καὶ διὰ τὰ ἔθιμα τῆς θρησκείας των, μήτε οἱ φράγκοι τοὺς ῥωμαίους ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ καὶ αἰτίᾳ παντελῶς, ἀλλὰ νὰ καταπαύσωσιν, αἱ πρὸς τοὺς ῥωμαίους ἐπιγενόμεναι παρ' αὐτῶν ζημίαι καὶ ἐπιβουλαί, καὶ ὁποιον μέρος χρειάζεται ἐπιταγὴν καὶ τεμπῆχι, νὰ τὸ παραγγείλητε ἐντόνως, διὰ νὰ ἐξακολουθῇ κατὰ τὸ ἀρχαῖον καὶ κατὰ τὸν ἀνωτέρω διαληφθέντα τρόπον τὸ προσκύνημά του καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐθίμων του, χωρὶς ν' παρενοχλῇ τὸ ἄλλο· καὶ ὑμεῖς νὰ προσέχητε καὶ νὰ φυλάττησθε ἄκρως ἀπὸ τὸ νὰ ὑπενδίδητε εἰς τὸ νὰ γίνηται κἀνὲν κίνημα ἀπᾶδον καὶ ἐναντίον τῷ παρόντι Ἡμετέρῳ Ὑψηλῷ Ἱερῷ Ὁρισμῷ. Ἐπὶ τούτῳ γὰρ καὶ ἐξεδόθη σταλεὶς διὰ τοῦ μουπασίρη ἐπίτηδες. Φθάσαντος οὖν, θέλετε ἐνεργήσῃ τὰ ἐν αὐτῷ προστατ‐τόμενα, προσέχοντες καὶ μέχρι τριχὸς ἀπὸ τὴν παράβασίν του· οὕτω γινώσκετε τῷ Ἱερῷ μου σημείῳ πείθεσθε.

Ἐγράφη ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ μῆνα Ζιλκαδὲ **1170** *Χιζρέ.*

Συνοπτική ἔκθεσις τῶν κυριωτέρων Ὑψηλῶν Ὁρισμῶν τῶν κατὰ καιροὺς δοθέντων τῷ Γένει τῶν Ῥωμαίων περὶ τῆς κυριότητος τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ Προσκυνημάτων.

Πρῶτος ὁ Χαζρὲτ Ὄμερ Χαττὰπ, ἁλωτὴς τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἔδωκε τῷ Πατριάρχῃ τῶν Ῥωμαίων Σωφρονίῳ Ἀκτιναμὲ, περὶ τῆς ἀναπηρεάστου ἐξουσίας τῶν Προσκυνημάτων, καὶ τῆς ἀσυδοσίας τοῦ Μοναστηρίου καὶ τῆς ὑποταγῆς τῶν ἄλλων φυλῶν πρὸς τὸν Πατριάρχην τῶν Ῥωμαίων· ἐν ἔτει 15 Χιζρέ.

Ἀκολούθως ὁ ἁλωτὴς τῆς Κωνσταντινουπόλεως Σουλτὰν Μεχμὲτ ἔδωκεν Αὐτόγραφον ὁρισμὸν τῷ Πατριάρχῃ τῶν Ἱεροσολύμων Ἀθανασίῳ, ἐλθόντι εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ, καὶ ἐπεκύρωσε τὴν ἐξουσίαν τῶν προκυνημάτων καὶ τὰς ἀσυδοσίας ἐν ἔτει 862 Χιζρέ.

Μετὰ τοῦτον ὁ ἁλωτὴς τῆς Ἱερουσαλὴμ Σουλτὰν Σελὴμ, ἔδωκε τῷ Πατριάρχῃ Ἀτταλλᾷ (Δωροθέῳ) Χάτι Σερίφιον περὶ τῆς κυριότητος τῶν Προσκυνημάτων 923. Χιζρέ.

Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Κανονῆ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν πρὸς τὸν Πατριάρχην Γερμανὸν τῷ 933.

Ἐπὶ τῆς Πατριαρχείας Θεοφάνους, ἐπιβαλόντων χεῖρα τῶν τε Ἀρμενίων καὶ τῶν φραγκοκαλογήρων εἰς κατάσχεσιν Προσκυνημάτων καὶ τόπων ἄλλων, ἀνηκόντων ἔκπαλαι τοῖς Ῥωμαίοις, ἐγένετο διαδικασία ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐξεδόθησαν παρὰ τοῦ Σουλτὰν, Μουρὰτ Δ'. δύω: Χάτι Σερίφια, τὸ μὲν κατὰ τῶν Ἀρμενίων, τὸ δὲ κατὰ τῶν Δυτικῶν 1044—1047, τζεμάζιλ ἐβέλ. ἀνεκαινίσθη δὲ ὁ ἀνώτερω κατὰ τῶν Δυτικῶν Ὁρισμὸς ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν Ἰπραχὶμ, καταργουμένων πρόσετι καὶ τῶν εἰσέπειτα καινοτομηθέντων. 1054. Σεβάλ.

Ἀκολούθως δὲ ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν Μεχμὲτ Δ'. δύω Χατι-Σερίφια πρὸς τὸν Πατριάρχην Παΐσιον, καταργοῦντα τὰς ἀλόγους ἀπαιτήσεις καὶ ἐπηρείας τῶν Ἀρμενίων μετὰ διαδικασίαν γενομένην ἐν Κωνςαντινουπόλει 1067. Ῥεπιοὺλ ἀχὶρ, καὶ 1068 Μουχαρέμ.

Ἐπὶ τοῦ ἰδίου Σουλτὰν Μεχμὲτ, ἐξεδόθησαν δύω ἄλλα Χάτι Σερίφια τῷ Πατριάρχῃ Δοσιθέῳ, ἐπικυροῦντα τοὺς προλαβόντας κατὰ τῶν Δυτικῶν Ὁρισμοὺς, καὶ ἀποδιδόντα τὰ δίκαια τοῖς Ῥωμαίοις ἐπὶ τῇ γενομένῃ πάλιν μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν φραγκοκαλογήρων διαδικασίᾳ. 1086 καὶ 1088 Ζιλχιτζέ.

Ἀνεκαινίσθησαν δὲ ταῦτα καὶ ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν μετὰ τὴν τότε συμβᾶσαν πάλιν φιλονεικίαν καὶ

διαδικασίαν ἐπὶ Πατριαρχείας Μελετίου 1099 Τζεμάζιλ Ἀχίρ.

Ἐπὶ δὲ Πατριαρχείας Παρθενίου, μὴ ἠρεμούντων πάλιν τῶν φραγκοκαλογήρων, ἀλλὰ κινούντων διαφόρους ἐπηρείας καὶ κατασχέσεις, ἐξεδόθη παρὰ τοῦ Σουλτὰν Ὀσμὰν Χάτι Σερίφιον, ἐπικυρωτικὸν μὲν ὅλων τῶν ἀνωτέρω, ἀνατρεπτικὸν δὲ τῶν καινοτομημάτων τῶν φραγκοπατέρων 1170 Ζιλκαδέ.

Ἀνεκαινίσθη δὲ τοῦτο καὶ ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν Μουσταφᾶ 1171 Ῥεπὶλ ἀχίρ.

Ἐπὶ δὲ τῆς Βασιλείας Σουλτὰν Σελὴμ καὶ Πατριαρχείας Ἀνθίμου, ἐξεδόθησαν κατὰ τῶν καινοτομιῶν τῶν Ἀρμενίων δύω Χάτι-Σερίφια. 1216 Ῥαμαζὰν 1218 Ῥετζέπ.

Ὅλων δὲ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθειμένων περιληπτικὰ, καὶ ἐπικυρωτικὰ Χάτι Σερίφια ἐξεδόθησαν δύο ἐν τῇ ἀναγορεύσει τοῦ ἀοιδίμου Σουλτὰν Μαχμοὺτ Β΄. τὸ μὲν περὶ τῶν Φράγκων, τὸ δὲ περὶ τῶν Ἀρμενίων 1223 Ῥετζέπ.

Συμβάσης δὲ ἀκολούθως τῆς πυρπολήσεως τοῦ Ναοῦ τῷ 1808 ἔτει, ἡ ἐπισκευὴ αὐτοῦ ἀνετέθη διὰ Χάτι Σεριφίου τῷ γένει τῶν Ῥωμαίων 1224.

Κινησάντων δὲ ἀκολούθως τῶν Ἀρμενίων ἀγωγὰς, καὶ διαδικασίας ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένης, ἐξεδόθη Χάτι Σερίφιον ἐξισαστικὸν τῆς μεταξὺ τῶν δύω ἐθνῶν διαφορᾶς 1228.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ φραγκοκαλόγηροι δυναστικῶς ἀπέβαλον τοὺς Ῥωμαίους τῆς ἐπὶ τοῦ Παναγίου Τάφου λειτουργίας, καὶ ἄλλας ἐπήγαγον ἐπηρείας, ἐξεδόθησαν ἐπὶ Πατριαρχείας πολυκάρπου παρὰ τοῦ Σουλτὰν Μαχμοὺτ τρία Χάτι Σερίφια συναλλήλως ἐπικυρωτικὰ, περὶ τῆς ἀκωλύτου Ἱερουργίας τῶν Ῥωμαίων ἐντὸς τοῦ ἁγίου Κουβουκλίου 1232—1234 καὶ 1236.

Ἐν τέλει δὲ τῶν Ἀρμενίων δι' ἀπάτης λαβόντων ὁρισμοὺς, ἵνα ἐπισκευάσωσι τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, τὴν ἁγίαν Βηθλεὲμ καὶ τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, ἐκινήθη ἀγωγὴ παρὰ τοῦ γένους τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἐξεδόθη Χάτι Σερίφιον, καταργοῦν μὲν τοὺς δοθέντας τοῖς Ἀρμενίοις ὁρισμοὺς, δωρούμενον τὸ δικαίωμα τῆς Γενικῆς ἐπισκευῆς τῷ ἔθνει τῶν Ῥωμαίων ἐν ἔτει 1252.

Ἐπὶ δὲ τοῦ νῦν εὐκλεῶς βασιλεύοντος Κραταιοτάτου ἡμῶν Ἄνακτος Σουλτὰν Ἀπτοὺλ Μετζὶτ, ἐξεδόθησαν τέσσαρα Χάτι-Σερίφια ἀνακαινιστικὰ τῶν ἀνωτέρω ἤτοι 1255 Ζιλχιτζὲ 1256 Σεφέρ.

Α΄. Ἀνακαινιστικὸν τοῦ κατὰ τὸ 1223 ἔτος περὶ τῶν Φράγκων.

Β΄. Ἀνακαινιστικὸν τοῦ κατὰ τὸ 1228 περὶ τῶν Ἀρμενίων.

Γ΄. Ἀνακαινιστικὸν τοῦ κατὰ τὸ 1236 περὶ τῆς λειτουργίας.

Δ΄. Ἀνακαινιστικὸν τοῦ κατὰ τὸ 1252 περὶ τῆς ἐπισκευῆς.

Π. Κ.

ΤΕΛΟΣ.